2

TYROCINIVM.

DE SACRO ALTARIS MYSTERIO HVIVSQVE sanctissima pertractatione, & quibus gradib. ad illud ascendendum, Libellus nunc primum in usum omnium Ecclesiasticorum excusus.

PER MICHAELEM BVEchingerum Colmariensem.

Ioan. VI.
Ego sum panis viuus, qui de coelo descendi.

AD LECTOREM.
Χρῶ τοῖς εἰρημένοις ἢ ζήτει βελτίω τούτων
Quæ à nobis dicta sunt in usum uitæ recipe, aut certè meliora inquire.

Anno M. D. LIIII.

Ad candidũ, catholicúmque Lectorem CLAVDII PETRI Lotharingi Epigramma.

Vilia diuitibus uiduæ munuscula donis,
Dum præfert Christus, laudat & illa magis.
Nos docet æterno quæcunq; placere Tonanti,
Pectore quæ dantur munera parua pio.
Dúmq; jubet sæuis tradi cruciatibus illum,
Credita qui Domini munera condit humo.
Admonet aßiduo superum exercenda labore
Esse, nec ingrato dona premenda pede.
Illáq; dißimili quamuis sint tradita lance,
Nil patitur Vindex inde perire sibi.
Vtq; pium referunt, ipso auspice, munera lucrũ,
Grandia, sic fœnus parua referre iubet.
Tam leue nilq; dedit, quin si uertatur in usus,
Tempore non fructum reddat ubiq; suo.
Ite alacres igitur Diuûm qui munere quina,
Vel uigili fertis bina talenta manu.

Pergite fœlici commissam fœnore sortem
Augere, & donis quærere lucra pijs.
Hijs siquidem AEthereum uirtutibus itur in orbem.
Auget & omnipotens sic sua dona Deus.
Qui pia pertenui uenientia munera gaza
Sæpius elatis prætulit officijs.
Quiq; sui quemuis pro conditione Talenti
Ferre iubet templis mystica dona sacris.
Talia, crede, tulit Christo gratissima, sponsæ
Illius ingenuo qui colit ore fidem.
Quiq; uenenata Hæreseôn sibi cauit ab arte,
Et fouet unanimi prisca statuta modo,
Falsaq; molitur ueris eludere scriptis
Dogmata, queîs agitat tempora nostra Sathã.
Scilicet hac nobis commissa pecunia lege
Crescit, & usuram hanc, fœnus amatq; Deus.
Quoq; magis Domini sua semina mittit in agrũ
Orcus, & insanis pandit ouile lupis.
Dumq; prophanantur fidei mysteria passim,
Antiquæq; ruit Relligionis honos.
Et fera Mauortis, Bellona tumultibus orbem,
Implicat, & spreta prælia pace ciet.
Hoc magis acceptis inniti quisq; Talentis
Debet, & infracta ferre sinistra fide.

Talia

Talia prædixit nostros uentura sub annos
Christus,& admonuit quemq; cauere sibi.
Nam sua continuis ECCLESIA uera periclis
Subditur, ut Nauis quam Maris unda quatit,
Quamq; procellosi Boreas Eurusq; fatigant,
Syrtibus & dubijs implicuisse uelint.
Sed quia cunctipotens media se puppe locauit,
Tuta per anfractus pandere uela solet.
Charaq; post Scyllam, post infestamq; Charyb=
dim,
Ad portum salua pignora puppe uehit.
Hanc Zephyrusq; Notusq; petant, petat agmine
quicquid
Aeoliæ frenat uasta cauerna domus,
Nil tamen efficient, leges imponere uentis
Et pelago, nauim qui regit, ipse potest.
Dormit at interdū, Nauisq; relinquitur Austris,
Nostra ruinosa dum cadit arte fides.
Dumq; nouas Domini despecta puppe carinas
Quærimus, et capiunt nos mala quæq; nimis.
Quis furor hāc Nauim, quæ nunc Ecclesia, fastu
Spernere, & Hæreseon carbasa uana sequi.
Sanguine quam proprio sceleris purgator auiti
Abluit, & cum qua se fore semper ait.
Qui sua composito claudit si lumina somno,

Et sinit impelli per mare Vela Notis
Nutat et undisono tanquam male tuta profundo
Nauis, & acceptis scissa fathiscit aquis.
Falsaq; latiuagum turbant si dogmata mundum
Cumq; cadit sancta iam pietate fides.
Quis pia Doctorum prudens conuellere scripta
Audeat in uulgus missa labore graui?
Aucta quibus cupiunt accepta Talenta probari
Christo, & opem possunt quo pede ferre rati.
Nam uelut immensæ feriunt dum uela procellæ,
Omnis in auxilium uecta caterua ruit.
Sollicitisq; graui succurrunt remige Nautis
Typhœâ qui nil, uel minus arte ualent.
Tale nec auerso fastidit Nauita uultu
Auxilium, grato laudat at ore diu.
Sic decet antiqua pro Relligione labores,
Quidlibet & uigili quemq; subire manu
Hoc te nec pudeat uinci certamine: magna
Si dederint alij, parua dedisse uelis.
Pectore metitur siquidem benefacta fideli,
Illa refertq; sui Christus in arce poli.
Hac etiam adducti Patres mercede uetusti
Mille tot emissis dona tulere libris.
Vt sua uenturis exempla nepotibus essent
Scripta perennanti non moritura die.

Horum

Horum igitur si quis uestigia sancta sequutus
Quanta potest dederit, munera grata dabit.
Inuidiæ est ergo quosuis mordere labores
Dente Theonino, dum nihil ipse facis.
Desidiæq; fuit quum sancta uolumina tractes,
Nil audere, legat quod pia Posteritas
Talia dum studio tentat uitare MICHAEL
Hoc tibi præsenti tempore cudit opus.
Quo potes antiquæ fidei Mysteria nosse,
Soluere & astutas Hæresis insidias.
Quæ licet innumeris quōdam sint tradita libris,
Totq; piè doctos sæcula nostra ferant,
Sunt tamen Heroûm non uisa indigna fauore
Scripta MICHAELIS non moritura breui.
Quæ tu dum relegis fac te pietatis Alumnum
Sentiat is, cuius Mystica uerba sonas.
Inseruire cupit sic Buecchingerus honori
Christiadum, Lector consule quæq; boni.

Eiusdem Claudij Petri Octostichon.

Dij tibi pro meritis dent Buechingere quod optas.
Et tua commeruit quod pia Musa simul.
Namq; salutifero discordia Schismata libro
Destruit, & ueterum protegit illa fidem.
Ergo ades, insigni, qui uis pietate Tonanti
Seruire, & stabili pectore sacra sequi.
Perlege quæ facilis docto canit ore MICHAEL.
Schismatis & uiues tutus ab insidijs.

FINIS.

CLA-

CLARISSIMIS AC OMNIS IVSTITIAE AMANTISSIMIS uiris senatoribus inclitæ urbis Colmariensis MICHAEL BVECHINGERVS gratiam & pacem à Domino.

DORMIVIT HACTENVS mea Musa longum soporem, nō profecto ut ueternoso ocio torpesceremus, sed ut recuperata integra ualetudine, cum maiori mentis acrimonia, uobis, CLARISSIMI uiri, ad pristinum officium redirem alacrior, neq; tamen interim turpiter cessaui, docens administrans, præter cum publica tum priuata negocia, quibus non parum distinemur. Quo ergo cultu, qua ueneratione, quóue pignore, etiā illis deploratißimis ferè temporibus, uobis hanc animi mei obseruantiā testarer, uestramq; humanitatē officio aliquo demererer, cogitabam. Mox animus erat uos pulchro aliquo & magno, quando uos pulcherrimis maximisq; dignißimi, munere adornare: nam multa huius sanctißimi Magistratus, tam in me quàm

meos miseros orphanos, beneficia agnosco, quibus ut gratiam referre nequeo, ita tamen non committam, ut mihi ingratitudinis dica scribatur. Quòd tametsi mihi cognitum atque perspectum satis sit, plurimos consueuisse suos Mecœnates redonare auro atque argento alios gemmis lapillisq; preciosis, quæ uulgo præclara habentur. Ego uero (quando hoc recompensationis genus fortuna aliqua ex parte mihi denegauit, Vosq; in id fastigium collocarit ut meis muneribus non opus habeatis) ad animi mei gratitudinem declarandum chartacea hæc munera ceu μνημόσυνον transmitto atque dono do. CAETERVM in dubium non reuoco, uos plurimum mirari, quidnam mihi in consilio fuerit cur denuo iam TYROCINIVM è sacrosancto penu depromptum æditerim, cũ illud, quod annis superioribus à me est publicatum, uobis mirifice sit probatum. Fateor libere, me proiecisse primo motu ἀρχέτυπον in angulum, tanquam rem nude compactam, de æditione ipsius nihil penitus curans, quoniam quid ex mea officina prodire queat aperte cognosco. Multo. n. magis occipitalem eruditorum castigationem timeo, et inuidorũ tela perhorresco, q̃ amicorum applausibus erigar, aut ul-

la

la commendatione ob sumptos labores exhilarari animum sentiam. Dormitabat igitur iacebatq; in tenebris, quando ut è latebris denuo educerem, & DVLCISSIMAE PATRIAE dedicarem ob prædictas et præclaras uirtutes VIRGILIVS HIARENVS Anconitanus (à sacra Cæsarea Maiestate cum suis tam secretarijs quàm cubicularijs Italis, uersus Italicum cœlum tendens, mecum pernoctans in Molsheim) efflagitauit, uir certe grauis, cuius industriam tota ITALICA natio, omnium iudicio, admiratur. Si enim Theologum cupiueris, θεολογώτατος: Si Philosophum, φιλοσοφώτατος: Si Legisperitum, νομικώτατος: Si Oratorem, αθτιρογλωσσότατος: Si Poëtam omni carminum genere προφερέστατος erit. Qui ut non uulgaris, ita longe clarißimus Mecœnas, cui etiam non pudet dare herbam Maxima Rhoma. Regustaui ergo denuo, ac iam secũdo sub incudem reuocaui, quæ succisiuis horis recognoueram (compositioni enim non plus temporis tributum est ac menses 6. nouit Deus) tum ut uobis CLARISSIMIS uiris meam beneuolentiam comunicarem, & mihi quoq; esset quo

ingeniolum oblectarer, & illius uires quantumuis modicas & attenuatas, ceu in amœnum quendam hortum concederem: tum ut liuidorum canis latratibus responderem, sed quemadmodum BALAA *ille non expauit ad uocem asinæ loquentis, ita & ego quando ad maiores contumelias propter dogmatum certamina iam occallui, minus ad hæc leuia commoueor, cum mihi cum* ECCLESIA *causa tam sit honesta quàm eis turpis.* Vestrum *igitur erit,* VIRI, *hosce ardores perlegere, maxime cum omnia pio animo sint congesta.* Nam *semper hæc mihi in partem beatitudinis fuit optata sors, nouit* Deus *cui omnia etiam abstrusißima perspecta sunt, ut omnibus prodesse possem, nocere nemini, nisi forte lacesitus iniuria, nusquam in hoc tractatulo uiri boni honorem minuo, procul esto à me, sed malignos & putres optimo iure noto, qui in suum ipsorum exitium temere captantes capiuntur, et ut alter* Perillus, *ipsi quem fecere taurum cum magno malo experiuntur.* Et *ergo, ut uela contraham, accipiat* CLARISSIMVS MAGISTRATVS *clientuli sui obsequium, & quod obstrusum ferè bibliothecarum angulis latitabat, suo faciat nomine ubique diffusum, de-*

cerpuntur

cerpuntur enim interdum à paruis etiam arbustis fructus non inutiles, & ab incultis rubetis odoratæ rosæ colliguntur.

Sæpe leuis segetem producit aristula lætam.

E tenui riuo flumina larga ruunt.

Superflua uero luxurianti calamo facile condonabitis VIRI PATRES. Valete & me in sinu mansuetudinis fouete. Cursim VORMATIAE, Anno à Christi natali M. D. LIIII. Idibus Iunij.

Michael Buechingerus Vicarius Cathedralis Ecclesiæ Argentinensis.

humilis alumnus.

IN HOC OPVSCVlo, ſubſcriptæ materiæ per ordinem pertractantur.

Primus gradus.

Quare

Secundus gradus.

Tertius gradus.

Tres

Clarisſimi uiri Iohannis Atrociani P. L. præceptoris charisſimi

PRECATIO.

O Pater ætherea reſides qui celſus in aula,
Imperioq; tenes cuncta creata tuo.
Nos tua progenies multis onerata periclis,
Ad tua fidentes limina confugimus.
Pulſamus, reſera nobis in nomine Christi,
Atq; iuua miſeros, fer quoq; promptus opem.
Officium nec te pigeat præstare paternum,
Omnes ingrati quod ſumus uſque tibi.
Sed potius præsta nostras ut ſpiritus ille
Erudiat mentes, ſpiritus ille ſacer.
Fac tua ſeruari genitor præcepta, uoluntas
Nec tua lædatur candida ſancta ſimul.
Nullus auariciæ, Veneri uel ſeruiat, ultra
Nec noceat gladio qui uiolentus erat.
Fac ſeruile genus dominos colat arte repoſta,
Nec ſimulet faciens ſeruulus officium.
Inſpira dominis rorem pietatis, & ordo
Fac redeat cunctis rebus ubique ſuus.

Inuidiæ crimen, quo nil crudelius extat,
Euelle ex nobis ô pater ingenite.
Nemo colat uentrem rodendum uermibus olim,
Te colat omnis homo, tu Deus omnipotens.
Hæc si tu nobis genitor concesseris alme,
Sentiet humanum te genus esse patrem.

Ad ſanctam Euchariſtiam precatio.

SAlue ſalutaris uictima pro omni humano genere in patibulo crucis oblata. O Beata hoſtia quæ tartarea clauſtra dirupiſti & cœleſtis regni ianuam fidelibus tuis aperuiſti. O precij noſtri pondus admirabile in ſtatera crucis libratum quo debiti noſtri chirographum antiquus exactor deplorat abſciſſum. O inenarrabilis uictima quæ cautionem maledicti ueteris aboleuit et ſignaculum nobis æternum impreſſit. O ſacrificium ueræ placationis & laudis quod antiquæ tranſgreſſionis inimicitias abſtulit, & intra cœlum & terram fœdus æternæ concordiæ reformauit. Tu ſacerdos & hoſtia, tu redemptor & precium, ecce nos tibi proſternimus nouum & inauditum myſterij adorantes triumphum, abſolue nos miſeros innumeris peccatorum uinculis obligatos, qui te obtuliſti Deo patri hoſtiam in odorem ſuauitatis factus nobis precium redemptionis, ſalua nos ſemper & nunc et in hora mortis, & fac nos participes eſſe æternæ tuæ beatitudinis. Amen.

MICHAEL BVE-
chingerus humilis alumnus, debile offert obse=quium.

ON DEFV- erũt hactenus, qui uerum cor= puset sanguinẽ domini sub spe cie panis et uini consecrati nega runt. Quæ enim maior impietas aut nephanda idolatria esse potest, ut asserunt, quâm panem pro uero Deo coli & adorari? Quemadmo- dum ergo ipsi nihil de sentẽtia sua dubitant, ita ego certus sum con- trariam esse ueriorẽ, pro ipsis pau- culi stant, unà cum scriptura obtor ta & uiolentius interpretata, pro me uerò orbis penè Christianus,

imò ecclesia illa sancta catholica cum scriptura manifesta, & nequaquam coacta, & ergo quod doctrinæ meæ deest, sanctę, sic spero, supplebunt literæ, imò gratia Christi. Nam si hunc errorem ob eruditionis etiam defectũ non penitus eradicare potero, spero tamẽ me iunioribus symmistis doctioribus occasionem præstiturum, ut quod mihi non penitus ex sententia cessit, illi maiori absoluant felicitate, accedamus itaque ad rem ipsam.

Caro Christi.

Christus instituit, diuinæ pariter & humanæ literæ iubent, ratio suadet, uerum corpus Domini nostri Iesu Christi cum sanguine suo, (non enim Christus diuisus, confractus nec concisus integer accipitur) delitescere sub specie hostiæ

con-

consecratæ, re, nomine, & effectu.
De hac re satis affluēter scribit Ru
per. Tuitieñ. ad Cunonem Episto=
la, quę Euanus. Ioañ. commētarijs
pręfixa habetur, in hæc uerba, Tri⁄
bus essentiæ modis corpus & san⁄
guis Christi (in eucharistia est)
quarto autem differt, Est, inquam,
nomine, re atq; effectu, differt uerò
specie. Est, inquam, nomine, quia
summus cœlorum pontifex, qui
cum sit ipsa ueritas, nomina non
uana rebus ponere solet, adeo for⁄
titer nomen hoc impressit, ut non
saltem diceret, hoc uocetur corpus
meum, hoc uocetur sanguis meus.
Sed Hoc est, inquit, corpus meū,
Hic est sanguis meus. Est etiam re,
quia nimirum sanctū sanctorum
est, est nihilominus effectu, quia
quàm uerè in illa specie, qua pepē⁄
dit in cruce, remissionem peccato⁄

rum omnibus operatus eſt, qui il-
lũ expectauerant ab origine mun-
di cũ fide, ſiue legalibus ſacramen-
tis fidei omnibus à iuſto Abel, uſq;
ad latronem, quem in cruce confi-
tentem ſuſcepit: tam uerè in iſtis
ſpeciebus panis & uini eandem
operatur remiſſionẽ peccatorum
omnibus, qui ingreſſi ſunt, uel in-
grediuntur ad eandẽ fidem, poſtq;
illa ſpecies hinc tranſiuit, & ſeſe in
cœlum recepit. Quarto idem ſpe-
cie differt, quod & color & ſapor
ſanguinis humani, horrorem ſu-
mentibus ullũ faciat, ſed & ut com
petenti antidoto nimia parentum
noſtrorum curetur credulitas, cre-
diderunt enim deceptori diabolo,
in eo quod non uidebant ſcilicet:
quod illi ligno conſequendæ diui-
nitatis effectiua uirtus ineſſet, &
comedẽtes mortui ſunt, credamus

è con-

ẽ contra fideli saluatori Deo, in eo quod nõ uidemus, scilicet panẽ & uinũ in ueram corporis & sanguinis transisse substantiam, & comedentes atque bibentes uiuamus in æternum. Hæc ille. Hanc ergo ueram opinionem non hactenus improbauit ecclesia, uerũ potius magno encomio celebrat, hãc examina insignium martyrũ nobis prodiderunt, hanc ab Apostolis imutilatam & incorruptam delatam esse fatemur.

Sub duplici uerò specie sumitur Christus, quamuis sub alterutra totus insit, quo ostendatur totam humanam naturã assumpsisse ut totam redimeret, panis enim ad carnem, uinum ad animam, ideoq; duplici specie celebratur, ut animę & carnis susceptio in Christo utri=

usq; liberatio in nobis significetur, ualet enim ad tuitionem corporis & animæ quod accepimus. Nam Christi caro pro salute corporis, sanguis uerò pro anima nostra of= fertur, nec dici sacramenta duo sed unum debent, sub utraq; etenim idem sumitur specie, aqua tamen admiscenda est uino, quoniam ea significat populum qui sanè per Christi passionem redemptus, per uinũ uerò Christi intelligitur san= guis, in quo demum subiecto fun= dentur accidentia illa, quæ rema= nent species, sapor & pondus, fa= tendum quidem in nullo uerum sine subiecto existere: nam ibi nul= la nisi dominici corporis sabstan= tia atq; sanguis inest, quæ illis mi= nime afficitur accidentibus: ex cu= ius sacra costa, continuo exiuit san guis et aqua, ille quidẽ ad nostram redem=

redemptionem, hæc uerò ad peccatorum ablutionem.

Eucharistiam etiam extra usum uerum corpus Christi continere testatur Cyrillus ad Calosyrium Episcopum scribens: Audio quòd dicant mysticam benedictionẽ, si ex ea remanserint in sequentem diem reliquię, ad sanctificationem inutilem esse, sed insaniũt hęc dicentes. Non enim aliud fit Christus, neq; sanctum eius corpus immutabitur, sed benedictionis uirtus, et uiuifica gratia perpetua, manet in illo: hactenus ille claruit Anno CCCCXXX. Cyrillus.

Quod autem conspicere nequimus cœlestes epulas, sacrati corporis atq; cruoris, hoc est reipsa Christum, in causa est illa supernatura-

lis & diuina operatio dei opt. max: quæ indagare prohibet dominus, sunt enim planè mysteria dei, & sibi soli conseruata, nam penetrare altitudinem metaphysicę atq; superessentialis naturæ humani fastus ingenij nequit, quamuis tamē uelatus et absconditus, uerè tamen Deus, & ut canit ecclesia, quod nō capis quod non uides animosa firmat fides, præter rerum ordinem. Et ergo aërem, ut apertius loquar, uerberant, qui obijciunt & quare non apparet nobis caro sed panis? Quod tribus de causis factum puto. Primo ut fides scilicet habeat meritum, quæ est de his quę non uidentur. Secundo ut non abhorreamus ab esu eius, nam si caro appareret, insuauiter affecti redderemur erga communionem. Tertio ne ab incredulis religioni insultaretur,

retur(ut expreſſius alibi diximus) ſi cruor occiſi hominis biberetur.

Oportet igitur nos quum audiuerimus, Niſi ederitis carnem filij, non habebitis uitam, in ſumptionibus diuinorum myſteriorum indubitatam retinere fidem, & non querere quo pacto: nam animalis homo, hoc eſt, qui ſequitur cogitationes humanas & irrationales, nō eſt capax eorū quæ ſunt ſuper naturam, & ſpiritualiū, atq; ita & ſpiritualem eſum carnis dominicę nō intelligit, cuius qui non ſunt participes, non erunt participes æternæ uitę, eò quòd non ſuſceperunt Ieſum, qui eſt uita ęterna: non enim nudi hominis caro eſt, quæ manducatur, ſed Dei, & quæ deificare ualet, utpote contemperata deitati, talis cibus non ad paruum tempus

durat, neq; corrumpitur ſicut cor-
ruptibilis cibus, ſed æternæ uitæ
ſubſidium eſt. Similiter & potus
ſanguinis domini uerè eſt potus,
quia non ad tempus ſufficit ſiti, ſed
ſemper abſq; ſiti conſeruat, nec in-
digere permittit bibentem, ſicut ad
Samaritanam dicebat, Qui bibit
ex aqua quam ego dabo, nō ſitiet,
quiſquis ergo gratiam ſancti ſpiri-
tus per ſumptionem diuinorū my-
ſteriorum ſuſcipit, neq; famem ſpi
ritualē neq; ſitim patitur, qualem
increduli.

Qua autem ratione ſint ducti
omnium ętatum ſancti patres im-
mota caute firmiores, Ioannes ſcri-
bit vi. cap. Amen amē dico uobis,
inquit dominus, niſi ederitis car-
nem filij hominis, & biberitis eius
ſanguinem, non habebitis uitam
in

in uobis,qui edit meam carnem,& bibit meum ſanguinem,in me ma- net & ego in illo, ſicut miſit me ui- uens pater, ego uiuo propter pa- trem,ita & qui ederit me,uiuet ipſe quoq; propter me. Et ſubiungit, Hic eſt autem Panis qui de cœlo deſcendit, non umbraticè, typicè, enigmaticè. Sicut manducauerũt patres ueſtri mañа & mortui ſunt, ideò nõ fuit manna uerè cibus cœ- leſtis, ſed tantum figura eius, quia uitam ſpiritualem non dabat, ſed eam dari in ſacramento pręfigura- bat. Exod. 16. Manna.

Quicquid ergo Iudæi in typo, nos in ueritate agimus, eſt nanq; uetus teſtamentum umbra ac ue- luti euangelicę philoſophię pro- gymnaſma. Sic figurabat põtifex ille Leuiticus,Chriſtum,nubes,ſpi

ritum

ritum sanctum: Mare, baptismũ: Aqua de petra uirtute diuina educta, sanguinem domini: sic figuræ atq; signa fuere, sacrificium Melchisedech sacerdotis: Mañа in deserto: Agnus paschalis: Hostia sanctorum oblata pro peccato: hostia pacificorum oblata domino: subcinericius panis Eliæ in itinere: panes propositionis in templo. Quicquid in his significatum in glorificati corporis sacramento impletum est.

Figuræ corporis dominici.

Qui igitur manducat hunc panem, id est, qui uerè edit meam carnem, & bibit meum sanguinem, uiuet in ęternũ: & ipse manet in me, & ego in eo, hoc est, unitur mihi tanquam principio uiuificatiuo, quod dat uitã, & per consequens habet maximè spiritualem. Con-

tem-

temperatio fit noua & super ratio-
nem, sic enim Deus est in nobis, &
nos in Deo. Non quidem Deum
nudũ manducamus, tangi eñ ne-
quit, quia incorporeus est, & neq;
ab oculis neq; manibus apprehen-
di potest, sed quia Deus uniuit sibi
carnem secundũ ineffabilem com-
temperationem uiuifica est caro, et
sicut in persona Christi humanitas
uisa est, & latuit diuinitas: ita sacra-
mẽto uisibili ineffabiliter se infun-
dit essentia, ut sit religioni circa sa-
cramẽta deuotio, is ergo genuinus
dominicæ cœnæ est intellectus, &
à nascentis ecclesię primordijs re-
ceptus, approbante diuo Hierony
mo in Epistola ad Euagrium, testa
tur etiam Cyprianus Martyr li. 2.
Episto. 3. Et August, lib, 2. de do-
ctrina Christiana.

Mandu-

Manducauerant itaq; & bibe-
rant de eodem pane secundum for
mam uisibilem (dicente domino,
Matth. 15. Omne quod in os intrat in uẽtrem
cadit, & in secessum emittitur,
quod dictum est non de spirituali
cibo, uerũ de carnali) sed ante uer-
ba illa cibus iste cõmunis tantum
nutriendo corpori cõmodus erat,
& uitæ corporalis subsidium mini
strabat, reficiens animum, non ef-
fluẽs in secessum, cõmeditur enim,
inquam, non consumitur, sed sto-
macho non digeritur: edimus au-
tem corpus Christi, ut uitæ ęternæ
possimus esse participes, inquit
Ambros. in Lucę cap. xxij.

1. Cor. 11. Ex quo autem dictum est à do-
mino, Hoc facite in meam comme
morationem, hunc declarans tex-
tum Arnobius, uixit Anno CCC.
in

in Psal. Cx. sic scribit: Memoriam fecit dominus mirabiliū suorum, dicens: Hoc quotiescunq; feceritis, in mei memoriā facietis. Quando hoc dixit misericors & miserator dominus? Tunc sine dubio quando dedit escam corporis sui timentibus se, hactenus ille. Quid quæso pręcipit Christus ut faciamus? hoc quod ipse iam fecit, q. d. Hęc est caro mea, et hic est sanguis meus, quotiescunq; his uerbis, & hac fide actum est panis iste substantialis, et calix benedictione solenni sacratus, ad totius hominis uitā salutemq; proficit, simul medicamentum & holocaustum ad sanandas infirmitates, & purgandas iniquitates existens. Manifesta est ergo spiritualis et corporalis cibi distantia, aliud quod prius est appositum & consumptum, aliud

quod à magiſtro datum & diſtri-
butum eſt, tranſubſtantiatur enim
panis & uinum in id quod ſuper
cœlos eſt.

At demum eiuſmodi ambroſia apoſtolus admonet, ut quiſq; poſt-quam ſe rectè probarit, inueneritq; purum ac ſanctum, feliciter ueſca-tur, proinde qui compellũt myſtas quotidie id facere, hinc intelligere poſſunt, ſe contra Apoſtoli conſi-lium, ſeruitutem illis imponere, ſa-nè haud ſcio, quì fieri poſſit, ut ſa-cerdos homo, non Deus, & ut pro-pheta canit, mendax, queat omni-bus horis purus eſſe, quemadmo-dum eſſe debet qui ſacrum pertra-ctat. Cæterũ faciunt quotidie per-multi piè, purè, ſanctè, at nõ nemo non item, qui fortaſſe malum ma-lo addit ſeu cumulat, ut ſanctior ha beatur,

Quotidie celebrare ue titum.

beatur, ut apud omnes in cœlum feratur rumore uulgi.

Nec illud cornutũ argumentũ progreditur, quod haud ſecus ad rẽ facit, ac cythara ad luctũ. Ergo tres articuli fidei, Aſcendit in cœlum, ſedet ad dexteram patris, inde uenturus eſt iudicare uiuos et mortuos, & ſæculum per ignem, falſificantur, nam quandoquidem eſt ſurſum in cœlo, quomodo erit in altari? unicum enim corpus non poteſt ſimul & ſemel exiſtere in eodem loco: ſi enim idem eſſet in diuerſis locis, ſequeretur quòd ſimul poſſet uiuere & mori, in uno loco occidi, in altero non, in uno loco moueri, in altero quieſcere. Præterea eadem res ſimul moueri poſſet ſurſum & deorſum. Imò ſequeretur quòd priuatiuè oppoſita ſimul Obiectio.

possent de eodem uerificari, et duo contraria in eodē loco scilicet subiecto consisterent, quod est impossibile.

Responsio. Ad huiusmodi adducta dudū, inter cæteros uiros prudentes respondit Eckius felicis memoriæ, uir, Ita uiuam, inæstimabilis doctrinę, nec non multarum lectionum, censor grauissimus, asserens ueritatem non pugnare cum articulis fidei, nam quoniam apud Deum non est impossibile omne uerbum dicente Paulo Hebr. 6. Facile unū corpus esse in pluribus locis facere potest: cōstat enim naturam posse unam essentiā animæ in pluribus membris facere in manibus, pedibus. Hactenus ille.

Quapropter uirtute diuina idē repletiuum corpus, summum ens Chri-

Christus uidelicet, qui in nobis ui-
uit, spirat, loquitur, potest esse si-
mul & semel sursum & deorsum,
quia Dominus est, & id probatur Iouis om
compertumq́ habemus per mul- nia plena.
tas experiẽtias miraculosas, quòd
nimirum ipsam concernit uerita-
tem, nempe ut credamus, Deum es
sa hic, nunc illuc, modo in cœlis si-
tualiter, modo in terris uel in sacra
mento definitiuè. Et ut patet ex E-
uangelio, Vobiscum ero ad sæculi Matth. 28.
consummationem, nimirũ sub sa-
cramento eucharistiæ. Atque hinc
est quòd Deus omnipotens actus
purus & forma perfectissima atq́
inæstimabilis, ens primum atque
summum, imò totius essentiæ ple-
nitudo, non per se tantum felicissi-
mè subsistẽs, sed omnium insuper
rerum essentias in suo esse plenissi
mo, benignissimè continens atque

concludens, cum in omnibus exi=
ſtat,cõtinet omnia omnibus inexi=
ſtens, ut uerum ſit & indubitatum
quod per prophetam dicitur Hie-
remiæ 33. Cœlum & terram ego im
pleo, dicit Dominus omnipotens.
Et alibi Chriſtus Matt. 22. Vbi fue
rint duo congregati in nomine
meo, & ego ero tertius. Quibus
omnibus ſuccurrit illud hymnidi-
ci Pſa. 138. Quò ibo à ſpiritu tuo, &
quò à facie tua fugiam. Si aſcende
ro in cœlum tu illic es, ſi deſcende=
ro in infernum ades. Si ſumpſero
pennas meas diluculo, & habitaue
ro in extremis maris. Ex quibus e=
mergit Deum eſſe incommenſura
bilem, ergo & in ſacramento Eu-
chariſtiæ ubiq; adorari & coli po-
teſt cibus iſte, quẽ miſericors & mi
ſerator dñs dedit timẽtib9 ſe, pſa. c.
Idcirco is replet abſq; termino, &
proprio

proprio et alieno, cuius uirtus non poteſt uſquam aliquãdo finem capere, cuius tota uirtus ſimiliter toti pręſto eſt loco et ſingulis partibus, et omnia replet intimè atq; penitiſſimè.

Fatemur ergo Dominũ Deum Aeſculapium uerum animarũ, in cœlo ſedẽtem ad dexteram patris, in forma uiſibili & quantitatiua, qui tamẽ ſub ſpecie panis latet inuiſibilis ſacramentaliter. De quo diuus Ambroſius inquit: Nam & unus & idem, & tũc & nunc, & hic & alibi ſacrificatur ab omnibus, totus in cœlo, & totus in altari, ſimul & ſedet ad dexteram patris, & manet ſub ſpecie ſacramenti. Miraris quòd uerbum Dei iuxta ſacramenti uirtutem, totũ ſimul in diuerſis locis exiſtit, & non miraris quòd Ambroſi9.

uerbum hominis iuxta uocis natu
ram totum est simul in auribus di=
uersorum, quid queris naturam in
Christi corpore, cum præter natu/
Esaiæ 7. ram sit ipse natus de uirgine? Sic
Esaiæ 11. Ezech. 44. igitur Christus in diuersis locis est,
sicut in diuersis partibus totus. Ha
ctenus ille, &c.

Et profecto non sunt hæc pro=
corũ captionibus dissimilia: qui,
quum simplices puellas decipere
moliuntur, non confestim, primo
ictu quid in mente gerãt aperiunt,
sed primô blande eas compellunt,
postmodum donis inescantur, ocu
lorũ lasciuia captiuantur, tandem
contrectare etiam audent, ac fami=
liarius cum eis cõuersari incipiũt,
deinde promissis sollicitant, oscula
rapiũt, sicq́ paulatim proficiendo
ad concupita tandem & turpia sua
perue/

perueniunt desideria. Cæterũ prudentioribus haud facilè illa imponuntur, uersutias enim et artes callidæ norũt, ac ideò confestim amatores tales cum probris & conuitijs etiam repellunt. Sed quorsum feror? Hæc ideò non minus ueridica quàm sonora uoce eructando profero, ne sibijpsis multi aduersarij persuadeant, multos uiros cordatos, puellis etiam teneris esse imprudentiores.

Lucas Anthiochenus genere medicus arte suis libris medicinalibus nõ tantum corpora, uerumetiam animas curans, scribit Christum suis dixisse, Panis quem ego dabo caro mea & corpus meũ est. Lucæ 21. Non dicit phantasticè, panis carnẽ significat, sed expressis uerbis, Caro mea est, quę omnia indicant ne-

cessitatem edendi Christum corpo raliter. Hęc igitur quoties agimus non dentes ad mordendum acuimus, sed fide syncera, panem sanctum & diuinũ cibum frangimus & partimur, dum quod diuinum & humanum est, distinguimus & separamus, itemq; simul separata iungentes unum Deum & hominem fatemur.

Quod ergo uerũ corpus Christi sit ueraciter in hoc sacramento, conuenit perfectioni nouæ legis, sacrificia enim ueteris legis illud uerum sacrificium passionis Christi continebant solum in figura secundum illud Pauli Hebr. 10. Vmbram habens lex futurorum bonorum non ipsam imaginem rerum, et ideo necesse erat maiorem efficaciam habere sacrificium nouæ legis

gis à Christo institutum, ut scilicet contineret ipsum passum non solũ in significatione uel figura, sed etiam in rei ueritate, approbante Dionis. 4. cap. cœlistis hierarchiæ. Est, inquit, perfectissimũ omnium sacramentorum in quibus uirtus Christi participatur.

Et ergo erubescãt qui huic Domini uerbo cõtra omnem sensum tam praua dementatione addunt tot excogitatas, et planè ineptas interpretationes, nouit Deus quàm inuitus hæc depromã, cupiunt doceri quidam ridiculi ubi ceremoniarum ille immodicus apparatus, ubi adoratio (adoramus autem nõ panem, uinum, uel signum, sed Christum uerum Deum & hominẽ) ubi indicetur pura simplexq; relligio, et commendetur cum pie-

tate charitas: quod cum faciunt parum mihi instituti sui memores esse uidentur. Nam cum ostendere conantur uerum Christi corpus & sanguinem eius sub panis & uini specie, nequaquam latere, principali intermisso negocio ad apparatum diuertunt.

Ad quid lōgis λόγοις opus est: quum manifestum sit Christum ipsum dudū illa inculcasse: testante Marco, qui innumerabilibus
Marc. 14. miraculis choruscauit: Quum benedixisset, inquit, hoc est gratias egisset, fregit panem, id quod & nos facimus, preces adiungendo. Hoc est corpus meum, hoc inquā, quod sumitis: nō enim tantum figura & exemplar quoddam est corporis dominici panis, sed in illū conuertitur corpus Christi: dicit enim Dominus

minus quem ego dabo, caro mea est. Et non dixit, Figura est carnis meæ, sed animæ nostræ cibus.

Præterea quid respondeant de illa ueritate corporis Iuuenci uersus, qui etiam Gregorio fuit antiquior aut saltem æqualis, Cōstantini enim floruit temporibus, referente Hieronymo, is sic canit.

Diuisumq; dehinc tradit sanctumq; precatus. Iuuencus.
Discipulos docuit proprium se rradere corpus.
Hinc calicem sumit Dominus, uinoq; repletum.
Sanctificat, gratis uerbis, potūq; ministrat.
Edocuitq; suum se diuisisse cruorem.
Atq; ait, Hic sanguis populi de-

licta remittet.

Hunc potate meum, iam ueris credite dictis.

Post hęc non unquam uitis gustabo liquorem,

Donec regna patris melioris munere uitæ.

In noua me rursus cōcedant surgere uina.

Nunquid in his carminibus ueram Christi carnem uult cōtineri? Hæc eò spectant, ut non putemus signum esse sacram sinaxim, sed ut dum, uolumus Christum recipere, sicut reipsa nobis datur, sursum corda erigamus, aliâs enim periret uis et efficacia sacramēti, si tantum inanis species panis illic apparet, et non substantia.

Quare autem post pascha typicum

cũ dederit Dominus corpus ſuum diſcipulis manducandum, quadruplex ſolet aſſignari ratio: per hoc enim oſtendit legalia eſſe finita, ſicut tenebrę luce apparente retrocedũt. Altera eſt, ut mentibus diſcipulorũ imprimeretur firmius dominici corporis et ſanguinis ſacramẽtum. Tertia ratio eſt, ut umbræ ueritas reſponderet. Vltima eſt, ad innuendum cibum iſtum non eſſe cibum corporis, ſed mentis, animæ ſcilicet.

An uerò impíj euchariſtiam habeant planè manifeſtat diuus Augustinus de ciui. Dei, lib. 21. cap. 25. his uerbis, dicẽs: Vnus panis, unũ corpus multi ſumus, qui ergo eſt in eius corporis unitate, id eſt, in Chriſtianorũ compage membrorum, cuius corporis ſacramentũ ſi- Auguſtinꝰ

deles communicantes de altari ſu-
mere conſueuerũt, ipſe uerò dicen
dus eſt manducare corpus Chriſti,
& bibere ſanguinem Chriſti. Ac
per hoc hæretici, & ſciſmatici, ab
huius unitate corporis ſeparati,
poſſunt idem percipere ſacramen-
tum, ſed non ſibi utile. Hæc Au-
guſtinus.

Sunt autem tria in ſacramento
euchariſtiæ, ſpecies panis, corpus
Chriſti uerum, corpus Chriſti my-
ſticum. Primũ eſt ſignum tantum,
ſecundum ſignum & res, tertium
res tantum. Primum ſumitur tan-
tum ſacramentaliter. Secundum
ſacramẽtaliter & ſpiritualiter. Ter
tium tantũ ſpiritualiter. Primum
& ſecundum omnes ſumere poſ-
ſunt, ſed diſpari exitu, alij in odorẽ
uitæ in uitam, alij in odorem mor-
tis in

tis in mortem. Tertium non ſumit niſi bonus. Nam corpus Chriſti myſticum manducare nihil aliud eſt quàm fide, ſpe & charitate unitati eccleſiaſticæ incorporari, &c.

Continenter autem aſſeruatur euchariſtia in templis, ad ęgrotantium commoditatem, ut ne ſine eo uiatico hinc abeant, ut eſt de conſecra. diſti. prima.

Eſt præterea hoc ſacramentum omnium digniſſimũ, potiſſimum, nobiliſſimum, ſanctiſſimum, excellentiſſimum atq; perfectiſſimum, cum enim cætera ſacramenta uerſentur circa corpus Chriſti myſticum, hoc in mente uerſatur circa corpus Chriſti uerum. Et cum alia ſacramenta ſint tantum ſigna gratiæ, hoc uerè in ſe continet Chriſtũ

qui fons & autor omnis gratię dicente Ioanne 1.cap. Gratia & ueritas per Iesum Christum facta est. Hanc sanctissimam eucharistiam Dionisius Eliopolitanus lib. 3. de angelica hierarchia, finē omnium spiritualium perfectionum uocat, preciosissimus equidem ecclesiæ thesaurus, illam ineffabiliter ditās atq; nobilitans.

Est aūt eucharistia sacramētum pietatis, signū unitatis, uinculum charitatis, quæ uniuersa membra christi corporis unit capiti & sibiipsis, hinc Paul. 1. Cor. 10. Et panis, inquit, quem frangimus, nōne participatio Christi corporis est?

Et dicitur hoc uenerabile sacramentum Eucharistia bona gratia seu gratitudo. In hoc enim sacramento

mento non modo uirtutis et gratiæ augmentum est, sed ille totus sumitur qui est fons & origo totius gratiæ, quare quicunque religiose gustauerit, corruptionem non uidebit.

Iste etiam cibus mysticus quem Græci dixere sinaxin, id est, communionem (quid proinde melius quàm dignè communicare de tanto sacramento?) non ad similitudinem cuiuslibet cibi communis uertitur in substantiam corporis nostri, sed nos magis incorporat Christo, nimirum ut simus unum cum illo substãtialiter, sicut et ille unum est cum patre substantialiter. Et sicut pater fons uitæ uitam communicat Christo, ita et nobis uita communicatur à Christo per huius cibi esum. Cibus, inquam, iste hominem æternitate uitæ cibat, uerè ci- σύναξις

bus uerus & sincerus per speciem et sacramentum, nos tactu sancti-ficat, fide illuminat, ueritate Chri-sto conformat, & sicut panis secun darius quem quotidie edimus, su-stentatio est corporis: ita panis iste supersubstantialis uita est animæ & sanitas mētis: & sic ex alio aliud possumus colligere, ex uisibili mū-di fabrica Dei sempiternam uirtu-tem ac diuinitatem, hoc est, ex uisi-bilibus inuisibilia, temporarijs æ-terna, ex his quæ sensibus percipi-untur, ea quæ non nisi intellectu comprehenduntur.

Eucharistiam præterea malos sumere apertū est, testatur Augu-stinus tracta. 26. in euang. Ioannis, his uerbis: Nos hodie accepimus uisibilem cibum. Sed aliud est sa-cramentum, aliud est uirtus sacra-

menti:

menti: quam multi de altari accipiunt & moriũtur: unde dicit Apostolus .1. Cor. 11. Iudicium sibi manducat & bibit. Non enim bucella dominica uenenum fuit Iudę, & tamẽ accepit: & cum accepit, in eum inimicus intrauit, nõ quia malum accepit, sed quia bonum malè malus accepit. Videte ergo fratres, panem cœlestẽ spiritualiter manducate, innocẽtiam ad altare portate. Hæc Augustinus. Iudas ergo non ad bonum, sed ad perniciem suam accepit, cui Christus nõ ad malum dedit, quia nõ est author malorum Dominus sed ultor, dedit autẽ bucellam intinctam Iudæ præ cæteris, unde in ecclesia eucharistia nõ datur intincta. Constitutum uerò, nihilominus, et pro heresi extirpãda, quæ dogmatizauit Christum sub neutra specie totum existere,

pignus ei quem diligit relinquat, ut quotienscunq; uiderit, possit eius beneficia & amicitias commemorari, quem si ille perfectè dilexerit, sine ingenti desiderio uel fletu uidere non potest. Ideoq; saluator hoc tradidit sacramentum, ut semper commemoremur, quia pro nobis mortuus est. Hoc igitur cū accipimus ab administratoribus legitimè ordinatis cōmemoremur, quia corpus & sanguis Christi est ut nō simus ingrati tātis beneficijs. Hæc Hieronymus.

Et sicut in Izaack deficiebat uisus, quia caligauerant eius lumina & uidere nō poterat, decipiebatur gustus, quia credebat se manducare uenationem Esau. Decipiebatur olfactus, quia sentiēs uestimentorum fragrantiam quæ erant E- Gene. 27.

ſau, exiſtimabat eſſe Iacob. Deci-
piebatur tactus, quia tangens ma-
nū & collum pellibus coopertum,
exiſtimabat eſſe Eſau. Solus autē
auditus non fallebatur, unde dice-
bat, Vox quidem uox Iacob eſt.
Ita in iſto ſacramento fallitur om-
nis humanus ſenſus præter ſolum
auditum. Viſus fallitur, quia ui-
detur panis & non eſt, odoratur
odor panis & non eſt, tangitur
pondus panis & non eſt panis.
Sed ſolus auditus uerus eſt, qui au
dit, Hoc eſt corpus meum.

Mos itidem apud noſtros à prin
cipio fuit, ut manè & ieiuni panem
iſtum ſuperſubſtātialem ederent,
licet ſeruator ueſperi conſecraue-
rit, ac diſcipulis iam cœnatis dede-
rit, quòd Chriſtus manè paſſus, ma
nè reſurrexerit, autores Cyprianus
& Ter-

& Tertullianus lib. ad uxorem secundo: nam inde, teste diuo Hieronymo aduersus Iouinianum, omnium nostræ religionis mysteriorum initium manauit.

Constat miseros gentiles coluisse numina sua sub àrboris, trunci aut etiam lapidis specie: credebant enim aliquid diuini sub illis latere. Infideles uerò cur non credunt uerbis Christi? aut cur impossible censent sub panis specie, uerũ corpus Christi latere, illudq́ue tropis adulterinis expellere nituntur? Sed de his pro suo quisq; arbitratu ſtatuat iuxta placitum, ego profectò si angelus magni consilij qui Christus est dixisset, suum corpus sub lapidis specie contineri, illi crederem, nec dubitarẽ possibile id esset nec ne, potiusq; uerbis eius animũ aduerterem, quàm naturæ ordinem

considerarem. Hinc legimus per diuinam uirtutem sępius immutatam esse naturã, unde D. Ambrosius, Fortè dices, inquit, aliud uideo, quomodo tu mihi asseris, ꝙ corpus Christi accipiam: et hoc nobis superest ut probemus, quantis igitur utimur exemplis, ut probemus hoc non esse quod natura formauit, sed quod benedictio consecrauit, maioremq́ꝫ esse uim benedictionis quàm naturæ, quia benedictione etiam ipsa natura mutatur. Vnde uirgã tenebat Moyses, proiecit eam, & uisa est serpens, rursus apprehendit caudam serpentis, & in uirgæ naturã reuertitur. Vides ergo prophetica gratia bis mutatã esse naturam & serpentis & uirgę. Currebant Aegypti flumina puro meatu aquarũ, subitò de fontium uenis sanguis cœpit scaturire, nec

Benedictione natura mutatur.

erat

erat potus in fluuijs, rurſus ad pro=
phetæ preces cruor ceſſauit aqua=
rum , natura remeauit: circumclu=
ſus undiq; erat populus Iſraëliti=
cus, hinc Aegyptijs uallatus, inde
mari clauſus, uirgam leuauit Moy
ſes, ſeparauit ſe aqua, & in muro=
rum ſpeciem ſe congelauit, atq; in=
ter undas uia pedeſtris apparuit.
Iordanus cōuerſus retrorſum con
tra naturā, in ſui fontis reuertitur
exordium. Sitiebat populus potu
maximo, tetigit Moyſes petram &
aqua de petra fluxit. Marath flu=
uius amariſſimus erat ut ſitiens po
pulus bibere nō poſſet, miſit Moy
ſes lignum in aquam, & amaritudi
nem ſuam aquarum natura depo=
ſuit. Sub Heliſeo propheta uni ex
filijs prophetarū excuſſum eſt fer=
rū de ſecuri, & ſtatim immerſum,
rogauit Heliſeum qui amiſerat fer

rum, misit Heliseus lignum in aquam, & ferrum natauit, utique & hoc præter naturã factum cognouimus: grauior est enim ferri species quàm aquarũ liquor. Aduertimus ergo maiorem esse gratiam quàm naturam. Quôd si tantum potuit humana benedictio, ut naturam converteret, quid dicemus de ipsa consecratione diuina, ubi ipsa uerba Domini saluatoris operantur? Nam sacramentum istud quod accipitis, Christi sermone cõficitur subscribentibus omnibus pijs patribus. Panis igitur iste, testãte Cypriano in serm. de cœna Domini, quem Dominus discipulis porrexit nõ effigie, sed natura mutatus, omnipotentia uerbi, factus est caro. Et alibi alius scilicet Ambrosius lib. 4. de sacra. cap. 4. Quo modo potest qui panis est corpus esse

esse Christi? Consecratione. Consecratio igitur quibus uerbis est, & cuius sermonibus? Domini Iesu. Nam reliqua omnia, quæ dicũtur, laus Deo defertur. Oratione petitur pro populo, pro regibus, pro cęteris, ubi uenitur ut conficiatur uenerabile sacramentũ, iam non suis sermonibus sacerdos, sed utitur sermonib9 Christi. Ergo sermo Christi conficit hoc sacramentũ. Quis sermo Christi? Nempe is, quo facta sunt omnia. De eadem materia simili modo Rupertus Tuitieñ. in cap. Matth. 26. Nunquid quia potuit Deus facere, ut patefacto crucifixi Iesu Christi latere (quod fuit percuti petram) flueret aqua cum sanguine, & implerẽtur scripturæ, et intelligibiles fierent, sufficerẽtq; mentibus nostris ad bibendum, in modum torrentiũ inundantium,

nunquid (inquam) quia potuit il-
lud facere, poterit etiam panē con-
fectum manibus hominum, con-
uertere in corpus, et uinum de pal-
mitibus istis, in sanguinem suum?

At obijciūt permulti et quare Eu
charistia cū maximo apparatu or-
namētorū et canticorꝝ circūfertur?
Bella & astuta nimirū obiectio Iu-
dę traditoris, ad quid perditio hęc?
potuisset hoc unguentum trecētis
denarijs uęnundari, & dari paupe
ribus. Certè Christi glorię inuidēs,
non pauperes sed quœstū suū cu-
rauit. Et cur Dauid ipse, propheta
sanctus, idēq; à Deo uates illustra-
tus, arcam ipsam, cui apposita erat
urna affabre àuro undequaq; (ut
Hebr. 9. Apostolus testatur) redimita, quæ
Exod. 26. mānna continebat, omnibus com-
mendauit honorandū? coram qua
(cum

(cum iam circũferretur omni pom
pa) ipse præcedens saltauit, cithaꝛ
raqꝫ cum omni iubilo concinuit,
interim quoqꝫ cantãtibus musicis,
in iubilo, & in sonitu buccinæ et tu
bis & cymbalis, & nablis & citha-
ris concrepantibus:

Cæterum calicis potum eccleꝛ
siam interdixisse plebi non absqꝫ
rationalibus causis factitatum esse
constat: ratum enim et firmum haꝛ
betur, atqꝫ nullatenus ambigitur,
Christum in ultima cœna Aposto
lis suis omnibus sub utraqꝫ specie
tradidisse sanctissimi eucharistiæ
sacramẽti communionẽ, idipsum
enim tres sancti Euangelistæ liqui
dò testificantur. Et beatus Paulus
in prima ad Corinthios Epistola
conformiter ad ipsos, eandem ueri
tatem aperta narratione consoli-

Quare calicis potus interdictus.

Matth. 26.
Marc. 14.
Luc. 22.

dat. Ex eo tamen non sumitur efficax argumentum, quod laicis nūc tradi possit impunè cōmunio seu sinaxis sub utraq; specie. Nam in cœna illa nouissima, Apostoli à Christo facti sunt sacerdotes, & potestatem ab eo acceperunt imò & mandatū, consecrādi hoc dignissimum altaris mysterium, panem scilicet sanctum, & calicem benedictionis. Quòd autem sacerdotibus ea in re indultum est, non ęquè laicis est concessum, qui non consecrandi aut alijs communicādi, sed solum recipiendi illius sacramenti facultatem habent.

Obiectio. At crepantibus buccis multi clamant. In primitiua ecclesia cōmunicabant sub utraq; specie, probatur per Cyprianū tracta. de lapsis, ubi diaconus. Sacramentum calicis

cis puellæ infudit, eadem uult Ambrosius libro secundo Officiorum capi. 28. Agnosco, inquit, infusum uitro sanguinẽ Christi, non solum irrutilasse uerumetiam diuinę operationis impressisse uirtutem, redemptionis munere. Fatemur usitatũ fuisse primitus, at postmodũ à prudentissima dispẽsatrice Ecclesia mutatum, præter cæteras enim causas, & aliæ nonnullæ solent assignari, quibus ecclesiæ protomistæ seu primores spiritu sancto directore permoti, sanxerũt sub unica specie tradendam esse laicis, sacrosanctæ eucharistię communionem, scilicet naturalis aliquorum fidelium conditio qua uini potum abhorrent, neque eum stomachus ipsorum ferre potest. Periculum itidem conseruandi uinum consecratum ad multos dies, quoniam

Responsio.

I.

II.

facilè in acedinē uerti posset. Peri-
III. culū quoq; delationis illius uini cō
secrati pro cōmunione infirmorū,
ad loca distantiora, ne fortè inopi-
natum deferentis illud lapsum ef-
fundatur, quod enim liquidum fa
cile effunditur in terram, pensata
enim multitudine populi, ubi sunt
senes, iuuenes, debiles, si non debi-
tam cautionem adhiberent, fieret
iniuria sacramēto per effusionem
IIII. liquidi. Quarta ratio est, ut imple-
retur figura ueteris legis, quæ licet
populo ministrari de sacrificio iu-
beret, libamina tamen solis sacer-
V. dotibus reseruat. Deniq; pericu-
lum inducendi ob communionem
sub gemina specie, laicos simplices
& ignaros, in eam opinionem erro
neā, quod sub specie panis in san-
cto altaris sacramento, tantummo
do contineatur uerum Christi cor
pus

pus sine sanguine, & sub specie uini, solūmodo sanguis Christi praeciosus consistat sine corpore, cum firmiter credendū sit ab omnibus & confitendum ore et corde, quòd manet ibidem Christus totus sub utraq; specie.

Petrus de Aliaco in hunc modum scribit. Iuxta doctrinam Apostoli, Licitū est cōmunicare quoscunq; sub utraq; specie sacramenti, non est tamen ad hoc obligatio.

Nicolaus etiam Cusanus in epistolis ad Bohemos fortiter pugnat calicem non esse de necessitate salutis, quo ad non consecrantes.

Thomas Aquinas fatetur de utraq;, sed ait: Et quid crescente multitudine populi Christiani;

Communicãt igitur sacerdotes sub utraq; specie, quoniam sacrificant, & Christi mortem sacrificio suo representant, sanguinem uidelicet à corpore separatum. Cæteris uerò non sacrificãtibus, satis fuerit speciẽ panis accipere, in quo totus (ut dixi) Christus, hoc est caro, sanguis, & anima cũ deitate sumitur.

Sacerdotes sub utraq; specie communicãtes Christi mortem repræsentãt.

At rursus obiectant, tamen Basiliense concilium Boëmis (ut ex annalibus, & literis eiusdem concilij uidentur asserere) illud decretum relaxat. Ego certè quos annales, aut quas literas producturi sint nescio. Vnum tamen compertum habeo, quòd in actis ipsius concilij Christianis omnibus dicta consuetudo, pro lege seruari præcipitur. Sic enim habentur huius concilij Oecumenici uerba sessione tertia

quæ

quælibet hoc loco in medium ad-
ferre. Sacrosancta generalis Syno
dus Basiliensis in spiritu sancto le-
gitimè congregata uniuersalẽ Ec-
clesiam repræsentans, Ad perpe-
tuam rei memoriam, ut lucidius ui
deatur pro declaratione catholicæ
ueritatis quid circa perceptionem
sacræ eucharistiæ tenendum sit &
agendum pro utilitate & salute po
puli Christiani, post diligentẽ per-
scrutationem diuinarum scriptura
rum sacrorumq; canonum & do-
ctrinarum à sanctis patribus & do
ctoribus traditarum in hac sancta
Synodo longis temporibus habi-
tam, consideratisq; omnibus quæ
pro declaratione huius rei conside
randa fuerunt, decernit & declarat
eadem sancta Synodus, quod fide
les laici siue clerici communicãtes
& non conficientes non astringun

tur ex pręcepto domini ad ſuſcipi-
endum ſub utraq; ſpecie panis ſci-
licet & uini ſacrum euchariſtiæ ſa=
cramentum. Sed eccleſia quæ regi
tur ſpiritu ueritatis ſecum manen=
te in æternum, & cum qua Chri=
ſtus manet uſq; ad conſummatio=
nem ſæculi, ſicut ait diuina ſcriptu
ra, ordinare habet quomodo ipſis
non conficiētibus miniſtretur pro
reuerentia ipſius ſacramenti & ſa=
lute fidelium uiderit expedire, ſiue
autem ſub una ſpecie ſiue ſub du=
plici quis communicet ſecundum
ordinationem ſeu obſeruationem
eccleſiæ proficit dignè communi=
cantibus ad ſalutem. Nec nullate=
nus ambigendum eſt, quòd non
ſub ſpecie panis caro tantum, nec
ſub ſpecie uini ſanguis tantum, ſed
ſub qualibet ſpecie eſt integrè to=
tus Chriſtus. Laudabilis quoq; cō
ſuetu=

ſuetudo communicãdi laicum po-
pulum ſub una ſpecie ab eccleſia
& ſanctis patribus rationabiliter
introducta, & hactenus diutiſſimè
obſeruata, & à doctoribus diuinæ
legis ſacrarum ſcripturarum atq;
canonum multam peritiam haben
tibus iam à longęuo tempore com
mendata pro lege habenda eſt, nec
alicui licitum eſt eam reprobare,
aut ſine authoritate eccleſiæ ipſam
immutare. Datum Baſileæ in no-
ſtra ſolenni & publica ſeſſione x.
calẽdas Ianuarij. Anno à natiuita-
te Domini milleſimo, quadringen
teſimo treceſimo ſeptimo. Spero
equidem bonũ piumq; lectorem
haud mihi uitio daturũ totam eam
appoſuiſſe quò facilius intellige-
ret omnia. Sed & Conſtantienſe
conſiliũ (quod anno Domini M.
CCCC. XIIII. incipiens, quadri

Cõſtãtienſe Conciliũ

ennio durauit) sacerdotibus cun-
ctis inhibuit, atq; ob id sub excom
municationis pœna, ne quisquam
eorum populum cõmunicaret sub
utraq; specie. Insuper uelut hære-
ticos puniẽdos decreuit, quicunq;
suæ sanctioni de communicatione
sub una specie contradixerint.

Quamobrem quum huius rei
exemplum prius ipse monstrauit,
quid prohibet quò minus in hoc
opere suum ducem ecclesia confi-
dẽter imitetur? Sed age istud mon
stremus. Lucas refert, Christũ duo
bus discipulis in castellum Emaus
proficiscentibus, se comitẽ adiun-
xisse, quorum oculi tenebantur, ne
Christum agnoscerent, donec in-
trans ipse cum eis recũberet. Tunc
enim gustato pane, quẽ ille prius
suis manibus benedixit, fregitq;,
atq;

atq; porrexit illis, aperti sunt eorũ oculi. At mox, ut cognouerunt eũ, euanuit à conspectibus eorũ, subduxit sese. Vides hic, quòd isti corpus Christi sub una panis acceperint specie, nulla de uino mentione facta. Quæ res ut conformatior fiat: Augusti. lib. iij. de consensu Euangelistarũ idipsum testatur, inquiens: Non incongruenter accipimus hoc impedimentum in oculis eorum à Satana factum fuisse, ne agnosceretur Iesus, sed tamen à Christo facta est promissio, usq; ad sacramentum panis, ut unitate corporis eius participata, remoueri intelligatur impedimentum inimici, ut Christus posset agnosci. Hæc D. Augustinus. Vbi liquido constat Christum discipulis sacramentum panis nõ uini porrexisse. Sed adhuc illo uetustior Theophilus

Alexandrinus (claruit enim Año cccxc.) ait. Sed & aliud innuit, quod scilicet sumentibus sacrum panẽ aperiũtur oculi, ut eum agnoscant: magnã enim & ineffabilem uim habet Domini caro. Hoc ille.

Sed quid horũ testimonijs opus est quum Euangelista tam dilucidè scribat, Christum cum illis discipulis recumbentem accepisse panem, ac benedixisse, fregisseq́ꝫ & porrexisse illis? Sed rogabis unde nouerim, quòd non etiam alteram speciem eis porrexerit, uidelicet in forma uini. Certè uel ex eo quod protinus ut eis panẽ sanctificatum exhibuerit, Lucas illum ab eorum oculis tradiderit euanuisse. Sed ut hoc etiam solidius firmem cum reuerẽdo patre Ioañ. Roffeñ. Episcopo (qui pro Christi nomine palmã martyrij promeruit Anno M.D. XXXV.

xxxv. dum urgente confciẽcia fe-
cundis nuptijs, quas rex Henricus
viii. repudiata & fuperftite D. Ca-
tharina prima uxore fua cũ quadã
Anna fuperducta celebrare confti
tuerat Anno M. D. xxxiiij. tum
uerbis tum fcriptis pius ἐυσεβής con-
tradiceret) audi quid Matthęus
fcripferit, nempe Chriftum Apo-
ftolis fuiffe pollicitum fe de illo ge
nimine uitis non ammodo bibitu-
rum, donec cũ illis ipfum biberet
nouum in regno patris fui. Quæ
nimirum uerba de facramento fan
guinis accipienda funt. At conftat
ijs, qui nõ funt Euangeliorum in-
fcij, Chriftum hactenus cum Apo
ftolis non bibiffe, Hæc ille fanctus
Martyr Epifcopus. Ex his itaq; li-
quet Chriftũ duobus illis difcipu-
lis facramentũ hoc exhibuiffe fub
fola panis fpecie. Quòd fi quis tã

impudens fuerit,ut neget,adducat ipse ex sacræ pagine libris senten-tię suę dilucidã corroborationem, quãdo igitur huius rei (ut infinita taceam) tot exempla pręcesserint, nũ congruebat ut ecclesia non illis omnino conformaret sese?

Sed hæc obiter nunc dicta suffi ciant, nam latius hæc tota materia de communione laicorum à uiris non minimæ eruditionis deducta est, qui sacræ scripturę & iuris pon tificij multiplici testimonio com-probant tradendã esse laicis com-munionem sub unica specie,et ad-uersariorum partem oppositam a-struere conantium rationes, adhi-bita singulis responsione dissol-uunt.

Et

Et ut planè quod sentiam semel depromam. Videntur mihi aduersarij, omnibus his & tam numerosis coniecturis suis de sacramento nõ solum nihil probare, uerũ magis se intricare quàm extricare, ita quidam illorũ cuncta commiscẽt, inculcant & confundunt. Nunc enim nullum miraculum in eucharistia esse contendunt, mox admittunt miracula fieri posse, nullam tamen efficaciam probandi habere. Si igitur nihil probare possunt, cur illa tam uehementer requirunt & exigunt? Sentiat unusquisq; ut uelit, mihi uerba saluatoris satis superq; erũt, quibus miraculose corpus suũ in panem mutauit, & sanguinem suum in merum, cur ergo miraculũ in miraculo quærimus? testantur autẽ nihilominus ad sufficientiã annales libri puellam 12.

I. annorum accepta eucharistia sex mensibus in pane & aqua ieiunasse, & deinde triennio ab omni cibo & potu abstinuisse.

Cornelius Cornipolitanus.

II. Nec illud silentio prę teribimus Frisiam ferè totam submersam fuisse fluctibus marinis, in qua perierunt plus C. milia hominum propter irreuerentiã factam sacramento Anno salutis M. cc. lxxiij. consule Chronographiam supradicti Cornelij.

III. Pastores quædam uerba canonis sacrosancti proferentes super panem miserè interierunt.

IIII. Monica mater melliflui Augustini uerum gaudium habuit, cum post eucharistiæ sumptionem sursum à terra in aëra subleuata clamaret

maret exultans, Volemus in cœ-
lum fideles, & dum interrogaretur
cur ita clamasset, respondit: Cor
meum & caro mea exultauerunt
exultauerunt in Deum uiuum, ô
uerbũ totius dulcedinis & ueniæ,
ô beata lingua, quæ sacram illam
emisit uocem, quam aër excipiens
sacer est factus, angeli audientes
plauserunt, satan uerò erhorruit.

Hebręus quidã se sicut Christia V.
nus, populo cõmiscuit, officij mini
steriũ & muneris explorare uolẽs,
uidit infantem partiri in manibus
sancti Basilij & communicãtibus Ex Platina
omnibus uenit et ipse Hebręus, da
taq; est ei hostia uera, caro uiuifica
facta, inde accedit ad calicẽ sangui
ne repletũ, et ipsius factus est parti-
ceps, atq; de utrisq; seruãs reliqui-
as, abiensq; in domũ suam ostẽdit

uxori suæ ad confirmationẽ dicto rum, & narrauit quæ proprijs uide rat ocellis, credẽs ergo ut uerè quia horribile et admirabile est Christia norum mysterium, in crastinum uenit ad Basilium, postulãs se sine dilatione accipere, quò fieri possit Christianus neophitus, quod in Christo est signaculũ. Basilius autem sanctus non deferens, sed consuetam eucharistiã uolenti omnes saluare offerens, baptizauit eum cum omni domo sua credente domino. Verũ de hijs hactenus, sufficit credere in sacra eucharistia fieri miracula miraculose indies.

An uerò hoc sacramentum confici debeat ex pane azymo uel fermẽtato? Sciendũ itaq; circa materiam huius sacramẽti duo esse cõsiderãda, quid scilicet sit necessariũ.

&

& quid cōueniens. Necesse quidē est ut sit panis triticeus, sine illo enim nō tractatur sacramētū. Non autem de necessitate est sacramēti ut sit azymus uel fermētatus, quia in utroq; confici potest, tamē panis azymus præeligitur, propter institutionem Christi scilicet, qui hoc sacramentū instituit primo die azymorum Math. 26. Mar. 14. Lu. 22. Illo enim die nihil fermentatnm in domibus Iudæorum esse debebat, Exo. 12. Vltima ratio est, quia hoc magis cōpetit sinceritati fidelium quæ requiritur ad usum huius sacramenti secundum illud 1. Cor. 5. Pascha nostrū immolatus est Christus, itaq; epulemur in azymis sinceritatis & ueritatis. Fermentum enim corruptionē signat, testis est Paulus 1. Cor. 5. Modicum fermēti totam massam corrumpit. Vt ergo

nihil corruptum siue corrumpens, sed totum syncerum atq; syncerãs in hoc esse sacramento mõstretur, non fermentatũ, sed azymum con secramus.

PRIMVS GRADVS.

Ieiunium.

FVerunt hactenus non parum multi (hos Græci σαρκόφαγους uocant) qui piam illam tractationem de ieiunijs ecclesiæ reprehendũt, passim taratantara buccinantes, ieiuniũ esse aut hypocriticum, aut uenale, superstitiosum, Papisticum (sic enim probrose soliti sunt appellare eos, qui sacrosanctæ sedi Apostolicæ, adeoq; catholicæ ecclesię constãter parent) tandem meritorium, & circumstantijs impexum, infringẽda ergo esse ieiunia et sabbata ecclesiæ catholicę, salu-

ſaluberrimã illam longiſſimamq́
inſtitutionem, uolunt. Ne ergo pij
deflecterent, reſpondendum eſſe
pro uiribus duxi. Et merito quidẽ
hanc ſugillationẽ irrationabilem
cenſeo & reijciendam, quoniam
conſenſu totius Chriſtianiſmi ea
fuit authoritas, & introducta hęc à
carnibus abſtinentia: & ob cauſas
honeſtas ac pias inſtituta, ob refre
nationem ſcilicet carnalis concu-
piſcentiæ & gulæ, per ſubtractio-
nem cibi lautioris & ſucculentio-
ris, uel ut apertius dicam, aduerſus
carnis noſtræ petulantiam præci-
puè ieiunium inſtitutum uidetur,
ut debilitatis corporis uiribus tur-
pium uoluptatũ in nobis laſſeſcat
appetitio, quæ certè ſi ſatis domita
fuerit, expeditior proniorq́ erit uia
ad bene beateq́ uiuendum.

Genes. 2. In primordio mundi ieiunium præcepisse Deum, patet in creatione Adæ & Heuæ, dicente Domino prothoplastis de ligno scientiæ boni & mali ne comedas, quæ tractās Ambros. in sermo. de ieiunio, ait: Vt sciamus non esse nouellum ieiunium, primam illic, id est, in loco uoluptatis καὶ τῷ παραδείσῳ (in quo nulla exardescit cupiditas: omnis enim perfectio ibi, nullum cibi desiderium, sed cuncta consona, fixa, perpetua, conuenientia) constituit legem de ieiunio.

Ambros. An. cclxx.

Paradisus.

Exod. 24. Deuter. 9. Moyses 40. diebus & totidem noctibus ieiunus permansit, quando tabulas fœderis digito Dei scriptas accepit, quibus ob plebis impietatē confractis totidem dierum noctiumq; repetito ieiunio alias tabulas impetrauit, atq; Deū ipsum

popu-

populo qui peccauerat, reddidit placatũ. A quo Iudæi exemplum ſumentes ita abſtinere conſueuerunt, quando à Deo opem aduerſus calamitates implorare, aut eum iratum placare, uel aliquid uſui uitę neceſſarium rogare, ſeu acceptorum beneficiorum memoriam, uel dies feſtos agere uoluerunt.

Caro & uinum non introierunt in os meum, inquit Daniel, qui & alibi trium hebdomodarũ ſpacio ſe adflixiſſe legitur iam ſenio confectus. Vbi notandnm eſt Danielẽ ieiunaſſe tribus ſeptimanis, quia iam tres anni elapſi erant, quando data eſt licentia redeundi, ſed non ualentes ſe expedire de rebus ſuis, ad triennium uſq; morati ſunt, & ergo quia tribus ſeptimanis ieiunauit, uidit uirum indutũ lineis, per Daniel. 10. & 6.

Ieiuniũ in Aduentu. quem Christi incarnatio significabatur, eà propter Ecclesiæ alumni consueuerunt ieiunare tribus septimanis in Aduentu.

3. Reg. 19. Helias typicus ille præcursor spiritu uirtuteq; plenus propheta 40. diebus quũ ambularet ad mõtem Dei Oreb, á cibo abstinuit, & confortatus est ab angelo, qui deinde in cœlum raptus est curru igneo. Oreb. Aliâs mystice Oreb est mensa Domini, super quam comesturi sunt electi cum Christo in regno suo, Christo dicente Luc. 22. Et ego dispono uobis, sicut disposuit mihi pater meus regnum, ut edatis et bibatis in regno patris mei mensa.

Esa. 5. Væ qui consurgitis mané ad ebrietatem sectandam, id est multi

plican-

plicandam, iuxta illud, Væ tibi terra cuius rex puer est, Eccl. 10. et cuius principes manè comedunt, quę dicta sunt illis, iuxta diui Hieronymi sententiam, qui de manè bibũt usq; ad uesperam, qui delitijs occupati ex creaturis non intelligunt creatorem, opera eius non considerantes.

Sic idem Daniel antiqua Dei beneficia recolẽs, & sua et populi peccata cognoscẽs, rogauit liberationẽ, allegans diuinã pietatẽ & sanctuarij desertionẽ, posuitq; faciem suam ad Deum, ieiunijs, sacco & cinere, ad quem Angelus Gabriel præantistes, qui missus è cœlo, magnas reuelationes reuelauit, de Christi incarnatione et eius passione. Per ieiunium nanq; occulta cœlestium mysteriorũ reuelantur, Daniel. 9.

inquit Isidorus lib. 2. de sum. bon.
Et certè cinis & cilicium sunt arma pœnitentium, testatur Hiero.

Ioel. 2. Conuertimini ad me, inquit Dominus, in toto corde uestro, in ieiunio & fletu. In quibus sanctus Dei uir nos dehortatur à concupiscentia carnis & oculorum.

Psal. 108. Genua mea infirmata sunt à ieiunio, & caro mea im̃utata est propter oleũ, inquit Psalmographus, quem locũ declarans diuus Chrysostomus de cõse. di. v. c. nihil, ait: Nihil sic est iocundum sicut cibus benè digestus & decoctus, nihil salutem, nihil sic sensuum acumen operatur, sicut moderata refectio.

Obiectio. At obijcit nasutulus, In Euangelio nõ præcepit Dominus ea fieri,

ri, quæ summi pontifices agenda iniunxerunt, sed duntaxat manda torum Dei obseruationem, definiuit esse uiam necessariam & sufficientem ad consequendam uitã eternam. Cum ait adolescenti Mat. 19. Si uis ad uitam ingredi serua mandata. Obediẽtia ergo melior quàm uictimæ. 1. Sam. 15. Et alibi in scriptura sacra uetuit Dominus quippiam addi, dicens: Quod præcipio tibi hoc tantum facito. Nunquid Deut. 4. 12. prçcepi, inquit Dominus, patribus uestris, ut mihi offerent sacrificia? & non hoc potius audiendo audite uocem meam. Ieremiæ 7. Quòd si iure conquerebatur sua iam ætate Augustinus Episto. ad Ianua. ca. 19. Ecclesiam sic premi, ut tolerabilior Iudæorum conditio, quibus qnærelis deplorabimus eam, quæ nunc est seruitutem? Contra hanc autem

prohibitionem faciunt, qui nouas constitutiones de ieiunijs & absti-nentia ciborũ sanciunt. Non sunt igitur audiendi, nec eorum decre-tis est morigerandum, & ut ante sexenniũ Ioannes Vuannebergus Bernensis (aliâs candidus iuuenis cui omnes docti calculũ præbent) mihi obiecit in hęc uerba: Nõ sunt igitur decreta summorum pontifi-cum neq; Ecclesiæ statuta de necessitate salutis obseruanda. Respon-

Responsio. sio. Non præcepit quidem particulari expressione & peculiari declaratione Dominus in Euangelio, quæ summi Ecclesiæ protomystæ seu præsides postea sanxerunt ob-seruanda, ut singulis hebdomadis, feria sexta & Sabbato, carnibus esse abstinendum, Quadragesimale ieiuniũ & quatuor temporum, atq; uigiliarũ celebrium festorum,

cum

cum delectu ciborum esse obser- uandum, dies item festos mysterio rum nostræ redemptionis, & sacra tissimæ uirginis Mariæ, & nonnul lorum sanctorũ solenniter esse ce- lebrandos, & nonnulla id genus statuta, Eadem tamen omnia præ- cepit Dominus in Euangelio esse obseruanda, generali, & hæc uni- uersa suo ambitu continẽte sermo- ne, atq; cõmuni quadã præceptio- ne, qua iussit, præpositis atq; prin- cipatũ in Ecclesia gerentibus esse obediendum, qua itidem audien- dam esse Ecclesiam, hisce uerbis de nunciauit. Si Ecclesiã, inquit, non audierit, sit tibi sicut Ethnicus & Publicanus. Sed nónne in Euan- gelio Christus expressit, præcepta decalogi obseruari debere? Vnum autem præceptorum Dei est, & or- dine quartum, honorandos esse pa

Matth. 18.

Exod. 20.

rentes. Atqui rectores Ecclesiæ, ex obligatione diuini præcepti, honorandi, & præstanda est illis obedientia. Ecce quonã pacto ex Euangelico contextu, facile deducuntur Ecclesiastica statuta ad unguem esse obseruanda. Illa uerò scripturæ sententia in Deuteronomio posita de non addendo uerbo ad præcepta Dei, intelligenda est de uerbo dissonante & repugnante mandatis Dei, non autẽ de eo uerbo quod adminiculatur, & præstat adiumẽtum ad præcepta Dei expeditius et

Apocal. 22. plenius obseruanda. Quemadmodum illud in Apocalypseos libro, Si quis, inquit Ioannes, apposuerit ad hæc, apponet Deus super illum plagas scriptas in libro isto, intelligendum est (ut Clichtoueus uult) de apponẽte ea, quæ aduersantur, & pugnantia sunt eis quæ in Apocaly-

calypsi scribuntur. Non autem de his, quæ elucidant & declarant ea, quales sunt explanationes sancto-rum Patrum, elaboratæ ad reseranda libri illius arcana & abdita sensa. Conciliorū autem generalium Canones, & summorū pontificum decreta, summopere conducūt ad perfectiorem & integriorem mandatorum Dei adimpletionem, neq; illis quoquo pacto reluctantur, ut liquido constat, singula Ecclesiastica statuta inspectanti. De his hactenus.

Ruth mulier, quę in genealogia Christi cēseri meruit, cum à Booz satis diuite uiro hospitaliter acciperetur, panem in aceto intinctum comedisse dicitur, aquam potasse, fuisseq; saturatam, adeò tunc locupletiorū seu diuitū luxuria mensæ carebant. Ruth.

Ion. 3. Sic Niniuitæ indixerunt ieiu-
nium, qui enim luxu & ambitione
peccant, sacco & ieiunio Deum fa-
Basilius. cilè placare possunt, unde Basilius
ille magnus, Sicut equis frena sunt
imponēda, ita corpora nostra sunt
refrenanda ieiunijs, uigilijs, inquã,
stude copulare ieiunia, ut ita cun-
ctis animæ uirtutibus florere pos-
sis, & caro subiecta sit animæ sicut
pedissequa ancillatur dominę suę.
Et sicut equus repletus & impin-
guatus recalcitrat, fame autem ma
ceratus pacificé incedit. Sic caro
Esaiæ 3. equus animæ, iuxta illud Iesaię, E-
qui eorũ caro, cui equo anima insi-
det, si non abstinētia maceratur re-
calcitrat, ducens ad pistrinam seu
præcipitium inferni, sed freno ab-
stinentię domata, ad tramitem bea
Psal. 31. titudinis ducit, unde rectè Psalmi-
sta, In chamo & freno maxillas eo-
rum

rum cōſtringe. Et Paulus 1. Cor. 9. Caſtigo corpus meum & in ſeruitutem redigo.

Ioſaphat timore perterritus, totum ſe contulit ad rogandum Dominum, & prædicauit ieiunium uniuerſo Iuda. 2. Paral. 20.

Et ſanctus Dei angelus Raphaël, ad Tobiam uerba faciens, coniunxit ieiunium orationi & eleemoſinæ, cum ait: Bona eſt oratio cum ieiunio & eleemoſina, magis quàm theſauros auri recōdere. Sic etiam clamauerunt teſte ſcriptura alio in loco, Bethulienſes, & cum illis Eliachim ſacerdos dei magnus, ad Dominum inſtantia magna, & humiliauerunt animas ſuas in ieiuniјs & orationibus. Tobiæ 12. Iudith 4.

Heſter

Hester 14. Hester pro unguentis uarijs cinere & stercore impleuit caput, & corpus suum humiliauit ieiunijs. Et Iesaias capite 25. Quem docebit Dominus scientiam & quem intelligere faciet auditũ? sequitur, Ablactatos à lacte, auulsos ab uberibus: talis extitit Daniel et socij eius qui leguminibus pasti inuẽti sunt sapientiores omnibus sapientibus Chaldæorum. Dicebat enim Daniel ad Malassar, quẽ princeps Eunuchorum cõstituerat pueris Hebræorũ ut præesset, Tenta nos obsecro seruos tuos diebus decem, & dentur nobis legumina ad uescendum, & aqua ad bibendum, & contemplare uultus nostros, & uultus puerorum, qui uescuntur cibo regio & sicut uideris, facies cum seruis tuis. Vide quid facit ieiuniũ, & morbos sanat, & pituitam cor-

Daniel. 1.

poris

poris exiccat, & dæmones eijcit, & cogitationes prauas excutit, & mẽtem reddit splendidiorem, & cor purum, & corpus sanctificatum, & throno Dei commẽdat hominem. Quisquis igitur, inquit Athanasius, ab im̃undo spiritu turbatur, si cogitauerit, usuśq; fuerit hoc pharmaco, nimirum ieiunio, protinus spiritus malus in angustiam redactus discedit, territus ieiunio. Patet etiam in Ioañe Euangelista cui ieiunanti in insula Pathmos reuelatio libri Apocalypseos facta est testatur diuus Hiero. ad Paulinum. Hinc Zacharias propheta septimo capi. Cũ comedistis & bibistis, nunquid non uobismetipsis bibistis et comedistis? Vegetat ergo ieiunium spiritum illum nobis gratia Dei infusum, & est Anima.

Eccles. 31. Amaritudo est animæ uinũ multum potatũ, inquit Ecclesiasticus. Rectè igitur loquitur Solomon in Prouerbijs capite 23. Ne intuearis uinũ quando flauescit, cum splenduerit in uitro color eius, ingreditur blandè, & in nouissimo ut coluber mordebit.

1. Reg. 14. Ionathas, ut in libris Regum habetur, intinxit summitatem uirgæ in fauo mellis, & ergo sententiam mortis meruit, eò quod gustũ mellis cõstitutũ tempore antecesserit.

Multa denique huiuscemodi exempla referre possem, quæ in præsentia nõ inuitus consultò omitto.

Hierem. 6. Ad ieiunium preterea cohortatur nos Dominus per Hieremiam dicẽs: Filia populi mei induere cilicio

licio & conspergere cinere, luctum unigeniti fac tibi planctum amarum. Est autē populus Dei, populus Christianus. Filia uerò populi Dei, est anima cuiuslibet Christiani, quam quidē animam ipse Deus ad tria hortatur in prædictis. Primò ad duræ pœnitentię assumptione, dicēs: Induere cilicio. Cilicium autem est indumentum durum ac asperum de pilis camelorum contextum. Secundò ad mortis meditationem, dicens: Conspergere cinere, eodem testante capite 22. Terra, terra, terra audi uerbum Domini. Tertiò hortatur ad peccatorum dolorem, dicens: Fac tibi luctum amarum. Luctus enim ut dicit Augustinus, est tristitia de amissione charorum. Homo autem per peccatum amisit Deum, animā suam, & omnia merita, idcirco necesse ut

Cilicium.

Luctus.

conuertatur ad pœnitentiam, amara, lamenta. Sic fecit Dauid: Humiliabã, inquit, in ieiunio animam meam, & oratio mea in sinu meo conuertetur. Non sic autem ieiunant Dauidicum ieiunium hypocritæ tristes, exterminant enim facies suas ut uideantur hominibus ieiunãtes, qui non Deo nec animæ suę, sed populi famæ ieiunant, multi ieiunant carni suæ, ut medici, alij marsupio, ut auari. Cæteri animæ suæ, ut uiri iusti.

Psal. 34.

Tria genera ieiunantium.

Operui in ieiunio animã meam, inquit alibi Dominus per psalten egregium, & factum est in opprobrium mihi. Christus enim sitiens & esuriens salutem humani generis in cruce ieiunauit, unicum latronem sibi tantum incorporãs & acquirens, in quo ieiunio operuit animam

Psalm. 68.

Christus in cruce ieiunauit.

mam ſuam quia potentiã non exer
cuit ſe uindicãdo, nec ſe Deum eſſe
oſtendit, unde eum tanquam pu-
rum hominem contemnebãt. Qui
ergo ieiunando ſuperbit phariſęo-
rum imitator eſt, & eorũ qui Chri-
ſtum adeuntes, dixerunt Matthæi
9. Quare nos & phariſæi ieiuna-
mus frequẽter, diſcipuli autem tui
non ieiunant? Si uis igitur ut ieiu-
nium tuum gratum ſit Deo, nihil
tibi ita arroges, ut alijs detrahas, a-
lios ſuggilles, ſed operã da, ut cum
Pſalmiſta dicere poſſis, In ieiunio
humiliabam animam meam, Pſal.
34. Et alio in loco Dominus, Hu- Hierem. 13.
miliamini, ſedete in terra, quoniã
de capite ueſtro deſcendit corona
gloriæ ueſtræ.

Sic Samſon Mazarẹus cum & Iudic. 15.
ipſe ſiti enectus clamaſſet ad Do-

minum, egressis de molari maxillę asininæ aquis seruatus, non ergo grauabūt nos ieiunia nostra, si sanctorum parsimoniā cogitabimus, ut saltem imitari eos non pigeat, quos æquiparare nequimus.

Zacha. 8. Ieiuniū quarti, & ieiuniū quinti, & ieiunium septimi, & ieiuniū decimi, erit domui Iudæ in gaudium dicit Dominus. Ieiunabant autem in quarto scilicet in Iulio mense, quia tūc descēdit Moyses de monte & confregit tabulas, Exo. 32. tūc etiā rupti sunt muri Hierusalem, testāte Hieremia capite 39. In quinto autem scilicet in Augusto ieiunabant similiter, quia tunc flamīs exusta est ciuitas, Hiere. 52. In septimo uerò, id est, Octobri secundum nos propter mortem Godoliæ, cuius meminit Hieremias capite 41.

Ieiunia Iudæorum.

In

In decimo uerò, id est, Ianuario, quia tunc Ezechieli & populo relatum est templũ esse subuersum. Ezech.33.

Sic Agar cũ filio per desertum errans, ut in Geneseos libro habetur, cum uehementer sitiret, angeli indicio puteum comperit, & inde hausta aqua se & puerum à pernicie seruauit. Genes.21.

Antiocho Eupatore et Lisia procuratore bellantibus, ut in Machabęorum libris cõstat, in ualida manu aduersus hostes suos, et interim Iuda cum suis in ieiunio & sacco misericordiã Dei pulsantibus, propitium senserunt Deum. Eleazarus præterea (ut in eĳsdem Machabæorum libris in propatulo est) & Machabęi simili modo, potius mo 2.Mach.15.

ri elegerunt, quàm suillis contra di uinę legis prohibitionem uesci carnibus.

Ezech. 4. Sic Ezechiel ut famem futuram partim uerbis, partim re atque opere nunciaret, frumentum, hordeum, fabam, lentem, milium, uitiam, per dies centum quadraginta comedere iubetur, & aquam potare. At nos, nos inquam, fabam illam respuimus tanquã Pythagoræ, non unigeniti discipuli, multi triticum nisi in similaginem redactum fastidiunt, & uina delicatiora conquirimus, nulla in parte sanctis Prophetis istis comparandi.

Esaiæ 58. Acriter etiam per Prophetã Iesaiam reprehendit eos Dominus, qui ieiunio corporali non coniungũt spirituale, scilicet abstinentiã et re

repreſſionem ſui à peccatis. Semper enim ieiuniũ ad bonum finem eſt referendum, utpote ad Dei gloriam & honorem, non autem ad oſtentationem & iactantiã (ut prius dictum eſt) aucupandámue laudem humanam. Reliquę autem ieiuniorum ritè obſeruandorum circumſtantiæ, ut quibus fieri debeãt diebus Quadrageſimæ ſcilicet, & quatuor anni temporum, ut infra dicturi ſumus, et in uigilijs aliquot feſtorum ſolennium anni, quo itidem genere ciborum ſit utendum, abſtinendum ſcilicet eſſe à lautioribus & ſucculentioribus cibis, atq; aridioribus ueſcẽdum, qua deniq; hora diei ſumenda ſit in diebus ieiuniorũ refectio: quod ſcilicet meridiana, determinatæ ſunt per uarias temporum ſucceſſiones à ſummis myſtis, & conuentionibus ſeu Matth. 6.

tichristi, α & ω principium & finis, omnium rerum primus & nouissimus, antiquator Iudaismi, destructor Ethnicismi, uia, ueritas, iustitia, Architaumaturgos, supremus sacri ædificij apex) ieiunauit in deserto 40. diebus & totidem noctibus, uictaque tentatoris uersutia, ministerijs fruebatur angelicis, postmodum cibo indigẽs, ut nobis formam ieiunandi præscriberet, ostendens quomodo in tempore agonis à carnalibus desiderijs abstinere debeamus, per macerationem carnis aduersarij spiritualis machinas euitare, & ad angelorum peruenire consortium, post mortem autem scilicet post gloriosam anastasim seu resurrectionem comedit quadraginta diebus cibo nõ indigens, quasi dicat: Ego sum uobis consolatio et cibus omnibus diebus. Hic

Christus ieiunauit.

Matth. 4. Marci 1. Lucæ 4.

Quadragesimale ieiunium.

est ille Christus, semen Abrahæ, qui panes hordeaceos habuit, Ioã. 6. cum pauit turbam, et qui aquam ad bibendum à Samaritana muliere petijt, Ioan. 4. Sic exemplũ præbens, ne rudes fastidiamus cibos, neq; uina delicatiora exquiramus. Carnem nisi in Paschate nõ comedit, minutis pisciculis usus est, & ne uilia etiam contemneremus, fel & acetum in cruce positus gustauit.

Libet hoc loco latius expatiari, Quarta feria ieiunium inchoatur, quia legitur Christum eadem feria suum ieiunium cœpisse, siue quoniam quarta ætate Solomon templum ædificauit, nosq; quasi fundamentum illius templi quod è nobis, uiuis lapidibus construitur, iacimus ieiunando, quo in Paschate ipsius Domini templum esse possimus,

mus. Sunt & qui aliam causæ ratio
nem adferre cōtendunt, treis scili-
cet dies fuisse additos, pro tribus il-
lis quatuor temporum qui in hac
quadragesima locū obtinent, quar
tum pro uigilia Paschatis qua ieiu
nare debemus. Et ergo, Hoc tem-
pore ieiunium inchoamus usq; ad
Pascha sequentes, non autem eo
quo Christus ieiunium egit, quia
in Quadragesima Israël populum
repræsentamus, qui annis quadra-
ginta eremum coluit, posteaq; illi-
co Pascha celebrauit. Itaq; magis à
uitijs quàm à cibis ieiunare opor-
tet, licet & ciborum abundantia fo
menta sint uitiorum. Sed quid pro
dest tenuari abstinentia corpus, si
animus intumescat superbia? quā
laudem merebimur de pallore ieiu
nij, si inuidia liuidi sumus? Quid
uirtutis habet uinum non bibere,

et ira atq; odio inebriari? Tunc denicq; præclara est abstinentia, tunc pulchra atq; magnifica castigatio corporis cum est animus ieiunus à uitijs. Per ieiunium tale uitia prosternuntur, uirtutes augentur, humiliatur caro. Hinc Prudētius sancto cecinit carmine:

Prudētius. Perfusa non sic amne flamma extinguitur,
Nec sic calente sole tabescunt niues:
Vt turbidarum scabra culparum seges
Vanescit almo trita sub ieiunio.
Si blanda semper misceatur largitas.

Luc. 21. Videte, inquit Christus alibi, ne grauentur corda uestra crapula & ebrietate, quantum enim carnis tibi subtrahis, tantum spiritualis habitudinis uegetationi addis, quæ omnia filia Phanuel de tribu Aser

Luc. 2. obseruans, deprecationibus, ut Lucas scribit, ieiunauit in templo, & me-

meruit habere ſpiritum propheti-
cum. Sic filius prodigus, qui bona
ſcortando, luxuriandoq́ abligurie
rat, tunc ad patrem flagitij ſui pœ-
nitens redijt, cum eſurire cœpiſſet.
Quapropter ſi culinę nidor gulam
exagitat, atq; palato ſaliuam excu-
tit, ſi gulæ citamenta cor ſubeunt,
felle & aceto Chriſtum in cruce po
tatum, ut alibi diximus, recogite-
mus.

Commẽdatur autem ieiunium
multis de cauſis. Primo à ſui inſti-
tutione in ſtatu innocentiæ in para
diſo, Geneſeos ſecundo capite, De
fructu ligni uitę ne comedatis. Ali
quando à ieiunantium authorita-
te, à Moyſe, Helia & Chriſto. Ali-
quando ab ordine quem habet in
bello ſpirituali, uel ab hoſte quem
deuincit ſcilicet diabolum, & car-

nem,unde diuus Hieronymus: Nihil uilius quàm à carne uinci, nihil gloriosius quàm carnem uincere. Vltimo commẽdatur à multiplici eius effectu: fugat enim Diabolũ sicut fames lupum de nemore.

Ieiunio unde nomen inditũ sit.

A ieiunio uidetur nomen inditum ex intestino, quod ieiuniũ dicitur, quia teste Cornelio Celso libro quarto, nunquam quod accipit, cõtinet, sed protinus in inferiores partes uentris transmittit: hoc argumento, ut more ieiuni intestini, minus nos cibarijs oneremus, cum abstinemus.

Apostoli ieiunarunt.

Apostoli etiam exemplum ieiunandi nobis reliquerunt, qui post susceptum spiritum sanctum, sicut mentes auerterant à mundi illecebris, sic etiam ab epularum appetitu,

tu, & si etiam quamdiu cum eis fuerat seraph crucifixus. Γιώργ@ uerus et Adonai Zebaoth, non ieiunarent, post ablationem tamen & ascensionē eius se spontaneis subdiderunt ieiunijs (confrictis enim, Ioan. 6. manu aristis famem sedasse legūtur) dicēte Domino, Quando sponsus auferetur ab eis tunc ieiunabunt, seu spiritu mœroris affligentur, quod secundū piorum opinionem, ut superius ostensum est, contigit ipsis quando mortuus & sepultus fuit, postmodū uerò quādo ascendit ad cœlos tunc similiter priuati sunt sua presentia corporali, at postea per spiritū sanctum receperunt consolationem. Quæ uerba Domini declarās Epiphanius, ad finem librorum contra octoginta hereses pag. D. 30. inquit, Quarta & prosabbato ieiuniū statutum

Lucæ 5.

Epiphani9

est usq; ad horam nonam. Nam illucescēte quarta, assumptus est Dominus, & prosabbato crucifixus est, & tradiderunt Apostoli, ut in his diebus ieiunia fierent ita, ut impleatur dictum hoc, Quum ablatus fuerit ab ipsis sponsus, tunc ieiunabunt in illis diebus, & non, ut gratiam, aut beneficium exhibeamus ei, qui pro nobis passus est, ieiunium nobis constitutum est, sed ut cōfiteamur ad nostram salutem Domini passionem, quam pro nobis ipse suscepit, & ut pro peccatis nostris ieiunia nobis apud Deum supputentur.

Nota.

Matth. 3. Sed & Ioannes Baptista (præcursor machinatoris uerique constitutoris, in quo renascimur atque nouamur) comedit locustam, mel siluestre. De insignibus Ioannis Baptistæ

ſtæ ortu Sabellicus in hæc uerba:
Nec intempeſtiuus matris uterus,
nō fauſtum Ioannis Zacharię filij Ioañes Baptiſta.
ſalutaremq́ꝫ terris deſpōdit ortum.
Nihil Deus non mirificè & utiliter
operatur, mulier quæ dum per æta
tē mater fieri potuit, ſterilis fuerat,
iam grandis natu & decrepita pre-
gnans facta eſt. Cæterū quàm ma-
gnus futurus erat partus, ipſe Pro-
pheta extitit quàm in lucem æde-
retur. Hæc parergos.

Sic Paulus ſuos Galatas cohor Galat. 5.
tàns ne dent libertatem et occaſio-
nem carni, ait: Spiritu ambulate, &
deſideria carnis nō perficietis, q.d.
acquiritur regnum Dei non cibo,
non comeſſationibus, ſed abſtinen
tia & fame, non ebrietate, ſed ſiti &
ſobrietate, non ſomno, non plumis
Sardanapali, ſed uigilijs et duro cu

bili, nō ociositate, sed cura, non uoluptatibus, sed laboribus. Quā uirtutem finxerūt poëtæ aliâs miseri, Deam quandam seueram, fronte hirta, incomposita coma, gradu & ore uirili, altis humeris, ueste candida insignitam, habitantem uerô in domo casta & in domo arduè sita.

1. Petr. 2. Simili modo idem alibi coapostolus Petrus, ait: Abstinete à carnalibus desiderijs, quę militant aduersus animam, quasi dicat, Sicut contra castrum sagittę acutæ & tela ignea nequissimi im̄ittuntur, de arcu ociositatis exeūtes scilicet, sic Christi militibus necessarium est scutum fidei, in quo facile possunt ignea tela tortuosi draconis extinguere.

Sic rursus Paulus temperātiam (quæ

(quæ rationis in libidinem, atq; a= lios non rectos impetus animi, fir= ma ac moderata dominatio est) suo discipulo Timotheo suadens & inculcans, ait: Vinum modicè sumptum acuit ingenium. Temperantia quid. 1. Tim. 3.

Et idem fortissimus fidei agoni= sta, ut in Actis Lucas testatur, esu= rijt in domo Simonis Coriarij, & quia esurijt, super eum extasis seu mentis excessus cecidit, & cœlum apertum uidit. Qui ergo ieiunare nolūt, in futuro fame & siti defici= ent, quibus Dominus cōminatur per Esaiam, dicens: Serui mei co= medent & uos esurietis, serui mei bibent & uos sitietis, pro uino fel draconum habebunt & uenenum serpentum, fel draconum uinum eorum, & uenenum aspidum insa= nabile, uua eorum uua fellis & bo Acto. 10. Esaiæ 65. Deut. 32.

trus amariſſimus, pro pane calcu-
lum ignitum habebunt, dicente ali
Prouer. 20. bi ſcriptura: Implebitur os eius cal
culo. Et alio in loco Pſalmiſta, Pſa.
48. Mors depaſcet eos.

2. Eſdr. 8. Sic etiam Eſdras ſacerdos, cum
à Chaldæa dimiſſus Hieroſolymã
rediret, triduo cum ſuis ieiunaſſe,
precesq́ pro itinere obtuliſſe dici-
tur, uotiq́ compos factus: ſecun-
dum illud Apocalyp. 21. capite: E-
go, inquit, ſitienti dabo de fonte a-
quæ uiuæ gratis. Et Ieſaias capite
49. Neq́ ſitient, & non percutiet
eos æſtus & ſol, quia miſerator eo-
rũ reget eos, & ad fontes aquarum
potabit eos.

Epheſ. 5. Et Paulus prudentiores Ephe-
ſios cohortans ad abſtinẽtiam, di-
xit: Nolite inebriari uino in quo

eſt

est luxuria. Vnde in Prouerbiorũ Prouer. 23.
libro scriptura: Cui uæ? cuius patri
uæ? cui rubedo oculorum? nonne
hijs qui commorantur in uino, &
student calicibus epotandis? Hinc
Oseas: Fornicatio & ebrietas au- Oseæ 4.
fert cor. Et Ecclesiasticus capite 19.
Vinum & mulieres uidelicet impu
dicæ apostatare faciunt sapientes.
Exemplum est Loth, Geneseos 19.
Quem Sodoma non uicit, uina in-
fecerunt.

Et idem Paulus uas electionis 1. Corin. 9.
alio in loco, inquit: Castigo corpus
meum et in seruitutem redigo, q. d.
Reprimo illicitos motus, ad tactus,
non in seruitutẽ Veneris aut Bac-
chi, non piscatorũ seu uenatorum
sicuti principes huius mundi con-
sueuerunt, hactenus nõ meam sed
spiritus perficio uoluntatem, unde

Hierony. diuus Hiero. in epiſtola ad Euſto-
chium, & ad Furiam de uiduitate
ſeruãda, ait: Si Paulus doctor gen-
tium preparatus in Euãgelio Chri
ſti ob carnis aculeos & incentiua
uitiorum reprimit corpus ſuum, &
in ſeruitutem ſubijcit, ne alijs præ-
dicans ipſe reprobus efficiatur, &
tamen uidet aliam legem in mem-
bris ſuis repugnantem legi mentis
ſuæ, & captiuantem ſe in lege pec-
cati, ſi poſt nuditatem ieiunia, fa-
mem, carceres, flagella ac ſupplicia
in ſemetipſo reuerſus exclamat, In
felix ego homo, quis me liberabit
de corpore mortis huius, tu te pu-
tas ſecuram eſſe debere, q.d. non.

Matth. 6. Quinimò & Chriſtus in ſermo-
ne ſuo ad diſcipulos & turbam in
mõte, quomodo fieri ieiunium de-
beat oſtendit, hypocriticum repre-
hen-

hendens. Quemadmodum etiam ibidem, quanam ratione oratio & eleemosina fieri debeat, planè manifestat. Hæc uerba nostri Saluatoris Chrysostomus exponens, ait: Quòd si is qui ieiunat per uanam gloriam peccat, quanto magis ille qui non ieiunat & se ieiunare simulat, ut sanctus hominibus uideatur? Chrysost. Et alio in loco Hieron. expressius exprimens, ait: Tantū tibi impone ieiuniorum quantum ferre potes, sint pura, casta, simplicia, moderata & non superstitiosa ieiunia, dicēte Paulo, Rationabile obsequiū uestri. Hęc ille ad Nepo. de uita cler. Et idem Hieron. ad Demetriadem uirginē similia confirmat. De tali ieiunio pulcherrimè cecinit Iuuencis presbyter Hispanus: Hierony. Roma. 12.

Sunt etiam pergrata Deo ieiunia plebis.
Sed propriā multi faciē fœdare laborant, Iuuencus.

Quo uanā captēt hominū ieiunia famam,
Tu uero & grato crinē madefactus oliuo,
Lætantē puris de fontibus ablue uultum.
Vt solus genitor, deuoti pectoris aptum
Seruitiū cernēs, laudet meritūq; rependat.

2.Cor.6. Et rursus Paulus, In omnibus exhibeamus nos sicut Dei ministros, in multa patientia, in laboribus, in uigilijs, in ieiunijs. Pulcherrimum ordinem seruat fortis fidei agonista, non tantum patientiam, sed illam quæ fit legitima certatione, laboribus scilicet, suadet, mox uigilias & spiritualem circuncisionem adglutinans. Sic alio in loco

2.Cor.2. diui Pauli, quū multis modis pseudo detractores detrahebant Paulo inuidentes, & deturbantes eius prędicationē, fortiter illis se opposuit, & ideò ne fructus suæ pœnitentiæ pereat, gloriatur humiliter se plurima passum in fame, siti, in ieiunijs multis.

Et

Et certè omni tẽpore ieiunium utile seruantibus, nec malignitas dęmonium aduersus ieiunantem quicquã audet conari, iter facientibus optimum uiaticum est. Sicut enim luxus, gula, delitiæ oneratos nos atq; impeditos esse cogit. Sic ieiunium & abstinẽtia leues et expeditos in itinere reddit. Voco autèm ieiunium temperatum usum cibi & potionis, adeoq; ab omĩbus illicitis rebus abstinentiam.

Vtilitas ieiunij.

Nota.

Qui in carne sunt, inquit idem Paulus, Deo placere non possunt, non reprehendit quòd in carne uiuant humana, sed quòd in carne absq; spiritu, pietate, & ulla modestia uiuere ignominiosum et damnosum sit, et certè qui aliter uiunut nequaq̃ Deo placere possunt, uerũ ad me nõ pertinet, uitia emendare, aut quod minus rectũ uidetur im=

mutare, ad illos talia spectant qui debent & possunt crapulę deditis frenum injicere, & ni id faciant, Lucæ 16. certissimè rationem Deo aliquādo sunt reddituri.

AVTHORITAS Patrum.

Didymus An. 376. QVa de re oppidò quàm pulchrè ac copiose Didymus in epistola ad Alexā. de Brachmanis, disseruit, Pura & simplici uita, inquit, gens Brachmanorum uiuit nullisq; rerum capitur illecebris nihil appetit amplius quàm naturæ ratio efflagitat, hinc est quòd nulla apud eos sint morborum genera, nullus medicinæ usus, sed diuturna salute perfruuntur, quia medicinæ remedium illis parsimonia est quæ non solū illapsos curat dolores,

lores sed etiam procurat ne ueniãt. Vide Eusebium lib. 6. de præpara. Euangeli.

Legimus (inquit sanctus Hiero. libr. 2. contra Iouinianũ) quosdam morbo articulari & podagræ humoribus laborantes proscriptione bonorũ ad simplicem mensam, & pauperes cibos redactos conualuisse, caruerunt enim sollicitudine dispensandæ domus & epularum largitate, quæ & corpora frangunt & animam. Et idem Bethleemites: Aegrotanti tibi, non aliter sanitas restituitur, nisi tenui cibo uictuq; castigato quæ DIETA dicitur. Hæc ille. Hanc summam medicinam esse testatur Galenus. Et sicut superfluitas cibi generat morbos uarios & mortiferos, sic moderata refectio sanat ægritudinem,

Hierony. An. 390.

DIETA.

procurat sanitatem & hilaritatem.

Ignatius. Quadragesimã uerò nolite (ait Ignatius diui Ioannis discipulus) pro nihilo habere, imitationem enim continet conuersationis Dei, Hebdomadam etiam passionis nolite despicere. Quarta uerò, et sexta feria ieiunate, reliquias pauperibus porrigentes. Hæc ille ad Philip. extitit hic Episcopus Antiochẽsis, tertius à Petro, quem etiam B. Dionisius alicubi citat.

Hierony. Hieronymus ad Furiam scribens, ait: Non Ethneæ ignes, non & Vulcana tellus non Olympus tantis ardoribus æstuat, ut iuueniles medullæ seu ardores uino plenę & dapibus inflammatæ.

Cæsarius. Alijs diebns ieiunare pręmium est

est in Quadragesima non ieiunare peccatum est, alio tempore qui ieiunat accipiet indulgentiam, in diebus his qui non ieiunat sentiet pœnam, inquit Cæsarius in admonitione.

Ieiunantes & non à peccatis abstinẽtes nihil merentur, inquit Augustinus super Ioannẽ. Cui etiam succurrit illud Gregorij in Home. Quadra. Incassum, inquit, caro atteritur si à prauis uoluptatibus animus non refrenatur. Et D. Ambrosius adstipulatur huic opinioni, cũ ait: Quid prodest ieiunare uisceribus & luxuriari uenatibus, abstinere à cibis errare peccatis. An putatis illũ ieiunare fratres qui primo diluculo non ad Ecclesiam uigilat, non beatorum martyrũ sancta loca perquirit, sed surgens conuocat

Augustin.
Gregorius
Ambros.

mancipia, diſponit retia, canes conducit, ſaltus ſiluasq́ perluſtrat? q. d. Non. Et alio in loco idem Ambroſius in Roman. cap. 14. inquit, Sunt quidam, qui quarta feria carnem non edendam ſtatuerũt: ſunt qui ſabbatis, ſunt iterum, qui à Paſcha uſque ad Pentecoſten edant. Hæc ille.

Origenes Anno 190. Habemus Quadrageſimæ dies ieiunijs conſecratos, habemus Quartum & Sextum ſeptimanæ dies, quibus ſoleñiter celebramus, inquit Origines Hom. 10. ſuper Leuiti. cap. 16. id eſſe uerum teſtis

Hierony. eſt diuus Hieronymus in epiſt. ad Marcellã, aduerſus Montanum, qui plures Quadrageſimas ſeruandas prædicabat, ſcribit, Nos unam Quadrageſimam ſecundum traditionem Apoſtolorũ, tempore nobis

bis cõgruo ieiunamus, imò si Chry Chrysost.
sost. credimus, ipsius Christi insti=
tutum esse uidetur, ut prius dictum
est, qui Homilia decima in Gene/
sin de ea re ita scribit: Nam quem=
admodum in uijs publicis sunt sta
tiones & diuerticula, in quibus fes=
si uiatores & respirant & quiescũt,
ut alacrius postea iter suum confi=
ciant, & sicut in mari sunt portus,
ut in eos se recipiant nauigantes,
dum uentorum impetus conqui=
escat, & sic iterum nauigare inci=
piant. Ita & nunc his, qui in hac
Quadragesima ieiunij cursum su=
scepere, quasi stationes & diuerti=
cula, et portus, per duos hebdoma=
dæ dies, Dominus quietẽ largitus
est, ut & corpori aliquantulum ie=
iunij labores remittant, & exactis
duobus illis diebus, in pulchrè cœ=
pto itinere alacriter pergant. Hæc

ille. Et ergo diuturna cõsuetudine iam ferme per mille annorum curricula, & ultra, obseruatus est & approbatus hic usus abstinẽdi in quadragesima. Quis ergo nisi excors & temerarius, usum illum improbabit, damnabit?

Anachoretæ.

Anachoretę in primitiua Ecclesia arctissimam duxerunt uitam, in Aegypto, Arabia, Lybia, Nitria, &c, Tripartitæ hysto. lib. 1. cap. 11.

Augustin.

De Veterum ieiunijs multa D. Augustinus Casulano episto. 86. Multi, inquit, maximè autẽ in monasterijs cõstituti, quater, uel etiam quinquies in hebdomada ieiunãt. Et Romana plebes frequẽter quarta, et sexta feria, et sabbato ieiunare consueuit. Hactenus ille.

Fe-

Feria quarta conciliũ conuenit, & propterea ieiunamus etiam nos quartis ferijs, inquit Theophylactus in Marc.cap.14. Theophylactus.

Et Augustinus cõtra Faustum libro 31. cap. 2. ait: Vos non solum abstinetis (à certis cibis) sed etiam gloriam captatis exinde, & eo acceptiores uos creditis, quo eritis abstinentiores à cibis, sic Faustus insultat Christianis. Et alio in loco idem sanctus uir: Ieiuniũ mentem purgat, subleuat spiritum, carnem spiritui subtrahit, cor facit contritum, libidinum ardores extinguit. Augustin9

Ieiunium (inquit D. Chrysostomus) est animarũ nostrarum tranquillitas, senũ decor, adolescẽtum schola & eruditio, continentiũ magister, qui omnem ætatẽ, & sexum, Chrysostomus.

Bernhard9 Vtilis est homini potus & esca breuis, inquit D. Bernhar. in lib. de improbatione uitiorum cap. 7.

Augustin9 Et rursus Augustinus Casulano Epistola 86. scribit: Quòd me consulis, utrum liceat sabbato ieiunare: Respondeo: Si nullo modo liceret, profecto quadraginta dies cõtinuos nec Moyses, nec Helias, nec ipse dominus ieiunasset. Nã sicut deficit ignis detractis lignis, ita luxuria cessantibus superfluis alimentis, ut in Prouerb. 22. ca. Cum defecerint ligna extinguetur.

Ieiunia 4. tempor ũ. Hinc bonis auibus persuasa Ecclesia celebrat cũ tripudio ieiunia 4. temporum, uidelicet in Martio, Maio, Septembri, Decẽbri; quasi pro primitijs totius tẽporis. Iudæi enim in calendis cuiuslibet mensis

 ieiu=

ieiunabant quasi pro primitijs, sed ne uideamur Iudaizare, partimur dies duodecim, in quatuor portiones, & soluimus pro primitijs, sicut Quadragesimam ieiunamus pro x. parte totius tẽporis: unde ieiuniũ celebramus in Vere, ut sicut tunc omnia uirẽt (sunt enim calida & humida secũdum Auicennam) ita in nobis uireãt uirtutum opera. Vnde Isidorus 6. Etym. inquit: Quod autem Christus passus fuerit in Vere, patet per Augustinum 16. de ciui. Dei, cap. 55. quum ait: Mortuus est Christus 8. Kalend. Aprilis. Sicut ẽm in Vere pullulãt & germinãt arbores, ita etiam insurgũt motus carnales, inualescũt inquã, ad quos reprimẽdos instituendum fuit ieiunium, et est concupiscentiæ repressio. Ieiunamus in æstate ut simus feruentes in chari-

tate. Ieiunamus in Autumno, ut in nobis proueniat fructus bonorum operum: Ieiunamus etiam in Hyeme, ut sicut tunc defluunt folia ab arboribus, & moriuntur herbæ prauæ: ita in nobis moriantur uitia.

Sabbati ieiunium.

Sabbati ieiuniũ inde originem sumpsisse dicunt, quod D. Petrus, quũ in Dominicũ diem congressurus esset cũ Simone Mago, sabbato præcedenti ieiunarit, hoc tandẽ Rhomana Ecclesia imitata est, & hãc aliæ quædam sequutæ. Quod uero Dominico die ieiunãdum nõ sit, docet Augustinus factum, et institutũ contra impium dogma Manichęi, qui dominicum diem suis sectatoribus ieiunandum pręscripserit. Hæc D. Augusti. Episto. 86. àd Casulanum nõ ita longe à fine.

Quare Dominico die nõ sit indictum ieiunium.

Et

Et idem in eadem epiſtola: Cur au tē quarta et ſexta die in hebdomada, maxime ieiunet Eccleſia: illa ratio reddi uidetur, quod cōſiderato Euangelio, ipſa quarta ſabbati, quam uulgariter quartam feriam uocant, conſilium reperiuntur ad occidendum Dominum feciſſe Iudæi. Sexta autem ieiunatur, quia in ipſa Chriſtus paſſus eſt. Sequitur ſabbatū, quo die caro Chriſti in monumento requieuit Deus ab omnibus operibus ſuis. Hæc Auguſtinus.

At interim non credendū Chriſtum hiſce delectari ieiunijs, quibus nonnulli hypocritæ illum certis diebus honorāt, in hoc tantum ieiunātes, à carnibus cœnaq́ʒ abſtinentes ut poſtridie copioſius inebrientur, id quod uulgus abſolutū Contra quoſdam ieiunātes.

ieiunium existimat. De his Augustinus in quodam sermone de gloriosa anastasi, inquit: Sunt quidam obseruatores Quadragessimæ delitiosi potius q̃ religiosi, exquirẽtes nouas magis suauitates quàm ueteres cõcupiscentias castigantes, & ubi tempus refectionis aduenerit, optimis mensis quasi pecora presepibus irruunt, uentresq; distendũt artifitiosis & peregrinis cõdimentorum diuersitatibus, tantum capiunt manducando, quantum digerere non sufficiũt ieiunando. Quid incõueniẽtius quàm diebus humilitatis quãdo paruus gustus inuitãdus est, ita uiuere ut si toto tẽpore sic uiuatur, uix possint patrimonia

Hiere. 51. diuitũ sustinere. Talis fuit Sesach, quæ comprehensa est et capta, &c. Sed ille ieiunat uerè, qui simul et affectibus aliquid adimit, ut minus

per=

permittat iræ, quàm soleat, minus superbie, minus cupiditati, & patiẽter fert si quid aduersi inciderit. Vnde ieiunia nostra quædã mansiones sunt, per quæ iter spititualiter ambulantes, animæ uirtutibus ambulamus, & diurno profectu re promissæ nobis terrę uiciniores efficimur, ita ut citius perueniat qui deuotius ieiunarit.

IOVINIANISTAE,
AERIANI,
VVALDENSES,
IOANNES HVS cum Asceclis,
VALENTINIANI,

Insultant factiosi ieiunijs.

Dixerunt omni tempore carnes liberè comedendas, stata Ecclesię ieiunia negarunt, sed permittẽte Domino prostrati sunt.

Gentiles sobrietati studuerunt.

At quid senserint de abstinentia macra miseri Gentiles, paucis pensum absoluam, σαρκοφάγοις in confusionem.

Memorabilis mos Nabathæorũ.

Nabathei populi felicis Arabiæ, quemadmodum apud eximiæ authoritatis scriptores legitur (Pli. li. 6.) pœna publica castigarunt asotos & prodigos, qui per socordiam & uitæ luxum patrimoniũ ac substantiam decoxissent, contra qui solerti industria & temperantia rem ac substantiã auxissent, illis honores amplissimos decreuerunt.

Epicurus.

Epicurus impurus, summus uoluptatis assertor, uoluptatem summum bonũ esse uoluit. Contra sobrij & modesti Antisthenis Socratici sententiam, qui summum malum existimauit, & rectè, testatur

Boë-

Boëtius in sua consolatione philosophica libr. 3. Pro. 2. Et idem in eodē citato loco: Sed ad hominū, inquit, studia reuertor, quorū animus etsi caligante memoria, tamē summum bonum repetit, sed uelut ebrius, domum quo tramite reuertatur ignorat.

Epictetus.

Hæc ceu per nebulam Epictetus Stoicus usurpabat frequentissimè duobus uerbis ἀνέχου καὶ ἀπέχου, quorum alterum uult ut aduersa fortiter toleramus. Altero uerò monemur ut ab illicitis temperemus uoluptatibus: ita enim fiet, ut nec aduersis deijciamur, nec prosperis corrumpamur. Philosophus Herclè admirabilis ingenij, qui in peruestigādis naturæ mysterijs incredibili solertia præditus fuit.

Pa-

ille. Et ergo diuturna cõsuetudine iam ferme per mille annorum curricula, & ultra, obseruatus est & approbatus hic usus abstinẽdi in quadragesima. Quis ergo nisi excors & temerarius, usum illum improbabit, damnabit?

Anachoretæ. Anachoretę in primitiua Ecclesia arctissimam duxerunt uitam, in Aegypto, Arabia, Lybia, Nitria, &c. Tripartitæ hysto. lib. 1. cap. 11.

De Veterum ieiunijs multa D. Augustin. Augustinus Casulano episto. 86. Multi, inquit, maximè autẽ in monasterijs cõstituti, quater, uel etiam quinquies in hebdomada ieiunãt. Et Romana plebes frequẽter quarta, et sexta feria, et sabbato ieiunare consueuit. Hactenus ille.

Fe-

Feria quarta conciliũ conuenit, & propterea ieiunamus etiam nos quartis ferijs, inquit Theophylactus in Marc, cap. 14. Theophylactus.

Et Augustinus cõtra Faustum libro 31. cap. 2. ait: Vos non solum abstinetis (à certis cibis) sed etiam gloriam captatis exinde, & eo acceptiores uos creditis, quo eritis abstinentiores à cibis, sic Faustus insultat Christianis. Et alio in loco idem sanctus uir: Ieiuniũ mentem purgat, subleuat spiritum, carnem spiritui subtrahit, cor facit contritum, libidinum ardores extinguit. Augustin9

Ieiunium (inquit D. Chrysostomus) est animarũ nostrarum tranquillitas, senũ decor, adolescẽtum schola & eruditio, continentiũ magister, qui omnem ætatẽ, & sexum, Chrysostomus.

quasi diademate quodã ornat. Hactenus ille Hom. 1. in Gene. cap. 1. Mentem igitur ita compescamus, ne quid nociuum prodeat, quod si forte aliquid tale à foris illatum fuerit, id statim ut superfluũ & damnosum amoueatur: non em̃ inedia usq; uesperã ad salutem nobis sufficit tantum. Sic alibi idem sanctus uir Hom. 3. ad populum Antiochenum: Absurdissimũ esset, inquit, cibis & concessa abstinere esca per ieiuniũ, oculorũ uerò prohibitam tangere. Non comedis carnem? neq; lasciuiam per oculos haurias, ieiunet et auris.

Gregorius. Sic ab antiquo tẽpore & priscis sæculis, constituta est à beato Gregorio primo. Anno. 605. lacticiniorũ in Quadragesima prohibitio. Qui ad Augustinum Anglorum Epi-

Episcopum (ut recitat author libri Decretorum, distinctione quarta, cap. denique) scribens, prorumpit. Par est autē ut nos, qui his diebus à carnibus abstinemus, ab omnibus quoque quæ sementinam trahunt originē carnis, ieiunemus, à lacte uidelicet, caseo & ouis. Hęc ibi.

Lacticinio rum prohi bitio.

Quidam putant (refert Eusebius Emissenus) uni tantum die obseruari debere ieiunium, alij duobus, alij uerò pluribus, nōnulli etiā quadraginta, nō tamen hæc ieiunij dissonantia, fidei obseruātiam rupit, inquit Eusebius Histori. Eccle sia. lib. 5. cap. 24.

Eusebius.

Ieiunium Angelorum uita est, qui illo utitur, in Angelorū ordine est. Hactenus ille de uirginitate.

Athanasius

Bernhard9 Vtilis est homini potus & esca breuis, inquit D. Bernhar. in lib. de improbatione uitiorum cap. 7.

Augustin9 Et rursus Augustinus Casulano Epistola 86. scribit: Quòd me consulis, utrum liceat sabbato ieiunare: Respondeo: Si nullo modo liceret, profecto quadraginta dies cõtinuos nec Moyses, nec Helias, nec ipse dominus ieiunasset. Nã sicut deficit ignis detractis lignis, ita luxuria cessantibus superfluis alimentis, ut in Prouerb. 22. ca. Cum defecerint ligna extinguetur.

Ieiunia 4. temporũ. Hinc bonis auibus persuasa Ecclesia celebrat cũ tripudio ieiunia 4. temporum, uidelicet in Martio, Maio, Septembri, Decẽbri: quasi pro primitijs totius tẽporis. Iudæi enim in calendis cuiuslibet mensis

ieiunabant quasi pro primitijs, sed ne uideamur Iudaizare, partimur dies duodecim, in quatuor portiones, & soluimus pro primitijs, sicut Quadragesimam ieiunamus pro x. parte totius tēporis: unde ieiuniū celebramus in Vere, ut sicut tunc omnia uirēt (sunt enim calida & humida secūdum Auicennam) ita in nobis uireāt uirtutum opera. Vnde Isidorus 6. Etym. inquit: Quod autem Christus passus fuerit in Vere, patet per Augustinum 16. de ciui. Dei, cap. 55. quum ait: Mortuus est Christus 8. Kalend. Aprilis. Sicut em̄ in Vere pullulāt & germināt arbores, ita etiam insurgūt motus carnales, inualescūt inquā, ad quos reprimēdos instituendum fuit ieiunium, et est concupiscentiæ repressio. Ieiunamus in æstate ut simus feruentes in chari-

tate. Ieiunamus in Autumno, ut in nobis proueniat fructus bonorum operum: Ieiunamus etiam in Hyeme, ut sicut tunc defluunt folia ab arboribus, & moriuntur herbæ prauæ: ita in nobis moriantur uitia.

Sabbati ieiunium.

Sabbati ieiuniũ inde originem sumpsisse dicunt, quod D. Petrus, quũ in Dominicũ diem congressurus esset cũ Simone Mago, sabbato præcedenti ieiunarit, hoc tandẽ Rhomana Ecclesia imitata est, & hãc aliæ quædam sequutæ. Quod uero Dominico die ieiunãdum nõ sit, docet Augustinus factum, et institutũ contra impium dogma Manichęi, qui dominicum diem suis sectatoribus ieiunandum pręscripserit. Hæc D. Augusti. Episto. 86. ad Casulanum nõ ita longe à fine.

Quare Dominico die nõ sit indictum ieiunium.

Et

Et idem in eadem epiſtola; Cur au tẽ quarta et ſexta die in hebdomada, maxime ieiunet Eccleſia: illa ratio reddi uidetur, quod cõſiderato Euangelio, ipſa quarta ſabbati, quam uulgariter quartam feriam uocant, conſilium reperiuntur ad occidendum Dominum feciſſe Iudæi. Sexta autem ieiunatur, quia in ipſa Chriſtus paſſus eſt. Sequitur ſabbatũ, quo die caro Chriſti in monumento requieuit Deus ab omnibus operibus ſuis. Hæc Auguſtinus.

At interim non credendũ Chriſtum hiſce delectari ieiunijs, quibus nonnulli hypocritæ illum certis diebus honorãt, in hoc tantum ieiunãtes, à carnibus cœnaq; abſtinentes ut poſtridie copioſius inebrientur, id quod uulgus abſolutũ

Contra quoſdam ieiunãtes.

ieiunium existimat. De his Augustinus in quodam sermone de gloriosa anastasi, inquit: Sunt quidam obseruatores Quadragessimæ delitiosi potius q̃ religiosi, exquirẽtes nouas magis suauitates quàm ueteres cõcupiscentias castigantes, & ubi tempus refectionis aduenerit, optimis mensis quasi pecora presepibus irruunt, uentresq; distendũt artifitiosis & peregrinis cõdimentorum diuersitatibus, tantum capiunt manducando, quantum digerere non sufficiũt ieiunando. Quid incõueniẽtius quàm diebus humilitatis quãdo paruus gustus inuitãdus est, ita uiuere ut si toto tẽpore sic uiuatur, uix possint patrimonia

Hiere. 51. diuitũ sustinere. Talis fuit Sesach, quæ comprehensa est et capta, &c. Sed ille ieiunat uerè, qui simul et affectibus aliquid adimit, ut minus

per=

permittat iræ, quàm soleat, minus superbie, minus cupiditati, & patiẽter fert si quid aduersi inciderit. Vnde ieiunia nostra quædã mansiones sunt, per quæ iter spititualiter ambulantes, animæ uirtutibus ambulamus, & diurno profectu repromissæ nobis terrę uiciniores efficimur, ita ut citius perueniat qui deuotius ieiunarit.

IOVINIANISTAE,
AERIANI,
VVALDENSES,
IOANNES HVS cum Asceclis,
VALENTINIANI,

Insultant factiosi ieiunijs.

Dixerunt omni tempore carnes liberè comedendas, stata Ecclesię ieiunia negarunt, sed permittẽte Domino prostrati sunt.

Gentiles so brietati stu duerunt.

At quid senserint de abstinentia macra miseri Gentiles, paucis pensum absoluam, σαρκοφάγοις in confusionem.

Memorabilis mos Nabathæorũ.

Nabathęi populi felicis Arabiæ, quemadmodum apud eximiæ authoritatis scriptores legitur (Pli. li. 6.) pœna publica castigarunt asotos & prodigos, qui per socordiam & uitæ luxum patrimoniũ ac substantiam decoxissent, contra qui solerti industria & temperantia rem ac substantiã auxissent, illis honores amplissimos decreuerunt.

Epicurus.

Epicurus impurus, summus uoluptatis assertor, uoluptatem summum bonũ esse uoluit. Contra sobrij & modesti Antisthenis Socratici sententiam, qui summum malum existimauit, & rectè, testatur Boë-

Boëtius in sua consolatione philo=
sophica libr. 3. Pro. 2. Et idem in
eodē citato loco: Sed ad hominū,
inquit, studia reuertor, quorū ani=
mus etsi caligante memoria, tamē
summum bonum repetit, sed uelut
ebrius, domum quo tramite reuer=
tatur ignorat.

Hæc ceu per nebulam Epicte= tus Stoicus usurpabat frequentis= sime duobus uerbis ἀνέχου καὶ ἀπέχου, quorum alterum uult ut aduersa fortiter toleramus. Altero uerò monemur ut ab illicitis tempere= mus uoluptatibus: ita enim fiet, ut nec aduersis deijciamur, nec pro= speris corrumpamur. Philosophus Herclè admirabilis ingenij, qui in peruestigādis natnræ mysterijs in= credibili solertia præditus fuit. Epictetus.

Ieiunium Turcarũ.

Pagani Turcæ Sarmatiã utrãq; incolentes, in quolibet anno mensem integrum & hebdomadã strictissimè ieiunant, interdiu, nec comedentes nec bibẽtes quicquam, testatur Bartholomæus Giurgieuits Hungarus. Eadem confirmat Ioannes Bohemus lib. 2. cap. 11. Et idem Aubanus prædicto libro capite 10. de ieiunijs Armenorum, ita strictè ieiunasse eos refert à Septuagesima incipientes, ut nec in quartis sextisq; ferijs, uino, oleo aut piscibus usi sint. Hæc omnia memini

Colmaria.

me ante decenniũ, Colmariæ (dulcissima patria est, munifica nutrix multorum egregiorum uirorum, in quorum numero emicuit hactenus clarissimus uir Mathias Gunzerus, in cuius nutu uota totius patrię sunt posita. Et cũ illo iurisconsultorum consultissimus D. Vuendeli-

delinus Zipperus, uiri ſanè & Mecænates omnium humaniſſimi, & ſingulari uirtute præeminentes, cæteros interim πολυίστορας inſignes collegas laude ſua minimè defraudo) ſufficientiſſimè audiuiſſe à nobili & clariſſimo uiro Henrico Louwgaſs, qui cũ Armenis & Europeis Turcis ex euẽtu belli per aliquod tempus hæſit.

Hinc emerſit egregia ſententia Hermetis ſeu Triſmegiſti Aegyptiaci philoſophi clariſſimi. Caue, inquit, à ſocietate malorum, inuidorum, diſſolutorum, luſorum, detrahentium, iraſcentiũ et ebrioſorum. Vnde Periander, πᾶσιν ἀπόστρεφε. Hermes.

Ioſephus lib. 2. de bello Iudaico, & in 13. et 18. antiquitatum, treis deſcribit ſectas Iudæorũ, Phariſæos, Eſſeni.

Sadducæos, Essenos, quorum nouissimos fert ad cœlum laudibus, propterea quòd ab uxoribus, & uino, & ut Hiero. uult carnibus semper abstinuerint.

Pyttacus. Pyttacus Asianus Myteleneus, uidens copiam uini in insula Mytilenensiũ (uinifera est testante Mela et Strabone) crescere, uolẽs ebrietati hominũ pręcauere, lege publica statuit, ut peccans ebrius dupliciter puniretur, dicebat autem uinum esse bonum & malũ, malum quidem ex crapula, bonum ex natura. Claruit hic tempore Ioachim regis Iudæ, testatur Laërtius.

Aristippus Iactanti cuidam, quòd multum biberet, nec inebriaretur, Quid, dixit Aristippus, magni narras, quũ idem faciat mulus?

Stra-

Stratonicus Citharædus natione Atheniensis, quum Rhodi ageret, taxans eius gentis luxum delitiasq́, dicebat illos ędificare perinde quasi essent immortales, obsonare quasi breue tempus uicturos. Statonicus Citharædꝰ

Et Horatius in Epistolis temperantiam inculcans, sic canit:

Horatius.

Forte per angustā tenuis uulpecula rimam
Repserat in cumerā frumēti, pastaq́ rursus
Ire foras pleno tendebat pectore frustra.
Cui mustela, pcul, si uis ait effugere isthinc,
Macra cauū repetas artū quē macra subisti.

Sic Ouidius: Nox & amor uinumq́ nihil moderabile suadent. Et idē in secundo de remed. amor. canit: Ouidius.

Vina parant animū Veneri si plurima sumas,
Atq́ stupent multo corda sepulta mero.

Et ergo:

Sperne uoluptates, nocet empta dolore uoluptas.

Comicus. Friget Venus, inquit Comicus, sine Cerere & Baccho. Sicut enim cibus immoderatè sumptus dete- standam suscitat Venerem. Sic mo deratus purissimam tutetur casti- tatem.

Pythagor. Mensuram omnibus optimam esse testatur Pythagoras, dicens: μέτρον δ' ἔπι πᾶσιν ἄριστον. Et idem Py- thagoras: Oportet, inquit, fugare omni modo et excidere morbum à corpore, inscitiam ab animo, uolu- ptatem à uentre, seditionem à ciui- tate, dissensionem à domo, & com- muniter à cunctis rebus intempe- rantiam. Hęc ille. Debemus igitur in sumendis cibis esse puri, atque ab- stinentes, sic etiam Philosophi Py- thagorici, mensam sacram atque so- briam seruarũt, uitam in omni tem perantia protrahebant.

Scri-

Scribit Dicæarchus in libris antiquitatum, & cum eo Asclepiades Cyprius, ætate qua Pygmaleon in Oriente regnauit, comedendarum carnium usum non fuisse. Dicæarchus. Asclepiades.

Socrates primus Ethices inuentor, Archilai discipulus Magister Platonis, de quo Isido. 2. lib. Etym. & Tulli. in libris Tuscula. questio. Hic Atheniensis Philosophus tãtę temperantię fuisse perhibetur, ut ferè per omnia uitę suę tempora ualitudine inoffensa uixerit. Docuit idem Socrates, multos in hoc uiuere (ut alibi ostendimus) ut ederẽt biberentq́, se contra ob id edere, ac bibere ut uiueret, quòd his rebus non ad uoluptatem, sed ad naturæ necessitatem uteretur. Hanc sentẽtiam retulit Satyricus: Socrates.

Nõ uiuas ut edas, sed edas ut uiuere possis.
sicut enim in nauibus sentinæ plenis onus detrahitur. Ita corporibus subducendus cibus ac potus. Et qui corpus ad crapulã trahit, quasi putrem, ac laceram nauem deducit in mare.

Archidamus.

Archidamo scilicet Zeuxidami filio quidam pollicebatur uinum suaue, quorsum, inquit, opus? quandoquidem & plus absumetur, & quæ fortes decet uiros ea reddent inutiliora. O uerè masculinum animum, & omnium delitiarum contemptorem.

Lacedemonij.

Veteres Lacedemonij, homines quosdam agrestes, qui Helotę dicebantur festiuis interim solennibusq; diebus quàm maxime ad potum crapulamq; incitare solebant,

atq;

atq; ita deinde uino ciboq; obrutos immittere in conuiuia iuuenum, ut ij, conspecta turpitudine ebriorum, temulentiam, ut rem maxime deformem, omnibus modis fugerent ac cauerent. Hactenus Plutarchus in uita Demetrij.

Sic Bragmani nullos ad ipsorũ admittebant collegium, nisi abstinentes à uino, & carnibus, & uitijs: dicentes neminem posse Deum intelligere, nisi qui illam diuina conuersatione ęmularetur: quod etiã inferiores Indos apud Philostratũ docuit Phraotes. Bragmani.

Xenocrates Philosophus ex Triptolemi legibus, apud Athenienses, tria duntaxat præcepta in templo Cereris Eleusinæ, remansisse scribit, Honorãdos parentes, Xenocrates.

uenerandos Deos, carnibus non uescendum.

Spartani. Quamobrem Spartana ciuitas, teste Valer. Max. seuerissimis legibus Lycurgi obtemperans, aliquãdiu ciuium suorum oculos à contemplanda Asia (quæ haud parua luxuriæ inuitamenta reperit, qui etiam tam bibaces atq; intemperãtes semper extitere, ut ipsum nomẽ eorum in heluonum ac gulonum transierit cognomentum) retraxit, ne illecebris eius capti, ad delicatius uitæ genus prolaberentur: utpote qui audierat lautitiam, inde etiam ĩmodicos sumptus, et omnia non necessaria uoluptatis genera fluxisse. Quapropter sacerdotes

Hierophantæ. Athieniensium qui græce Hierophantæ appellantur (ut refert Hiero.) quo castius in sacris agerent, con=

consueuerunt sorbitione cicutæ se= ipsos castrare. Hoc si fecit gentium superstitiosa religio, quanto magis æquũ est, ut nos qui colimus agros melioris annonę feraces, etiam hijs studeamus?

Ebrius (inquit Plato de legibus lib. 1.) cuiussuis rei gubernator euertit omnia, siue naues, siue currus, siue exercitus, seu quicquid ab eo regitur. Et idem lib. 6. Ebrius quouis trahit & trahitur, Plato.

Sic Valerius Max. li. 2. cap. 1. qui tempore diui Octauiani claruit, mulierculis Rhomanorũ uina interdicta fuisse approbat. Est enim Ebrietatis comes obliuio, inquit Obliuio. Macrobius in som. Scipio. lib. 1. cap. 12.

ilia, Ars porrò, inquit, uariandi, cũ Varietas.
gratiam præbet, ac renouat aures,
tum dicentem ipsum laboris muta-
tionem reficit.

Est autem ieiunium à peccatis Ieiunium quid.
& ab ijs quę ad peccatũ prouocant
abstinẽtia, qua mortificatur carnis
ferocia, & confortatur spiritus, in-
quit Augustinus contra Faustum
lib. 20. capite 5. Ieiunare ergo nihil Ieiunare quid.
aliud est, nisi facto, uerbo & mente
à uitijs abstinere, cuius finis est ma
cies, sed uerè uerè finem habet, sani
tatem scilicet. Et ualet ciborum de-
lectus ad domandam corporis la-
sciuiam, ne ferociat aduersus spiri-
tum, cibus enim subtractus minuit
corporis lasciuiam, è contra epulæ
fomenta sunt uitiorum. Conducit
etiam ad placandã iram diuinam,
nostris facinoribus seu sceleribus,

prouocatam. Et sicut ieiunium, ut diui Aurelij Augustini fert sententia mentem purgat, subleuat spiritum, carnem spiritui subijcit, cor reddit contritum & humiliatum, concupiscentiæ nebulas dispergit,
Psalm. 50. Libidinum ardores extinguit, castitatis uerò lumē accendit. Dęmonia expellit, dicente Domino: Hoc
Marc. 9. genus dęmonij in nullo potest exire et eijci nisi in oratione et ieiunio: Pueros etiam custodit, grauem sapientem iuuenem reddit: senem ornat, confert & gratiam cōtra omnia mala & aduersa. Sic è diuerso GVLA, cuius comes obliuio, (quemadmodū Philosophaster ille ebriosus ex Decreto Platonico prædicabat Gelli. lib. cap. 15.) libidines inflammat, concupiscentiam carnis nutrit, legibus mentis repugnat.

Cæ-

Cęterum de uero ieiunio quale esse debeat clarè exprimit August. Hippon. ser. 56. de Tempo. de falso autem & hypocritico consule D. Chrysost. Hom. 15. in cap. 6. Matt. Erat autem antiquioribus uerum ieiunium nihil aliud quàm temperans uita abstinētiaq; perpetua ab omnibus ijs quæ animum auocabāt à mentis sobrietate. Huius meminit Origenes, cum inquit: Vis ostendam quale te oporteat ieiunare ieiunium? Ieiuna ab omni peccato, nullum cibum sumas malitiæ, nullas capias epulas uoluptatis, nullo uino luxurię concalescas, ieiuna à malis actibus, abstine à malis sermonibus, contine te à cogitationibus pessimis, noli contingere panes furtiuos peruersæ doctrinæ, non concupiscas fallaces philosophiæ cibos, qui te à ueritate sedu-

Antiquorū ieiuniū uerum.

Origenes.

Nota.

gizat, ut opinantur Doctiores, diabolum serpentem antiquum timere hominem ieiunantem non autem crapulantem.

Exorti autem sunt quidam nostris temporibus ferè nouissimis, de nouo genere ἄθεοι hactenus dicti, qui liberè absq; ulla discretione impunè omnia deglutienda esse futiliter garriunt, quos tanq̃ καθάρματα et pestes humani generis tollendos esse censeo. Canes hij à Prophetis appellantur, dicente Esaia cap. 56. Canes impudentissimi nescierunt saturitatem. Quorũ gula detestanda certè, quia dissipat bona animę, uidelicet intellectum et alias potentias, unde Isido. lib. 1. de sum. bo. Epularũ saturitas nimia, aciem mentis obtundit, ingeniumq; euertere conatur. Et Seneca ad Lucillum

In decoctores crapulosos.

Epiſto.15.Per copiam ciborum in-
genij ſubtilitas impeditur. Hij,cra-
puloſi ſcilicet,turbantur & mouen
tur ſicut ebrius & omnis ſapientia
eorũ deuoratur Pſal.106. Qui cum
filijs Heli (ut infra dicetur) carnes
de cacabo rapiunt, 1. Reg. 2. Cum
Eſau pro edulio lentis primogeni-
ta ſua uendunt, Geneſeos 25.Cum
Iſraëlitis iurulentias Aegypti con-
cupiſcunt, & ergo in deſerto inte-
reunt, & ad terram promiſſionis
tranſire nõ poſſunt,Exod.16.Qui-
bus loquitur Dominus per Pro-
phetam Amos 6.ca. Væ uobis qui
opulenti eſtis in Sion, & confiditis
in montem Samariæ,optimates,ca
pita populorum,ingrediẽtes pom-
Ezech. 16. paticè domũ Iſraël. Et in Ezechie-
le: Ecce, hæc fuit iniquitas Sodo-
mæ, ſuperbia, ſaturitas panis, & a-
bundantia,et ocium ipſius.

Vidit

Vidit mulier Heua quòd bonũ essent lignum ad uescendum & pulchrum oculis, aspectuq; delectabile, tulit de fructu illius & comedit, deditq; uiro suo. Gula ergo delectationem non necessitatem querit, unde scriptura alio in loco: Anima saturata calcabit fauum, id est, spiritum sanctum. Genes. 3. Prouer. 27.

Comedunt panẽ impietatis, inquit Solomon (id est iniquè acquisitum, & sunt usurarij, fures, raptores, de quibus Micheas propheta: Comederunt, inquit, carnem populi mei et pellem eorum desuper excoriauerunt) & uinum bibunt iniquitatis, sunt hij qui carnalem appetitum induunt. Sedit populus manducare & bibere, et surrexerũt ludere. Et alio in loco eadem scriptura, uidelicet Gene. 21. Fornica- Prouer. 4. Mich. 3. Exod. 32.

quantum uix alterius diei nox digerat. Itaq; non tam ieiuniũ appellandum est, quàm crapula, ac foetens, & molesta digestio.

De gulosis loquitur Iob dicens: Panis eius in utero eius uertetur in fel aspidũ, seu in amaritudinẽ, uenenum, quia erit sibi causa mortis æternæ, diuitias quas deuorauit euomet. Vnde in Prouerbi. cap. 20. inquit: Suauis est homini panis mendacij, & postea implebitur os eius calculo, pœna scilicet dura. De hoc genere hominum Psalmista: Et manducauerunt & saturati sunt nimis. Adhuc escę erãt in ore ipsorum, & ira Dei ascendit super eos, offendit ergo diuinam maiestatem gula, unde quicq; grauiter puniti sunt. EXEMPLVM EST: Iob 20. Psal. 77.

Esau

Esau. Esau pro lenticula uendidit primogenita, Gene. 25. Quem textum declarat Paulus, cum ait: Ne quis fornicator aut prophanus ut Esau sit, Hebræ. 12. Cæterũ quando casu incidimus, de primogenitura paucula producam, etiamsi sint parerga.

Ius Primogenituræ. Consistit autem IVS PRIMOGENITVRAE. In ueste speciali qua induebatur primogenitus in sacrificijs offerendis. In finali benedictione patris. In benedictione qua in solennitatibus & conuiuijs benedicebat: Præterea duplam portionem recipiebat in ferculis & in diuisione hæreditatis, dominabatur etiam cæteris. Et durauerunt Primogenita illa usque ad Aharon, quando cesserunt Domino. Sic dicitur Christus primogenitus Patris, Hebr. 1. Primogenitus matris, Matt. 1. Primogenitus omnis

nis creaturę, Eccleſ.24. Ego ex ore altiſſimi prodij. Primogenitus ex mortuis, Colloſſ.1. Qui eſt principiũ primogenitus ex mortuis, &c. Iſta quidem non propriè pertinent ad noſtrum inſtitutum, ideoq; non immorabor amplius, &c.

Holophernem Aſſyriorum ducem, qui uiris armiſq; tam potens fuit, ut quocunq; ſe uerteret urbibus, prouincijs, regnis terror eſſet, epulis uinoq; grauem unius fœminæ manus interemit, & quem uincere externorũ uires non poterant, crapula uictus tã ignominioſa nece perijt. Et profectò non hominũ, ſed pecudum uita eſt, habere incerta comedendi tempora, paſſimq; paſci, quaſi qui ſatiẽtur nunquam, et edaciores idolo Bel, bibacioreſq; exiſtant. Sic Hela Samariæ rex, Holophernes. Iudith 13. Daniel.14. Hela.

3. Reg. 16. cum uino se ingurgitasset, Zambri serui insidias cauere prorsus non potuit. Pœnitere igitur non uolentibus recte minatur per Hieremiam Dominus, dicens: Bibite & inebriamini, & uomite, & cadite, neq; surgatis à facie gladij, quem ego mittam inter uos. Vnde etiam in Prouerbiorum libro cap. 20. Tumultuosa est ebrietas, & luxuriosa res uinum. Superfluas igitur epulas aspernabimur, si mente uersabimus eodem pastu quo nos impinguamur uermes quoq; pascere & impinguare, quoniam ipsis saginatis nobis pinguiorem lautioremq; mensam in sepulchro sunt habituri.

Loth. Ascendit Loth de Segor, & mansit in monte, duæ quoq; filiæ eius cũ eo, dixitq; maior ad minorem, Vino

Vino inebriemus eũ dormiamusq́ue cum eo, & ingressa maior, dormiuit cum patre. Huius meminit Esaias cap. 28. Verum hij quoque prae uino nescierunt, & prę ebrietate errauerunt. Et Iob cap. 40. Nerui testiculorũ eius perplexi sunt. Ecce duae filiae Loth generant Moab & Ammon, id est, superbiam et luxuriã, quia partus sequitur uentrem, unde superbia generat superbiam, luxuria luxuriam, hinc Ezechiel cap. 16. Talis filia qualis mater. De quibus filiabus Neemias propheta: Vidi, inquit, Iudaeos ducentes uxores Asotidas & Moabitidas & Ammonitidas, quorũ filij loquebantur Azoticè, & nesciebant loqui Iudaicè. Et alibi scriptura: Ammonites et Moabites post 10. generationem, non intrabunt ecclesiam Domini in aeternum. Genese. 19. Neem. ulti. Deuter. 23.

Balthazar. Balthasar temulentus in conuiuio asportari fecit uasa aurea, quæ pater Nabuchednezer, uel secundum Ptolomæum Nabopollassar, abstulerat ex templo Hierusalem, & bibens ex carchesijs abundantius, uidit manum scribentem in pariete, Mane, thetel, Phares. Erat enim facies eius denigrata super carbones, Treno.3.cap.&c.

Quòd si non sufficiunt σαρκοφάγοις exempla iamiam è scripturę penu deprompta, audiamus rursus miseros gentiles.

Cheremō. Cherimon Stoicus de uita antiquorum Aegypti sacerdotum scribens, narrat eos ex eo tempore quo cœpissent diuino cultui (sic putarunt) deseruire, carnibus & uino se abstinuisse.

Eubo-

Eubolus Mithridatem descri= Eubolus.
bens, narrat tria genera magorum apud Persas. Quorum primi, qui sunt doctissimi & eloquentissimi excepta farina et olere nihil ampliꝰ us sumpserũt. Huius etiã meminit Apuleius lib. 11. Qui uolebant, inquit, sacris Isidis initiari, illis ieiunium decem dierum indicebatur. Sacerdotes Isidis.

Euripedes in Creta (hac insula nulla magis sub cœlo celebrata, cẽtum oppida habebat, ideoq́ ab Homero ἑκατόμπολις dicta hodie Candia) Iouis sacrificos non solum à carnibus, sed etiam à coctis cibis abstinuisse refert, ne gula impediret. Et idem in Bacchis. οἴνου δὲ μηκέτ' ὄντος οὐκ ἔστιν κύπρις quod est, absente Baccho & spurca Venus aberit, hec ille. Et certè nisi frenaremus impetus, & cum ratione mode Euripedes Creta.

raretur appetitus, inter nos & be-
luas, ut supra diximus nihil interes
set. Sentiunt enim illæ quæ dulcia
sunt & quæ amara testante Philo-
sopho, Doloribusq; atq; uoluptati
bus inuoluũtur. At in nobis consi-
lium, temeritati præficitur: Sobrie-
tas, intemperãtiæ: iñocentia, mali-
ciæ: & omnis ratio sceleribus cun-
ctis.

Alexander Macedo.

Legimus de Alexãdro Macedo
ne in tripar. hist. cũ in loco arido cũ
exercitu situ æstuaret, aquã sibi de-
latam effudit in terram, ut hoc ex-
emplo alios ad sitis tolerãtiam ani-
maret.

Iasparus Scheit.

Quę omnia D. Casparus Scheit
Vormaciensis (præstans animi iu-
uenis, et collega intimus. Qui reme
ans ex Italia uersùs Germaniam in
illu-

illustrium Marchionũ Badensium opido Baden mecum perdiu uersatus satis familiariter. Anno 1550.) complexus est his carminibus:

Quid mẽtẽ traxisse polo, quid iuuerit altũ
Erexisse caput, pecudum si more feramur.
Obijciũt oculis glaucomata dẽsa, loquelã.
Præcludunt cessat tunctationis apex.
Audaces faciunt mendaces, & furiosos
Hausta sub æquali pocula lege uiros.
Qui sic dementes mentis secreta recludunt,
Et causam præbent sæpius exitio.

Iuuentæ uitiosa pocula.

Attila filius Mundzucci, profusa exercens conuiuia, dũ tantum uini, quãtum antea nunquam in semel bibisset, (coniũxerat enim sibi speciosam puellã Ildico nomine) dormiensque supinus iaceret, nimia sanguinis eruptione qui ei de naribus effluere solebat, suffocatus est.

Attila suffocatur ex liberali uini potione.

Homo quidã habuit duos filios, & dixit adolescentior patri, Da

Luc. 15. mihi portionẽ ſubſtantiæ, quæ me contingit, qui peregrè profectus in regionem longinquam diſſipauit ſubſtantiam ſuam, uiuẽdo luxurioſe in crapula, tandem ſera pœnitentia, urgente neceſſitate, ductus

Nabal. eſt. Sic etiam erat cor Nabal iocundum, erat enim ebrius nimis, cumq́ pertranſiſſet dies 10. percuſſit Dominus Nabal & mortuus eſt, 1. Regum 25.

Gene. 3. Et ſicut in prima cauſa humanę miſeriæ fuit crapula ſeu manducatio, ſic etiam prima cauſa primæ ſeruitutis fuit potatio.

Adam. Adam comedit, & tota poſteritas eius cogitur ieiunare & eſurire, & huiuſmodi

Noë. miſerijs ſubiacere. Noë bibit uinũ, & maledicitur Chanaan nepos & ſeruituti mãcipatur Gene. 9. Exem

Adonias. plum eſt Adonias, 3. Reg. 1. immolauit

lauit arietes, & fecit conuiuium à Solomone occisus est. Aman, ut in libro Hester habetur cap. 7. manducauit cum Rege & Regina, et suspensus est. Absalon, 2. Reg. 13. preparans conuiuium interfecit fratrem. Filij Iob conuiuantes, Iob 1. mortui sunt. Ionathas, 1. Reg. 14. mortis sententiam meruit, eò quod in gustu constitutum tempus edendi antecesserit. Populus Israël ex Aegypto ductus, in heremo seu solitudine occubuit, quia despecto Manna (Numeri 11. cap.) petiuit carnes, quas lautiores existimauit. Filiorum Heli prima culpa fuit, 1. Reg. 2. quòd ex uoto eorum sacerdotis puer non de more uellet coctas carnes de sacrificio accipere, sed coquendas querebat, quas accuratius exhiberet, inquit Theophilactus.

Aman. Absalon. Iob filij. Ionathas. Israël. Filij Heli.

At ut Veterum mores omittamus, quæ ętas unquam maiore aut cura aut luxu gulæ indulsit, quàm nostra? Palata enim causa totum percurrimus ęquor, et ut ait D. Hieron. ad Ne. Propter breuē gulę uoluptatem, terram lustramus et maria, & ut mulsum uinū pretiosusq; cibus fauces nostras transeat, totius uitæ opera desudamus. Iuuenalis:

Interea gustus elemēta per omnia quærūt.

Verius uero igitur est quod dictabat Socrates, multos propterea uelle uiuere, ut ederent et biberent: Se autem bibere atque Esse, ut uiueret.

Olim Veteres summa abstinentia ieiunabant, nunc uerò hodierni Elimassitæ, non absq; magno reipub-

publi. detrimento omnia deuorãt, absumentes & sua patrimonia, & aliena, omnem confusionem inducentes. Qui, inquam, insistunt uestigijs Sardanapali (erat filius Anecendarassis ultimi regis Assyriorum) hic post suum obitum in sepulchro inscribi mandauit tale Epigramma,

Ede, bibe, lude. Sardanapalus.

Cum te mortalẽ noris, præsentibus exple
Delitijs animũ, post mortẽ nulla uoluptas.
Nãq; ego sum puluis, qui nuper tãta tenebã
Hæc habeo quę edi, quęq; exaturata libido
Hausit, at illa manent multa & præclara relicta.
Hoc sapiẽs uitæ mortalibus est documentũ.

Sed timeant illi decoctores qui ut Sardanapalus uiuũt, audire ex iusta Dei sentẽtia mortis preconem, &, ut dicit Horatius, Horribili tuba sonantem,

Lusisti satis, edisti satis atq; bibisti,
Tempus abire tibi est.

Timeãt item & uindices æternasq́ flammas mundanarum uolupta-tũ amatoribus debitas. Sed quem-admodum Polypi non extendunt sua flagella, nisi ad esculenta: sic hodierni crapulosi Pamphagi omnẽ felicitatem, cibo potuq́ metiuntur.

Luc. 21. Attendite, inquit Dominus, ne grauentur corda uestra in crapulis

Beda. & in ebrietates. Vnde V. Beda, inquit, Si medicus uobis diceret, Attendite ne quis de succo illius herbæ auidius sumat, quia mox morietur, nònne mortem uitaretis? Nũc iubet Saluator Custodiam animarum & corporum, & non curatis? maior insania esse non potest. Hęc ille. Verum de his dudum prędixit

Neemiæ 9. Dominus per Neemiam prophetam: Comederunt (inquit Dominus) & saturati sunt & indignati,

&

& prouocauerunt te. Abijciamus ergo, ut cum D. Paulo loquar, opera tenebrarum & induamur arma lucis, sic ut in die honestè insistamus uestigijs, non in comessationibus & ebrietatibus, non in cubilibus & impudicitijs, & carnis curã ne feceritis in desiderijs. In quibus sanctus Dei uir tangit contentionem & æmulationem, cum gula, quorum morborum Superbia seu μοθωνία mater est. Roma. 13.

Manifesta autem sunt opera carnis, inquit Paulus, quæ sunt fornicatio, im̃undicia, luxuria, idolorũ seruitus, ebrietates, commessationes, & sequitur, Quoniam qui talia agunt, regnum Dei non consequentur, q. d. opera mala spiritus sunt occulta, sed opera carnis quasi grossa et uincula uidentur. Vnde Galat. 5.

Esaiæ 5. Esaias: Væ qui trahitis iniquitatē in funiculis iniquitatis.

Multis modis pulsat nos gula. Redditur autem aliquis gulosus 5. modis, testante Gregorio lib. 20. moralium, & de consecra. dist. 5. c. Aliquando enim tempus indigentiæ præuenit gulosus: Interdū lautiores cibos quærit: Nimis etiam accuratius quæ sumenda sunt parari appetit: Desiderium non refrenat: aut in his omnibus excedit: Hactenus Gregorius. Hinc diuus Chrysost. de sa. Si ieiunare non potes, sed nō lasciuire non potes, non parum est hoc neq; multum à ieiunio distat. Non enim Demoni aliquid ita amicum est ut ebrietas & lasciuia, quia magis omnium morborum in rationalibus irrationabiliores sunt sufficiētiæ terminos excedētes. Asinus enim & equus terminum

minū sufficiētiæ nouit, & quamuis cogatur nō sustinet ultra bibere uel manducare, iumentis tuis caues ut non noceat eis superfluitas cibi uel potus, quare teipsum illis æstimas uioliorem? Et idem, Excessus ciborum cōsumit et putrescere facit corpus & macerat ægritudine diuturna, & tunc eum morte crudeli condemnat. De quibus omnibus Oseas: Adimpleti sunt et saturati, & leuauerunt cor suum, & obliti sunt mei. Oseæ 13.

Sed audi rursus simplices Gentiles, sic enim confunduntur peruersi, inquit Boëtius 2. de Consol. Boëtius.

Fœlix nimium prior ætas.
Contenta fidelibus aruis,
Nec inerti perdita luxu,
Facili quæ sera solebat,
Ieiunia soluere glande,
Nec Bacchica munera norat,
Liquido confundere melle.

Eadem cecinit Ouidius lib. 15. Metamorpho.

Ouidius. At uetus illa ætas cui fecimus aurea nomen
Fœtibus arboreis, & quas humus educit herbis
Fortunata fuit, nec polluit ora cruore,
Ergo nec pietas sic uicta cupidine uentris.

Seneca. Sic Seneca Cordubensis philosophus, Stratini Stoici discipulus, Neronis præceptor: Ebrietas seu crapula, inquit, nihil aliud est q̃ uoluntaria insania. Huius uiri grauissimi tempore (quẽ etiam propter egregias uirtutes D. Hiero. cathalogo supernorũ ciuium adscripsit) gloriosi Petrus et Paulus martyres Christum prædicarũt. Et idem Seneca ad Lucillũ Episto. 61. inquit: Ventri obedientes in animalium numero computantur, non hominum. Et Plato, in loco εἰς μέθην, .1. de ebrietate. inquit καλὸν τὸ νήφειν ἢ τὸ πόλλα κραιπαλᾶν

πίλων, id est, Sobrij agas munus non heluonis. Eadem suasit idem Plato alio in loco temulentię deditis, ut scilicet poti ad speculum sese contemplarentur, ita fore, ut ab eo uitio recederent, conspecta fœditate. Plato

Et mellifluus ille Tullius ait crapulam esse uoluptatem dimouens animum à sede sua & statu, hec ille in Paradoxis. Et idē in libro de Senectu. inquit: Archita Tarentinus cum eius sermoni Plato Atheniensis interesset, nullam capitaliorem pestem quàm uoluptatē corporis dicebat hominibus à natura datā. Cunq; nihil mente prestabilius dedisset homini Deus, huic diuino muneri nihil tam inimicum esse quàm uoluptatē, ex hoc enim fonte prodit quicquid est in hominum uita scelerum & calamitatum. Et Cicero.

idem Cicero ad Brutũ, inquit: Voluptatem summum bonũ esse, uox pecudum uidetur esse non hominum. Vnde Horatius:

Horatius. Nempe amarescunt epulæ sine sine potitæ.

Et idem.

Fœcundi calices quem nõ fecere disertum?

Crapulosi sunt loquaces. Crapulosos semper odio habuisse antiquiores, constat in edicto Pittaci, ut alibi diximus. Hoc nãq; uitium grande, & fomes peccati, loquacem reddit hominẽ, quod apparuit in Claudio Cæsari, qui temulentus aliquando, dixit sibi fatale esse ut coniugum flagitia ferret, deinde puniret, quę uox terrorẽ non mediocrem iniecit Agrippinę.

Hipocrates Hipocrates in suis Aphorismis, ait: Crassa & obesa corpora quæ crescendi mensuram impleuerunt nisi

nisi cito ablatione sanguinis mi-nuantur in paralysim & pessima morborum genera erumpunt.

Quòd autẽ gula absumat testa-tur illud tetrastichon. Gula absumit.

Imodicus lædit, ceu dira cicuta Lyæus,
Non facit ad longã crapula multa diem.
Sint ignota licet magni patrimonia Cresi,
Imensæ absumunt alta barathra gulæ.

Crapulam Albini reprehendũt historici graues, Hic enim quon-dã quãdo potiebatur rerũ in Gallia centũ Persica, denos pepones, quin gentas ficus passurias, trecentes ostreas, una cœna deuorauit. Secu tus, decoctor, Milonem Crotonien sem, qui 30. panes una cœna preter reliquos cibos comedere solitus erat. Sic Maximinus. 40. libras car nis una die comedit bibitq; uini amphorã. Et Asiatici tam bibaces Albinus. Milo. Maximinus

atq; intemperātes semper extitere, ut ipsum nomen eorum in helluonum transierit cognomentū. Nonne Cleopatra illa luxuriosissima centies sestertium, ut testis est Plinius in 9. hoc est, centies centenis sestertijs, quę faciunt ducēta quinquaginta milia aureorū, iuxta Budeum de Asse, cœnata est, hausto unione preciosissimo?

Cleopatra.

Ecce miseri gentiles crapulosos decoctores admirati sunt, & nos Christiani titulotenus tantū (quod utinam audacius dicerē ac uerius) cur crapulā omnibus modis plantamus? Propterea autem huc apposita sunt illa, ut illorum tam sobrietas quàm crapula, nobis informatio esset & frenum, iuxta illud: Felix quem faciunt aliena pericula cautum. Aliâs nulla impietas gentili-

Nulla impietas gentilitia amplectenda.

tilitia sectanda est.

Est ergo gulæ deditus porco im mundo quàm homini similior, faci lis ad luxuriam, facilis ad blasphe- miam, Deorumq́ contumeliam, ut Poëticè loquar, facilis ad secreta re uelanda, ad amicos prodendos, & omnia deniq́ mala facienda, con- trà ad nullā uirtutem paratus. Hęc sola autē ingurgitatio, prò dolor, & domi & foris & terra & mari & pace & bello & in ocio & negocio dominatur ac regnat, omnibus & singulis peculiaris est. Polysyndeton.

Habetur, inquit Macrobius in lib. Saturnalium, in pecudum fera rumq́ numero quisquis uolupta- tibus uacat. Epulę enim teste Sene ca ad Lucillum Episto. 24. crudeli- tatem generant, debilitates neruo- rum ac corporum tremorem. Hu- Macrobi9. Seneca.

Isocrates. ius rei extat Isocratis parænesis, qui ad Demonicũ & ad Nicoclem scribens, à potandi cõsuetudine maximè cauere iubet, quòd si unquam, inquit, tulerit tempus surge ante ebrietatem, quum enim mens fuerit à uino corrupta, patitur idem quod currus qui aurigas suos effuderũt, illi enim nullo ordine feruntur, aberrando sine rectore. Animus sic multum offendit subuersa ratione. Vnde quidam:

Im̃oderata meri rabies, mala tristia morbi
Cõcitat, & nullis rebus discrimina ponit:
Meri rabies. Inducit subitas mortes, & tristia fata:
Laxat corporeos nexus, præcordia soluit:
Polluit & sensus, caput &, geniumq; modestum
Contaminat uinum, simul & crapulosa uoluptas.
Vina nocent capiti, faciũt et pectora cœca:
Ingeniũ frangunt nitidũ, mentesq; uiriles.
Ebrietas parit omne nephas, & dedecus ingens,
Et parit insanos hom̃es, sine lege, modoq;
Qui uiuũt, sordesq; malas, luxusq; ꝓcaces

Obseruāt, semperq́ meri certamina uersāt.
Ebrietas Venerē stimulat, lūbosq́ salaces
Incitat ad luxum, parit & petulātia corda
Ebrietas, ratione carens, furiosa per orbem
Trāsuolat, & finē nullo discrimine ponit.
Ebrietas mores frangit, linguasq́ loquaces
Efficit, & mentis secretum sæpe recludit.
Rācidius nihil est, nihil est sceleratius illis,
Ingluuies quorum uino insatiata, fatiscit.
Non Thomyris natus cecidisset, uictus ab ipso
Cyro, si tumidi uitasset pocula Bacchi.
Est modus in rebus, uini moderatior usus
Nil nocet, interdū sensus conseruat acutos.
Qui sine lege bibit, magnas uacuando lagenas,
Sorbet, ad extremum pœnam experietur amaram.

Sed isto uitio facile carebimus, si eos imitamur quos Deus dilexit, pensemus illorum abstinentiam, illorū quotidiana ieiunia, quosdam pane abstinuisse legimus, & maceratis aqua leguminibus uitā susten tasse, nihil coctum comedisse, alios herbis crudis radicibusq́ conten-

tos fuisse. Alios uerò per biduum, per triduum, per dies plures nihil degustasse. Cæterum non hoc dico ut cibis ac potu à Deo creatis nephas putẽ, sed ut eos qui carnibus etiam uinoq; uictitant ab ingluuie mortifera compescam.

Philoxen9. Gnato. Philoxenus Eryxidis filius, & Gnato Siculus, gulę proceres, imò uerò extremi perditiq; gulones, cõuiuijs adhibiti, emungere se in pultarijs soliti erant (testatur Hermolaus Barbarus) ut abstinentibus cęteris, soli epulis ampliter fruerẽtur. Ita hodierni gulosi sarcophági, sordidis erroribus ex intima fęce acceptis, fœdant ac contaminãt pia instituta, ut Catholicis mentibus & præclaris ingenijs inde à uero auersis, soli ipsi rerum potiãtur, ac citra æmulum regnent.

Demum (ne etiam hoc omittamus) ut ad ea quę à quibuſdam gulosis proponuntur de congregando generali ſeu Oecumenico Concilio ad ea quæ in ieiunijs & alijs ſtatutis Eccleſiaſticis obſeruandis minus rectè fiunt, corrigenda, breuibus reſpondeam. Ingenuè quidem fateor, complures eſſe prolapſiones à recta ieiunij obſeruatione, ſicut & in audiendis pœnitentium confeſſionibus et continētia ſacerdotum, regularíq; uotorū monaſticorum diſciplina, & cæteris inſtitutis Eccleſiaſticis, quæ à decoctoribus improbantur, & meritò. Ad quos lapſus caſtigādos, atq; ad rectam emendandos limam, debent ſedulo inuigilare (ſcriptum enim, Redde rationem uillicationis tuæ) Luc. 16. pręſides et prępoſiti Eccleſiæ, quiſque in gregis ſibi commiſſi territo-

rio, ut ad unguem exacteq; custodiantur, quæ canonicis sanctionibus pręclarè & maturè sunt constituta. Neq; censeo ad hęc statuta Ecclesię in debitam reducenda obseruationem, conuocandū esse Concilium generale, authore summo pontifice & adminiculante sacra Cæsarea maiestate. Nãq; iam olim sunt omnia rectissimè sancita pontificijs decretis, & conciliorum Ecclesiasticorum Canonibus, quæ ad constitutiones prædictas ad amussim tenendas attinent. Neq; opus est noua condere statuta in huiusmodi negocio, sed duntaxat ea quę antiquitus ordinata sunt, in suo tenore & integritate custodire, et pro lapsiones circa illa, emendare. Sic suasit Isocrates Nicocleo regi, dicens: τὰ περὶ τοὺς θεοὺς ποίει μὲν ὥς ὁ προγόνοι κατέδειξαν, id est, in colenda

da religione hoc fac quod maiores
tui tradiderunt. Et alio in loco scri= Deute. 32.
ptura, Interroga patrem tuum, &
annunciabit tibi, maiores tuos, &
dicent tibi. Quid igitur nouo nunc
opus est Concilio generali, ad de-
cernendum quomodo audiendæ
sunt confessiones peccatorũ, qua=
nam ratione seruanda ieiunia, quò
item pacto uota monastica exactè
sunt tenenda, & continentia sacer=
dotum in sua integritate obseruan
da? Cum hæc omnia rectissimè pri-
scis sæculis sint constituta. Nònne
idipsum esset actum agere? Neque
hæc dixerim, quòd improbẽ Con=
cilij generalis conuocationẽ, cum
perspiciantur cõplures in agro Do
minico succreuisse uepres, sentes,
spinæ, & urticę, quę acuta falce au=
thoritatis Ecclesiasticæ & uniuersa
lis Synodi essent succidendæ. Sed

de his hactenus, &c.

Constat igitur ex prædictis, Lector, non esse Neotericum inuentum ieiunium, uerùm ab omnibus mirificè celebratum, testatur scriptura, ratio suadet, leges iubẽt, omnium gentium cõsensus approbat. Eant ergo nunc Aeriani crapulosi ac νομοθέται, et producant uel syllabam è penu scripturæ, quæ ipsis auctoritatẽ faciat contra delectum ciborum. Fatemur quidẽ scriptum esse, Non quod intrat in os impurat, Matt. 15. Et alio in loco scriptura 2. Timoth. 4. Omnis creatura Dei bona est, & nihil reijciendum. Et idem Paulus ad Titum capite 1. Omnia mũda mundis (quibus uel Augusti. unicus D. August. Eccle. dog. cap. 66. sufficit, quum ait: Bonum est cibum cum gratiarum actione sumere, et quicquid Deus precepit, eden

dum

dum est. Abstinere autē ab aliqui-
bus, nō quasi à malis, sed quasi non
necessarijs, non est malum, modera
ri uerò usum eorum pro necessita-
te, & tempore, proprie Christiano-
rum est, non quæro à quo cibo ab-
stineas, sed quē cibū diligas, &c.)
quæ omnia detorquent gulosi ad
alienum sensum, ut uideantur suo
errori suffragari, quemadmodum
& in alijs materijs multi facere con
sueuerūt, morem illum antiquum
sequētes crapulosorum, sacrarum
literarum sententias peruertentes,
atque ad sua placita & sensa defle-
ctentes, sed umbræ illorum, testa-
tur Hierony. ad Marcel. ad tem-
pus prȩualent, longo tempore cor-
rumpuntur.

Verum hos locellos uix trium uerborū, & quidem impertinentes Digressio.

quos gulosi inculcãt,quibus etiam Circeis suis poculis miseram plebeculam dementant, per multos iam años egregij uiri, uidelicet Ambrosius Catharinus Episcopus Minoricensis,cuius famã et eruditionem spectatam,natio Hispanica,& Italica locupletissimè celebrat: Dominus Petrus Maluenda: V.P.Euerhardus Bilickius, D. Ioannes Cocleus Ecclesiæ Vratislauiensis facilè primas, ut cum collegarum,uirorum doctissimorum qui sua laude minimè etiam sunt defraudãdi, uenia loquar. Quâm uerò ob multijugam eruditionem, omnigenarumq; disciplinarũ cognitionem, clarus habeatur,etiam cunctis iam dudum, innotuit nationibus, ita ubiq; effulsit nomen eius ὧς τε γὰρ ἠελίου αὔγη πέλεν ἠὲ σελήνης. D. Ioannes Gropperus Archidiaconus

nus Ecclesiæ Coloniensis. Cui uiro clarissimo etiam adiungo doctorem Iasparum Gropperũ, huius profundi uiri fratrem, similem ne uisurus sim hæreo, siue spectes, Lector, eruditionẽ, siue eloquentiam, qua humanitate me complexus sit confluẽtiæ, proximê uerò anno M.D.L. Spiræ, quę imperialis ad Rhenum posita ciuitas, malo occludere fauces, ne uidear gloriosum seu iactabundum thrasonem agere, Homericum itaq; illud non iniuria ei accom̃odabimus, ἤ σεγεμοῦς ἐδίδαξε δῖος παῖς, ἢ σέγ' ἀπόλλων, quanta pręterea rebus in omnibus hic uir Mecænas, sapientia polleat, omnibus notius est, quàm ut à me recenseatur. Sed nolo in re aliena longior esse.

Hij ergo omnes & singuli cum

cæteris clarissimis & bonis uiris, suis doctissimis scripturarum sacrarum testimonijs adeò ualidè ac copiose omnia eorum diuerticula & effugia confutarunt, ut fortius etiã certius conuinci non possint, & ergo breuitatis gratia supersedeo.

Det typus sanctimoniæ, autor salutis, lucis princeps, lætitiæ largitor, qui paracletus est, spiritus ueritatis uerus, meliorem mentem insipientibus, interim ut custodiat nos miseros ne tot malis gulæ inuoluamur, sed potius per sobrietatem & abstinentiam gratia Dei consequi ualeamus æterna gaudia, precamur ardenter & intense, per Christum Dominum nostrum, cui soli sit psalmus perpetuus, laus & iubilatio sempiterna ab omni creatura angelica & humana nunc in æternum

num & ultra, & hæc de primo gradu sufficiant.

SECVNDVS gradus.

CONFESSIO.

Ἐξομολόγησις seu confessio, est legittima coram sacerdote, qui claues habet et potestatem absoluendi peccati declaratio: uel secundum Augustinum, per quam morbus latens spe ueniæ aperitur. Vel ut D. Gregorius in quadam Homili. super Lucã, ait: Quædam apertio ulcerum, & subiungit, quia peccati uirtus salubriter aperitur in confessione, quod pestiferè latebat in mente. Confitetur autem ille qui totum fatetur. Vnde D. Hierony. in Eccles. capi. x. inquit, Si quem serpens Diabolus occultè momorderit, & nullo eum conscio peccati ueneno infecerit, si tacuerit, qui per

Exomologeseos necessitas.

Nota. Hierony.

cuſſus eſt, & non egerit pœniten‑
tiam, nec uulnus ſuum fratri, & ma
giſtro uoluerit confiteri. Magiſter,
qui linguam habet ad curandum,
facile ei prodeſſe non poterit. Si e‑
nim erubeſcat ęgrotus uulnus me‑
dico confiteri, quod ignorat medi‑
cina, non curat. Hactenus ille.

Geneſ. 3. Et ut ab ipſius humani generis
principio exordium ſumamus, pec
cato primæ transgreſſionis primi
parentes corrupti à Domino ſunt
requiſiti de culpa, ut peccatũ quod
transgrediendo commiſerant, con
fitendo delerent, exegit enim con‑
feſſionẽ uocalem Deus ab Adam,
Adam. quando dixit ei: Adam ubi es? (uer
ba ſunt uocantis ad pœnitentiam
& ad confeſſionẽ inducentis) Ser‑
pens autẽ de culpa requiſitus non
eſt, quia non mors laudabit Domi‑
num,

num, neq; spes ulla damnatis, iugi-
ter enim execrantur Dei misericor
diã. Sic Cain cum primæ preuari- Cain.
cationi fratricidium cumulasset si-
militer requisitus est dicente Do-
mino sibi Genesẽos quarto capite:
Vbi est Abel frater tuus, sed quan-
do confiteri noluit, indignus ue-
nia iudicatus est, in desperationem
enim inciderat, ipsomet dicente:
Mea iniquitas maior est quàm ut
ueniam merear, uagusq; & pro-
fugus exiit à facie Dei, significans
eos qui peccatum suum confiteri
dissimulãt, diuine miserationis in-
dignos haberi. Notandum nihi- Obserua.
lominus confessionem prout est sa
cramentum, non aliter fuisse in le-
ge scripta ueteri, q̃ multipliciter
prefigurata, & umbratiliter præsi-
gnata, cũ in noui testamenti uesti-
bulo fuerit constituta.

Ioan. 11. Lazaro suscitato, dixit Dominus Apostolis, Soluite eũ & sinite abire. Vnde Augusti. in lib. de pœnitentia, inquit: Lazarum de monumento iam suscitatum obtulit Dominus discipulis soluendum, per hoc ostendens potestatem absoluendi concessam sacerdotibus.

Canones sacri confessionem iubẽt C. omnis de pœniten. c. placuit de pœni. disti. 6.

Obiectio. At obijciunt nasutuli quidam, talia statuta, confessionis scilicet, sunt nouum quoddam pondus & onus impositum humeris Christianorũ, & difficilius hactenus quàm iugum præceptorũ decalogi à Deo iniunctũ, sic redditur Christianismus grauior & uia salutis longe arctior & angustior, ꝙ ante fuerat, sunt

ſunt igitur huiuſmodi ſuſtollenda, & ſola dei pręcepta nobis ad ſalutē ſufficere putanda ſunt.

Cui obiectioni reſpondēt pij nul lo pacto id admitti debere, quòd conſtitutiones Eccleſiæ, ſancita pa trum ſunt noua onera iniecta pijs, & nullam cum dei præceptis affini tatem uel ſocietatē habentia. Quo- niam adminicularia ſunt, & præſi- dia ualde congrua, ad dei pręcepta facilius complēda, & ad hoc ipſum magnum præſtant adiumentmm, imò mirabili quadam harmonia, ipſa Eccleſię decreta conſentiunt, & conſonant dei præceptis, præte- rea nullum dederis Eccleſiæ ſtatu- tum, quod ex ſacrarum literarum promptuario nō deducatur, et non cognoſcatur, ex earum ſcaturigine ſuam habere originem. Nō igitur Reſponſio.

huiusmodi, noua uocari debent onera, præcepits diuinis superadiecta, sed quasi appendices illis adiuncti, ad faciliorem ipsorũ obseruationem, & ergo tempus cõfitendi relictũ est dispositioni Ecclesiæ ut cum Clichtoueo concludam: Etiamsi uero Christus ne iotam de confessione in Euangelio ostendisset, quod nemo nisi uanus probabit, nihilominus statuta huiusmodi decernenda esse Ecclesiæ licuit, contulit enim Apostolis post gloriosam anastasin suam potestatem relaxandi peccata fideliũ, aut retinendi, testante altisono Christi
Ioan. 20. prçcone Ioanne, quando dominus Apostolis suis dixit, sacerdotiũ administrationis insinuans: Quçcũq; alligaueritis super terrã, erunt ligata & in cœlo, & quæcunq; solueritis super terram, erunt soluta & in cœlo,

cœlo, quibus uerbis consequen-
ter obligauit & astrinxit ad facien-
dam sacerdotibns suorum peccato
rum confessionem secretam, sine
qua pij symmistę nō possunt cogno-
scere peccata, quę remittāt, aut quę
retineant dicente Christo: Cum ie- Math. 6.
iunatis nolite fieri sicut hypocritæ
tristes, non enim omnia in euange-
lio expressit Christus ad Ecclesiæ
gubernationē attinentia, sed multa
eorum reliquit per Apostolos &
successores eorū, magisterio spiri-
tus sancti ordināda. Quēadmodū
discessurus hinc contestatus est eis
in hunc modum: Multa habeo uo- Ioan. 16.
bis dicere sed non potestis portare
modo, cum autem uenerit spiritus
ille ueritatis, ipse docebit uos om-
nem ueritatem, sed omissis illis Ar-
gutulorum obiectis, quando non
sunt digna respōsione, quottuplex

confeſſio ſit, quare confitendum, cur inſtituta, breuibus, Deo annu-ente, explicabo.

Confeſſio quadruplex.

Et ſicut quadruplex confeſſio eſt, fidei uidelicet, quo ad omnes dicente Paulo Rom. 10. Corde cre-ditur ad iuſtitiã, ore autẽ fit confeſ-ſio. Peccati, Prouer. 18. Iacob. ulti. Laudis Eccleſia. li. Confitebor tibi domine & collaudabo te. Pręedica-tionis Pſa. 104. Confiitemini domi no & inuocate. Sic etiã multiplex effectus huius eſt. Hec enim De-um glorificat. Ioſuæ 7. Recõciliat. Eſa. 57. Eccleſiam mundat & ſco-pat, Pſa. 76. Et ſcopebam ſpiritum meum. Et alibi Chriſtus Math. 12. Eam inueuit ſcopis mundatã. Con feſſio animam purgat, Pſal. 31. Ani mam decorat, Pſal. 95. Humiliat di cẽte Eccleſiaſtico. 41. cap. Erubeſci

te à

te à principe, & à iudice de delicto. Confessio diabolũ accusat, Iudith. 13. Proferens Iudith fortis uirago (quid enim non potest seruus domini?) de pera caput Holophernis, ostendit. Iudith mÿstice confessio, caput Holophernis initiũ suggestionis. Addit & alia Isidorus Hispalensis in Synodis, dicens: Confessio sanat, iustificat, peccati ueniam donat. Omnis spes in confessione consistit, in confessione locus misericordię est. Hactenus ille. Est ergo merito quilibet Christianus ex pręcepto diuino & euangelico, qui ad cõfessionem obligatur adstrictus propter multiplices effectus, huic suauissimo iugo domini subdere collum. Quod si forte alicuius cor, uel liuor, uel infidelitas, uel aliquod malũ ex his, quæ superius (inquit D. Petrus in epistola di

Confessionis effectus multiplex.

ui Clemẽtis ad Iacobũ fratrem domini) memorauimus, latenter irrepserit, non erubescat, qui animæ suę curam gerit, confiteri hęc huic, qui præest, ut ab ipso, per uerbum domini, et concilium salubre curetur, quo possit integra fide, & operibus bonis, pœnas ęterni ignis effugere, & ad perpetuę uitæ præmia peruenire. Hæc ille.

Quare confitendum.

Esse uerò propter multas caussas cõfidendum liquet, quia gloria Dei in hac queritur dicente Iosue. capi. 7. Da Domino Deo Israël gloriam, atq; indica mihi quid feceris. Sic etiam fit iudicium sacerdotis. Sacerdotum enim erat Leui. 13. in lege discernere inter leprã & leprã, & inter prophanum & sanctũ. Fit etiã cõfessio propter humilitatem, dicẽte Ecclesiastico cap. 4. Presbytero

tero humilia animã tuam. Vltimo tandem, ut erubescat peccator, dicente eodem in loco Ecclesiastico: Pro anima tua nõ confundaris dicere uerum. Est enim confusio adducens peccatum, & est gloriam & gratiã adducens, plurimum etiam conducit in hac re suffragiũ sacerdotis, uñ Leui. 4. Orabit pro eo sacerdos et dimittetur ei. Et August. in 8. confessionũ: Cum malus sum nihil est aliud me confiteri Deo quàm me mihi displicere, & ergo uitam Deo annuntiat Psal. 55. Qui peccata cõfitetur Deo, nõ quidem docens, sed seipsum peccatorem agnoscens, eandem confessionem etiam approbat Christus, dicens elephantiacis: Ite ostendite uos sacardotibus, et factum est dum irent mundati sunt. Luc. 17.

An solideo sit cõsitēdū

At rursus obganniunt quidam, canit psaltes egregius Psal. 105. Cõfitemini Domino quoniam bonus quoniam in sæculum misericordia eius, ergo: Notandum ibidem de peccatorũ confessione fieri sermonem, sed non de confessione laudis et laudatione Deo exhibēda quare si de peccatorum confessione quis contenderit ibidem loqui Prophetam, non potest tamen adhuc ex eo loco conuincere, quod nunc sufficiat soli domino peccata sua cõfiteri. Deniq; non dictum est in eo loco à propheta, Confitemini soli domino, quoniam bonus, sed sine adiectione excludētis particulæ, Confitemini domino. Qui autem ministro Ecclesię, sacerdoti, uicario Dei confitetur, etiam ipsi Domino confitetur (caput enim) quem primo offendit, & cuius maiestatem peccan-

cando læſit. Non ergo per illud dictum propheticum, quoquomodo id confici poteſt, quod ad ſalutem ſufficiat ſoli Deo facta confeſſio. Cuius meminit Ambroſ. de pœnitentia lib. 1. cap. Nouatiani, inquit, quum negãt ſacerdotes habere poteſtatem ligandi, & ſoluendi peccata, aiunt ſe domino deferre reuerentiam, cui ſoli remittendorum criminum poteſtatem reſeruẽt, imò nulli maiorem iniuriam faciũt, quàm, qui eius uolunt mandata reſcindere, commiſſum munus confundere. Et eſto ſit ſoli Domino confitendum, & de confeſſione auriculari nihil traditum in ſcriptura, quod tamen nullo modo probare poſſunt argutuli, nihilominus tamen etiam audiendus de hac re Eccleſię calculus, quam audire iubentur, in qua legittimè certarunt quiq; uiri gra- Ambroſius.

Christus multa suæ Ecclesiæ instituenda permisit. Chrysost.

ues. De hac re copiose scribit D. Chrysostomus in secundam Epistolam ad Thessalo. capi. secundo: Patet, inquit, quòd Apostoli non omnia per epistolas tradiderint, sed multa etiam sine literis, eadem uerò fide digna sunt, tam illa quàm ista. Itaq; traditionem quoq; Ecclesiæ fide dignam putamus. Et Augusti. ad Pollentium lib. 1. cap. 14. Multa sunt facienda, non iubente lege, sed libera charitate, & ea sunt in nostris officijs gratiora. Et idem D. August. ad Ianua. Ecclesia Dei, inquit, inter multam paleam, multaq; zizania constituta multa tolerat, et tamẽ quæ sunt contra fidem, uel bonam uitam non approbat, nec tacet, nec facit. Neq; minus ratum est, quòd dictante spiritu sancto Apostoli tradiderunt, quàm quod ipse Christus tradidit, inquit

Augustin9

Cy=

Cyprian. ser. de ablutione pedum. De his hactenus.

De confessione auriculari, ut locupletior sim, scribit alio in loco D. August. de uisitatione infirmorum lib. 2. ca. 4. & li. 1. ca. 2. Sunt, inquit, qui sufficere sibi ad salutem autumant, si soli deo cui nihil occultum est, quem nullius latet conscientia, sua confiteantur crimina: Nolunt enim aut erubescũt, siue dedignantur se ostendere sacerdotibus: quos tamen inter leprã & lepram discernere per legislatorẽ constituit Dominus. Sed nolo ut ipsa decipiaris opinione quatenus cõfundaris cõfiteri coram Domini uicario, tabescẽs præ rubore, uel ceruicosus prę indignatione. Nam ipsius similiter subeundum est iudiciũ, quem Dominus sibi nõ dedignatur uicariũ. Nota.

Ergo ad te uenire roges sacerdotē, & fac ipsum conscientiarū tuarum penitus participem. Hactenus ille.

Iacob. 5. Confitemini alterutrum, inquit D. Iacobus, peccata uestra. Si alterutrū, cur non sacerdoti? Sciēdum etiam, in ueteri lege non cōfitebantur homini uerbo, at facto. Offerebant enim hostiam pro peccato, & sic ostendebant facto, se peccasse. Aliquādo uero ignorabatur & genus & species peccati pro quo offerebatur, nihilominus tamē scientes se peccasse. Aliquando genus & species peccati cōstabat, at circumstantiæ nō, quare aliqua hostia pro aliquo peccato determinate debebat offerri. Huius autem ratio est, quia tūc non erat perfecta iusticia, iam uero quādo iusticia quę Christus est de cœlo prospexit, et tempo

Christus iusticia.

ra

ra uocationis in uiridi ſunt, inquit Iacobus. Confitemini alterutrũ, id eſt, homo homini, Matt. 5. Non ſoli Deo, & ergo præceptũ diuinum confeſſio, & de his quę implent legem. Quemadmodum igitur malefactor à rege uel magiſtratu ipſo in conſilio abſolutus, à cathenis in carcere ſoluendus eſt à regis miniſtro, qui iſti deinde bona, quę prius confiſcata fuere, reddit. Sic utiq; agit ſacerdos, qui perinde dei miniſter peccatorem à cathenis peccatorum ſoluit, & in illius Eccleſiam reducit iſti bona reſtituens, & earum quibus prius erat priuatus, in Eccleſia bonorum participem facit. Confeſſio auricularis, ut appellant, frangit ſuperbiam, inducit humilitatem, ſine qua iuſtificatio non fit, Petro et Iacobo dicẽtibus: Deus ſuperbis reſiſtit, humilibus autem

dat gratiam, Iacob. 4. 1. Pet. 5. Per eam homo uenit, medio sacerdote, ad cognitionem, quod & quale sit hoc uel illud peccatum. Et quomodo in posterũ possit deuitare malũ, & facere bonum. Hæc confessio aufert ab homine, medio sacerdote informãte, securitatem. Infirmis securam facit de absolutione conscientiam, ingerit pudorem, &c̃.

Homines baptizabantur à Io- Matth. 3. hanne in Iordane, confitentes peccata sua, dolorem interiorẽ et amaritudinẽ animæ denudantes. Nam sicut anima Deum per delectationem cogitationis offendit. Sic de- Contritio. lectatio in amaritudinem conuerti debet, & talis confessio erat in signum, quod in baptismo Christi debebat esse confessio peccati.

Multi

Multi credentiũ, inquit Lucas, Acto.19.
ueniebant ad Paulum, confitentes & annunciantes actus suos. Timida quidem est confessio primitus, sed quanto maior est timor, tanto confidentiorem reddit cõfitentem, Prouer.14. In timore domini fiducia. Est etiam lingua maris (Iosue 15.) confessio, amara scilicet. Vnde Augusti. in lib. de pœni. Quem pœnitet omnino pœniteat, & dolorẽ lachrymis ostendat, & repręsentet uitam suã Deo per sacerdotem, pręueniet iudicium Dei per confessionem.

Portam etiam salutis confessio aperit, dicente Paulo, Corde creditur ad iustitiam, ore autem confessio fit ad salutem. Roma.10. Vnde in libro Iudicum, post mortem Iosue, consuluisse legimus filios Israël Domi- Iudicum 1.

num, qui dixerunt: Quis aſcendet ante nos cõtra Chananęum & erit dux belli? dixitq; dominus: Iudas aſcendet, ecce tradidi terram promiſſionis ſcilicet in manu eius, in manu dicit nõ in ore tantum, uera enim confeſſio eſt in corde per fidem, in ore, per accuſationem criminum, dicente ſcriptura: Iuſtus in principio accuſator eſt ſui, Prouer. 18. In manu uerò per ſatisfactionem operis, Chriſto dicente Matt. 3. Agite fructus dignos pœnitẽtię. Notandum pręterea cõfeſſionem accuſatoriam eſſe debere, non excuſatoriã Iob. 9. Etiamſi habuero, inquit Iob, quippiam iuſtum, non reſpondebo, ſed meum iudicem deprecabor.

Vſus confeſſionis circa Eccleſiæ primordia.

Vſum autem et obſeruationem confeſſionis fuiſſe circa Eccleſiæ pri-

primordia testãtur scripta diui Ambrosij: Non quisquã, inquit, à peccato iustificari potest, nisi peccatũ ante cõfessus fuerit. Hactenus ille in lib. de Paradiso. Verum tamen ingenue tribuerim, per successiones temporum & diuersa curricula, à sum̃is pontificibus & concilijs Ecclesiasticis esse superaddita decreta quę ad determinationem circumstantiarum confessionis sacramentalis faciunt.

Qui abscondit scelera sua nõ dirigetur, qui autem confessus & reliquerit ea, misericordiam cõsequetur, Prouer. 28. Hinc liquet peccatum nõ esse abscondendũ, uerum magis ostendendũ, de quo D. Gregorius: Nunquam, inquit, Deus mentem deserit, quę se in peccatis ueraciter cognoscit. Hinc quidam

moti pij, confeſſionem in unũ compactis uirgis aſſimilant. Sicut enim uirgę loca plana purgant, ſimiliter confeſſio planas conſcientias, non ſcrupuloſas, in quibus ſemper re-
Hiere. 51. manere ſolent ſordes, iuxta illud Hieremię, Curauimus Babylonẽ & non eſt curata. Sic confeſſionis locũ alio in loco tractans D. Chryſoſto. in Geneſ. Hom. 29. inquit: Scit hoſtis noſter quòd per tempus Quadrageſimæ poſſumus de his, quæ ad noſtram ſalutem adtinent loqui, et peccata cõfiteri, et uulnera medico oſtẽdere, et ſanitatem conſequi. Et Origenes in Leuiticum Hom. 2. ait: Eſt dura & laborioſa uia, per pœnitentiam remiſſio peccatorum, cum lauat peccator in lachrymis ſtratũ ſuum, & ſunt ei lachrymæ panes die ac nocte, & cum non erubeſcit ſacerdoti Domini in-

indicare peccatum ſuum.

Recogitabo tibi omnes annos Eſa.38.
meos, inquit Ieſaias, in amaritudi=
ne animę meę. Et alio in loco idē:
Solue uincula colli tui captiua filia
Syon. Et idem cap. 58. Si abſtuleris
de medio tui catenam, orietur in te=
nebris lux tua, et tenebrę tuę erũt ſi
cut meredies. Effunde, inquit Hie= Threno. 2.
remias, ſicut aqua cor tuum in con
ſpectu Dei. Et Oſeas propheta ca.
13. & 14. Colligata eſt inquitas Ef=
fraim, abſconditum eſt peccatum
eius, dolores parturientis uenient
ei. Et idem: Reddemus uincula la=
biorum noſtrorũ. Sic in libris Re=
gum cuilibet dictum eſt peccatori:
Vade & lauare ſepties in Iordane, 4. Reg. 5.
& recipiet ſanitatem caro tua atq;
mũdaberis, quæ omnia confeſſio=
nem demonſtrant.

Debet autem ascendere confes-
sio non descendere, ut non timore
pœnę fiat, sed amore dei, pręcedere
inquam in spirituali bello, dicente
Psal. 146. Psalmographo: Pręcinite domino
in confessione. Et alio in loco idem
Psal. 49. Venite adoremus & pro=
cidamus ante Dominum qui fecit
nos, quia ipse est Dominus Deus
noster, pręoccupemus faciem eius
in confessione. Clara per apertam
ueritatem, percutiens per accusatio
nem.

Leui. 16. Sic legislator ritum ostendens,
iussu Domini pręcepit, Postquam
sacerdos Leuiticus mũdauerit san-
ctuarium, & tabernaculum et alta=
re, tũc offerat hircum uiuentem &
posita utraq; manu super caput
eius, cõfiteatur omnes iniquitates
& uniuersa delicta filiorum Israël.
Et

Et in eodem libro cap. 26. idē Moses: Propter peccata sua affligātur donec cōfiteantur iniquitates suas et malorū suorꝫ recordētur quibus prȩuaricati sunt in me, tunc orabūt pro iniquitatibus suis, & recordabor fœderis mei, quod pepigi cum patribus eorū. Sed iam ex quibus scripturis is ritus inoleuerit aliquatenus excutiēdū est. Scriptū est Leui. 5. Anima quȩ iurauerit & protulerit labijs suis, ut uel male quid faceret uel bene, & idipsum iuramento & sermone firmauerit, oblitaq́ꝫ postea intellexerit delictum suum, Leui. 5. agat pœnitētiā pro peccato. Litera Cyrilli sic habet, Et pronūciet peccatū quod peccauit. Cui etiam respondet Hebraica ueritas, ubi sic habetur, Et confitebitur peccatum quod peccauit. Is nimirum locus, tā apertus pro confessione Cyrillo

uiſus eſt,ut dicat hic mirabile ſecre tum contineri & prorſus affirmet peccata cuiuſuis generis eſſe dete-genda.

Vera autem cõfeſſio multis eſt exornata proprietatibus. Hæc ut aliquando diximus eſſe debet amara, Eſai.38. Voluntaria,pſal. 53.Frequẽs,Eſai.23.Firma ſeu fortis. Accuſatoria,Pſal.50.Deteſtans,Hier. 8.Humilis, Gene.24.quando Rebecca uiſo Izaack deſcendit de camelo.Diſtincta,Deuota Pſa.6.Integra, Eſa.14. Aperta,Eſai.47.Denuda turpitudinẽ tuam.Verecunda, Eccleſi.4.Eſt cõfuſio adducẽs gloriam, & Hie.3. Frons mulieris meretrix facta eſt tibi & noluiſti

Ambroſ. erubeſcere. Vnde Ambroſ. de pœnitentia lib.2.cap.6.Soluit criminũ nexus uerecunda confeſſio, recta,

obediens, ſperans, dicente Eſaia: Sume tibi cytharam, circui ciuitatem, meretrix obliuioni tradita bene cane, frequenta canticum, ut memoria tui ſit.

Præmittit etiam orationem confeſſio (Iob. 7. capite: Non parcam ori meo loquar in tribulatione ſpiritꝰ mei) ſepe eñ impetrat cõfeſſionem, et impetratam adiuuat, et è cõuerſo dicẽte Salomone cap. 18. Frater qui iuuatur à fratre quaſi ciuitas firma.

Sic alio in loco Pſalmiſta. Dixi confitebor aduerſum me iniuſtitiam meam. Hæc eadem inculcat Ezechiel cap. 6. Dic heu, inquit Propheta, ad omnes abominationes malorum domus Iſraël, id eſt, cordis tui, q. d. & dic ut non tan- Pſal. 31.

Hugo. tum (ſecundum Hugonem Cardi
nalem) in dolore contritionis, ſed
etiam in planctu confeſſionis ſeſe
exerceant. Quàm utilis uerò con=
feſſio ſit hinc dignoſcitur, quia per
eam ſtatim dimittuntur peccata.
Eſt etiam fomes diabolici ueneni,
iuxta illud Eccle.31. Si coactus fue
ris in edendo multum, ſurge è me-
dio & uome & refrigerabit te, prę-
terea niſi peccatum detegatur hic
per cõfeſſionem ad ſalutem, Deus
reuelabit illud in futuro ad damna
tionem. Exemplum habemus.2.
Reg.12. Quando locutus eſt Do=
minus per Nathan ad Dauid: Tu
feciſti abſcondite, ego uerò faciam
uerbum iſtud in conſpectu omnis
Iſraël, & in cõſpectu ſolis. Fit etiã
aliquis per ueram confeſſionem ſu
ſpectus & exoſus diabolo, appro-
bante Eccleſiaſt. cap.17. Qui denu
dat

dat arcana amici fidem perdit, & infra, Si denudaueris illius secretiora, non persequeris post eum.

Cur autem sit confessio instituta uariæ assignantur rationes. Sic enim fit discretio gregis dominici, ne lupi irrugientes in gregem manducant agnos, & ut uultus conscientiarum suarũ pij suis pastoribus ostenderent, ne impij innocentiam palliarent, et lupi sub pelle ouina se absconderent. Vnde alibi alloquitur pastores Dominus, dicens: Diligenter agnosce uultum pecoris tui & greges tuos considera. Altera, Propter communionẽ sacram quę iuxta Ecclesiæ instituta fit tempore Paschę: sic eñ phase, id est, transitus domini rememoratur. Et quãdo facile iudicium merentur æternũ impij ad altaris mysterium in-

Cur instituta.

Prouer. 27.

Exo. 12.

dignè accedentes, 1. Cor. 11. Idcirco pia mater Ecclesia uicissim ubera sua seu mamillas præbens, cõfessionem diuinitus traditam iubet. Sic enim purgantur, reprimuntur, occidũtur debiles uires, seu interni maleuoli motus animæ, taceo de gratiarum actione, recognoscentia bonorum quam omnes debemus Domino Deo: non est enim homo qui
3. Reg. 8. non peccat, et ergo quando cecidimus operepreciũ est tãdem cum planctu resurgere.

AVTHORITAS Patrum.

Isidorus. Vitia cordis tui reuela, inquit Isidorus, prauas cogitationes tuas illico manifesta, peccatũ tuũ proditum citò curatur, crimen autem tacendo ampliatur. Vulnera enim

clausa,

clausa, testante Gregorio, plus cruciant, nam cum putredo quæ interius feruet eijcitur, ad salutem dolor aperitur.

Quid prodest Ecclesia (inquit Augustinus) si iam confessor uoce dominica resuscitatus prodit? quid prodest Ecclesia cõfitenti, cum Dominus ait: Quæ solueritis in terra, soluta erunt in cœlo? Ipsum Lazarum attende, cum uinculis prodit, iam uiuebat confitendo, sed nondum liber ambulabat uinculis irretitus. Quid ergo facit Ecclesia, cui dictum est, Quæ solueritis soluta erunt: nisi quòd ait Dominus continuo ad discipulos, Soluite illum, & finite abire. Augustinus de uerbis Domini sermo. 8. Augustin. Ioan. 11.

Qua igitur ratione diuinæ natu Cyrillus.

ræ (inquit Cyrillus) dignitatem, ac poteſtatem diſcipulis ſuis ſaluator largitus eſt: quia certè abſurdum non eſt, peccata remitti poſſe ab illis, qui ſpiritum ſanctum in ſeipſis habeant. Nam quum ipſi remittũt, aut detinent, ſpiritus, qui habitat in eis, per eos remittit & detinet. Erit autem id duobus, ut arbitror, modis, primò Baptiſmo, deinde pœnitentia. Cyrillus in Ioan. lib. 12. cap. 56. Hic eſt ille ſanctus Cyrillus Epiſcopus, qui Carum corrigens, illi dixit: Non licet diuina myſteria uidere, qui pollutus eſt ſacrificijs idolorum, idcirco (quando ueritas odium obſequium amicos parit) à Numeriano iniuſtè iuſtꝰ occiſus eſt. Anno Dominicæ incarnationis 288. urbis conditæ 1039.

Clemens. Cogitationes malas cordi ſuo ad=

aduenientes mox ad Christum alli dere, & sacerdotibus Domini manifestare iubemur à diuo Clemēte in compendiolo suo.

Si reuelauerimus peccata nostra, non solum coram Deo, sed & his, qui possunt mederi uulneribus nostris, atq; peccatis, delebuntur peccata nostra ab eo, qui ait: Ecce delebo, ut nubem, iniquitates uestras. Origē. in Lucæ cap. 2. Hom. 17. Origenes.

Nemini (cōfitenti peccata sua) imponēdum est, quod aut impossibilitas ei abdicat, aut tēpus euanescens adimplere prohibeat, inquit Augusti. de uisita. lib. 2. capite ultimo. Et idem Augusti. Non sufficit mores in melius comutare, & à factis malis recedere, nisi etiam de his, quę facta sunt, satisfiat deo per Augusti.

pœnitentię dolorem, per humilitatis gemitum, per contriti cordis sacrificium cooperantibus eleemosinis. Hæc Augustinus de pœnitentię Medicina cap. 5.

Chrisosto. Sed confunderis, et erubescis peccata tua effari. Atqui oportet maximè etiam apud homines ea dicere, & inuulgare. Cõfusio eñ est peccare, nõ est cõfusio peccata confiteri. Nunc autem neq; necessarium prę sentibus testibus cõfiteri, cogitatione fiat delictorum exquisitio, absq; teste sit hoc iudiciũ. Hęc ille sermo. de pœniten. & confessio. &c.

Chrisosto. Iam qui hæc (scilicet crimina) fecit, si uoluerit, ut decet, uti conscientiæ adiumẽto, et ad cõfessionẽ facinorũ festinare, & medico ostendere ulcus, qui curet, et nõ exprobret,

atq;

atq; ab illo remedia accipere & soli ei loqui nullo alio cõscio, & omnia dicere cũ diligentia, facile sua peccata emendabit. Chrisosto. in cap. 4. Gene, Hom. 19.

Quoniam omnino non peccare diuinum, & ultra humanam naturam esse cognoscitur, peccantibus autem & pœnitentiam agentibus ueniã Deus dari pręcepit, qui uerò confiteri refugiunt, maius peccatorum onus acquirũt, propterea uisum est antiquis pontificibus, ut uelut in Theatro, sub testimonio Ecclesiastici populi delicta pandantur. Et ad hanc rẽ presbyterum bonę conuersationis, seruantemq; secretum, ac sapientem uirum statuerunt, ad quẽ accedentes hij, qui deliquerant, delicta propria fatebantur. At ille secũdum unius cuiusq; Tripar. Histo.

culpā indicebat & mulctam. Tripartitæ Hyſtoriǫ lib. 9 cap. 35.

Euſebius.

Sic etiā Sidonius, & Celerinus confeſſores, poſtquā renunciarant Nouati hæreſibus, publice & confeſſi ſunt & pœnitentiam egerunt. Teſtis Euſebius Hiſto. Eccleſi. lib. 6. cap. 34. Et certe tantæ uirtutis eſt noſtra confeſſio, ut non ſolum de peccatoribus iuſtos faciat, ſed etiam de terrenis cœleſtes, de mortalibus imortales, de miſeris felices, quæ peccata delet, et animā à morte liberat, diabolo nos ereptos Deo reddit, de filijs tenebrarum efficit filios lucis, &c̄.

Baſilius.

Sicut ergo nō omnibus quis uitia uel uulnera corporis ſui reuelat, nec quibuslibet, ſed ijs tātum̄odo, qui ſum̄ǫ peritiǫ teſtimoniū habēt, &

& curæ,ac medelæ disciplinam. Ita confessio peccatorũ fieri debet tantummodo, qui curare hæc præualent, & enendare. Basilius Cæsareę Cappadociæ, Anno Domini. 379. in Regula Monach. cap. 98.

Et sicut hij qui habent escam intus indigestã, aut humoris uel phlegmatis, stomacho grauiter, & moleste conuenientia, si uomuerint, releuantur. Ita etiam hij, qui peccauerunt, siquidem retinent in se peccatum, intrinsecus urgentur & propemodum suffocantur à phlegmate, uel humorę peccati: si autem semet ipsum accusat, et confitetur, simul euomit & delictũ, atq; omnẽ morbi digerit causam. Origenes in psa. 37. Origenes.

Ignoscat mihi lector, quòd tot

ex ueteribus hic citauerim quod ni
mirum ideò feci, ut cunctis palam
innotesceret, ex Patrum antiquissi
morum sententia, confessionē ho-
mini faciendam necessariam esse,
nec sufficere eam, quę soli Deo fit,
sed et patet uetustissimum in Eccle
sia morē fuisse, peccatores, aut ope
re aut uerbo, seu cogitatione delin-
quentes, cuncta sacerdotibus dete
gisse.

Nos interim minime abnega-
mus ad Deum frequenter referen-
dam esse confessionē peccatorum.
Beatus enim qui tenebit & allidet
paruulos uel maximos suos ad pe-
tram, petra autem Christus est. Ne
cesse interim tibi ut adsit sacerdos,
qui mediator sit ad Deum tuum sa
lubri iudicio. Alioquin & sub lege
et sub gratia, Ite ostendite uos sacer
doti-

dotibus, responsum diuinum quomodo confirmaretur? Cōfitemini alterutrum peccata uestra, quomodo compleretur? Est ergo potius sacerdoti facienda confessio quàm prophano, quum et huius muneris functionem, Mystis tribuant, non solum theodidacti patres, uerumetiam scripturæ sacræ.

Absoluit etiam à peccati culpa nō uerius summus sacerdos quàm infimus, nisi fortè propter culpæ grauitatem, cuius absolutio maioribus sacerdotibus, & Patrum ordinatione, non iniuria reseruatur.

Cæterū ut habeas discretionem inter pium & prophanū pastorem, ne etiā hoc omittamus, paucis Deo dante, pensum absoluam. Fidelis seruus et prudens est ille, qui uocat

Verus pastor in uinea Zebaoth qualis esse debeat.

ad μετάνοιαν, id est pœnitentiam, qui Paulinæ & priscorum theologorum doctrinæ rectam operã impendit, Crucem mortemq; Christi prædicat, Commissas oues pascit lacte, hoc est Euãgelio Christi alit, confortat. Oues quas summus Pastor semel iterum ac tertio pascendas commisit, doctrinę Christianæ pabulo recreat, αἰσχύνην fugit atq; deuitat. Defigit oculos in proximum, iram comprimit. Linguam & affectus refrenat. Animum optimis disciplinis excolit, residem atq; languescentem animum expergefacit lectione euangelica. Hic non ad congregandas diuitias, sed ad congestas dispertiendas patula manu pauperibus (non histrionibus, gelasinis &c.) promptus est. Dare enim eleemosinam docuit nos summa ueritas, inquiens: Date eleemosinam,

Id est, confusionem.

Eleemosynæ laus.

ſinam, & omnia mũda ſunt uobis. Et apud Eccleſiaſticũ legitur, Sicut aqua extinguit ignem, ſic eleemoſyna extinguit peccatũ. Et Daniel regẽ Babylonis docuit, ut eleemoſynis redimeret peccata. Et Raphaël angelus teſtatur ad Tobiã, Quoniam eleemoſyna à morte liberat, et ipſa eſt quæ purgat peccata et facit inuenire uitam æternam. Hinc Chriſtus ad patrẽ orare iuſſit, Dimitte ſicut dimittimus, & da ſicut damus. Idem iudicaturus uiuos & mortuos, præ cæteris improperabit damnatis, neglectas eleemoſynas & miſericordiæ opera, dũ dicet: Eſuriui & ſitiui, & non dediſtis mihi manducare neq; bibere. Et adhuc in alio loco de pauperibus locutus, inquit: Quod uni illorum feceritis mihi feciſtis. Quod mihi etiam ſenſiſſe uidetur Home-

Odiss.li.18. rus, ubi introducit iuuenem ad Antionen Procum in hęc uerba dicentem: Antinoe non quidem pulchrè cecidisti miserum mendicum, perdet te si usquam Deus supracœlestis est, nam & Dij alienis hospitibus assimulati, in uniuersum exeũtes, ciuitates euertũt, hominum iniurias simul et nefas aspiciẽtes, &c. Age uerô ad institutũ unde digressi sumus aliquantulũ reuertamur.

ADTALES MINISTROS loquitur Dominus Matth. 5. Mar. 4. Luc. 7. & 11.

Iuuencus. Vos estis mũdi clarũ (ne abscondite) lumẽ,
Nã quis impositã præcelsis rupibus urbem
Occupare queat? uestrũ sed lumen ad omẽs
Proueniat, rerumq; decus sub luce serena,
Ponatur, cuncti genitoris gloria uestri,
Laudetur, celsi thronus est cui regia cœli.

Absoluit non dissoluit, ædificat non destruit, colligit nõ dispergit.

Pau-

Paulus est nõ Saulus. Qui mnam concreditam non abscondit, prudens seruus est. Felix ille qui sic uigilauerit supra multa illum Dominus cõstituet, memor enim fuit uerborum Prophetæ: Maledictus, inquit Dominus, qui facit opus Domini fraudulenter. Hij non instar arundinis uento in deserto agitatæ nutãt in fide aut sana doctrina, nec minis immanibus, adeoq; à truculentissimis pœnis ab Ecclesia ad synagogam, à Deo ad Deos, nullisq; illectamentis pollicitorum, & nulla blandiloquentia abduci patiuntur, & ideò uitæ cursu felicissimè peracto, non in Ixionis rota, seu cũ Sisypho aut Tantalo cruciantur, sed ad immortalitatis lauream euocati sunt, & quotidie euocantur tales, quia sunt sal terræ, Mat. 5. Mar. 9. Luc. 13. Soluerunt enim fascicu-

Hiere. 48.

lum iniquitatis intus ligatum, sci-
derũt corda & non uestimenta seu
exteriorem habitum, exuerunt ue-
terem hominem, renunciarunt pro
prijs desiderijs, & ergo renouantur
iusto Dei iudicio in imaginem Dei
Ioël. 2. Rom. 8. Coloss. 3. Ephes. 4.
Iuxta promissum Euangelicũ, in-
quam, non modo uitam æternam
possidebunt, uerumetiam in hoc sę
culo centuplum accipiẽt. Quid est
autẽ accipere centuplum? Nempe
pro fucatis bonis uera, pro incertis
certa, pro fluxis æterna, pro uene-
no tinctis syncera, pro curis otium,
pro solicitudine fiduciam, pro tur-
bulentia tranquillitatem, pro dis-
pendijs utilitatem, pro flagitijs in-
tegritatem, pro conscientiæ crucia-
tu secretum & ineffabile gaudium,
pro turpi atq; infelici exitu glorio-
sam ac triumphalem mortem.

Quid sit accipere centuplum.

Ve-

Verum deuorato pudore, qui-
dam execrabili furore debacchan-
tur, ut planè Ozimum (quod male
dictis & probris lætius & fœcun-
dius prouenire dicitur) consęquisse
uideãtur ad abusus diuertũt, princi
pali intermisso negotio, et cũ de in-
ternis sit cõtrouersia, ipsi de exter-
nis ratiotinãtur, seminãtes susurra-
tiones, amarulẽtiam, 2. Cor. 12. quę
longè à Christiano homine abesse
debent meo iudicio. Quosdam ad-
ducunt reprehensioni obnoxios.
Sunt (obijciunt) qui quœstum exi- Obiectio.
stimant pietatem, ea pro satisfactio
ne iniungunt agenda, quę suis con
ducunt cõmodis, & confessionum
prętextu pecunię aucupia faciunt,
Sed illud (etsi res apud quosdam Responsio.
se ita haberet) detegentes uitium
enorme, more Cham, Geneseos no
no capite, ostendunt nudũ patrem

aliȷs ingrati alumni, cũ potius more Sem & Iaphet, uerenda patris, Ecclesiæ scilicet, nuda honestè deberent claudere. (Sic Gracchus ad quendã Corneliæ matri obtrectantem: Tu, inquit, uituperare Corneliam audes, quæ Tyberium peperit? et addit, Qua frõte te Corneliæ comparas, an tu peperisti ut illa?) Sed quemadmodum Cham maledictione perculsus est, sic Sem & Iaphet benedictionem sunt consecuti. Vnde rectè quemq; nostrum admonet Ecclesiasticus 19. cap. Audisti, inquit, uerbum aduersus proximum tuum, commoriatur in te, uidens quoniã non te dirumpet, Modestia uestra, inquit Paulus, nota sit omnibus hominibus, quoniam non confusionis Deus sed pacis. Conuitium conuitio retaliare prohibuit Petrus, 1. Pet. 3. Gentiles etiã sem-

Gracchus.

1. Corin. 14 & 2. Corin. 13.

ſemper peſtilens linguę uitiũ acerrimè ſunt deteſtati. Egregium profecto argumentum, ſcilicet, abutitur à diſſolutis cõfeſſio tollatur idcirco inſtitutio.

Si qua igitur exorbitatio in audiẽdis cõfeſſionibus obtingit, eam denunciẽt hi ad quos ex officio id attinet, & quibus eam oportet denũciare, ut hac uia tollatur zizania de agro dominico, & ſuperſeminetur triticũ. Itaq; cum uideris ſacerdotẽ indignũ, ne traducas ſacerdotium, non enim oportet damnare res, ſed eũ qui re bona malè utitur. Quandoquidem & Iudas proditor fuit, uerũ non ob id accuſatur ordo Apoſtolicus, ſed illius animus, nec crimen eſt ſacerdotij, ſed malũ animi. Et tu igitur ne ſacerdotium uituperes, ſed ſacerdotem malè bona

re utentem. Etenim si quis tecum disputet dicatq́ꝫ, uidisti illum Christianum, respondeto, at ego non de personis, sed de rebus tibi loquor. Alioqui quot medici facti sunt carnifices, ac uenena pro pharmacis dederunt? Non tamen artem uitupero, sed male utentem arte. Quot nautæ male rexerunt nauigia? Verum non ars nauigādi mala est, sed illorum animus. Si Christianus fuerit improbus, ne incuses (inquit Chrysostomus lib. 6. de dignitate Episcopi) professionem ac sacerdotium, sed re bona utentē male. &c. Abrogata quidem in multis locis est cōfessio, sed plurimi interim ne Deo confitentur, testantur mecum omnes pij quibus plusculum sani est. Ac utinam hucusqꝫ placide & mansuetè decertatū esset. Nam & multi melius audirent, ac fidei ne-

go-

gotiũ longe magis profecisset. Sed ita fieri Deus permisit nostris exi- gẽtibus peccatis. Quemadmodum autem Ecclesiæ ministris cõmissa est absoluẽdi potestas, ita etiã uten- di præfixa est ratio. Nota.

Hæc quidem à me fusius ac lo- quacius dicta sunt, uerũ in tantum necessaria, ut uerear ne multis hæc etiam tam multa sufficiant. Fateor ingenue, ad docendũ sunt per pau- ca, sed ad rationẽ & uiam indican- dam, non inerti nec indocto arbi- tror fore satis.

Facessant igitur omnia obiecta tanquam à uero aliena, & indubi- tatũ id habeatur, ab exordio legis Euangelicę confessionem peccato rum secretam pio sacerdoti facien- dam, esse institutam, et eo ex tempo

re obseruari cœptam, quæ quidem hodie in maiori auscultatiõe esset, si non ἄτη, quæ mortalium rebus turbas plerunq; imittere solet, omnia interturbasset. Sed de hac re, nũc satis superq; protractus est hic sermo, iam ad alia, ut cœptus postulat ordo, progrediundum est.

ἄτη.

Hic itaq; liberator, iudex & ultor, rexq; Deusq; Samarites maximus Ianusq; bifrons quẽ falso aliũ esse Deũ mẽtiti sunt, prisci Aethnici, Christus scilicet sempiterni regni dominator, qui pro nobis spinis punctus, sputis illitus, flagellis cęsus, liuoribus fatigatus est, custodiat omnium hominum infirmitatẽ nosq; ducat ad regna cœlestia, cui soli honor & gloria, Psalmus perpetuus in sæculorum sæcula, Amen.

TER-

TERTIVS
Gradus.

ORATIO qualis esse debe= at, fructu ipsius, & quid Horæ Ca= nonicæ, &c.

ORatio est pius affectus mẽtis in deum tendens, plerunq; ne pigritetur in uocem prorum= pẽs: uel secundũ August. in sermo. de ieiunio et oratione, Est inuisibi= liũ inquisitio. Et Ambrosius: Ora= tio, inquit, est cibus mẽtis præcla= raq; alimonia suauitatisq; mẽbra nõ onerans, sed in ornamenta con= uertens. Sic Bernhardus: Oratio est hominis Deo adhęrentis affe= ctio & familiaris quædã ac pia al= locutio, & statio illuminatę mentis ad fruendum Deo quamdiu licet.

προσευχή.

Oratio quid.

Hymnus. Hymnus est laus Dei cum cantico. Canticum autem est exultatio mentis habita de æternis, in uocem prorumpens. Est ergo oratio per exultationem iocunda Psal. 146. & per desideriũ æternorũ decora, &c.

Canticum.

Qualis oratio esse debeat. Debet autem oratio esse discreta, ut patet Amos cap. 5. Aufer, inquit, à me tumultũ tuorũ carminũ, unde Grego. in Mora. Illa uox deũ in tribulatione non inuenit, quæ eum in prosperitate contempsit, & quanto maiori tumultu cogitationum carnaliũ premimur, tanto ardẽtius orationi insistere debemus.

Directa. Adhęc ut oratio sit directa maximè requiritur, testante psalmographo: Dirigatur, inquit, oratio mea sicut incensum in conspectu tuo. Psal. 140.

Deuota. Præterea ut sit deuota necesse est, dicente eodẽ propheta Psa. 17. Cla

mor

mor eius in conspectu eius introi=
uit in aures eius. Hæc inprimis assi
dua esse debet Iesaię ca. 23. Bene ca
ne, inquit, frequẽta cãticum. Hinc
Augusti. de pœni. Medici. Oratio
nes uestras, quãto crebriores habe
tis, tanto sanctiores habere debetis.
Vnde Luc. 11. legimus, de eo qui
amico petenti tres panes propter
eius instantiã, non solũ tres dedit,
sed quotquot necessarios habuit.
Similis est parabola ca. 18. Quãdo
iudex iniquus uiduã propter eius
instantiã exaudiuit, multum enim
ualet oratio iusti assidua, Iacob. ul=
timo cap.

Assidua.

Est autẽ multiplex fructus ora=
tionis. Accendit desiderium, unde
4. Reg. 1. & 3. Reg. 18. Descendit
ignis ad orationem Heliç. Cor sere
nat, unde quando tortuosus ille sa=

Fructus orationis.

tã,impostor, agitabat Saul, 1.Reg. 16. Dauid in cithara canebat & bene erat ei: Casum euitat, Esai. 48. Laude mea infrenabo te ne intereas, diabolum fugat, 1.Mach.4. Tuba cecinerũt hij qui erant cum Iuda & congressi sunt, & contritæ sunt gentes et fugerũt in campum, nouissimi autem ceciderunt in gladio. Torporem animi excitat Eccle.8. Ne impediaris orare semper: Veniã peccati impetrat, 2.Reg.12. De Psalmographo regio postquã orauit, audiuit, Translatum est peccatum tuum à te. Vitam ad pœnitentiã faciendã prolongat 4.Reg. 20. De Ezechia, cui facta oratione, additi sunt.15.anni uitę eius. Sanitatem cordis impetrat Ecclesi.38. Fili in tua infirmitate ne despicias teipsum, sed ora Deum, & ipse curabit te, Deum iratum mitigat, unde

Iob 3. in oratione persistens, &c. Hinc etiã Zacharias orando Luc. 1. Iohannẽ impetrauit. Sapientiam & scientiam impetrat 3. Reg. 3. De Solomone. Et Iaco. 1. Si quis indi= get sapientia, &c̃. A carcere peccati liberat, unde Ionas secundo capi= te, Postquam orauit euomuit eum cœtus. Temporalia multiplicat bo nis, & aufert malis, unde 3. Reg. 17. Helias oratione orauit & clausum est cœlum & iterum orauit & aper tum est 3. Reg. 18. Confortat & au= daciã pręstat, ut Iudith. 9. cap. Op= probrium tollit, Tobi. 3. De Anna filia Raguelis. Pacem & quietem conseruat, dicente Paulo, 1. Tim. 2. Obsecro primum omniũ fieri ob= secrationes, orationes, postulatio= nes, gratiarum actiones pro omni= bus hominibus, pro regibus & om nibus, qui in sublimitate constituti

ſunt,ut quietam et tranquillam ui-
tam agamus.

Quemadmodum igitur ubi re-
gina quæpiam ingreditur ciuita-
tem,neceſſe,ut omnis opulētia pa-
riter conſequatur,ſic uidelicet, po-
ſteaquam deprecatio pia uenit in
animam, omnes uirtutes ſimul in-
grediūtur. Nam quod in domo eſt
fundamentū, hoc in anima eſt de-
precatio, inquit D. Chryſoſt. lib. 1.
de orando Deum.

Stata orandi tēpora.

Legimus Danielem 6. capi. ter
in die poſitis humo genibus,patrio
ritu, mane,hora ſexta,& nona pre-
cari conſueuiſſe. Ecce ſtata orandi
tempora: Etiam Suſanna per uirtu
tem orationis à turpiſſima morte
ac infamia eſt liberata, Daniel. 13.
ſic etiam Dauid, Quemadmodum
enim

enim alij quidam reges incolumitatis suę spem ponere consueuerũt in militum peritia, & arte belligerãdi, in sagittarijs, in cataphractis, in equitibus, ita magnus ille Dauid, sanctis precibus mœnium uice suum cinxit exercitum orando diuinam armaturam è cœlo deportauit. Et idem admirãdus Dauid (ut alibi refert scriptura) Goliad illum immanẽ, cum ueluti dæmon quispiam formidandus irrueret, precibus deiecit, usq; adeò regibus quidem aduersus hostes in prælijs ualida arma sunt deprecatio. Vt enĩ arcus tensus rumpitur, sic animus remissus frangit iram Domini. Dauid.

Vnde ἱερώνυμος Stridonensis, qui feras & indomitas gentes suo sancto dogmate mitigauit ac sanctissima fide subiugauit, & qui Hieron.

abiectis uoluptatibus, omnem uitę cursum in uirtute cōfecit, nominatissimus anachorites, ait: Manc est hora tertia, cum spiritu sancto afflati sunt Apostoli, sexta cū edendum est. Sic Petrus apostolus uolens cibum capere, ascendit circa horam sextam in cœnaculum orandi causa, Act. 13. Nona, tum idem Petrus & Ioannes perrexerūt ad templum precandi gratia. Hora etiam nona Dominus spiritum, &c. Matth. 27. Hac etiam hora ueniunt gentes operari in uinea Domini, Matth. 20. Consule D. Cyprianū (claruit Anno 256.) ser. 6. de oratione Dominica. De Matutinis præterea horis contra sternutantes & pigros clarè loquitur Psaltes egregius, Psal. 118. Media nocte, inquit, surgebam ad confitendum tibi. Et Psal. 133. & 6. & 91. Memor fui in nocte nominis tui

tui Domine. Et rursus alibi, In noctibus extollite manus uestras in sancta & benedicite Domino. Et alio in loco, Lauabo per singulas noctes lectum meum. An non Dominus Deus Israël percussit in medio noctis omne primogenitum in terra Aegypti? Et Christus Matt. 25. Media nocte clamor factus est. Et Dauid Psal. 81. Preueni in maturitate & clamaui. Sic Petrus Acto. 12. Liberatus media nocte à compedibus. Rectè igitur Psalmographus Psa. 118. Septies in die laudem dixi tibi super iudicia iustitiæ tuæ. Cui succurrit illud D. Chrysosto. Homelia 56. Matutinas orationes, inquit, compleuerũt infra tertiam, sextam, & nonam, & uespertinas preces celebrant &c. Tempus ergo plurimum succurrit orationi, quia tunc inuenimur ab impedimentis Exodi 12.

digesti, dicente Dauide, Dirigatur Domine oratio mea sicut incēsum in cōspectu tuo eleuatio manuum mearum sacrificium uespertinum. Vnde Christus dimissa turba ascē dit supra montem ut oraret, uespere autem facto solus permansit. De horis illis Canonicis Epiphanius. Etiam hymni, inquit, in sancta Ecclesia perpetuò fiunt, & orationes matutinæ, & lucernales simul Psalmi ac orationes, &c.

Et quia oratio iusti cataractas cœli aperit ut pluat, Ecclesiasticus uult cap. 35. deprecationem humiliantis se penetrare nubes. Et Dauid uir secundum cor Dei Psa. 100. Respexit in orationem humilium, & non spreuit precem eorum. Et idem alio in loco in persona Christi Psal. 11. Propter miseriã inopum

&

et gemitum pauperum nunc exurgam dicit Dominus.

Exemplum est Daniel propheta Dei magnus, qui maluit emori, quàm triduo duntaxat arceri ab orando, neq; enim hoc exigebat ab eo rex Persarum, ut impietatē admitteret, tantum illud obseruabat, si quis intra triduum quicquam petere deprehēderetur, ab ullo Deorū aut hominū, præterquā ab ipso. Sed Propheta ne tantulū quidem temporis sustinuit ab orando cessare. Et Iosaphat, ut in libris Regum habetur, timore perterritus totum se contulit ad orandū, ut totus homo interior colligat̄ in se qui Deo debet offerri in oratione, ut uis rationabilis contempletur Dei sapientiā, uis irascibilis magnitudinē, uis cōcupiscibilis bonitatem. Illo- Daniel. 9. 4.Reg.20.

rum omnium meminit IVVIA-
NVS Parthenopeus ad Statium
Papiniũ: Cum ignoremus, inquit,
quid agere debeamus, hoc solum
habemus residui, ut oculos nostros
dirigamus ad te, præter quem nul-
lus est, solus enim claudit & ape-
rit, &c.

Baruch 3. Sic pulsauit postes Domini pro
pheta Baruch quando orauit, Do-
mine omnipotẽs Deus Israël audi
nunc & orationem mortuorum Is-
raël, & filiorum ipsorum qui pecca
uerunt ante te. Et alius Propheta,
Threno. 3. Leuemus corda nostra cum mani-
bus ad Dominum in cœlo. Sic To
bias cap. 16. iugiter exclamans, di-
xit: Ad Deum stillat oculus meus.
Hiere. 9. Et Hieremias, Quis dabit capiti
meo aquam & oculis meis fontem
lachrymarum? Si etenim (testis est
Chry-

Chrysost. lib. 1. de orando Deum) Vestitus hominis, si pedum incessus, si risus dentium declarat qualis sit, quemadmodum sapiens dixit Solomon, Multo magis Deprecatio cultusq; Dei, signum est totius iustitiæ, cum sit ornatus spiritualis, ac diuinus. Et alio in loco Dauid, Psal. 67. Cantate Deo, inquit, Psalmum dicite nomini eius, iter facite ei, qui ascendit super occasum, Dominus nomen illi. Tripliciter ergo laudatur Deus in Ecclesia, cantando, bene operando, predicando.

Tripliciter laudatur Deus.

Sic & Ezechias rex superior euasit in bello, quod illatũ est à Persis, cum nõ armaret exercitum, sed tantum preces opponeret hostium multitudini. Itidem & mortẽ effugit, ubi cum qua decuit religione se Deo prosterneret, solaq; depreca-

Preces arma regum olim.

tio regi dedit, ut reuiuiſceret. Vnde Iſidorus in 3. de ſum. bo. capi. 7. ait: Hoc eſt eius remedium qui uitiorũ tentationibus æſtuat, ut quotiens quolibet tangitur uitio, totiẽs Deo ſe ſubdat ad orationem recurrendo, quia uitiorum frequens oratio impugnationem extinguit, canente latiſona laude Dauide Pſal. 119. Ad Dominum cum tribularer clamaui & exaudiuit me. Rectè itaq; D. Chryſoſt. lib. 1. de orando Deum: Cum uidero quẽpiam, inquit, nõ amantem orãdi ſtudium, nec huius rei feruida uehementiq; cura teneri, continuo mihi palam eſt eum nihil egregiæ dotis in animo poſſidere. Rurſus ubi quẽ conſpexero inſatiabiliter adhærentem cultui diuino, idq; in ſummis damnis numerantem, ſi non continenter orauerit, coniecto talem omnis

uirtu-

uirtutis firmum esse mediatorem, ac Dei templũ,&c. Hactenus ille.

Sic Ieremias (sanctificatus antequam natus) lugens futurã Hierosolymæ euersionem, nullas efficatiores fore credidit preces, quâm quæ nocturno tempore factæ fuissent. Ideò cõsurge, inquit, lauda in nocte, in principio uigiliarũ effunde sicut aquam cor tuum ante conspectum Domini. Et in Euangelio legimus, pastoribus uigilias noctis agentibus Angelo adueniente Saluatoris natiuitatẽ fuisse nũciatam. Paulus apostolus Actor. 15. cum Syla discipulo in carcere ambo positi, media nocte Deo laudes decantarunt, et ecce carceris fundamenta quassantur, ostia reserantur, uincula soluuntur, et ipsi non refragante, sed rogãte magistratu liberi dimittuntur.

Threno. 2.

Luc. 2.

De huiusmodi horis Canonicis
Basilius loquit̃ Basilius in Neocęsarea epi-
Anno. 380. sto. 63. Cõsuetudines, inquit, obti-
nẽtes nũc in omĩbus Ecclesijs, con-
sonæ sunt. Ex nocte enim consur-
git ad nos populus ad domũ oratio
nis, et in labore, ac tribulatione, &
assiduis lachrymis cõfitẽtes Deo,
postremum surgentes ab orationi-
bus ad psalmodiam perueniunt.
His etiam pariformiter consentit
Hiero. alibi D. Hiero. ad Eustachium, de
custodienda uirginitate, dicens:
Quanq̃ apostolꝰ orare nos semper
iubeat, & sanctis etiã ipse somnus
sit oratio, tamen diuisas orandi ho
ras debemus habere, ut si forte fue-
rimus aliquo opere detenti, ipsum
nos ad officiũ, tempus admoneat.
Horam tertiam, sextam, nonam,
diluculum quoq;, & uesperã, ne-
mo est qui nesciat. Hactenus ille.

Decet igitur, nos à Christo doctos, cum precatione uitæ cursum peragere, atq; hac mentem assidue rigare. Siquidem hoc omnes homines, non minus opus habemus, quàm arbores aquarum humore. Neq; enim ualent illę fructus producere, nisi bibant humorem radicibus, neq; nos preciosis pietatis fructibus poterimus esse grauidi, nisi precibus, inquit Chryso. irrigemur. Quapropter oportet, et stratis relictis, diuino cultu præuenire solis exortum, et cum ad mensam accedimus, & cũ nos ad nocturnam quietem recipimus. Quin potius oportet, singulis horis unam precationem offerre Deo, ut orandi cursus diei cursum æquet. Dic mihi, obsecro, qua fronte solem intueberis, nisi prius adoraueris, qui lumen illud dulcissimum oculis tuis

Chryso. li. 1. & 2. de orãdo deũ.

mittit? Quo pacto frueris mensa, nisi prius adoraueris eum, qui tibi tantum bonorũ largitur ac suppeditat? Qua spe trades teipsum nocturno tẽpori, qualibus cũ insomnijs putas tibi rem fore, ni teipsum præmunieris orando, sed incustoditus ad somnum accesseris?

Iacobus. Sic Iacobus iunior qui Hierosolymitanæ diocesi præfuit, aliâs frater Christi dictus, ortus enim ex sorore uirginis, testis est Egesippus, intẽtus orationibus erat, cui etiam ob assiduum orandi usum, genua in camelorum speciem occalluerunt, nullum nouerat aut uini aut carnis usum, intonsus, unguenti et balneo expers, quem demũ Iudęi è pinnaculo Templi præcipitatum, quod Christum prædicasset fullonum fuste mactarunt.

Mul-

Multa ſanè huiuscemodi in ueteri lege. Nec noua magnificis caret exemplis. Conſtãtino Magno pugnam timenti, ſignum crucis (orauit autẽ) in cœlo monſtratum eſt, & uox diuinitus audita quę dixit: In hoc Cõſtantine uince. Non eſt abbreuiata manus domini quã uis elongata à nobis miſericordia ſua propter peccata noſtra, ſed propiciabilis Dominus Deus noſter et multꝰ ad ignoſcẽdũ, ſi redierimus ad eũ ſupplicationibus noſtris, & ipſe ad nos redibit facile, per humiliationẽ placabimus quem per contumatiam irritauimus, qui ut primum nos uiderit humiliato corde, mox odium in nos conceptum mutabit, &c̃.

Notandum etiam eſt precationes intenſas cõmune eſſe opus an-

gelorum, quemadmodum & hominum, neq; quicq; interest inter naturam nostram & illorũ duntaxat quod attinet (inquit Chrisosto. prædicto loco) ad deprecationem. Hæc te separat ab mutis animantibus, hęc te sociat angelis, & quemadmodum ciuitas quę muris cincta non est, facile uenit in potestatem hostium, propterea quod prorsus absit, id quo fuerat hostium incursus arcẽdus, sic & animam non munitam precibus, diabolus facile in suam redigit ditionem, nec multo negocio omni genere scelerum implet. Nam primum quidem ad animã precibus cõmunitam, non audet propius accedere, metuens robur ac fortitudinẽ, quam illi deprecatio subministrauit, magis uegetans animũ, quàm cibus uegetat corpora. Et quemadmodum qui

cum

cum rege colloquuti sunt, & ab hoc sermones placidos honoremq́ꝫ sunt consequuti, non dignantur in contuberniũ uenire mendicorum & abiectorum hominum. Ita qui cũ deo cõfabulatꝰ est, eiq́ꝫ sua uota protulit, nequaq́ꝫ dignabitur mali & impij spiritus familiaritatẽ admittere. Iam uerò si quis dicat animæ neruos esse deprecationẽ, mea quidem sentẽtia, uidebitur uerum dicere, nimirum quemadmodum corpus neruis cohæret, currit, stat, uiuit, & cõpactũ est, adeò, ut si neruos incideris, uniuersam corporis harmoniam dissolueris, itidem animæ per sanctas preces, sibi constãt, & cõpinguntur, ac pietatis cursum facile peragunt. Quòd si teipsum destitueris precatiõe, perinde feceris, ac si piscem ex aquis extraxeris. Vt enim pisci uita est aqua, ita tibi

deprecatio, per hāc datur uelut ex aquis ſubuolare, cœlūq; tranſcendere, ac Deo proximum fieri, &c.

Matth. 6. Chriſtus pręterea ſuos inflamans orare docuit. Dixerunt diſcipuli ad Dominum, Domine doce nos orare, & dixit illis, cum oratis dicite:

Sydereo genitor reſidens in uertice cœli,
Nominis oramus ueneratio ſanctificetur,
In nobis pater alte tui, tranquillaq; mūdo
Aduenieſq; regniq; tui lux ampla pateſcat
Sic cœlo ut terris fiat tua clara uoluntas,
Vitaliſq; hodie ſancti ſubſtantia panis,
Proueniat nobis, tua mox largitio ſoluat,
Innumera indulgens erroris debita praui,
Et nos haud aliter concedere ſenera noſtris
Tetri ſæue procul tentatio dęmonis abſit,
Eq; malis tua nos in lucem dextera tollat,
Sic enim genitor populis delicta remittet,
Si ueſtra alterni, nobis peccata uelitis,
Cedere nec durum erratis tendere pectus.

Hactenus Iuncus poëta Euangelicus prȩsbyter Hiſpanus Euangelia

lia uersibus composuit Anno Domini.334. Hæc igitur iusta petendi regula, & certa obtinendi ratio est.

Est autē Deus, pater omnium per creationem Ephes.3. Specialiter uerò iustorum per adoptionem Luc. 11. Singulariter Christi per generationē Matth 11. Nam per hoc quod dicit, Pater noster qui es in cœlis, dehortatur nos à superbia, ne dicamus pater mi, repręsentantes proprium quod est commune. Pater nost. quomodo sit Deus.

Imò etiam pro inimicis orādum est, dicente Psalmista Psal. 6. Erubescant & conturbentur uehementer omnes inimici mei, conuertantur & erubescant ualde uelociter. In quibus uerbis inimicis optat, & precatur multa necessaria ad salutem per exteriorem erubescētiam, Pro inimicis orandū.

correctionem, interioris culpę, unde Ecclesiasticus quarto capite: Est cõfusio, inquit, adducens gratiam
Hiere. 31. et gloriã. Et Hieremias: Postquam ostendisti mihi, percussi femur meum, confusus sum et erubui.

Sed dicet aliquis ardiuum nimis & difficile est, in eos beneuolẽtiam seruare & orare, á quibus grauiter offensus sum. Difficile quidẽ esse fatemur, impossibile negamꝰ. Hoc fecit Dauid erga Saulem regem & Absalonem filium, utriusꝗ necem fleuit, cum uterꝗ uitæ eius fuisset insidiatus, & alter eidem gloriam militarem inuideret, alter regnum. Stephanus quoque prothomartyr pro illis á quibus lapidabat̃ orauit. Et Paulus de ijs qui ipsi infesti erant, Cupio, inquit, anathema fieri â Domino pro fratribus meis, Ante

te iſtos Dominus noſter eis, à quibus ut interimeretur comprehenſus fuerat, uſq; adeò beneficum ſe pręſtitit, ut uni eorũ abſciſſam auriculam ſtatim reſtituerit, ſanamq́; reddiderit, & diſcipulum Petrum qui eam abſciderat, increparit. Deniq; pro illis à quibus uincula, colaphos, flagella, uulnera, fel, atq; acetum paſſus fuerat, in cruce pendẽs ignoſci petijt, et errorem excuſauit, Pater, dixit, ignoſce eis, quia neſciunt quid faciũt. Talem ergo ſe inimicis ſuis exhibuit charitatis magiſter, quales nos, ſi perfecti fieri uolumus, eſſe debere præcepit. Nõ meretur dici eius diſcipulus, quiſquis aliter aduerſus inimicũ ſuum animatus fuerit. Ac ne quid excuſes, ne quid cauſeris, non iuberis in homine amare odij crimen, ſed Dei opus hominem ipſum. Quomodo

autem Deũ diligis, si opus eius pe-
rire concupiscis? Quàm uerò gra-
ue peccatum sit, hominem odisse,
omnibus satis perspectum esse opi
nor. Idcirco nemo odio prosequen
dus est, qui ad imaginem & simili-
tudinem Dei creatus est, qui Chri-
sti sanguine redemptus est. Si ma-
lus, improbus, scelestus fuerit, cura
si potes: si non potes, opta, et Deum
pro illo deprecare, ut dimissa ne-
quitia abiectisq; uitijs ad uirtutis
uiam conuertatur & uiuat, nemi-
nem sic odisse debes, ut nocere ue-
lis. Quòd si Dominus seruũ etiam
puniendo diligere debet, quomo-
do tibi fas erit in conseruum tuum
debacchari uel sæuire uelle? Deus
igitur uindex est malorum, & ergo
uindictam de iniurijs sumere non
licet, hinc Canones 23. q. 1. c. quod
militare. Vindicta delinquentium
diuino

diuino reseruetur examini, &c. loquor autẽ de uindicta illegitima. Sic erat inter gentiles Socrates, testis est Seneca lib. 3. de ira: Hic deambulans colapho percussus nihil amplius dixisse fertur, nisi hoc, ò quàm molestum est quòd nesciunt homines quando cum galea uel sine galea prodire debent. Sic testis est Cicero, Cęsar nihil plus obliuioni tradebat ac iniurias. Est enim eodem testante Seneca Episto. 96. Iniuriarũ remedium obliuio. Eadem inculcat Achilles Agamennoni apud Homerum, dicens: iram pectoribus ipsa necessitate cohibeamus. Ego eam nunc depono, me enim minime decet implacabili semper ira excandescere, &c.

Socrates.

Cæsar.

Iliad. li. 19.

Sic ergo Christus suis discipulis ut supra diximus, formam orandi

bi inclinarent. Hæc parergôs.

Legimus preterea, ne hoc etiam omittamus, de quadruplici pane. Primus corporalis, de quo Esai. 58. Frange esurienti panem tuum. Est & panis sacramentalis, Matt. 6. Est panis spiritualis, Matt. 4. Quartus cœlestis est, dicente Domino Luc. 14. Beatus qui manducabit panem in regno Dei.

Quadruplex panis.

Modũ orationis ostendit mellifluus Augustinus Hippo. in Psal. 102. Qui indeuotus orat iudicium sibi postulat. Hic autẽ clamor potius fit corde ꝗ ore, clamor tamen oris ualet ad pigritiam excutiẽdam & ad exemplum. Vnde Dominus noster, Heli Heli clamauit, & Paulus in diebus carnis suæ preces supplicationesq; ad Deũ cum clamore ualido

Clamor oris.

Matth. 27.

ualido & lachrymis offerens exau-ditus est pro sua reuerentia. Talis enim oratio meretur exaudiri, &c.

Deduc, inquit Dominus) quasi torrentem lachrymas per diem & noctem, non des requiem tibi, nec taceat pupilla oculi tui. Et Ezec. 9. signa ταῦ super frontes uirorũ gementium & dolentium super cunctis abominationibus quæ fiunt in medio Hierusalem. Threno. 2.

Sic Paulus suas intensas & energiticas preces ostendens, admonet Thessalonicenses, dicens: Sine intermissione orate, in omnibus gratias agite, q. d. intrate in cubiculum cordis et ostio sensuum intercluso, Deum patrem orate, non multiloquio, sicut Ethnici faciunt, ut diximus, qui putãt multiloquio exau- 1. Thessa. 5.

diri, ſed in corde puro, & conſcien-
tia bona, & fide non ficta: Deus em̃
non eſt exauditor uocis ſed cordis,
Multitudi ne uerborũ Deus non flectitur. nec eſt admonendus clamoribus,
quia renũ eſt ſcrutator & cordium,
Ierem. 17. Quòd Anna typum ge-
rens Eccleſiæ legitur obſeruaſſe,
quæ non petitione clamoroſa, ſed
tacita deuotione, tacito impetu, im
pètrauit quæ petijt, 1. Reg. 1. Vnde
Danid Pſal. 4. Dicite in cordibus
ueſtris & in cubilibus ueſtris com-
pungimini. Et Hierony. ad Philip.
Multitudine uerborum & lenoci-
nio iratus Domini animus non fle-
ctitur. Et Iſidorus lib. 3. de ſum. bo.
cap. 7. inquit: Neq; enim conciliat
Deum multiplex orãtis ſermo, ſed
pura ſinceraq; mentis intentio.

Matth. 26. Tribus etiã uicibus, orauit Do-
minus, poſitis genibus, ut & nos à
pec-

peccatis prȩteritiș ueniã, à prȩsenti bus malis tutelam, à futuris malis cautelam deprecaremur. Similiter ut omnem orationem noſtram ad tres perſonas, Patrem, Filium, Spiritum ſanctum dirigamus. Ad hæc ut contra tentationem triplicis peccati ſcilicet luxuriȩ, auaritiȩ, ſuperbiæ, clypeũ orationis opponamus. Prȩterea ut uirtute orationis triplicem timorem, ſcilicet mortis, uilitatis, paupertatis abijciamus. Ter etiã orauit Dominus ut demõſtraret tria eſſe petenda in oratione, Peccatorũ remiſſionem, uirtutũ conſeruationem: gloriæ adeptionem, ſeu ueniam, gratiam & gloriam: uel ſecundum aliquos, ut pro alijs ſimiliter effundamus preces energiticas, à turba ſecedentes, animæ ſalutem querentes. Hoc enim ſignificat altitudo montis, ubi fiducialiter ſine

Tribus uicibus orauit Dominus multis de cauſis.

Tria petenda in oratione.

hesitatione petẽdum est omnibus, dicẽte Iacobo: Qui indiget sapientia postulet eã à Deo qui dat omnibus affluenter, & non improperat & dabitur ei, postulet autem in fide nihil hesitans.

Quatuor modis excitat homo ad orãdũ.

Et idem Dominus Mar. 13. dixit discipulis: Vigilitate & orate, nescitis enim tempus, &c. innuens 4. esse quę excitare debeant hominem. Gallicantus, & est prędicatio uerbi diuini. Solis ortus, & est gratia Christi. Timor furis, & est consideratio mortis. Solicitudo rei familiaris, quæ est desiderium regni cœlestis Luc. 18. Et ergo iubet Dominus omnes semper orationibus intense insistere et non deficere, feruorẽ sic nobis incutiens, huic rei consensum præbent gentiles, inquit Ouid. lib. 2. de Ponto.

Gutta

Gutta cauat lapidẽ nõ ui sed sæpe cadẽdo.
Et idem in lib. de arte Aman.
Quid magis est durũ saxo, q̃d mollius unda
Dura tamen molli saxa cauantur aqua.

Feruenter ergo orandum est, pigritia eijcienda: nam ignauis precibus fortuna repugnat, ait idem lib. 8. Meta.

Inquit D. Augustinus: Semper de peccato doleas & non doluisse doleas: bonũ scutum enim oratio inquit Ambrosius, quo omnia aduersarij spicula repellũtur, testis est Psalmista: Inimici mei, inquit, detrahebãt mihi ego autem orabam. Et alibi: Sagittam Dei & iaculum dęmones uulnerans, uocat orationes pias. Vnde idem: Emitte sagittas tuas & dissipabis eos, fulgura multiplicabis & conturbabis eos. Augusti.

Tres speci es orationis.

Ceterum sciendum tres esse species orationis: Vna supplicatio, altera postulatio, ultima insinuatio. Supplicationis tres species sunt, uidelicet, Captatio, exactio, pura oratio. Similiter etiam postulationis tres: Obsecrare uehemẽter in necessarijs, rogare in mediocri re, petitio in minimis: Sunt itidem insinuationis tres, quia aliquando fit cum timore, eo quod magnę sit eminẽtię, uel interdum cum fiducia, ut Ioan. 2. Fili uinum non habent, aliquando cum contemptu, ut Miche. 7. Princeps postulat, & iudex in reddendo est, quod in hoc mũdo inoleuit non apud Deum.

Dominus insuper etiam sedulo cōmonet omnes & singulos quibus ea cura incũbit, sicuti omnium orare est, ut non uocis tantum modulatione

dulatione, sed deuotiõe cordis de-
bitum suę seruitutis pensum absol
uant componentes se corpore pari
ter & mente, ait: Pulsate & aperie- Luc. 11.
tur uobis. Et Iacobus cap. 5. Orate
pro inuicem ut saluemini, ualet em̄
multum assidua iusti deprecatio.
Vnde Paulus 2. Thessal. 3. Orate
pro nobis ut sermo Dei currat &
clarificetur. Et idem Roma. 12. Soli
citudine non pigri, spiritu feruẽtes,
Domino seruiẽtes, spe gaudentes,
in tribulatione patientes, oratione
instãtes. Sic Ionathas Machabæus 1. Mach. 11.
à suis in prelio derelictus, Dei mise
ricordiã orationibus pulsans, ex-
auditus, uicit. Vnde Origenes in li Origenes.
brum Numeri: Plus ualet, inquit,
unus homo orando ꝙ innumeri
homines preliando. Hec ille. Hoc
Ergo genus dęmoniorum Matth.
17. Mar. 9. aliâs non eijci potest, ni-

autem Deũ diligis, si opus eius perire concupiscis? Quàm uerò graue peccatum sit, hominem odisse, omnibus satis perspectum esse opinor. Idcirco nemo odio prosequendus est, qui ad imaginem & similitudinem Dei creatus est, qui Christi sanguine redemptus est. Si malus, improbus, scelestus fuerit, cura si potes: si non potes, opta, et Deum pro illo deprecare, ut dimissa nequitia abiectisq; uitijs ad uirtutis uiam conuertatur & uiuat, neminem sic odisse debes, ut nocere uelis. Quòd si Dominus seruũ etiam puniendo diligere debet, quomodo tibi fas erit in conseruum tuum debacchari uel sæuire uelle? Deus igitur uindex est malorum, & ergo uindictam de iniurijs sumere non licet, hinc Canones 23. q. 1. c. quod militare. Vindicta delinquentium

diuino

diuino referuetur examini, &c. loquor autē de uindicta illegitima. Sic erat inter gentiles Socrates, testis est Seneca lib. 3. de ira: Hic deambulans colapho percussus nihil amplius dixisse fertur, nisi hoc, ò quàm molestum est quòd nesciunt homines quando cum galea uel sine galea prodire debent. Sic testis est Cicero, Cęsar nihil plus obliuioni tradebat ac iniurias. Est enim eodem testante Seneca Episto. 96. Iniuriarū remedium obliuio. Eadem inculcat Achilles Agamennoni apud Homerum, dicens: iram pectoribus ipsa necessitate cohibeamus. Ego eam nunc depono, me enim minime decet implacabili semper ira excandescere, &c.

Socrates.

Cæsar.

Iliad. li. 19.

Sic ergo Christus suis discipulis ut supra diximus, formam orandi

Ezech. 41. præſcripſit, illud Ezechielis in me-
moriam reuocans: Et oſtium late-
ris, inquit Dominus, ad orationẽ,
oſtium unum ad uiam Aquilonis,
& oſtium unum ad uiam Auſtra-
lem, & latitudinem loci ad oratio-
nem quinqꝫ cubitorum, oſtium uię
Aquilonis ſecundũ ſacræ utriuſqꝫ
paginæ doctores interpretes, eſt ti-
mor Domini. Oſtium uiæ Auſtra-
lis eſt ſpes, per hæc duo intramus.
Sed ad locum orationis quod eſt
Matth. 6. cor Domino dicente: Cum oraue-
ris intra in cubiculum tuum, id eſt,
in cor tuũ reuertere, & clauſo oſtio
ora patrem tuum. Quia uerò mo-
dus orandi gentilium informis e-
rat penitus, nihilominus tamẽ pha
riſęis et ſcribis acceptus et uſitatus,
remouet eodem in loco modum &
intentionem eorũ ab oratione no-
ſtra, Gentiles uerò, dæmonum ſer-
ui,

ui, orabant in multiloquio confi- dentes, & hoc triplici de causa. Primò, ut Deos absentes ad se reuocarent, 3. Reg. 18. Clamauerunt sacerdotes Baal de manè usque post meridiē cultris & lanceolis (donec perfunderentur sanguine) se incidentes, dicentes: Baal exaudi nos, nec exaudiebatur uox nec aliquis respondebat, nec attendebat orantes, qui cum diu orassent, dixit Helias: Deus enim uester est, & forsitan loquitur, aut in diuersorio est aut in itinere aut certè dormit, ut excitetur. Secundò, ut per multiloquium intentionē & desiderium ipsis idolis suis indicarent; non enim intelligunt cogitationes hominum aut desideria nisi signis exterioribus. Tertiò, ut uerborū compositione & multiplicatione Deos suos ad miserendum & compatiendum si-

Gentiles triplici de causa orabant.

bi inclinarent. Hæc parergôs.

Legimus prӕterea, ne hoc etiam omittamus, de quadruplici pane. Primus corporalis, de quo Esai. 58. Frange esurienti panem tuum. Est & panis sacramentalis, Matt. 6. Est panis spiritualis, Matt. 4. Quartus cœlestis est, dicente Domino Luc. 14. Beatus qui manducabit panem in regno Dei.

Quadruplex panis.

Mod ũ orationis ostendit mellifluus Augustinus Hippo. in Psal. 102. Qui indeuotus orat iudicium sibi postulat. Hic autē clamor potius fit corde ꝙ ore, clamor tamen oris ualet ad pigritiam excutiēdam & ad exemplum. Vnde Dominus noster, Heli Heli clamauit, & Paulus in diebus carnis suæ preces supplicationesq; ad Deũ cum clamore ualido

Clamor oris.

Matth. 27.

ualido & lachrymis offerens exau-
ditus est pro sua reuerentia. Talis
enim oratio meretur exaudiri, &c.

Deduc, inquit Dominus) quasi torrentem lachrymas per diem & noctem, non des requiem tibi, nec taceat pupilla oculi tui. Et Ezec. 9. signa ταῦ super frontes uirorũ gementium & dolentium super cunctis abominationibus quæ fiunt in medio Hierusalem. Threno. 2.

Sic Paulus suas intensas & energiticas preces ostendens, admonet Thessalonicenses, dicens: Sine intermissione orate, in omnibus gratias agite, q.d. intrate in cubiculum cordis et ostio sensuum intercluso, Deum patrem orate, non multiloquio, sicut Ethnici faciunt, ut diximus, qui putãt multiloquio exau- 1. Thessa. 5.

diri,ſed in corde puro, & conſcien-
tia bona,& fide non ficta:Deus em̄
non eſt exauditor uocis ſed cordis,
Multitudi nec eſt admonendus clamoribus,
ne uerborū quia renū eſt ſcrutator & cordium,
Deus non Ierem. 17. Quòd Anna typum ge-
flectitur. rens Eccleſiæ legitur obſeruaſſe,
quæ non petitione clamoroſa, ſed
tacita deuotione, tacito impetu, im
pètrauit quæ petiјt, 1.Reg.1. Vnde
Danid Pſal. 4. Dicite in cordibus
ueſtris & in cubilibus ueſtris com-
pungimini.Et Hierony.ad Philip.
Multitudine uerborum & lenoci-
nio iratus Domini animus non fle-
ctitur.Et Iſidorus lib.3. de ſum.bo.
cap.7. inquit: Neq; enim conciliat
Deum multiplex orãtis ſermo,ſed
pura ſinceraq; mentis intentio.

Matth. 26. Tribus etiã uicibus, orauit Do-
minus, poſitis genibus, ut & nos à
pec-

peccatis preteritis ueniã, à presenti bus malis tutelam, à futuris malis cautelam deprecaremur. Similiter ut omnem orationem nostram ad tres personas, Patrem, Filium, Spiritum sanctum dirigamus. Ad hæc ut contra tentationem triplicis peccati scilicet luxuriæ, auaritiæ, superbiæ, clypeũ orationis opponamus. Preterea ut uirtute orationis triplicem timorem, scilicet mortis, uilitatis, paupertatis abijciamus. Ter etiã orauit Dominus ut demõstraret tria esse petenda in oratione, Peccatorũ remissionem, uirtutũ conseruationem: gloriæ adeptionem, seu ueniam, gratiam & gloriam: uel secundum aliquos, ut pro alijs similiter effundamus preces energiticas, à turba secedentes, animæ salutem querentes. Hoc enim significat altitudo montis, ubi fiducialiter sine

Tribus uicibus orauit Dominus multis de causis.

Tria petenda in oratione.

hesitatione petēdum est omnibus, dicēte Iacobo: Qui indiget sapientia postulet eā à Deo qui dat omnibus affluenter, & non improperat & dabitur ei, postulet autem in fide nihil hesitans.

Quatuor modis excitat homo ad orādū.

Et idem Dominus Mar. 13. dixit discipulis: Vigilitate & orate, nescitis enim tempus, &c. innuens 4. esse quę excitare debeant hominem. Gallicantus, & est prędicatio uerbi diuini. Solis ortus, & est gratia Christi. Timor furis, & est consideratio mortis. Solicitudo rei familiaris, quæ est desiderium regni cœlestis Luc. 18. Et ergo iubet Dominus omnes semper orationibus intense insistere et non deficere, feruorē sic nobis incutiens, huic rei consensum præbent gentiles, inquit Ouid. lib. 2. de Ponto.

Gutta

Gutta cauat lapidē nō ui sed sæpe cadēdo.
Et idem in lib. de arte Aman.
Quid magis est durũ saxo, q̃d molli9 unda
Dura tamen molli saxa cauantur aqua.

Feruenter ergo orandum est, pigritia eijcienda: nam ignauis precibus fortuna repugnat, ait idem lib. 8. Meta.

Inquit D. Augustinus: Semper de peccato doleas & non doluisse doleas: bonũ scutum enim oratio inquit Ambrosius, quo omnia aduersarij spicula repellũtur, testis est Psalmista: Inimici mei, inquit, detrahebãt mihi ego autem orabam. Et alibi: Sagittam Dei & iaculum dęmones uulnerans, uocat orationes pias. Vnde idem: Emitte sagittas tuas & dissipabis eos, fulgura multiplicabis & conturbabis eos. Augusti.

Tres speci es orationis.

Ceterum sciendum tres esse species orationis: Vna supplicatio, altera postulatio, ultima insinuatio. Supplicationis tres species sunt, uidelicet, Captatio, exactio, pura oratio. Similiter etiam postulationis tres: Obsecrare uehemẽter in necessarijs, rogare in mediocri re, petitio in minimis: Sunt itidem insinuationis tres, quia aliquando fit cum timore, eo quod magnę sit eminẽtię, uel interdum cum fiducia, ut Ioan. 2. Fili uinum non habent, aliquando cum contemptu, ut Miche. 7. Princeps postulat, & iudex in reddendo est, quod in hoc mũdo inoleuit non apud Deum.

Dominus insuper etiam sedulo cōmonet omnes & singulos quibus ea cura incũbit, sicuti omnium orare est, ut non uocis tantum modulatione

dulatione, sed deuotiōe cordis debitum suę seruitutis pensum absoluant componentes se corpore pariter & mente, ait: Pulsate & aperietur uobis. Et Iacobus cap. 5. Orate pro inuicem ut saluemini, ualet enim multum assidua iusti deprecatio. Unde Paulus 2. Thessal. 3. Orate pro nobis ut sermo Dei currat & clarificetur. Et idem Roma. 12. Solicitudine non pigri, spiritu feruētes, Domino seruiētes, spe gaudentes, in tribulatione patientes, oratione instātes. Sic Ionathas Machabæus à suis in prelio derelictus, Dei misericordiā orationibus pulsans, exauditus, uicit. Unde Origenes in librum Numeri: Plus ualet, inquit, unus homo orando quàm innumeri homines preliando. Hec ille. Hoc Ergo genus dęmoniorum Matth. 17. Mar. 9. aliàs non eijci potest, ni-

Luc. 11.

1. Mach. 11.

Origenes.

Nota si per orationem et ieiuniū. Idcircò si nos acedia torpētes in oratiōibus detinet, et somniculosa segnities illigat, feramus animo Christi laborem triū et triginta annorꝫ indefessum, quē ut nos doceret doctrina et uitę exemplo instrueret atqꝫ institueret perpessus est, subeat mētem corpus eius columnę alligatum, & à planta pedis ad uerticem cæsum, offerātur cordi fossę manus, fossiqꝫ pedes, cruciqꝫ confixi, guttę sanguineæ, oratio ad patrē, & nos pudeat molles semper ducere somnos, pudeat non rependere uices amoris, &c.

Oratio impia quando sit. Sunt etiam qui uolunt uideri in suis precationibꝫ, et hi impiè orāt, dicēte Domino: Cum oratis nō eritis sicut hypocritæ. O quot inueniuntur, pergentes ad Ecclesiam seu fabri-

ſabricam huius,legentes,genua fle
ctentes, ſuſpirantes:ſic enim uiden
tur & ſancti reputantur, talis ora-
tio uana, meo iudicio, exiſtimatur,
maximè quando gemitibus cordis
non ad ſuperna aſcenditur. Quòd
etiam oratio ſomnolenta et tepida
exoſa ſit Domino, conſtat in libro
Apocalipſeos cap. 3. Scio, inquit,
opera tua, quia neque frigidus es
neq; calidus, utinam frigidus eſſes
aut calidus,ſed quia tepidus es,inci
piam te euomere ex ore meo, &c.

Cauſa autem nos ad orandum
inducens debet eſſe iuſta, & ad ob-
tinēda nobis uel alijs neceſſaria ad
ſalutem animæ uel corporis, & ad
Dei gloriam, iuxta illud Apoſtoli
præceptum 1.Corin.10. Quicquid
facitis in gloriam Dei facite. Et Iob
42. Seruus meus orabit, & faciem

eius suscipiã. Et Psal. 33. Oculi Domini super iustos & aures eius ad preces eorum. Et idem Psal. 85. Fac mecum Domine signũ in bonum, ut uideant qui oderunt me, quoniã tu Domine adiuuisti me & consolatus es me, &c.

Congeries Exemplorum.

Sed quid indigemus exemplis & locis plurimis? Moyses, Exo. 17. ille summæ bonitatis, summæ prudentiæ, summæ sapiẽtiæ uir, ac qui uiuens in Dei opti. maxi. congressum colloquiumq́ non semel admissus est, cultum gratũ exhibuit Deo, quando Israël pugnauit contra Amalec. Mulier Chananæa pro filia sua, Matt. 15. Centurio pro seruo suo, Luc. 7. Paulus pro connauigantibus, Act. 27. Sic orante Samuele, 1. Reg. 7. Expugnauit Philisteos. Raphaël angelus, Tob. 6.

mo-

monuit Tobiam iuniorem ut ora-
ret ne dęmones in eum potestatem
haberent. Vnde Isidorus li. 2. Soli-
loquiorum cap. 6. Immundus spiri
tus orationis instantia uincitur, dę-
monia oratione deijciuntur ac su-
perantur. Sic Izaack, Genes. 25. de-
precatus est Dominum pro uxore
sterili, & peperit duos filios. Heli-
seus, 4. Reg. 4. Hospiti suæ filium
oratione impetrauit, quem mor-
tuum postmodū suis orationibus
resuscitauit. Sic testante Luca cap.
5. & 6. Christus exijt in montē ora-
re. Sic orando Iosue retinuit solis
cursum, Iosue 10. Madianitarum
castra plenissima & munitissima
cum 300. uiris dissipauit Gedeon;
pulsauerat enim prius postes Do-
mini. Ammonitarum numerosum
exercitū cū paucis superauit Ieph-
te. Superbissimos Philisteos solus

humiliauit Samſon. Nec in manu fœminæ (orauit autem) cum Deus uoluit uictoria defuit. Potentes in armis Chananæos exterminauit Delbora. Siſarem ducē exercitus interfecit Iahel, Iudi. 4. &c.

Acto. 1. Orantes dixerunt: Domine qui noſti corda hominū; & infra: erant enim omnes unanimiter perſeuerantes in oratione. Et Hierony. ad Saluiniam de uiduitate ſeruanda. Semper, inquit, in manibus tuis diuina ſit lectio, & tam crebræ orationes ut omnes cogitationum ſagittę quibus adoleſcentia percuti ſolet huiuſcemodi clypeo repellantur.

Matth. 21. Quæcunq; petieritis, inquit Dominus, in oratione credentes, accipietis. Nullum enim credit niſi orantem ſalutē promereri, Auguſt. lib. de Eccleſiaſticis dogmatibus.

Et

Et Lucas alio in loco: Cũ orassent, motus est locus in quo erãt. Est autem oratio, Animæ sanctæ præsidium, angelo bono solatium, Diabolo supplicium, gratum Deo obsequium. Vnde Chrysosto. in Dominicam 4. Quadrages. Quis iustorum, inquit, nõ orando pugnauit, quis non hostem orando deuicit: quanto enim purior frequentiorq; fuerit celebrata oratio, tanto celerior erit de inimico uindicta. Acto. 4. Oratio. Chrysost.

Locutus est Dominus Solomoni: Si clausero cœlũ, & pluuia non fluxerit, mandauero & præcepero locustæ ut deuoret terram, & misero pestilentiam in populum. Conuersus autem populus meus super quem inuocatũ est nomen meum, deprecatus me fuerit, et exquisierit faciẽ meam, & egerit pœnitentiam 2. Paral. 7.

à uijs suis pessimis, ego exaudiam de cœlo, & propitius ero peccatis eorum, & sanabo terrã eorum, oculi mei erunt aperti, & aures meæ erectæ ad orationem eius. Sic & in orationis figura Hiericho corruit, Iosuæ 6.

Ambrosi. Ambrosium Mediolanensem Antistitem, hunc morem canendi scilicet hymnos & psalmos, primitus in occidẽtalibus Ecclesijs inculcasse, testatur Augusti. lib. 9. Confessi. Et alio in loco idem Augusti. in serm. 226. de temp. Oratio iusti, inquit, clauis est cœli, ascendit gratia, & descendit Dei miseratio. Est enim oratio pia animæ unctio, per orationes nobis utilia tribuuntur à Domino, & cũcta noxia fugãtur.

Augusti.

Chrysost. Magna arma sunt oratio, inquit

D.

D.Chrysostomus, si cum mente integra fiat. Hæc ille in Hom. 27. in cap. 11. ad Hebræos. Et idem super Mattheum inquit: Vis scire dignitatẽ orationis? Mox ut de ore tuo processerit anima scilicet, suscipiũt eam angeli in manibus suis & offerunt ante Deũ. Et alibi super Mattheum idem sanctus uir: Qui orat & peccat, non orat Deum sed deludit. Et sicut nullum proficit in uulnere medicamẽtum, si adhuc in eo sit ferrum: Ita nihil proficit oratio illius cuius adhuc peccatum in mente uel odium permanet in pectore.

Isidorus in lib. de sum. bon. cap. 22. inquit. Fidei symbolũ & oratio Dominica pro tota lege paruulis Ecclesię ad cœlorum regna sufficit capescenda. Hinc sacerdos in Ec- Isidorus.

Versus ori entem ora re debem9. clesia uersus Orientem orare solet, quia uisitauit nos oriens ex alto Zacha. 6. De quo legitur. Ecce uir Oriens nomẽ eius, cuius argumentum in lib. sapientiæ cap. 16. reperitur. Oportet, inquit, ad lucis Orientem adorare. Non quòd Diuina maiestas localiter in Oriente consistat, quæ tamen essentialiter est ubiq;, iuxta illud Phocylidis πάντῃ

Hiere. 23. γάρ ἐστι πάντα τε βλέπει θεός. Cœlum,

Ioan. 1. inquit Dominus, & terram ego impleo. Sed quia timentibus Deum sol oritur iustitię, qui illuminat omnem hominem uenientem in hunc mundum. Vnde Augustin. de sermo. Domini in monte lib. 2. Cum ad orationẽ, inquit, stamus, ad Orientem conuertimur.

De Sacrificio uespertino consu

Ambrosi. le Ambrosium in Psal. 118. to. 4. fo. 481.

481. ad quem te remitto.

Commendat etiam orationem autoritas canonica, in C. si quis. 36. di. et c. duo sunt 12. q. 1. In quibus locis omnibus Leges iubent orationibus insistendum esse.

Horæ canonicæ quando, à quo, & quare institutæ.

Pelagius secundus Romanus, Anno Domini. 584. celebrādas esse quotidie septē horas canonicas, (sacerdotibus presertim) statuit, uelut pręsentaneū remedium humanę imbecillitati futurum, quo sicuti iustus septies in die, quemadmodum ait Solomon Prouer. 24. forte per inconsiderantiam cadit, ita per orandi curam, toties resurgat conualeatq;. Cū septimò enim circuitu clangerent buccinis sacerdotes, postquam in aures multitudinis uox sonitus increpuit muri illi-

co corruerũt. Vel ut apertius dicã, Laudes matutinales, secũdum sanctos doctores, sũmo diluculo complemus, quia tunc resurrexit Dominus. Postea Primã, quia tũc traditus est Pilato. Deinde Tertiam, quia tunc clamauerũt Iudęi, Crucifigatur. Adhęc Sextam, quia tũc cruci affixus est. Postea Nonã quia tunc expirauit. Postea uesperas, quia tunc depositus fuit de cruce. Tandẽ & ultimo Completorium, tunc enim est sepultus Dominus. Matutinas uerò nocturnales cantat Ecclesia, ad designandum uigiliam Domini, & diligentiam Iudęorum in eius custodia, &c.

Cassianus. Rectè igitur Ioannes Cassianus lib. 1. Verum ne hoc quidẽ, inquit, ignorandum, die Dominico unam tãtummodo Missam ante prandium cele-

celebrari, in qua Psalmorum atq; orationum, seu lectionū pro ipsius collectæ uel communis Dominicę reuerentia soleñius aliquid ac propensius impendentes, in ipsa tertiã, sextamq; pariter consumatam reputant.

Dominus nõ simulatã ac iactantem, sed simplicem orationem ac fidelē requirit, inquit D. Chrysosto. in Homel. 44. de Iohannis & Pauli festo. Oratio simplex.

Cyprianus in li. de oratiõe dominica, inquit: Amica et familiaris est ista oratio Dominū de suo rogare. Et post idem: Qui fecit nos uiuere, docuit & orare, ut dum orationem quam filius docuit, apud patrē loquimur, facilius audiamur, et agnoscat pater filij sui uerba cū precem Cyprianus.

facimus, & cum ipſum habeamus aduocatū apud patrem pro peccatis noſtris, quando peccatores pro delictis noſtris petimus, aduocati noſtri uerba promamus, &c̄.

Hierony.

Diuus Hiero. rogatu Damaſi ſum̄i pontificis, qui anno mundi claruit 5573. digeſſit Pſalterium in ſeptem partes ad numerū dierum unius hebdomadæ, hinc emergit orationem uocalem ad quamplurima ualere. Eſt enim ſatisfactio peccatorum oris. Item mentem excitat, dæmones effugat, exemplum proximi, gaudium angelis, ligatio cordis ad os. Vnde quidam,

Oratio uocalis ad q̇d ualeat.

Oris in emenda uox eſt orando ferenda,
Euigilat mētē, fratrē monet, effugat hoſtē,
Angelus aggaudet orans os corq; ligatur.

Cæterum ultra hos proferatur author

author non solum literis clarus sed Pontian9. qui martyrio etiam et sanguinis sui effusione Christi ueritatem confirmauit. Pontianus igit martyr, nam de illo mihi sermo est (Anno. 224.) statuit Psalmos die noctuq; in Ecclesia cantari, hinc causę traduntur quare in Ecclesiâ orandum sit, uidelicet propter loci sanctitatē quā ex dedicatione sortita est. Et propter maiorem deuotionem habendam, insuper etiā propter uitādum scandalum & malam suspitionem, unde Isidorus lib. 3. de sum. bo. ait: Licet in omi loco possit orari (dicit Lucas Act. 17. Deus qui fecit mundum & omnia quæ in eo sunt, hic cœli & terrę cum sit Dominus, obiicitur, non in manufactis templis habitat, nec manibus humanis colitur indigens aliquo. Et 3. Reg. 8. Si cœli cœlorū, dixit Solomon, te

Cur fiant preces in domo Domini.

Obiectionis solutio.

capere non possunt, quantomagis domus hæc quam ædificaui tibi?) tamē locus secret9 est aptior quàm publicus quò ad maiorem quietudinem mentis. Iisdem cōsentit Damasce. lib. 1. cap. 16. Approbat eadem Dominus in Esaia cap. 56. Domus mea domus orationis uocabitur, uos autem fecistis illam speluncam latronum. Et Psalmista: Adorate Dominū in atrio sancto eius. Et Hiere. 31. Surgite & ascēdamus in Sion ad Dominū Deū nostrum. Sic in libro Geneseos cap. 35. Mundamini & mutate uestimēta uestra, & surgite ascēdamus in Bethel, mysticè Ecclesia Dei est. In Ecclesijs, inquit Dauid Psal. 67. benedicite Domino. Et Oseę 12. Fleuit et rogauit eum & in Bethel inuenit eum.

Ignatius. Sic Beatus Ignatius ad Magnesianos

ſianos Epiſto. 2. Inquit: Omnes ad orationem ſimul cõnenite, una deprecatio ſit cõmunis, unus animus, una ſpes, dilectio immaculata in fide Ieſu Chriſti, qua nihil aliud melius eſt, oẽs adunati ad templum Dei concurrite, ſicut ad unum altare, ſicut ad Ieſum Chriſtum pontificem ingeniti Dei patris. Collectæ orationes.

Et Dydimus ad Alex. ait: Deus propiciatur orantibus. Dydimus.

Vigilias & matutinas mire inſequutus eſt uigilãtius Lethargicus, ingratus Eccleſiæ Dei alũnus, ſed occubuit, qui eñ in Eccleſia Chriſti dolos ſtruit, ſibi inſcius malum fabricat. Vigilãtius hæreſiarcha.

Paulus uerè Saulus Samoſetanus peſſimus hæreſiarcha, teſtis eſt Paulus Sameſeta.

Eusebius lib. 7. Ecclesi. Hist. Psalmos Christo dicatos cessare fecit, uelut nuper inuētos. Etiam nostris temporibus, multis in locis, & collegiis, cessant ieiunia, silēt Ecclesię ab Hymnis & cāticis, cum interea Iudæorum synagoga non taceat, ô dedecus.

Gentiles orant.

Vt etiam cauillatori ruborē incutiant gētiles, audiamus quid sen serint ipsi de intēsis præcationibus.

Plato.

Ait Plato in 1. Timei. In ōnibus rebus agendis diuinam opem implorare debemus, & subiungit: Sit ergo nostris precibus comprehensum maximè quidem ut ea dicātur à nobis quæ placeant Deo.

Boetius.

Boëtius in 3. de conso. inquit. In Deo preces uestras ponite, quæ si rectæ

rectę sunt inefficaces esse non possunt.

HORATIVS,

Carmine dÿ superi placãt carmine manes.

IVVENALIS,

Orandũ est ut sit mẽs sana in corpore sano.

OVIDIVS in 1. de arte ama.

Flectitur iratus uoce rogante Deus.

Atq; hoc ipsum redolent hi uersus eiusdem Ouidÿ in Ponto.

Confugit interdũ tẽpli uiolator ad aram.
Hic petere offensi numinis instat opem.

Idem in 5. de Tristibus,

Sæpe Iouẽ uidi, cum iam sua mittere uellet
Fulmina, thure dato sustinuisse manum.

Xenophon Socratis discipulus tẽpore Cyri, cum sacrificaret Dÿs coronã in capite habens deposuit, & postquam maiorem inter filios cecidisse miserè, tamen fortiter in profligatione cognouit, tamẽ non ob hoc ab oratione cessauit sua, ac sacrificio. Xenophõ. Val. Max. lib. 5. ca. 10.

Pythagor. Pythagoras philosophus Samius, Demarati negociatoris filius, asseruit duorum temporum maximè habendam esse curam, Manè quid acturi sumus, serò quid fecerimus, iugiter orandum esse insinuans.

Ouidius lib. 9. Meta.

Petite quod fas est.

CATO,

Quod iustum est petito uel quod uideatur honestum.

Nā stultū est petere quod possit iure negari.

Cleobul. Cleobulus Lydius tempore Sedechiæ regis, dixit: εὐχῆς γὰρ οὐδὲν ἐστὶ τιμιώτερον, id est, deprecatione nihil est præstantius.

Socrates. Socrates humanæ sapiētię quasi quoddam terrestre oraculum nihil ultra petendum à Dijs immortalibus arbitrabatur, quàm ut bona tribuerent, quia hi demum scirent

rent quid unicuique esset utile.

PROSPER,

Cũ deus effectũ precibus nõ prestat iniquis
Multum concedit dum nocitura negat.

Reuertitur autẽ homo ad Deum per orationes: quò perueniens (inquit Plato in Phœdro) sistit equos, & cubiculum symposij intrat, ubi pascitur ambrosia & potatur nectare. Ideo qui uirtutem aliquam possidere cupiunt, orare debent, & supplicandum crebrò ad eum qui in se omnem continet uirtutem. Plato.

Iam uerò quòd animam peccatis obnoxiam, deprecatio facile puram reddat, docet nos Publicanus ille, qui petijt â Deo remissionem peccatorum, & impetrauit. Docet & leprosus, qui simul ut procidit ad pedes Domini, mũdatus est.

Quòd si Deus corpus morbo corruptum celeriter sanauit, multo magis animã, nobile illud inferorum spolium, quæ morbo tenetur, humaniter sanabit. Etenim quanto preciosior est anima corpore, tanto magis consentaneũ est, hanc Deo maiori curæ futurã, uerum aliquis forsitan ex eorum numero, qui socordiæ segniciæq́ dediti, nolũt attente ac diligenter orare, obijciunt enim, Scriptũ est: Non omnis qui dicit Domine Domine, intrabit in regnum cœlorum, sed qui facit uoluntatẽ patris mei qui est in cœlis. Atqui ego si crederem solam precationem ad salutem nostram sufficere, non iniuria sermonem hunc nobis obijceret aliquis. Nunc cum profitear deprecationem caput esse (testis est Chrysost. lib. 1. de orando Deum) bonorum omnium, basim

Obijcitur.

ſim ac radicem uitæ frugiferæ,non eſt quód quiſpiam illis uerbis abu=tatur ad excuſationem ſocordiæ. Cęterum precatio, ceu radix & baſis, omnibus cæteris ſubſternitur, neqꝫ ſecus ac nauem & domum, ea quæ ſubſtrata ſunt,ualidam reddit ac ne ſoluatur continet.

Deprecatio bonorum omnium caput:

Sic legimus Chriſtũ quater plo raſſe (exemplum nobis dans ſicut ille fecit nos ſimiliter faciamus, Ioan.13.) In natiuitate ſua,Sapien.7. primam uocem ſimilem omnibus emiſi plorãs. Item ſuper Lazarum Ioan.11. Super ciuitatẽ Luc.19. Et Hebr.5.Super crucem, cum clamo re ualido,& lachrymis offerens ex=auditus eſt. Et nos ergo propter quatuor plorare debemus. Pro miſerijs in quibus ſumus. Pro culpis quas commiſimus. Pro incolatu

Chriſtus qnater plo raſſe legi tur.

miseriæ. Et pro dilatione patriæ.

Lachrymarũ magna uirtus est.

Magna uirtus est, inquit Athanasius de uirginitate, lacryma, ingens benefactum, magnaq; peccata & iniquitates lachrymis abolentur. Testimoniũ mihi præbet sanctum Euangelium. Cum enim seruator traditus esset Iudæis, tum Petrus illum cum iureiurando ter abnegauit, priusquã cantaret gallus. Sed Christus conuersus intuitus est Petrum, & recordatus est Petrus uerbi Domini, quomodo dixisset ipsi, Priusquam cantet gallus, abnegabis me ter. Et egressus foras, fleuit amarè. Vides remedium lachrymarum, uidisti qualem iniquitatẽ deleuerint. Quid eñ hoc malo peius, quòd ter cum iureiurando Dominum abnegauit, & tantam iniquitatẽ lachrymis deleuit. Vides quantam uim habeant lachrymæ. Nam

Athanasi.

illa

illa scripta sunt ad nostram corre-
ptionem, ut nos illa sequẽtes uitam
æternam hæreditate possideamus,
Roma. 8.

Sunt igitur quatuor genera la- Lachrima
chrymarum, quarum humore riga rum quatu
ri & fœcundari debet uinea cuius- or genera.
libet, primæ sunt pro incolatu hu-
ius miseriæ, & hæ potant sitientem 1
animam testante Psalmographo,
Psal. 79. Potum dabo uobis in la-
chrymis in mensura. Secundæ pro 2
amissione gratiæ & commissione
culpæ, & hæ lauant immundam,
Psal. 6. Lauabo per singulas no-
ctes lectum meum, lachrymis meis
stratum meum rigabo. Neq; id fa-
ciebat Dauid per unam noctem, ut
altera desisteret, neque sic per duas
tres ue, ut interim deficeret, uerum
singulis noctibus id faciebat, La-

uabo enim, inquit, per singulas no
ctes lectum meũ, et lachrymis meis
stratum meum rigabo, uidelicet, ut
sancti Patres uolũt, lachrymarum
ubertatem exprimens simul et per-
petuitatem, quum omnes quietem
& ociũ agerẽt, solus ille tũc Deum
interpellabat, & aderat expers som
ni oculus plorãti, lamẽtãtiq; suaq;
profitenti mala. Talem tu quoque
tibi, pie Lector, parato lectũ. Nam
lectus argento obtectus quum in-
uidiam hominũ accersit, tum iram
supremi numinis inflammat. Cæte
rum tales lachrymæ quales erant
Dauidis, ipsum etiam gehennæ in-
cendium norũt extinguere. Vis ti-
bi utalium commonstrem lectum
Genes. 28. Iacob? Solum habebat substratum
& lapidem capiti suppositum, eoq;
uidit illum intelligibilem lapidem,
easq; scalas per quas ascendebant
ac

ac descẽdebãt puri ſpiritus angeli. Huiuſmodi ergo lectos excogitemus, ut eiuſmodi uideamus inſomnia, &c. Tertię pro horrore gehennæ, & hæ humectant animam aridam, unde Pſalm. 114. Eripuit animam meã de morte, oculos meos à lachrymis, pedes meos à lapſu. 3.
Quartę, pro deſiderio patriæ, & hę irrigant iam fœcundam, unde Pſa. 136. Super flumina Babylonis illic ſedimus & fleuimus dum recordaremur Sion. 4.

Sunt autem lachrymę, humidę, abluunt enim ſeu abſtergunt ſordes peccatorum, & reſtituunt perditum Baptiſmum. Sunt ſalſæ, ut carnis fluxum & dulcedinem temperẽt uoluptatum. Sunt & calidæ, ut præualeant contra infidelitatis frigus. Sunt & puræ, ut mundatis

pristinis erroribus, in puram resti- tuant conuersationem. Est ergo la- chrymas effundere seu pœnitere pœnam tenere, ut semper quis pu- niat in se ulciscendo, quod commi- sit peccando. Hanc Græci dixerũt μετάνοιαν, transmentationem, & no- uam uitam, & à uitijs cessationem. Si autem pœnitentia nihil aliud est (ut quidam somniant) quàm resi- piscentia, cur Niniuitæ lachrymas effuderunt; &c.

Pœnitẽtia.

Multis preterea modis inuocan- dum esse nomen Domini constat. Quia timendus est, Psal. 98. Confi- teantur nomini tuo magno, quo- niam terribile & sanctũ est. Secun- do, quia summum bonum. Tertio, quia uult à nobis laudari. Quarto, propter uiam quam nobis indies ostendit, quam scalam uidit Iacob.

Dominus multis de causis inuocandus.

Hic

Hic Deus noster nos creauit, Psal. 99. Scitote quoniã ipse est deus qui fecit nos & non ipsi nos. Hic dat escã omni carni, Psal. 135. per quem nec ales esurit. Omnes sustinet, portans omnia uerbo uirtutis suę, Hebræ. 1. Qui pro omnibus gustauit mortem, Hebr. 2. Et ideò in umbilico terræ passus est. Qui paratus est omnes suscipere, Acto. 10. In ueritate comperi quòd non est personarum acceptor Deus, sed in omni gente qui timet Deum & operatur iustitiam. Qui dat omnibus affluenter, & non improperat, Iacob. 1. Diuidens singulis prout uult. 1. Corin. 12. Qui omnes docet, unus magister noster, in cuius circuitu omnes populi sui, Psa. 124. Custodiens omnes diligentes se, Psal. 144.

Et ut multa exempla etiam gen-

tilium, cum ſacræ ſcripturæ locis omittamus, ualde neceſſarium eſ ſe opinor, ſemper cum inſtantia maxima non ad Venerem (quam Aſſyrij Mylittam uocant) ſed ad Dominum Deum Opt. Max. Patrem omnipotentem, per Chriſtum filium ſuum unigenitum, Dominum noſtrum, orandum eſſe, & petendum id quod iuſtum eſt, concernens aut Dei gloriam, aut animę ſalutem, proximi ædificationem. De iniuſte enim petentibus loquitur Dominus Ioã. 9. Scimus quia peccatores Deus nõ exaudit. Et Threnorũ tertio: Nos inique egimus, & ad iracundiam prouocauimus te, idcirco tu es inexorabilis. Et Ezechie. 22. Queſiui de eis uirũ qui interponeret ſemetipſum ſepem & & ſtaret ex opoſito contra me propter terrã ne diſſiparẽ eam, & non inue=

inueni,et effudi super eos indigna-
tionem meam, & in igne iræ meæ
consumpsi eos

Eâ propter quando omnes reso Conditio humanæ miseriæ.
lutioni propinqui sumus, necesse
ut orationibus energiticis incũba-
mus. Quis enim in hoc nascitur or
be, qui non assidue uideat, mortem
sibi paratissimam esse, nisi hoc or-
dinasset ille supremus apex mundi
melioris? Aut nos in hoc orbe fœ-
licitatem nobis omnem proposi-
tam existimaremus? Corruunt er-
go quæ sunt in hoc orbe singula,
nec cuiquã suæ uitæ certus est dies
unus, dicente Basilio: Semper, in-
quit, ante oculos tuos uersetur ulti
mus dies, & cũ diluculo surrexeris
ne ad uesperam confidas perueni-
re, & cũ quiescens in lectulo mẽbra
posueris, de lucis ne cõfidas aduen
tu, & facilime potes refrenari à ui-

tijs,&c. Hactenus ille. Quid quod ea quæ uidentur diutius duratura; continuo euanescunt? Nam quæ fiunt quasi nunquam ruitura mœnia nobilissime fundata, superbissimeque instructa, quasi ad cœlum ceruices erigentia, multis temporũ difficultatibus æquãtur solo. Vbi nũc Thebæ (Διόσπολις) Busiridis illa tam magnifica, tãtoque splendore domorum exornata? ubi granaria Pharaonis? ubi Pyramides Babyloniorũ? ubi Colossus Rhodius? Sed ubi Græcia, ex qua tot tantique duces, uiri in omni genere laudis præclarissimi prodierunt? Vbi Argos cum suo Inacho? ubi Mycenę cum suo Agomenõne & Menelao? ubi Pthiæ cum suo Achille? ubi Pylos cum Nestore? ubi Ithaca cum suo Vlisse? ubi Corinthus cum suo Peȩriandro? ubi Lesbus cũ suo Pittaco?

co: ubi Miletum cũ suo Thalete: ubi omnis Lydia cum suo Cræso: ubi Malchuth Bablyth seu Babylõ (cuius muri inter septẽ orbis miracula annumerantur, bitumine, quod ex eo loco prouenit, ex parte magna constructi, latitudine pedũ 50. Altitudine 200. quadrigas inter se occurrẽtes recipiebant, intus ortipensiles, & aureũ Beli tẽplum:) cũ suo Nino et Ogdoo: ubi Persarum palatia cum suo Cyro, Xerxe, Dario: ubi Macedonia cũ Philippo, et Alexãdro: ubi Spartani cum suo Lycurgo: ubi Lacedemones cũ suo Hagesilao: ubi Thebę dentibus serpentinis procreatę cũ suis Dijs Baccho & Hercule: ubi Athenienses cum Themistocle, Alcibiade, Pericle, Solone, totq; illustribus uiris in omni uiuendi genere: ubi illa Indica amplissima Temistitan

cum suo Muteezuma & successo-
ri Guantumucin: (hos autem re-
belles populos, uirtute bellica sa-
cræ Cæsareæ Maiestati subiuga-
uit lacertosus heros Ferdinandus
Cortesius Hispanus Anno restau-
ratæ salutis 1521. die 13. Augusti.)
Vbi illa uniuerso orbi nota TE-
RAVANA antiquissima Mo-
rinorum urbs: Hęc autem summa
ui Anno 1553. die 20. mensis Iunij,
à Caroli V. Cęsaris milite expiditis-
simo, magna obsessorũ strage ex-
pugnata est, direpta est, incensa est,
ac tãdem cum portis, uallis, muris,
turribus, cũctisq; ædificijs, radici-
tus excisa, funditusq; deleta est, sic,
ut eius, quæ nullis unquam rationi
bus posse expugnari dicebatur,
uix iã uestigia deprehendi queant.
O horrendũ Dei aduersus eos qui
humanis pręsidijs fidũt iudicium.
Vbi

Vbi deniq;, ne omnia prosequar, il la prisca Barbarorũ domitrix, Græ corum imperatrix, Latinorum ma ter, & totius orbis Domina cũ suo Mutio, cum suis Horatijs, suis Bru tis, suis Scipiõibus, suis Marcellis, Aemilijs, Fabijs, Metellis, atq; cũ suis demũ tot Cæsaribus: ueluti flo res atq; uiolæ solent (quæ admira mur in mundo fucata illa meretri ce, quæ prima fronte blãda nobis, & aurea occurrit, postea si propius inspexeris, magis ac magis tetra, pu tida, fellita sunt omnia) cuncta de florescunt, & à mane ad uesperum concidunt, atq; alia uitę pars aliam insequitur & pellit. Infantia quasi lepus, pueritiam quasi uenatorem effugit. Pueritiam pellit adolescen tia. Huic inuidet iuuẽtus, hanc in sequitur uirilis animus. Hæc uiri litas à senectute fugatur. Senectu

Mundus fucata meretrix.

tem prædatur decrepitas, in quã fit ut deueniat uita nostra, succũbetq; deniq; morti, uel ut dilucidius loquar, prima pars æui, quæ quidem optima putatur, sese nescit. Mediã protinus negociorũ tumultus, curæq; excipiunt. Extremam morbi ac senectus occupat, ut de felicissimis interim agamus, & certè quæ nihil aliud est, quàm perpetu9 quidam ad mortem cursus.

Corporis est etenim cõpages terrea nostri.
Quæ senio tandẽ longaq; ætate fathiscens,
Aut morbo labefacta graui, conuulsaue fato,
Præpropere uiridis primæuo ĩ flore iuuẽtæ
Corruit, in tenueq; iterũ resoluta fauillam
Indicium, nati qua simus origine, præbet.
Ne lutei quisquã generis primordia iactet,
Natale sue suos & auorum stemata clara
Ostentet dumidus, quũ limo simus eodem
Ficti oẽs, simul, ætherea qui uescimur aura,
In limum exacto redituri stamine uitæ.

Mors omnia mordet, absumit.
Hanc

Hanc Hectoris fortitudo non euitat, nec dexteritas (iuxta Melesigenem) Achillis effugit. Nec Herculis robur, nec Phalaridis minæ, nec Ganymedis aut Helenæ pulchritudo, nec castitas Hypoliti aut Dianę, nec doctrina Socratis aut Platonis, nec prudentia Catonis, nec continentia Scipionis, nec carmen magni Homeri aut Maronis, nec oratio Demosthenis aut Tullij, nec quisquis in hac ualle lachrymarũ inter Gentiles uel splendidior fuit Lucillo, uel ditior Mida, uel maior animo quocũq; Iulio, potuit hanc mortis rabiem non gustare, & breuiter,

Forma perit passim flos deflorescit et ætas,
Si quando ingruerint ferrea iura necis.
Sola sibi constat uirtus sola aspera uincit. Nobiltas.
Quod non sit cœcæ iure ligata Deæ.

Itaque recte Anaxagoras (philosophus Asiaticus, claruit Athenis eodem tempore quo Persarum rex Xerxes) audita morte filij, se nihil, inquit, uel noui uel inopinati accepisse, cum sciret illum ex se natum esse mortalem. Praeclarè scribit B. Hieronymus ad Heliodorum de lachrymis Xerxis, qui ualidissimũ eduxerat exercitum in Graeciam terra mariq; decies & septies centena milia peditum, & ultra octoginta milia equitum, sine caeteris admi niculatoribus, in Abydone (nunc Turcis Bogazassar) quum uideret tantam hominum multitudinem, flere coepit, quòd post 100. annos nullus eorum uicturus esset, imò post quinquennium non multi ex eis superstites euaserunt. Et Thraces quoq; traduntur defunctos per lusum & laetitiam terrae demandare so=

re so=

re ſolitos fuiſſe, quòd malis liberati in omni eſſent felicitate, contra ædi to puero, propinquos eum comploratione proſecutos fuiſſe, quòd in humanas infinitas calamitates ingreſſus eſſet. Sed quid nos hæc ex priſcorũ annalibus repetimus, cum notiora hodierna exempla ſint? Nam ſi quis modo ſecum animo reputarit, quàm calamitoſa ſit hæc noſtra omnis uita, quot periculis, quot morbis, quot caſibus, quot curis, quot incommodis, quot uitijs, quot iniurijs ſit obnoxia, quàm exigua pars eius nobis abeat, deinde quàm fugax ac pręceps, propemodum etiam gratulabimur qui maturius eam reliquimus, hanc uitam mortalium dieculã unã appellat in Phœnissis Euripides οὐ βέβαιος ἀλλὰ ἐφήμερος, inquit, id eſt, non ſtabilis aut certus, ſed diei unius. Sed me-

Quintilia. lib. 5.
Pli. lib. 7. in prologo.

lius Phalereus Euripidē castigans, qui eam non potius temporis punctum dixerit. Optime uerò Pindarus, qui uitam hominum, umbrę somnium appellauit. Hac hora resolutionis scilicet, totus homo pallescit, pedes frigescunt, infirmæ manus nigrescūt, uultus discoloratur, oculi obtenebrescūt & profunduntur, frons obturatur, membra rigescunt, mentū ruit, labia infrigiduntur, os contrahitur, halitus ex profundo seipsum recolligens deficit, & mox adsunt puncturæ mortis, aculeum suum usque in cor (quod est primum uiuens & ultimum moriens) imprimentes. Proinde Socrates apud Platonis Phœdonem de immortalitate animarum commētatus optare se dicebat mortem, cum non nisi ea uia posset ad superos proficisci. Ita etiam Apostolus

Cor.

dixit,

dixit, Cupio dissolui, & esse cũ Christo, nihil enim stabile in hoc mundo esse uas electionis perpẽdebat. Et certè si penitus introspicimus omnia sunt corruptioni obnoxia, & fortunæ rota uolutantur. Quid enim Abraham iustus & clemens? Et quis tam multa dura perpessus? Nònne à paterno exulauit solo? nònne â suis omnibus diuulsus est? Nònne in peregrina regione famẽ sustinuit? Nònne uelut erro quispiam, subinde uertit solum, à Babylone in Mesopotamiam, inde in Palęstinam, rursus illinc in Aegyptũ? Cæterum cum filium suum abduceret, nône quod est omniũ maximè intolerabile perpessus est? Eum suis ipsius manibus mactare iussus quem adamabat, eum quem habebat charissimum? Quin & ipse immolatus Izaack timore plenꝰ, nôn= Abraham. Isaac.

ne om̄i ex parte ſemper à finitimis uexabatur, adeò ut et uxore ſpoliatus fuerit quemadmodum patet. Quid porrò robuſtus Iacob in patrijs ædibus educatus, nònne grauiora ꝙ auus perpeſſus eſt? Quid autem Dauid? Quàm multas ſuſtinuit tragœdias? An non eadem dicit quæ Iacob, hunc in modum loquens? Dies annorum noſtrorum in ipſis ſeptuaginta anni. Si autem in potentatibus, octoginta anni. Et quid amplius illorum labor ac dolor Pſal. 89. Quid uerò Hieremias, nònne diem ſuū execratur, ob malis ſuccedentia mala? Quid autem Moſes manſuetus & miraculis clarus? nònne loquitur: Occide me, ſi ſic mecum acturus es? Cæterū Helias, cuius animi ſublimitas, ut ſancti patres uolunt, ad cœlum uſque pertingebat, qui cœlum aperuit, an

Iacob.

Dauid.

Hieremias.

Moſes.

Helias.

non

non post multa ædita prodigia iugiter lamentatur ita loquens Deo: Tolle animam meam à me. 3. Reg. 19. non sum melior patribus meis. Sic inter Gentiles Cræsus Lydorum rex cui tantus thesaurus erat, uno die à Cyro Persarum rege tot tantisq; diuitijs priuatus est. Hunc quomodo Sarmatæ uicerint occiderintq;, & caput eius regina Tomyris in utrem humano sanguine plenũ im̃iserit, primo historiarum libro narrat Herodotus. Sic Cambyses, hic quemadmodum regno à Magis occupato, Acbatanis Syriæ urbe decesserit, idem Herodotus refert libro 4. Sic Pyrrhus, is Argiuorum urbem incautius cum exercitu ingressus, cum recipere se se in castra uellet magnanimus heros, muliercula quædam superiori è loco tegulam capiti eius ita impe-

Cræsus.

Cambyses

Pyrrhus.

git, ut tenebris ante oculos obortis ex æquo delaberetur, continuoq; à quodam milite Antigoni cui Zophyro nomen erat, occisus est, author Plutarchus. Quamdiu fretus

Darius. est Darius Persarũ gaza? Quamdiu Lacedæmoniorum & Atheniensium respublica suis opibus potita est?

Artaxerx. Artaxerxes, qui cum tanto apparatu terra mariq; interminaretur in Græciã, minimo quodam nauiculę spacio contentus ad limites patrios rediĳt, omni exercitu deleto?

Hañibal. Quis fuit Hannibali finis, qui

Pompeius. perterrefaciebat orbẽ? Quis Pom-

Cæsar. peio? quis Cæsari? quis deniq; maximis regibus exitus? ut illud est Horatĳ in sermonibus;

Ad generũ Cereris sine cæde et uulnere pauci
Descendunt reges & sicca morte tyranni.

Quot reges, quot principes, quot etiam priuatæ uitæ homines uidemus

mus, qui auro, argento, cæterisq́ abundant, & paulo post sæuiente fortuna nihil horum habẽtes aspicimus? Viden, O Germania, quot Grecorum olim potentissimi Monarchæ, nunc ab infestissimo Turcarum duce propulsi, sedibus incertis uictum uestitumq́ mendicãtes euagentur? Qui si à principio uitæ diuitiarum et huius mundi instabilitatem cognouissent, eis hoc non accidisset: nam nec in fragilibus bonis spem ullam posuissent, nec se in superbiam pueriliter erexissent, sed predecessorem suum sapientem illum Biantem studuissent imitari. Cuius cum patriam cœpissent hostes, cæteriq́ ita fugerent, ut multa de suis rebus secũ asportarent, quũ esset monitus à quodam ut idem & ipse faceret, Ego, inquit, omĩa mea mecum porto. Necnon Marcum Græci. Bias contemptor diuitiarũ.

Marcus Curius. Curium Romanorum ducem, qui cum uidisset ad se uenisse Samnitum legatos auri magnum pondus adferentes, subridens dixit: Ite & Samnitibus nunciate Marcū Curiū malle diuitibus imperare quàm fieri locupletem. Non ignorabat enim nimiam possessionē diuitiarum esse uanam. Sic Giges Lydiæ (Giges.) rex præter omnes ditissimus, Apollinem cōsuluit, esset ne alter se beatior. Cui responsum est, Aglanum (Aglanus.) quendam senio confectum Arcadum pauperrimum, tenui paupertate contentū beatiorem esse. Non est igitur huiusmodi bonis fides adhibenda, nec patiendū nobis quotidie tam turpiter illudi. Sed quorsum attinet ista singulatim persequi? Paulus omnes simul complexus sic dicit: Circumierunt in pellibus ouium, in pellibus caprarum, (Hebræ. 11.)

egen-

egentes, afflicti, calamitosi, &c.
Quòd si rectè etiam metimur uitæ
nostræ cursus, diligenterq; intue-
mur unde uenimus, quóue pergi-
mus, intelligere manifesto possu-
mus nullam esse nobis in hoc orbe
patriam: quas enim diuitias appel-
lamus, ut Aurelius ait, uerè nõ sunt
sed summa instabilitas. Sic de Ma- Marius.
rio tyrannorũ septimo dictum est,
qui uno die factus est imperator, al
tero uisus est imperare, tertio inter-
emptus est à milite. Et si uitæ mor-
talium penitus nil amaritudinis in-
esset, maximè huic quam hodie ui-
uimus, posset tamen nos cõpellere
ut solutionẽ peteremus, quòd om-
nia mundana oblectamenta, in to-
tũ nihil aliud sunt quàm Empusa
seu Mormolyciæ. Recte ergo So-
crates cũ quæreretur cuias esset, mũ
danus sum respondit, declarans

non esse uirum grauē atq; doctum alicuius urbis terminis, regionibus ue, finibus circūseptum, sed in uniuersum orbem (Mar. 16.) posse aperta fronte summaq; cum laude progredi, et ergo iure Hercules Argiuum se dixit, subdiditq;, sed omnis Græcia mihi patria est. Quòd si recte nos nouimus ut Apollo monuit, ex cœlo missi sumus in terris, uasa figulina natura, ut per eas peregrinantes in cœlum deniq; rediremus, ubi uera est nobis patria, in qua omnes hęredes futuri, & cohæ-
Roman. 8. redes Christi. Cum autem res sic se habeat, & nemo contrarium temerè affirmare audeat, nihil morte optabilius inuenire queo, quàm ideo Seneca tradit optimum naturæ inuentum. Ad quam in rebus deploratis decurritur tanquam ad ancoram, non tamen more uirginum il-

larum,

larum, quas ad laqueum mortis encomio Hegesias Cyrenaicus philosophus coegit, sed continuis ad Deum opt. Max. clamoribus. Superest ergo quando omnes calamitatibus omni momento obnoxij sumus, (& nemo dicente Seneca in Hercule furenti, tam diuos habeat fauentes, crastinū ut possit sibi polliceri, ea enim lege nascimur ut omnes moriamur). Necessé ut confugiamus nostris profusis lachrymis ad misericordissimum Dominum Iesum Christū sine intermissione. Cinis enim sumus & in cinerē conuertimur. At hic pius Samaritanus nunquam nō exauditurus est omnem hominem peccatorem uerè pœnitentem, & sic omnis qui inuocauerit nomen Domini & perseuerauerit, saluus erit, &c. Hæc tēporis ratione magis attēta, quàm Lucæ 10.

loci huius expoſtulatione dedita opera retulimus. Solet enim plærunq; Lectoris animum recreare uarietas, modo non nimis externa ſit & remota. Itaque quæ hactenus dicta ſunt, ſufficiunt ad declarandum quanta ſit uis & energia ſanctæ deprecationis.

AD EVCHARISTIAM præparatio, in pedum lotione deſignatur.

Ioan. 13.

SIMILE præparamentũ oſtendit Christus, ut locupletior ſim, quando lauit pedes Apoſtolorum ſuorum, ſuo exemplo nos informans ut ſimiliter inſiſtamus ueſtigijs. Sic autem in textu Euangelico diuus Ioannes intonat: Surgẽs à cœna, inquit, Chriſtus poſuit ueſti-

ſti-

stimenta sua, & cum accepisset lin/ theum præcinxit se, deinde misit a= quam in peluim, et cœpit lauare pe des discipulorum, & extergere lin= theo quo erat præcinctus. Sed quã do Spiritus uiuificans querendus est, & non tantum litera occidens, audiamus mysticũ illum sensum. Nam sicut optima remedia maxi/ mè perniciem adferunt, nisi aptè su mantur. Ita sacramentum altaris ci bus rectè sumentibus, letale indi= gne accipientibus. 2. Corin. 3.

Surrexit à cœna, sic insinuans, relinquẽda esse nobis peccata, non tantum, quantũ ad actum, uerum= etiam quantum ad uoluntatem fa= ciendi, aliâs enim non erimus com mensales Domini, dicente Domi/ no per Paulum 1. Cor. 10. Non po/ testis mensæ Domini participes es= Surgere cũ Domino quid sit. Mensa Do mini.

Mensa diaboli. se & mensæ Dæmoniorum. Sunt autē in mensa Diaboli diuersa fercula, quidam deuorant carnes putridas & sunt luxuriosi, superbi, auari, Luc. 14. Proue. 5. quorum cibus radix iuniperorum est, Iob 30. Qui pascuntur uento, Oseæ 12. De quibus Hier. Threnorum 4. cap. Qui nutriebātur, inquit, in croceis amplexati sunt stercora. Ab hac ergo cœna, quæ peccandi fenestram aperit, occasionē præbet, surgendum est, qui prius Saulus & persecutor nunc sequatur Paulum, sit neophitus Ecclesiæ Dei alumnus. Surgat cum Publicano Matthæo

Mar. 9. impius usurarius, resipiscat cū Zacheo auarus senex, sit liberalis erga Deum & proximum. Si cum Thoma hactenus dubitasti, iam & cum eodem credens Christum confite-

Luc. 19. re, dicens: Dominus meus & Deus meus.

meus. Qui prius in tenebris ignorantiæ fuerunt, iam intelligentiæ donum attingant. Abominabile quidem est peccare in faciem Domini, sed horribilius perseuerare, magna quidem sunt nostra crimina, & à planta pedis usq; ad uerticem capitis nulla sanitas, sed maior imò maxima est Dei misericordia, Deus pater misericordiarũ est, miserationum suarum non est numerus. Spera in illo. Sperantes in Domino misericordia circũdabit. Cõsidera utrum tibi sit melius ueniam sperare ut Christi patrocinio subleuamẽ habeas, an desperare, ut eiusdem iudicio damnationem æternam incurras & pereas?

Esai. 1.

Deposuit etiam Dominus uestimenta sua, & nos mali speciem, ueterem hominẽ, nuces, primam con

Deponere uestimẽta.

uersationem & consuetudinem dicente Paulo. 1. Thessalo. 5. Ab omni specie mala abstinete uos, & Ephes. 4. Deponite uos secundum pristinam conuersationē ueterem hominem. Recte igitur Ionas propheta: Peruenit, inquit, uerbum ad regē Niniuę, uerbum scilicet comminationis ad rationem: et surrexit rex de solio suo, id est de peccato in quo prius gloriabatur et lętabatur, & abiecit uestimentum suum à se, id est, peccati speciem uel consuetudinem. Sic alio in loco per Zachariam Dominus auferre uestimenta sordida iubet, talē pœnitentiarium egit Iob 6. cap. Quæ prius nolebat, inquit, tangere anima mea, nunc præ Angustia cibi mei sunt, Dominus enim non uult mortem peccatoris, sed ut conuertatur et uiuat, ad ipsum dirigat gressus suos, &c.

Ionæ 3.

Zach. 3.

Ezech. 18.
Matth. 11.
Psal. 118.

Vt

Vt etiam præcincti sint lintheo necesse, id est, deposita ueteri consuetudine, debet indui noua & candida. Colos. 3. Expoliantes uos, inquit Paulus, ueterem hominem cum actibus suis, & induentes nouũ eũ qui renouatur in agnitione Dei, aliter enim nõ agnoscit Deus hominẽ nisi noua ueste indutum. Hæc uestis candida est innocentia, in his qui non peccauerunt, uel pœnitentia in alijs. Hac debemus ex omni parte & omni momento cingi et indui, dicente Psalmographo: Qui præcinxisti me uirtute ad bellum. Lintheum enim tergit & tegit. Sic pœnitentia tergit maculam peccati & tegit offensam dei, ne deus memoretur & uideat ad puniendum. Pręcingit autẽ se qui lumbos mentis & ferociam carnis refrenat, et impetus reprimit, qui itineri uer-

Lintheo se præcingere.

Matth. 22.

Psal. 17.

ſus cœleſtem patriam ſe accingit.

Mittere aquam in peluim.

Mittere uerò aquam in peluim, eſt compunctionem interiorem de peccatis in exteriori confeſſione oſtendere. Sicut enim peluis ſine aqua nihil ualet uel è conuerſo. Sic nec confeſſio ſine compunctione uel è conuerſo, dicente Hieremia, cap. 2. Effunde, inquit, ſicut aquam cor tuum. Omnes enim indigni ſumus, & nemo qui non peccet, nemo cui cum Centurione in Chriſtum credente dicere non conueniat, Domine, non ſum dignus ut intres ſub tectum meum. At in eo digni cenſemur, ſi pœnitẽtes, ſi confeſſi ſi humiles et ieiuni accedimus, conclusit quidem Deus optimus max. nos oĩes ſub peccato, ſed ſic, ut omnibus miſericordiam exhiberet.

Cœpit

Cœpit præterea lauare Christus discipulorum pedas, opera charitatis exercenda esse insinuans Matt. 25. Sic Tobias sepeliuit mortuos: Loth excepit angelos: Sareptana mulier Heliseum prophetā (ut innumeros transeam.) Scriptū enim: Beatus qui miseretur super egenū & pauperem in die mala liberabit eum Dominus, &c. Extergit igitur lintheo qui cum Magdalena officiū humanitatis exercet. Sic etiam cum illa in eleemosynas profluens erat Gotehildis regina uxor Clodouei. Sic coniunx Theodosij, per Xenodochia discurrens, suis manibus ministrabat infirmis, ollas eorum tergens, ius gustans, coclearia offerens, panem frangens, cibosq; ministrans, calices abluens, &c. Sic B. Pulcheria omnia sua pauperibus dereliquit, quę imperator Mar

Lauare.

Magdale.

Gotehildis

Vide hist. Eccles. trip. lib. 9. ca. 30.

Pulcheria

tianus cum multa essent, alacriter dispartiuit.

Sedere. Sedit illis transactis Dominus, & nos quũ legitimè certauerimus, cũ Christo, quia cohæredes, Matt. 5. Rom. 8. mãsiones possidebimus in patris sui regno qui in cœlis est, & est ęterna felicitas, animæ requies, corporis resurrectio ad uitam, ubi mutantur temporalia, caduca in sempiterna gaudia: conduplicabitur enim gaudium uerè piorum in ultima illa anastasi seu resurrectione.

Hæc est illa cœna in qua Christus Dominus passionis suæ tempore liberationem ab æterna morte transmisit fideli turbæ & credituris in se, & tunc instituit & præcepit in perpetuũ memoriale redemptio=

ptionis huius hoc ſacroſanctũ & auguſtum altaris Sacramentum. Hæc eſt cœna, inquã, Euchariſtiæ in qua credentibus uera Ieſu Chriſti caro cum ſanguine apponitur, de qua ipſe Ioannes 6. cap. In qua quidem cœna panis iſte apponitur, qui de cœlo deſcendit, panis uitæ, qui dat mundo uitam, de quo qui mãducat, uitam æternam habebit, credendo, ſcilicet in eum, & Sacramentaliter ueſcendo. Nunc autem potius ab ieiunis ſumi oportet, ut reuerentia ſingulari diſcernatur ab alijs cibis, quod Dominus Apoſtolis per quos Eccleſiã diſpoſiturus erat, diſponendum & docendum reliquit.

Ieiuno ſtomacho accedendum.

Sũt & plęraq; alia loca in ſacris literis, uidelicet figura aut eſus agni paſchalis Exo. 12. nobis uiã ad men

Figuræ exodi 12 expoſitio.

tianus cum multa essent, alacriter dispartiuit.

Sedere. Sedit illis transactis Dominus, & nos quũ legitimè certauerimus, cũ Christo, quia cohæredes, Matt. 5. Rom. 8. mãsiones possidebimus in patris sui regno qui in cœlis est, & est ęterna felicitas, animæ requies, corporis resurrectio ad uitam, ubi mutantur temporalia, caduca in sempiterna gaudia: conduplicabitur enim gaudium uerè piorum in ultima illa anastasi seu resurrectione.

Hæc est illa cœna in qua Christus Dominus passionis suæ tempore liberationem ab æterna morte transmisit fideli turbæ & creditu ris in se, & tunc instituit & præcepit in perpetuũ memoriale redemptio=

ptionis huius hoc ſacroſanctũ & auguſtum altaris Sacramentum. Hæc eſt cœna, inquã, Euchariſtiæ in qua credentibus uera Ieſu Chriſti caro cum ſanguine apponitur, de qua ipſe Ioannes 6. cap. In qua quidem cœna panis iſte apponitur, qui de cœlo deſcendit, panis uitæ, qui dat mundo uitam, de quo qui mãducat, uitam æternam habebit, credendo, ſcilicet in eum, & Sacramentaliter ueſcendo. Nunc autem potius ab ieiunis ſumi oportet, ut reuerentia ſingulari diſcernatur ab alijs cibis, quod Dominus Apoſtolis per quos Eccleſiã diſpoſiturus erat, diſponendum & docendum reliquit.

Ieiuno ſtomacho accedendum.

Sũt & pleraq; alia loca in ſacris literis, uidelicet figura aut eſus agni paſchalis Exo. 12. nobis uiã ad men

Figuræ exodi 12 expoſitio.

ſam Domini oſtendentes. Illi, inquam, panes azimos comedunt, qni recta intentione ſine corruptione uanę glorię exercēt opera bona, qui mandata Dei ſine admixtione implent pariter et obſeruant. Tunc prȩterea caro Chriſti cum lactucis agreſtibus manducamus, quando nosmetipſos pro delictis noſtris affligimus cum cordis amaritudine recogitando omnes annos uitæ in amaritudine animȩ noſtrȩ, dicente

Hiere. 6. Hieremia: Luctum unigeniti fac tibi planctum amarum. Ille comedit crudum, quādo ſine deuotione, ſine reuerentia & honore ad ſacram Euchariſtiam accedit. Caput cum pedibus uoramus, quando uerum Deum & hominē in conſecrata hoſtia credimus. Renes accingimus, quando reſtringuntur delectationes corruptȩ carnis, dicēte Chriſto

Luc.

Luc. 12. Sint lũbi ueſtri præcincti. Tunc etiam calciamenta habebimus in pedibus, quando antiquorum ueſtigia conſpicimus, uitamq́ꝫ bonis operibus imitamur, loquente ſcriptura Can. 7. Quàm pulchri pedes tui in calciamentis filia principis. Hi tenẽt baculos in manibus, qui per cuſtodiam et cautelam contra canes, infernales Cerberos, inſurgunt, Geneſeos. 32. In baculo meo, inquit Iacob, tranſiui Iordanem iſtum. Et Deutero. 4. Cuſtodi teipſum & animam tuam ſolicitè. Neceſſe præterea ut feſtinanter comedamus, quia mors certa, incertior hora. 2. Reg. 14. Quoniam omnes morimur. Et Paulus Heb. 9. Statutum eſt omnibus hominibus ſemel mori. Eſt autem mors pauor diuitum, deſiderium pauperum, euentus ineuitabilis, la Mors.

tro hominis, fuga uitæ, & iuxta Basilium, resolutio omnium. Festinemus ergo, Hebreo. 4. ingredi in illã requiẽ, ad quã nos inuitat Ecclesiasticus cap. 39. In omnibus operibus eius esto uelox. Necessarium etiam ut carnes assas igni comedamus, scilicet per deuotionis internę flammam. 2. Para. 35. Assauerunt phase super ignem, &c.

Crysosto. Formam etiam accedendi nobis ostẽdit D. Chrysosto. in oratione de Philogonio, dicens: Eoq; rogo uos omnes obsecroq;, ut summo studio summaq; cũ alacritate uelitis adesse, sed prius suam quisq; domum repurget, ut uideamus Dominum nostrum in cunis iacẽtem ac fascijs inuolutum, horrendum ac stupendum spectaculum. Quid enim excusabimus aut quam ueniam

niã obtinebimus, si quũ ipse nostra causa descenderit è cœlis, nos ad illum uel ex ædibus ire grauemur? quum alienigenę Barbariq́ ex Perside accurrant, ut illum uideant in præsepi iacentem, tu uerò ne breue quidem spatium emetiri sustines, ut hoc felici spectaculo perfruaris? Nam si cum fide accesserimus, procul dubio uidebimus illum in præsepi iacentem. Siquidem hęc mensa uicem explet præsepis. Nam & hic ponitur corpus Dominicum, non quidem fascijs inuolutum sicuti tunc, sed undiquaq́ spiritu sancto conuestitum. Qui mysterijs initiati sunt intelligunt quę dicuntur. Ac magi quidem nihil aliud quàm adorarunt. Tibi uerò si cum pura accesseris consciẽtia, permittemus ut sumas, & sumpto domum abeas &c̃. Accede igitur tu quoq́ mu-

Magorum pietas quo modo imi tanda.

Eleemosyna.

Pecuniæ contemptus.

nera offerens, nõ qualia deferebãt illi (et tamen etiam illa eadem) sed multo religiosiora. Obtulerunt illi aurum, offer tu temperantiam ac uirtutem. Obtulerũt illi thus, offer tu puras preces, quę sunt odoramẽta spiritualia. Obtulerunt illi myrrham, offer tu modestiã & cor submissum cũ eleemosyna. Magna res est eleemosyna, pręclara & preciosa, ingens donũ est, aut ut melius dicam, ingens bonitas, si per hanc didicerimus negligere pecuniã, & alia maiora discemus. Qui dat eleemosynam, eruditur ad pecuniæ cõtemptũ, discitq; nõ admirari fulgorem auri, scitis enim, scitis, quod pecunia sit instrumentum malorum omnium, quin & innumera bella proficiscuntur è pecunijs. Hanc igitur quisquis didicerit contemnere, in tranquillo seipsum cõstituit, nec iam

iam amplius damni metu terretur. Nam hoc illum docuit eleemosyna. Non amplius concupiscit res proximi sui. Qui enim concupisceret aliena, qui sua profundit ac largitur pauperibus? Nõ amplius inuidet diuiti. Qui nanq; haberet inuidum oculum erga proximũ, qui cupiens fieri pauper animi sui perpurgat oculum? Cæterum in altero sæculo quantum bonorum sortietur? Non excludetur cum fatuis uirginibus, sed cum prudentib. introibit cum sponso. Tanta est uis eleemosynę, ut audacter introducat alumnos suos. Nota est enim ac familiaris cœli ianitoribus, qui sponsi seruant fores: Quod si hisce cum muneribus accesseris, multa cũ fiducia particeps eris huius sacræ mensæ. Iam ergo nunc obtestor ob secroq; ut omnibus modis repur-

gatis animis, fideles, ita demũ adea tis myſteria. Neq; mihi quiſquam dixerit, uereor, habeo cõſcientiam peccatis oppletam, ſarcinã circumſero grauiſsimam. Nec illud perpende, ſed illud conſidera quod benignus eſt dominus. Quandoquidem & Niniuitæ, ut in tertio gradu oſtendimus, tridui ſpacio tantam iram Dei à ſe depulerunt, nec obſtitit illis temporis anguſtia, ſed animi promptitudo, amplectens domini benignitatem, totum peragere ualuit. Et meretricula illa breui temporis momento, quũ ad Chriſtum acceſsiſſet omnia probra diluit. Quin & calumniantibus Iudæis, quod illã admiſiſſet, tantamq; præbuiſſet fiduciam, Chriſtus illis quidem ſilentium impoſuit, hanc uero malis omnibus liberatam comprobatoq; illius ſtudio, ita domum remiſit.

misit. Quid ita tandem? Quoniam feruenti animo & flagranti corde ardentiꝙ accessit fide, sed non sola, sanctosꝙ illos ac sacros attigit pedes, solutis capillis, fontibus lachrymarum ex oculis emissis, unguento profuso. Etenim per quæ deceperat homines, per eadem parauit remedia pœnitentiæ, per quæ auocarat oculos intemperantium, per hæc emisit lachrymas: Per capillos arte compositos multos illexerat ad peccatum, per eosdem pedes absterſit Iesu. Vnguento multos inescarat, per hoc pedes illius lauit. Proinde & tu quibus reb. prouocasti Deum, per has rursum facito propicium: prouocasti illum pecuniarum rapina, per easdem illum recōcilia, quumꝙ & rapta restitueris illis quos iniuria affeceras, & alia insuper addideris, dicito iuxta

Pœnitētia quomodo agenda.

Zacheum, Reddam si quid rapui, quadruplū. Prouocasti linguę maledicentia, multis contumelia affectis, uicissim lingua placato, puras emittens preces, benedicēs maledicentibus, laudans uituperātes, gratias agens iniuriā inferentibus, sed prius præmissa cōfessione sacramētali. Benignus erit dominus, sicuti est, & quemadmodum parturiens cupit eniti fœtum, ita et ille cupit effundere suam misericordiā. Egressi sunt Magi, egredere tu è temporarijs negocijs, ad Iesum proficiscere, &c. Nunc aūt multi in tantam uecordiam tantumq; uenere contemptum, ut quum innumeris scateant malis, nullā tamen uitæ suæ curam habeant, sed in diebus festis negligenter ac temere ad mensam hāc accedant, haud intelligentes quod cōmunionis tempus non est festum,

inquit

inquit idem D. Chryſoſtomus, neque celebritas, ſed conſcientia pura uitaq́ à peccatis repurgata. Quēadmodū enim qui ſibi nullius mali conſcius eſt, ſingulis diebus accedere poteſt, ſic qui peccatis occupatus eſt, nec pœnitet, eum ne in feſtis quidem accedere tutum eſt. Neq; enim ſemel in anno accedere, liberat nos à peccatis ſi indigne acceſſerimus, quin hoc ipſum potius auget damnationem. Quapropter adhortor uos omnes ne negligenter, ueluti feſto die cogente ad diuina myſteria accedatis, ſed ſi quādo parabitis huius ſacræ hoſtiæ fieri participes, multis ante diebus repurgetis uoſipſos per pœnitentiā, precationē & eleemoſynā. Deniq; per hoc, ut uacetis ſpiritualib. nec denuo conuertamini canis in morem ad propriū

uomitum. An non enim absur-
dum tantam habere curam rerum
corporaliũ, ut appetente festo mul-
tis ante diebus uestem è scrinijs de-
promptam diligẽter appares, emas
calciamenta, mensa largior splendi
diorq; paretur, denique uariam un
diquaq; rerũ copiã excogites, om-
nibusq; modis temetipsum ornes
nitidũq; reddas, animę uerò negle-
ctæ, sordentis, squalidæ, fame con-
tabescentis nullum habere respe-
ctum, quum sola maneat impura,
ac corpus quidem nitidum huc ad-
ducere animam uero nudam incul
tamq;? Atqui corpus quidẽ uidet
conseruus neq; quicquam est de-
trimenti, quomodocunq; habitum
fuerit, illam autem uidet dominus,
qui grauissimè punit negligẽtiam.
An nescitis quod hæc mensa ple-
na

na est igni spirituali? Et quemad-
modum fontes aquæ uim exun-
dant, ita hæc flammam quandam
habet arcanam. Ne igitur accesse-
ris stipulam adferens, non lingna,
non fœnum, ne augeas incendium
exuratq́ animum ad communio-
nem accedentem, sed accede ferens
lapides preciosos, aurum argentũ,
quo puriorem reddas materiam,
multoq́ cũ lucro discedas. Si quid
mali est abigas ab animo. Habet
quis inimicum, grauiter læsus est,
soluat simultatem, coherceat ani-
mum exardescentem, intumescen-
temq́, ne quis sit tumultus aut per-
turbatio. Regem enim excepturus
es per communionem: quum au-
tem rex ingreditur animam opor-
tet magnam esse tranquillitatem,
multúmque silentium, profun-
dam cogitationum quietem. Sed

atrociter læsus es, nec potes iram re mittere. Quid igitur? An igitur te ipsum magis etiam & grauius læ= des? Neque enim tantis malis te affi= ciet inimicus, quęcunque fecerit, qui bus teipsum afficis, si non illi recon ciliieris, sed Dei leges conculcaris. Ille te contumelia affecit, dic mihi num tu ideo Deum afficies contu= melia? Etenim non recipere in gra tiam eum qui molestiã attulit, non tam est illum ulcisci, quàm Deum afficere contumelia legis huius au torem, præcipientis ut inimicis re conciliemur, priusquam acceda= mus ad altare. Proinde ne respicias ad conseruum, neque ad magnitudi nem iniuriarum, quas intulit ille, sed ad Deum, illiusque timore in ani mum demisso, illud expende, quod quo maiorem uim admoueris ani= mo tuo, post innumera mala co

gens

gens illum redire in gratiã cum eo, qui molestiam intulit, tanto maius præmium feres à Deo, qui hæc præcepit. Et quemadmodũ hic Deum excipis multo cum honore. Sic & ipse te illic multa cum gloria excipiet, reddetq́ tibi millecuplã istius obedientiæ mercedem, quam nobis omnibus assequi contingat gratia & benignitate Domini nostri Iesu Christi, cui gloria et imperium in sæcula sæculorum. Sed de his hactenus, ad ulteriora progrediundum.

Cum igitur tanti emolumenti sit tantæq́ felicitatis digne sacra Eucharistia uti, nónne blasphemi, & prorsus talpæ dicuntur merito hi qui uel indigni ad sumendũ accedunt, uel omnino sumere contemnunt? Indigne autem accedũt,

qui pœnitentiam peccatorum, & iamiam prædicta ut debent, non e=
Qui indigne accedant ad sacrum. gerunt, & qui non satis diligentes in confitendis reatibus fuerũt, neq; ab omnibus cõtinendi sese propo⸗situm habent. Si conscientia tua te accusat, cur pollutus agni purissi=mi carnẽ gustando inquinas? Non culpam sic agendo abstergis, sed potius grauas, & in maximum te scelus tanquam in pistrinam præci
1. Corin. 11. pitas. Probet, inquit Paulus, autẽ seipsum homo, & sic de pane illo edat, & de calice bibat. Qui enim manducat & bibit indigne, iudiciũ sibi manducat non dijudicans corpus Domini. Quid enim reum esse corporis & sanguinis Domini, nisi illis fieri similem, qui saluatorẽ contumelijs affectum cruci affixerũt? uerbis illi petulantibus insultabãt, tu gustu temerario offendis. Fla=gellis

gellis illi percutiebant, tu manibus
imũndis contrectando uiolas: Cru
cifigebant illi, tu quotidie peccato-
rum aculeis cõfodere non dubitas:
Illi saltẽ ut honestè sepeliretur per-
miserunt, tu in foueã feculenti pe-
ctoris mundissimum corpus Ihesu
præcipitas. Horret Ioannes Bapti-
sta accedere & tangere uerticẽ Do
mini, imò corrigiam calciamenti,
quid tu immunde? Iudæi se parant
& mundant sacrificia sua facturi,
& ecce hoc magis Sacrificium. In
nulla curia regis temporalis sine lo
tione manuum ad mẽsam sedetur,
& tu illotus accedis? Calices, para-
menta, omnia alba & nitida admo-
nent ut tu & nitidus sis & lotus. Si
tãta puritas illis erat necessaria, pro
thymiamatis oblatione, nos qui no Exod. 30.
uæ legis sacerdotes sumus, illotis
animis cur ad Christi corpus eden-

dum accedimus? Scriptũ erat Leui. 21. Si quis de semine Aharõ habuerit maculam, is non offerat Deo panes, neq; ad ministerium eius accedat. Cur ergo qui cõmaculatas habẽt consciẽtias, panẽ cœlestem, panem corporis Christi, & offerre & edere præsumũt? Nec Centurio Lucæ 23. non nisi munda syndone Christum mortuum censuit inuoluẽdum, et cur nos uiuentem ipsum ac gloriosum in conscientiam, omni lasciuia sordidiorem, cõijcimus? hæc quis non uidet, Christiano cui uis, quàm sint abominãda? Quam obrem ipse idem Dominus in Malachia Propheta de talibus conqueritur, dicens: Ad uos ò sacerdotes, qui despicitis nomen meum, & dicitis: In quo despeximus nomen tuum? In eo quòd offertis super altare meum panem pollutum. Et dicitis:

Malach. 1.

titis: In quo polluimus te? In eo quod dicitis, mensa domini despecta est. Offerimus autem panẽ pollutum, quoties impuris manibus oblatio- nem sanctã contrectamus, & licet illa pollui non possit, nobis tamen nostra imputatur nequitia. Men- sam autem Domini despectã esse dicere uidemur, quoties ad eã con- tẽptim temerarieq; accedimus, qua si ad corporis cõmunes epulas in- uitati, non ad animæ alimentũ sin- gulare. Vnde Chrysosto. Hom. 60 scribit: Neq; enim parua pœna, in- quit, proponitur indignè sumenti- bus. Considera quantum aduersus proditorem indignaris, contra eos qui crucifixerunt. Itaq; considera, ne tu quoq; sis reus corporis & san guinis Christi. Illi sanctissimũ cor- pus iugularũt, tu uerò polluta susci pis anima, post tot beneficia. Nec

enim satis fuit, homo fieri, colaphis cædi, & iugulari, uerum, & semetipsum nobis commiscet, & non fide tantum, uerum & ipsa re nos suum efficit corpus. Quo non oportet igitur esse puriorem tali fruentem sacrificio? quo solari radio, nõ splendorem manuum, carnem hãc diuidentem? Os quod igne spiritali repletur, linguam, quę tremendo nimis sanguine erubescit. cogita quali sis insignitus honore, quali mensa fruaris, quod angeli uidentes horrescunt, neque liberè audent intueri, propter emicantẽ inde splẽdorẽ. Hoc nos pascimur, huic nos unimur, & facti sumus unum Christi corpus & una caro. & infra. Quænam igitur erit nobis excusatio, cũ talibus pasti, talia peccemus, cum lupi fiamus, agnum comedentes, cum tanquam oues pasti, more

leonum

leonum diripiamus. Hoc enim mysterium non à rapina tantũ, uerum & ab omni uel tenui inimicitia purũ esse penitus iubet, est enim pacis mysterium. Hactenus ille.

Irrepserunt autẽ & glomeratim sese Stygijs extulerũt undis, deploratissimis illis, ferè nouissimis temporibus non parum multi, qui nullo pudore perfusi, putida ista lingua sua, ut cum piorum uenia loquar. cum Berengario (hic sancti Mauritij Andgauensis Ecclesiæ diaconus, at Rhomæ coram pontifice Rhomano Nicolao Et. 13. Arhiepiscopis, & 100 Episcopis abiurauit, Canone ego Berengarius de conse. di. 2.) sacrum mysterium, non secus uertiginis impelluntur, ac Enthei & Milamonides in Bromij festo. MISSAM insectan- Berẽgarius

Odyssex lib. 17.

tur. Sed quemadmodum uascula inania maximè tinniunt, Ita hi de hoc mysterio loquacissimè garriũt futiliter digni ut mittãtur ad Echetum regem, & quum omnis ingratitudo sit execrabilis, nulla tamen detestabilior quàm in ecclesiã matrem. Quæ etiamsi parum officiosa fuisset hactenus, erat tamen ipsorũ oculatissimorum, quorundam sacrificorum seu mystarum uitia, uel tegere, uel commode interpretari. Nunc uerò pro officijs ea reponũt ingratissimi, quæ hostis non faceret hosti. Philippus rex Macedonum duci cuidam, qui eius possessionem à quo naufragus fuerat humanissime exceptus, à rege flagitatam acceperat, frontem ferro candenti hoc elogio insignijt, HOSPES INGRATVS. An non ipsi ingrati (qui toties uibrarunt

runt

runt uipeream linguam in sacram actionem) digniores sunt, quorum frontibus cauterio titulus hic inuratur. Sed ego exprobrandi finem faciam, quum multi lacescendi finem faciant nullum.

MISSA.

Tremendi sacri mysterij actionem summis studijs obseruatam ritè fuisse uel ex unico Dionysio Eliopolitano Apostolorum discipulo liquet, sed illo omisso quid cum illo docuerit hactenus de sacratissima illa pertractatione prudentissima dispensatrix ecclesia, breuibus Deo dante explicabo.

Missę nomen uetustum esse, clementis canon testatur cap. 73. dicta à dimittendo, quia tunc ad propria

Missæ nomen unde.

fidelis quisque dimittitur, unde in Aurelienſi concilio cōſtitutum eſt (concil. Aurel. cap. 22. de conſti. di. 1. c. omnes fideles.) ut cum ad celebrandas miſſas in Dei nomine cōueniutr, populus nō ante diſcedat quàm Miſſæ ſolennitas compleatur: uel ſecūdum quoſdam, dicitur Miſſa quaſi tranſmiſsio, eo quòd populus fidelis per miniſterium ſacerdotis (qui fungit̃ miniſterio mediatoris inter Deum & homines) preces & ſupplicationes & uota tranſmittat altiſsimo.

Et reuera ſimpliciter loquendo, huius ſancti myſterij pertractatio, nihil aliud eſſe uidetur, quàm mors Chriſti, & uita hominis: Quod Miſſæ ſacratiſsimum ſacrificium in nouiſsima cœna inſtitutum ſit à Chriſto, unanimi conſen ſu approbant Euangeliogra-

Euangeliographi Matth.26.Mar.
14.Luc.22.1.Corin,11. Vnde Isido= Isidorus.
rus non contēnendus author, Si B.
Rhenano uiro profundissimo cre-
dimus, libr.1.de of. capit.15. inquit.
Ordo Missæ uel orationum quib.
Deo oblata sacrificia cōsecrantur,
primo à sancto Petro est cōstitutus
cuius celebrationem uniuersus per
git orbis, Latini scilicet, Hispani, A quibus celebretur Missa.
Galli, Itali, Scoti, Poloni, Ruteni,
Moscouitæ, Græci, Armeni, Indi,
Georiani, Chaldæi, Inclyta Germa
nica natio, exceptis aliquibus.

MISSAE ACTVS, & qui modum rei diuinæ faciendæ auxe- rint.

In hac sacratissima tractatione
fiunt obsecrationes, postulationes,

gratiarumactiones, pro omnibus hominibus, pro regibus, pro infirmis. & pro omnibus qui in sublimitate sunt constituti 1. Timoth. 2. dicente August. de Tem. sermo. 237. Ecce post sermonem fit Missa catechumenis, manebunt fideles, uenietur ad locũ orationis: Gelasius primus, orationes id est precum clausulas adiecit.

Augustin.

Confessio seu accessus

Fit in primo accessu confessio & pectoris tunsio, quia iustus in principio sermonis accusator est sui prouerb. 18. In contritione, in oris cõfessione, & operis satisfactione, cum enim tribus modis peccemus, scilicet cordis cogitationibus, oris locutione, & opere perpetrando. Ita trib. modis pœnitere debemus, corde uidelicet per dolorẽ, ore per pudorem, & opere per laborem.

Vnde

Vnde Basilius in regula Monach. Basilius.
cap. 12. inquit: Necessarium uide-
tur ijs, quibus dispensatio myste-
riorum Dei commissa est, confiten
da esse peccata. Porrò sicut introi- Introitus.
tus sacerdotis aduentum Christi si-
gnat. Sic Antiphona quæ canitur Antiphona.
ad introitũ, desyderium aduentus
eius ostendit. Damasus confessio-
nem, quę fit à sacerdote, priusquam
altare conscendit, addidit, quidam
tamen Pontiano assignant. Cœle-
stinus Missæ introitum, cuius ini-
tium est psalmus, Iudica me Deus.
Fertur Damasus Pontifex, qui An
no 370. claruit, omnium primus hy
mnum, gloria patri &c. qui tribus
diuinis personis redditur, ad extre-
mum quenque psalmum adiecisse.
quem in Niceno conuentu, sub Cõ
stantino pio, prius editum etiã me-
moriæ proditum est.

Kyrie eley son nouies dicitur.

Sequit̃ Kyrie eleison, quod interpretatur domine miserere. Vnde Isaias capit. 33. Domine miserere & exaudi. Dicitur autem nouies, sunt enim nouem genera peccatorum: Serpens, & est peccatum originale: Mulier, & est delectatio, peccatum ueniale. Vir id est ratio consentit mortaliter: Est præterea peccatum cogitationis, loquutionis, perpetrationis, ut supra ostendimus. Est etiam peccatũ fragilitatis per impotentiam. Simplicitatis per ignorantiam: Malignitatis per inuidentiam. Hoc est peccatum in patrem, in filiũ, in spiritum sanctum, & ideo canit ecclesia ter ad patrem Kyrie eleison, ter ad filiũ Christe eleison, ter ad spiritũ sanctum Kyrie eleison, pater enim & spiritus sanctus sunt eiusdem naturæ tantum. Ad filium uero sub alio, quia filius

etsi

etsi sit eiusdem naturæ cum illis, est tamen etiam alterius, ut geminæ gigas substātiæ. Gregorius Antiphonam quæ introitum sequitur. Item ut nouies Kyrie eleison et antiphona post Epistolam, Euāgelicum & communionem adiecit.

Hymnus angelicus.

Confestim annectitur hymnus angelicus, in quo gloria in excelsis Deo & pax hominibus bonæ uolūtatis attribuitur, illa igitur, cū euangelium sint, Symmachus cum Telesphoro sanctissimæ Missæ addiderunt, maxime cum sacerdos angelus Dei sit, Malach. 2. Bonæ uoluntatis homines sunt qui suscipiunt natum Christum, non qui cum Herode turbantur & persequuntur, Matth. 2. Vnde Esaias cap. 47. & 48. Non est pax impijs, dicit dominus. Datur autem quadruplex hominibus pax propter quadrupli

cem discordiam, prima erat inter Deum & homines, propter præcepti transgressionem. Secūda, inter angelos & homines, propter Adę & Heuę eiectionem, unde Gregorius os spiritussancti. Quando extranei eramus, inquit à Deo, extraneos nos angeli deputabant. Tertia est inter homines & homines, propter diuersarum legū ęmulationem. Vltima inter carnē & spiritū, propter mutuā altercationē, primo enim spiritus corrumpit carnem, & nunc caro corrumpit spiritum, &c.

Quòd uerò sacerdos dicendo, Dominus uobiscum, sæpius ad populum in altari uertitur; hoc de Hebræorum quoq; ceremonia sumptum constat, quorū sacerdos inter Sacra sese circumagebat, aspergendo sanguinem animalis immolati.

De

De efficacia orationis, quis, ad quem, quid, ubi, quomodo, et quando, oratio fieri debeat in illo meo Tyrocinio satis superq; ostensum est, prudens ergo hic prætereo. Sed interim notandum semper collectas in numero impari fieri debere, unica uel tres quia uel propter unitatis sacramentum uel mysterium indiuiduę trinitatis. Quinq; ad hęc uel septē propter quinq; partitam Domini passionem, uel spiritū gratiæ septiformis. Binarius autē numerus ab unitate recedit, & ab eo cæteri diuisibiles numeri sortiūtur originem.

Collectæ in numero impari fieri debent.

Esai. 11.

Præmittitur Epistola Euangelio, præcursoris enim designat officium, qui præiuit ante faciem Domini parare uias eius, Ioann. 1. Et quod Latinis supermissio uel sun

Epistola.

pererogatio eſt, idipſum Epiſtola Græcis.

Graduale Alleluia.

Sic canitur Alleluia poſt Graduale canticũ lætitiæ poſt luctum pœnitẽtiæ, de quo Auguſt. in Pſal. 106. ſic ſcribit: Eſt enim Alleluia & bis Alleluia, quod nobis cãtare certo tẽpore ſolennis moris eſt, ſecundum antiquam Eccleſiæ traditionem. Neq; hoc ſine ſacramento certis diebus cantamus Alleluia. Certis quidem diebus cantamus, ſed omnibus cogitamus. Si enim hoc uerbo ſignificatur laus Dei, ſemper ſit in corde, etſi non in ore meo. Ex his igitur nemo eſt, quin facile perſpiciat conſuetudinem pſallendi alleluia per eccleſiam non recenter natam, quam Auguſtinus fatetur antiquam. Et idem Auguſt. tracta. 8. in epiſto. Ioan. Nunc cantauimus

uimus alleluia. Nunquid semper hoc facimus? Vix unius horæ non toto spacio, sed parua particula cantamus alleluia. Et alio in loco idem Augusti. ad inquisitiones Ianuarij lib. 2. ca. 15. Post resurrectionem, inquit, & ieiunia relaxantur, & stantes oramus, quod est signũ orationis, unde etiã omnibus diebus dominicis, obseruat̃ id ad altare et Alleluia canitur. Sic Athanasius Alexand. ille episcopus Anno domini 380. in li. de uirginitate inquit: Post tres autem psalmos dic Alleluia. Sic in Anglia (Autor est V. Beda qui uixit Anno 732.) Barbarorum ingentes copias pauci admodum fideles etiam inermes alta uoce canentes Haleluia deleuerunt. Laudatur autem Deus tribus linguis, Hebraica, quæ propter legem omnium mater est linguarum, hęc san

Tribus linguis laudatur Deus in Missa.

cta dicitur quia nihil quod impudi
cum, lasciuum, aut turpe sit facile
reperies, emanauit enim de cœlo,
fuitq; ante exortam in Babylone
confusionem linguarum, in quo i-
diomate data est à Deo patre lex, &
à Christo filio prædicatum Euan-
gelium, & per spiritũ sanctum data
in prophetis tot oracula: & cum o-
mnes linguę passę sint & continuo
patiantur uarias immutationes &
corruptiones, hæc sola semper per-
seuerat inuiolata. Græca, quæ do-
ctrix est sapientiæ. Latina, quæ im
peratrix est propter Rhoma. Do-
minium imperij (Hebræis est Mal
chuth Romyth.) & sedis Aposto-
li. Præterea id consulto factũ, quo
ad imitationem eius tituli, qui su-
per crucem seruatoris positus fue-
rat. Anastasius primum constituit
Alleluia ex Hierosolymis transla-
titium

titium est. Gelasius fecit Antipho-
nam quam Tractum uulgò appel
lant, & Hymnos.

Textus præterea Euangelij su- Euangeliũ
mitur de altari, quia de Sion exiuit
lex, & uerbum domini de Hierusa
lem Esa. 8. non de monte Synai si-
cut Mosaica lex, Exo. 20. Lex quip
pe illa scripta fuit in tabulis lapi-
deis, Euãgelica uero in tabulis cor-
dis digito Dei qui est spiritus domi
ni, Luc. 11. Illa autem lectio sancta
aduersus Aquilonẽ legitur, ut A-
quilo surgat, & Auster adueniat, id
est ut diabolus qui Hebræis Abad
don seu Harmagedon est, fugiat,
& paracletus accedat, unde & dia-
conus munit se signaculo crucis, ne
archechtròs qui bonis insidiatur
operibus, tollat ei deuotionem de
corde, uel sermonem de ore. San-

ctus Hieronymus Euangelium & epistolam addidit. Non enim autoritas reperitur ualentior, imò lex ipsa ad comparationem Euangelicæ puritatis immunditia nominatur, quod pulchrè nobis ostendit Hiero. in Esaiæ ca. 64. Et ut Hirenei uerbis utar in lib. 3. cap. 8. Sicut, inquit, quatuor sunt regiones mundi, in quo sumus: Ita quatuor principales spiritus, & deseminata est Ecclesia super omnem terram. Columna autem & firmamentum Ecclesiæ est Euangelium, spiritus uitę consequēs est habere quatuor iā columnas undiq; flantes incorruptibilitatem, & uiuificantes homines, hæc Hireneus. Et Euangelij tanta maiestas est, Hiero. teste in Ezech. c. 1. In eo enim nihil est, quod nō luceat, & splendore suo illuminet, ut etiam quæ parua putantur & uilia, spiritus

Euangelij dignitas.

Hireneus.

ſpiritus ſancti fulgeant maieſtate. Eſt autem uirtus Dei Euãgelium, quia uirtutem Dei nunciat dicente Paulo 1. Corinth. 1. Nos prædicamus Chriſtum Dei uirtutem. Altero modo uirtus Dei dicitur, quia uirtutem Dei habet in remiſsione peccatorum, Ioan. 15. Iam uos mundi eſtis propter ſermonem quem locutus ſum uobis. Virtus inquam ualens, in ſalutem omni credenti, & in condemnationẽ non credẽti. Per ſuaue iugum Euangelicæ legis ab onere legis Moſaicæ, exceptis moralibus, nos redemit dominus. Lex quidẽ data per Moyſen, gratia autem & ueritas per Chriſtum Ieſum facta eſt. Hinc Iacobus capit. 1. Euangelium uocat legẽ libertatis, utpote multo faciliorẽ lege Moſaica, Acto. 15. &c.

Euangelium uirtus Dei & lex libertatis.

Poſtmodum plenis buccis into- Symbolũ.

nat Ecclesia Symbolum illud Apostolicum, & est confessio fidei nostræ, quæ haud dubiè ab omnibus iure obseruari debet: unde ad istius corroborationem censuit conciliũ Oecumenicum Basiliense sessione 21. minime prætermittendum esse Symbolum, in hæc uerba concludẽs: Abusum aliquarum Ecclesiarum, in quibus Credo in unum Deum, quod est Symbolum & confessio fidei nostræ, non completè usq; ad finem cantatur, aut præfatio seu oratio Dominica obmittitur, uel in Ecclesijs cantilenæ sæculares uoce admiscentur, seu Missa etiam priuata sine ministro, aut præter secretas orationes ita submissa uoce dicitur quod à circumstantibus audiri non potest abolentes statuimus, ut qui in his transgressor inuentus fuerit à suo superiori debite castigetur.

tur. Symbolum autem collationē significat, quia in unū contulerunt Apostoli seu Patres q̃uod omnes senserunt de Deo. Fuit autem Symboli decantatio Marci Pōtificis primi decretum.

Sed forte Hymnos & Psalmos, Symbolum Athanasij, cantum angelicum scripturam esse negabis. Dic ergo, Paulus quid sibi uult ad Ephesios cap. 5. dicens: Impleamini spiritu sancto loquentes uobismetipsis, in hymnis, & canticis spiritualibus, an prohibebis quatuor in Apocalypsi animalia, & 24. seniores habentes coram agno citharas et phialas aureas, plenas odoramentorum quę sunt orationes sanctorum, ne canāt & dicant, Dignus es Domine aperire librum & soluere signacula eius? Sed quando ua-

Cantus Ecclesiæ non est contemnendus.

Apoca. 5.

rios orandi ritus superius ostendimus consulto prætereó, &c.

Offertoriũ. Sequitur offertorium, trahens nómen ab offerendo, quia dum offertorium cantatur, sacerdos accipit oblationes (quas conuertere oportet nõ in prophanos, sed in pios usus pauperum, & iuxta necessitatis mensurã) à populis, uel hostiis à ministris. Vnde Christus Matth. 5. Si offers munus tuum ad altare, & ibi recordatus fueris, quòd frater tuus habet aliquid aduersum te, relinque ibi munus tuũ ante altare, & uade prius recõciliari fratri tuo, et tunc ueniens offeres munus tuũ. Et Exo. 23. Nòn apparebis, inquit Dominus, in cõspectu meo uacuus. Constat igitur in utroq; testamento offerẽdum, tam sacrificium mũdi cordis quàm rei alterius cor-

poralis

poralis. Sic humilis Theodosius imperator obtulit ad altare munus diuo Ambrosio Mediolanensium Episcopo. Et ideô fides est in Symbolo, laus in offertorio, fructus in sacrificio.

Hist. Eccle. Trip. libr. 9. cap. 30.

Sacerdos ad altare Dei stans, exhortatur populum Dei, orare pro incredulis, ut eos Deus conuertat ad fidem. Et pro Catechumenis, ut desiderium regenerationis habeãt. Et pro fidelibus, ut in eo, quod esse cœperũt, eius munere perseuerent, inquit D. August. ad Vitalem Epistola 107. Et D. Chrysosto. in libris de orando Deum, inquit: Idcirco necesse est sacerdotem tanta esse uitę sanctimonia purum, ut si in ipsis cœlis collatus inter cœlestes illas uirtutes medius staret. Terribilia nanque atque horrifica fuisse ferunt,

Sacerdos orat ꝑ circumstantibus.

quæ gratiæ tempus præcesserunt, quod genus fuere, tintinnabula, mala punica, lapides pectori sacerdotis, itemq; alij humeris eiusdem superpositi, mitra, strophiũ, uestis ad pedes usq; demissa, lamina aurea sancta sanctorꝝ, ingẽs intus quies, atq; silentium, &c. At uerò si quis ea ipsa, quæ gratiæ tempus nobis aduexit, examinet, terribilia atque horrifica quæ dixi, iudicabit admodum esse leuia, ac quod de lege à Paulo dictum est, 2. Corin. 3. hic demum uerum esse comperiet, quandoquidem ne glorificatũ quidem fuit, quod glorificatum est in hac parte, propter eminẽtem gloriam. Nam dum conspicis Dominũ immolatum, sacerdotem sacrificio incumbentem, ac preces desuper fundẽtem, tũ uerò turbam circũfusam precioso illo sanguine intingi ac ru-

rubefieri, etiam ne te inter morta-
les uersari, atque in terra consistere
censes? An non potius è uestigio in
cœlos transferris? an non carnis co
gitationem omnē abijciēs, nudo a-
nimo, mēte pura circumspicis quæ
in cœlo sunt? Papè q̄ magnum hoc
miraculum? quàm magna Dei er-
ga humanum genus beneuolētia?
En qui cum patre sursum sedet, in
illo ipso temporis articulo omniū
manibus pertractatur sacerdotum
uidelicet, ac se ipse tradit uolentib.
ipsum excipere ac complecti. Fit
autem id nullis præstigijs, sed aper
tis, ac circumspicientibus circumsi
stentium omnium oculis. Nūquid
ista tibi digna contemptu ac despe
ctu esse uidentur? aut eiusmodi, ut
possit quis contra ea attolli atque in-
surgere? Visne & sanctimoniæ isti
us excellentiam alio miraculo per-

ſpicere? Ponito ob oculos Heliam illum, præterea & infinitam illam turbam circũfuſam, & ſacrificium lapidibus ſuperpoſitum, tum uerò reliquos omnes admodum quietos ac taciturnos, ſolum autem prophetam preces fundentem, ſecundum id flammam de repente, è cœlo delabẽtem, ſacrificiumq́ ipſum lambẽtem, mira ſunt iſta profectò ac ſtupore omni plena. Ab illis ergo ſacris ad noſtratia ſacra te transfer, & ea non mira modò eſſe uidebis, ſed etiam omnem ſtuporem excedentia. En aſtat Pontifex, non ignem geſtãs, ſed ſpiritum ſactum. Is preces diuturnas fundit, nõ quo flãma cœlitus dilapſa, ſacra appoſita abſumat, ſed quo gratia in ſacrificium influens, per illud ipſum omnium animos inflammet, & puriores reddat argẽto igni excocto, pur-

purgatoq́;,&c. Hoc ergo myſteriũ omnium maximè horrendum, uerendumq́; quis non inſanus,ac qui idem mentè alienata nequaquam ſit, faſtidire, ac deſpicere poterit? An ne ignoras futurum nunquam fuiſſe, ut humanus animi captus, Sacrificij ignem illum ſuſtineret, ſed funditus omnes tum fuiſſe interituros, niſi magnum diuinæ gratiæ auxilium affuiſſet?

Adoletur Thus ad altare in acerra,& id primus fecit Aaron dicente domino ad Moſen: Ponas altare contra uelũ,& adolebit incenſum ſuper eo Aaron ſuaue fragrans, ſicut in Exodo eſt,grana autẽ thuris in Altari incenduntur & concremantur,ad ſignificandum ardorem charitatis & orationem. Vnde petebat Pſalmiſta,dicens: Dirigaa

Adoletur thus ad altare.

tur domine oratio mea ſicut incen-
ſum in conſpectu tuo. Signat ergo
ut apertius dicam, Thus diuinita-
tis Chriſti recognitionem, taſtante
Gregorio. Secundo orationis de-
uotionem Grego. thure quod Deo
incenditur uirtus orationis expri-
mitur. Thus enim nō emittit odorē
niſi incendatur: Sic nec oratio ſine
feruore deuotionis & igne charita
tis. Signat etiam thus diuinę laudis
oblationem. Sicut enim thus eſt o-
doriferū & per ipſum honoramus
Deum, et ſua uirtute fœtores expel
lit. Sic Sacrificium laudis eſt odo-
riferum Deo.

Tandem finita oratione, & illis omnibus, ſequitur principium præfationis, in quo gratiarum actiones quas debemus domino Deo diri- (Præfatio.) guntur ad dominum per Chriſtum

do-

dominum nostrum, corda autem fidelium cœlum sunt, quia in cœlo quotidiè eriguntur, dicente sacerdote, in præfatione SVRSVM CORDA. Securi respõdent, Habemus ad dominum, inquit D. Augusti. Sermo. de Temp. 44. In hac, inquam, credimus & confitemur, tam ore quàm corde, maiestatem Dei immensam quam laudant angeli, adorant dominationes, tremũt potestates, qui sanctus Deus, sanctus fortis, sanctus & immortalis, Dominus Deus exercituum, plena est omnis terra gloria eius. Et ter dicitur ἅγιος & semel Deus, sic enim trinitatis & unitatis mysterium cõprobatur. Sanctus dicitur id est sanctificans non autem sanctificatus. Quæ omnia locupletissimè comprehendens Diuus Iohãnes Chrysosto. Sermo. de incomprehensibi-

Ter dicitũ Sanctus.

Chrysost. li Dei natura Tom. 2. inquit. Tempore illo (Mysteriorum) mi frater, non solum homines clamorem illum horribilem reddunt, sed etiam angeli domino genu flectunt, & archangeli rogant, habent sibi tempus id idoneum, habent sacram illam oblationem in fauore. Itaq; ut

Angeli pro nobis orãt.

homines ramos olearum gerentes mouere reges consueuerunt, eoq; arboris genere misericordiam cõmemorãt, & humanitatem. Sic angeli tunc pro ramis oleaginis corpus domini ipsum protendẽtes, rogant pro genere humano, q. d. pro his domine rogamus, quos tu adeò dilexisti, ut pro eorum salute mortem obires, animam cruce efflares: pro his supplicamus, pro quibus ipse tuum largitus es sanguinem: pro his oramus, pro quibus corpus hoc immolasti. Hæc ille. Et

profectò

profectò si uel solam Christi passionem ac redemptionem nostram recte agnosceremus, & assiduè prę mentis haberemus oculis, maximè in hac sacratissima pertractatione, nunquam ab ingeniculatione & deuotissimo clamore cessaremus, nisi quũ necessitas aut naturæ prohiberet imbecillitas. Inspiciat, queso, omnis Christianus oculis cordis illa mysteria, mouebit sibi (ueŗa loquor) Sympathiam. Sciendum interim præfationes, quæ Canonem præcedunt, Vrbanum addidisse. Præterea ut in præfationibus, sanctus, sanctus, sanctus Dominus Deus Zebaoth, cantaretur Sixtus primo statuit, quod ab Iesaia Propheta mutuò sumptum est.

Hoc est cõpassionem

a

Canon in secreto canitur.

CAnon autem in secreto canitur, ea etiã ratione MISSA Latine canitur. Sic enim non uilescunt sanctissima uerba quæ alias ab indocta et rudi plebecula incongruis horis cum petulantia & & irrisione hinc inde decantarentur.

Missa latine canitur.

Author canonis.

Canonis partem, Te igitur, quę deinde initium esse cœpit, Gelasius dedit, sicuti ante eum Syricius, communicantes, quod nunc tertio loco ponitur. Leo adiecit, Hãc igitur oblationẽ, Gregorius tres subiũxit postulationes; diesq; nostros in tua pace disponas, atque ab æterna damnatione nos eripi, & in electorum tuorum iubeas grege numerari. Ex quo apparet, ipsum Canonem

nonem sanctũ, à multis sanctis patribus orthodoxis, qui sunt os spiritus sancti, esse compilatum: uolunt alij Gelasium Africanum (quinquagesimus primus à Petro Anno 484) tradidisse Canonem. At præsente urso, non opus est querere uestigia, ut habet Prouerb.

Litera T. in fronte Canonis.

Et forte diuina factum est prouidentia, licet humana non sit industria procuratum, ut ab ea litera T Canon inciperet, quæ sui formam signum crucis ostendit & exprimit in figura ταῦ, & serpente æneo, Ezech. 9. Nume. 21. Significatur autem eo signo triumphus Christi cõtra diabolũ per mortem, quemadmodum uexillo alicuius belli imperatoris uictoria notatur.

In illo Canone (Canon Græca

Cõmemoratio sanctorum. dictio, regulam significat) cõmemmoratio fit sanctorum, quia charitas nunquàm excidit, hinc euidenter apparet, quàm sanctum sit ac salubrè Missarum interesse mysterijs cum sacrificium Eucharistiæ pro circumstantibus offeratur specialius, unde cautum est legibus de consecr. dist. 1. c. omnes fideles. Omnes fideles qui ad sacrum illud mysterium confluunt, scripturas Apostolorum & Euangelistarum audiãt. Qui uerò non perseuerauerint, uelutí inquietudinarij Ecclesiæ recedant, hos enim communione priuari oportet: Cæterum de commemoratione sanctorum Augusti. de ciuit. Dei lib. 8. cap. 27. Et lib. 22. ca. 10. inquit: Quis autem audiuit aliquando fidelium stantem sacerdotem ad altare, etiam super sanctum corpus Martyris, ad Dei honorẽ,

Augustin.

cul-

cultúmque constructum, dícere ín precibus: Offero tibi sacrificiũ Pe-tre, uel Paule, uel Cypriane, quum apud eorum memorias offeratur Deo, qui eos & homines & Marty res fecit, & sanctis suis angelis, cœ-lesti honore sociauit, ut ea celebrita te & Deo uero illorũ uictorijs gra-tias agamus, et nos ad imitationem talium coronarum atꝗ palmarum eodem aduocato in auxiliũ, ex eo-rum memoriæ renouatione adhor temur. Hactenus ille. In uía quip-pe communicamus sanctis per fi-dem, quam ipsi habuerunt & nos habemus. Nos enim fidem habe-mus & spem, illi speciem habent & rem. Nos percurrimus stadium, illi posside nt brauium. Nos pugna-mus in ualle lachrymarum, illi tri-pudiant in cœlesti patria. Commu nicamus igitur & memoriam uene

Quomodo cõmunica-m9 sanctis

ramur omnium electorum uiuen-
tium, ut eorũ suffragio de fide per-
ducamur ad speciem, de stadio ue-
niamus ad brauium, de uia transea
mus ad patriam: Sic Moyses pro
peccante populo intercedens Pa-
Exod. 32. trum memoriam interposuit. Re-
cordare, dixit, Abraham, Izaac, If-
rael, seruorum tuorum. Sic Azari-
as, Danielis tertio. orasse legitur in
fornace. Ne quesumus auferas mi
sericordiam tuam à nobis Domine
Deus noster, propter Abraham di-
lectum tuum, & Isaac seruum tuũ,
& Israël sanctum tuum. Multum
enim merita patrum filijs patroci-
nantur. Vnde cũ Ezechias 4. Reg.
19. diuinum auxiliũ postularet, au-
diuit. Vrbem hanc protegam et ser
uabo eam propter me & propter
Dauid seruum meum. Et alio in lo
co scriptura 1. Reg. 11. Ecce ego scin
dam

dam regnum de manu Solomo-
nis,ueruntamen una tribus rema-
nebit ei propter seruum meum Da
uid,ut remaneat lucerna Dauid ser
ui mei coram me in Hierusalem
cunctis diebus. Honor ergo (in- Sãctorum imploratio est antiquitus recepta.
quit Basilius in 40.martyres) erga
bonos conseruos (diuos) collatus
beneuolẽtiæ significationem apud
communem dominum habet. Et Grego. Nazian.
Gregori. Nazianze. oratione 8.in
laudem Basilij magni dicta inquit:
D. Basilius nũc in cœlis degit, ibi-
que pro nobis,ut arbitror,sacrificia
offert,ac pro populo orat. Licet e-
nim nos reliquerit, non tamen o-
mnino reliquit. Et idem oratio.16.
de paupertate fouenda. Veritatis
martyribus festa instauramus ; ut
quum eorum certamina uenera-
mur,eorum quoque pietatem ue-
neremur. Hæc ille. Sicut enim u-

nus panis ex multis granis, ita & unum corpus ex multis membris sumus. Et sanè honor diuis collatus, in ipsorum nõ subsistit, neque terminatur ueneratione, sed planè in Deum refertur, tendit et proficiscitur, perinde atque in ultimũ scopum et finem, sicuti et irreuerentia, quæ uiris Dei irrogatur, Deo præcipuè incutitur. Eo ipso dicente Matth. 25. Amẽ dico uobis, quamdiu fecistis uni de ijs fratribus meis

Acto. 9. minimis, mihi fecistis. Sic aliâs ad Saulum adhuc Ecclesiæ turbatorem ait: Saule Saule, quid me persequeris? Vides ergo & gloriam & ignominiã æquè Christo fieri, quæ sanctis fit. Erit igitur honorãtibus sanctos merces æqualis, & iniuriãtibus ultio. Hi sancti Dei pro no-

Onias. bis orant etiam in Christo mortui. Exemplo Oniæ, qui summus Iudæorum

dæorum ſacerdos uir uirtute ſpe-ctabilis, tum uita defunctus, apparuit Iudæ Machabæorum procidens, & orans pro omni populo Iudæorum. Sic Hieremias orauit pro populo, & uniuerſa ſancta ciuitate, iam defunctus. Hieremias.

Eleuatur autem & oſtenditur Euchariſtia, & merito quidē, quia corpus & ſanguis domini eſt. Et hoc corpus comeditur dupliciter, dupliciter enim intelligitur. VERVM, quod de uirgine traxit, & in cruce pependit, Luc. 22. & tale corpus dominicum, comeditur ſacramentaliter, id eſt ſub ſpecie, dicente Domino: Accipite & comedite, hoc eſt corpus meū, quod pro uobis tradetur, hoc facite in meam cōmemorationem. Hoc modo tā boni quàm mali comedunt, ſed diſpari exitu, eſt enim mors & iudiciꝰ

Eleuatur Euchariſtia.

Duplex corpus Chriſti

um malis, 1. Corin. 11. Vita uerò bonis. Est & corpus MYSTICVM quod est Ecclesia Christi spiritu uegetata, dicente Apostolo, unus panis & unum corpus multi sumus, & illud comeditur spiritualiter, id est, in fide, sub specie panis, in fide cordis.

1. Cor. 10.

An adorāda sit Eucharistia.

Testante D. Augusti. lib. 10. de ciuit. Dei cap. 1. Caro Christi dupliciter consideratur. Per se quidem considerata non est adoranda adoratione latriæ cum sit creatura. Altero modo consideratur per accidens prout est ὑπόστασις seu subsistētia diuinæ naturæ, unde idem Augusti. super Iohannem tractans illud Ioan. 14. cap. Non turbetur cor uestrum, &c. inquit. Ego dominicam carnem imò perfectam Christi humanitatem idcirco adoro, ꝙ à di=

Augustin.

à diuinitate suscepta & humanitati unita est. Hęc ille. Et sic adoratione latriè adorat̃ uerus Deus & perfectus homo. Sic alio in loco idem Augusti. in psal. 98. inquit: Dei filius unigenitus suscepit de terra terram, quia caro de terra est, & de carne Mariæ carnem accepit. Et quia in ipsa carne hic ambulauit, & ipsam carnem nobis manducandam ad salutẽ dedit, nemo autem illam carnem manducat, nisi prius adorauerit, inuentũ est quemadmodum adoretur tale scabellum pedũ Domini. Et non solum non peccemus adorando, sed peccemus non adorando, &c̃, Nunquid autem caro uiuificat? Non ergo obstabit quorundam obiectio. Quoniam hoc ipsum sacramentum nec uenerari nec adorari debeat, quum in eum usum non sit institutum. Equidem

Obiectionis dilutio. nec Christus potissimum in terram uenerat, ut adoraretur quē tamen plærunque fuisse adoratum constat, cur ipsi idipsum hic non facere mus? qui sub specie panis Christū uiuentem adeoq; hominem & Deum uerè contineri credimus tam ore quàm corde, hocq; duntaxat uirtute & potentia VERBI ipsius, quo etiā omnia ex nihilo sunt creata, cui libēter nostrā obstringimus fidem.

2. Cruces cur. Postmodum ad designandam diuisionem carnis et animæ Domini morientis secundum carnem, facit minister Ecclesię duas cruces in ore calicis. Cum enim in Christo tres sunt unitæ substantię uidelicet diuinitas, corpus, & anima. Duæ tantum, id est corpus & anima fuerunt in morte diuisæ, duabus ergo cru=

crucibus mors Domini designa-tur. Hæ duæ cruces designant etiã duo Sacramenta quæ de latere Domini profluxerunt, uidelicet aqua regenerationis, & sanguis redem-ptionis, iuxta testimonium Iohan-nis dicentis cap. 19. Vnus militum lancea latus eius aperuit, & conti-nuò exiuit sanguis & aqua. Cæte-rum de crucis mysterio & multiplici eius effectu fortassis cum Raba-no locupletiorem olim uidebimus discussionem, &c.

Àd recolendam uerò crucifixionem, quæ post interuallum trium horarum facta est manibus impiorum gentilium. Milites enim crucifixerũt Ihesum, sacerdos rursus tribus crucibus utitur cum hostia super calicem. Tres præterea cruces significãt tres cruciatus, quos Chri 3. Cruces in Missa.

ſtus in cruce ſuſtinuit uidelicet paſ

Triplex paſsio Domini.

ſionem in corpore, dicente Hiere. Thre.1. O uos omnes qui tranſitis per uiam, attendite & uidete, ſi eſt dolor ſicut dolor meus. Et Pſal.21. Foderũt manus meas & pedes meos, & dinumerauerunt omnia oſſa mea. PROPASSIONEM in mẽte, dicente domino Apoſtolis Matth.26. Triſtis eſt anima uſq; ad mortẽ. Et Mar.14. Cœpit Iheſus pauere, tędere, cœpit cõtriſtari & mœſtus eſſe. COMPASSIONEM in corde, ex cordis .n. cõpaſsione, p crucifigẽtibus ipſum, orauit ad patrem Luc.23. Pater, dixit, ignoſce illis quia neſciunt quid faciunt. Si enim cognouiſſent, nunquam dominum gloriæ crucifixiſſent. Hoc ergo ſigno crucis, inquit Auguſti.

Crux.

ſermo. de Temp.181. cõſecratur corpus dominicum, ſanctificatur fons

Ba-

Baptiſmatis, initiant̃ etiam presby teri, & cæteri gradus Eccleſiaſtici, & omnia, quæcunque ſanctificantur, hoc ſigno dominicæ crucis, cũ inuocatione Chriſti nominis conſecrantur. Nam & ipſa crux magnum in ſe myſterium continet, cuius poſitio talis eſt, ut ſuperior pars cœlos petat, inferior terræ, inhæreat fixa infernorum ima contingat latitudo, aut eius partes mundi appetat. Hæc ille. Et idem Auguſtin. in Pſal. 30. contio. 2. inquit: Non ſine cauſa ſignum ſuum Chriſtus in fronte nobis figi uoluit, tanquam in ſede pudoris, ne Chriſti opprobrio Chriſtianus erubeſcat. Et certè multiplex eſt uirtus crucis. Comparatur enim primo ligno uitæ in medio paradyſi propter uitæ reparationem, Gene. 2. Secundo Arcę Noe propter mundi ſaluationẽ ge

Auguſtin.

Virtus crucis.

neseos 6. 3. Virgæ Moysi propter miraculorum operationem, Exodi 4. Quarto ligno dulcoranti aquas propter tribulationũ alleuaitionẽ siue consolationem, Exo. 15. Quinto palo serpentem ęneum gestanti propter tentationum liberationem Ioan. 3. Sexto claui domus Dauid propter cœli apertionem, Esa. 22. Septimo, Sceptro aureo Assueri propter clementiæ diuinæ demonstrationem, Hester 8. Octauo, uehiculo Solomonis, propter credentium ad superna euectionem, Can. 3.

Manuum extensio.

Minister præterea Sacerdos in hoc sacratissimo actu manus post eleuationem extendit, quia Christus super aram crucis manus expandit post illã sui corporis & sanguinis porrectionem, secundum illud Propheticum, Expãdi manus (Esa. 65.) meas

meas ad populum non credentem mihi.

Et sacerdos dicit, Ergo memores gloriosissimæ eius passionis & ab inferis resurrectionis, & in cœlum ascensionis, offerimus tibi hāc immaculatam hostiā, hūc panem sanctum, & calicem uitę ęternę: & petimus & precamur, ut hanc oblationem suscipias in sublimi altari tuo per manus angelorū tuorum, sicut suscipere dignatus es muneri pueri tui iusti Abel, & Sacrificium Patriarchę nostri Abrahę, & quod tibi obtulit summus sacerdos Melchisedec. Ergo quotiescunque accipis, quid tibi dicit Apostolus? Quotiescunque accipimus, mortem domini annunciamus. Si mortem annunciamus, annūciamus remissionem peccatorum. Si quotiescunq; Ambrosi9.

effunditur sanguis, in remissionem peccatorum funditur, debeo illum semper accipere, ut semper mihi peccata dimittantur. Qui semper pecco, semper debeo habere medicinam. Hæc D. Ambrosius lib. 4. de sacra. cap. 6. Ex quo quidem Ambrosio habes hæc sacri Canonis uerba ante mille ac centum annos & ultra in usu Ecclesiæ fuisse. Addo quod hæc eadem uerba in Missa Græcè scripta reperiuntur, qua & iam diu Græci utũtur ac usi fuerunt, testantibus hæc uetustissimis codicibus.

Mortuorũ memoria ab Apostolis manauit. Dionysius.

Sequitur mortuorum memoria, quia hæc institutio ab Apostolis manauit, docet Dionysius cap. 4. Ecclesiasticę hierarchię, ex Apostolica traditione, precationes quasdã animabus (quæ dignæ sunt) post-

quã hinc exierint, prodesse posse. Nec dissimiliter Chrysost. homilia 69. Non temere, inquit, ab Apostolis hæc sancita fuerũt, ut in tremendis mysterijs, defunctorum agatur commemoratio. Sciunt enim illis inde multum contingere lucrum utilitatem multam. Hęc ille. Huius rei meminit etiam Tertullianus de exhortatione castitatis pagi. 581. Et iã repete, inquit, apud Deũ, pro cuius spiritu postules, pro quo oblationes annuas reddas, &c̃. Chrysost. Tertullia.

Sacrificia pro eis (Celernia, & Laurentio, & Ignatio) semper, ut meministis, offerimus, quoties martyrum passiones, & dies anniuersaria commemoratione celebramus. Cypria. lib. 4. Episto. 5. Cyprian9.

Deo animas nostras addicamus, G. Nazia.

nec nõ & eorum qui ante nos sunt dissoluti, tanq̃ qui in uia iam fuere paratiori, Gregor. Nazianzenus Oratio.7.

Ambrosi. Tibi nũc omnipotens Deus innoxiam commendo animam (Satyri fratris mei iam uita defuncti) tibi hostiam meã offero, cape propitius, ac serenius fraternum munus sacrificium sacerdotis, hęc mei iam liba præmitto D. Ambrosi. in oratione super obitu fratris.

Augustin. Nanque illa (Monica) imminente die resolutionis suæ, non cogitauit suum corpus sumptuose cõtegi, se tãtummodo memoriam sui ad Altare tuum fieri desiderauit, cui nullius diei prætermisione ser uierat, unde sciret dispensari uictimam sanctam, qua deletum est chi

rographum,

rographum, quod erat contrarium nobis. Augusti. lib. confessio. 9. capite 13.

De mortuorum commemoratione loquitur D. Ambrosius in oratio. Funeb. super obitu Valenti. Imp. Beati ambo (Gratianus scilicet & Valentinianus.) Si quid orationes meæ ualebunt. Nulla dies uos silentio præteribit. Nulla inhonoratos uos mea transibit oratio. Nulla nox nõ donatos aliqua precum mearum contextione trãscurret. Omnibus uos oblationibus frequentabo. Ambrosi.

Oblationes pro spiritibus dormientium ipsos uerè aliquid adiuuare credendum est, inquit Augusti. Episto. 64. ad Aurelium. Augusti.

Chrysost. Sic Chrysostomus, quem unum perpetuò aurei oris cognomento eloquentia honestauit: Opitulemur igitur (inquit) defunctis fratrib. memoriã pro ipsis faciamus. Nam si Iobi illius liberos patris uictima purgauit, quid dubites è nobis quoque si pro dormientibus offeramus, solatij quiddam illis accessurum, gratificari Deus propter alios alijs solet. Chrysosto. in 1. Corinth. 15. Homilia 41.

Ab Apostolis igitur & sanctis patribus hæc institutio manauit, ut inter sacra, defunctorum ageretur memoria, sic enim aliquid inde lucri facile consequitur. Cæterum animabus, quæ uel in cœlo beatæ sunt, uel in gehenna damnatæ nihil accedere lucri potest, quo fit ut PVRGATORIVM esse locum

cum existimemus, ubi consistentes ad tempus animæ, deuotis interea uiuorum precationibus refocillantur & releuantur eleemosynis, diuersum olim senserunt Græci, at postea in concilio Florentino Anno 1434. cesserunt, & à pertinacia sua resipuerunt. Quamobrem apprimè necessaria res est Christianis, nosse esse locum in quo pro minutis animæ corporibus exutæ, uelut aurũ in fornace purgationem accipiunt, priusquam in cœlum admittãtur. Et quoniam scriptura sacra, cõclaue quoddã est omniũ ueritatũ, quę Christianis scitu necessariæ sunt, nemini potest ambiguum esse, quin purgatorij ueritas in ipsa contineatur, & quin ex ipsa quoq; probari possit. Sed de his satis superq; ad ulteriora progrediũdum.

M. Lutherus fatetur Expiatoriũ Articulo 37 assert. in Lipsico congressu.

Osculum quid significet.

Occlusum ad hæc in utriusque sacræ paginę libris significat unionē dicente scriptura, Cant.1. Osculetur me osculo oris sui. Charitatis osculum, Geneseos 27. Izaac dicebat ad filium suum: Accede ad me, & da mihi osculum fili mi. De pacis uerò osculo loquitur Paulus ad Rhomanos scribens cap. 16. Salutate uos inuicem in osculo sancto, id quod antiquum est. Satis enim constat Hebręos sic consueuisse in osculum excipere hospites, atque hoc pacto salutare adeuntes se. Ad hunc modum Iacob ut uidit puellam Rachel, ore est prius osculatus quàm illi indicaret se eius esse amitinum. Et Laban pater ipsius Rachel ut nouit Iacob filium Rebeccæ sororis suæ, complexus est eum ruens in osculum. De osculandi ritu Tertullia. lib. ad uxorem altero.

Est

Est & osculum reuerentiæ, dicente Iesu ad Simonem: Osculum mihi non dedisti. Hæc autem ex quo intraui non cessauit osculari pedes meos. Ad significandum ergo triplicem pacem, temporalem, spiritualem, & æternalem, & ad designandum unionem diuinitatis ad animam, diuinitatis ad carnem, carnis ad animam, uel unionem qua unita est Christo humana natura sancta Ecclesia, & fidelis anima, osculum prębet minister & sacerdos pius, non osculo adulatorio quo osculabatur populum Absalon, 2. Reg. 15. Non osculo simulatorio quo Ioab osculabatur Amasam, 2. Reg. 20. Non osculo nephario quo Iudas osculabatur Iesum, Matth. 26. Nec etiã osculo impudico quo mulier osculabatur iuuenem irretitum, Prou. 7. sed osculo sancto, in- Luc. 7.

quam, quod fit in pacis & charitatis fomentũ, de quo Paulus 1. Thessal. ulti. Horum omnium meminit Cyrillus in Euang. Ioã. lib. 12. cap. 54. Pax uobis, inquit Christus, ad discipulos, unde lex quædã Ecclesiæ tradita est. In sanctis enim congregationib. hoc sæpius ad inuicẽ dicimus. Hæc ille. Cum enim pax uobis dicimus & spiritui tuo, non uoce solum (dicit Chrysosto. in caput Matth. 10. Homilia 33.) sed animo quoque respondeatis, non ore magis quàm mente id proferentes. Anno domini 405. Inno. Pp. 42. ordinatus, sedit annis 15. decessitq́ 4. Idus Martij. Hic instituit ad Missas pacis osculum dari, &c.

Ablutio manuum.

Post sumptam Eucharistię sumptionem sacerdos abluit & pertundit manus, ne quid incaute remaneat

neat ex contactu sacramenti diuinissimi, non quod quicquam immundum ex contactu sacramenti contraxerit, sed ut suā potius indignitatē seu infirmitatē cōmemoret, qui se iudicauit tantis sacramentis celebrandis indignum, secundū quod dominus ait Luc. 17. Cum omnia bona feceritis, dicite, serui inutiles sumus. Trina uerò sacerdotis ablutio, quæ fit in principio, in umbilico, in calce, designat mundationem cogitationis, locutionis et actionis.

Trina ablutio.

Precamur tandem agnum Dei, qui Christus est, ut tollat peccata nostra. Vnde Chrysosto. Hom. de Encenijs, inquit: Quid facis homo? Non promisisti sacerdoti qui dixit: Sursum mentem & corda & dixisti: Habemus ad dominum? Non retereris & erubescis? Et illa

Agnus pro nobis immolatur.

ipsa hora mendax inueneris papę.
Mensa mysterijs instructa est, &
Agnus pro te immolatur, sacerdos
pro te angitur, ignis spiritualis ex-
sacra mensa refluit. Hæc ille.

Anthiph. post comu nionem.

Antiphona quę post cōmunionem cōcinitur, Apostolorum gaudium de Christi gloriosa anastasi seu resurrectione significat, secundū illud, Gauisi sunt discipuli uiso Domino, et prę gaudio mirabantur Ioan. 20.

Oratio nouissima.

Tandem communione peracta pius sacerdos, altare deoscolās extensis in cœlum manibus ultimam orationem exequitur. Benedictionem illam significans quam Christus ascensurus in cœlum legitur dixisse discipulis suis. Nam ut Lucas ultimo cap. commemorat, eduxit eos

xit eos foras in Bethaniam, et eleuatis palmitibus, benedixit eos & factum est cum benedixisset illis, recessit ab eis, & ferebatur in cœlum.

Peractis sacris per Diaconũ canitur: Ite MISSA est, quod idem est, ac ilicet, hoc est ire licet, repræsentans illud quod dictum est discipulis, Act. 1. Hic Ihesus qui assumptus est à uobis in cœlum, &c. Ite Missa est.

Exacta itaque consecratione, omnes communicent, qui noluerint ecclesiasticis carere liminibus. Sic enim & Apostoli statuerũt, inquit Anacletus. Et Chrysosto. Hom. 3. in Ephes. Epistolam. Preconem audis stantem ac dicẽtem: Quotquot estis in pœnitentia constituti, abstinete, quotquot ergo non communicant, in pœnitentia sunt. Anacletus. Chrysost.

Ecclesia etiam uult ut omnes fideles die dominico ad celebrationem Missarum & auditionem uerbi Dei conueniant, nec ante discedant quàm sermo finiatur, & tota MISSA benedictione & dimissione sacerdotis cõpleatur, Eliber. concili. cap. 21.

Die Dominico Missa & contio audienda.

Anacletus etiam huius rei studiosus uoluit, ut sacerdos non nisi coram saltem duobus sacrificaret, quò, credo ne ille frustra bene precãdo diceret: Dominus uobiscum, si minus quàm duo sacris interessent, proinde non recte faciunt, qui sine arbitris sacrificant.

Non sacrificandũ sine arbitris.

Obiectio. At obijcit Nasutulus, præcepta Dei nõ hominum inuentiones seu traditiones (quemadmodum huiusmodi ceremoniæ sunt) prædicãda

da ſunt? Reſponſio: Imò & homi-
num, ſi nihil diuinæ potentiæ dero
gant, teſtatur Baſilius lib. de Spiri- Baſilius.
tuſan. cap. 27. dicens: Si aggredere
mur non ſcripto proditas conſue-
tudines, uelut non magnam uim
habentes reijcere, imprudentes eti-
am ipſis principalibus Euangelij Traditio-
partib. damnum inferremus, imò nes ueteres
potius ipſam Euangelij prædica- immutare
tionem ad nudum nomen contra- periculo-
heremus: uelut uerbi gratia, ut eius, ſum.
quod primum, & cõmuniſsimum
eſt, primam mentionem faciam: Fi
gura crucis ſignare eos, qui in no-
men domini noſtri Iheſu Chriſti
ſpem habent, quis ſcripto docuit?
Ad Orientem conuerſos eſſe nos,
dum oramus, quę ſcriptura nos do
cuit? Inuocationis uerba, dũ oſten-
ditur panis Euchariſtiæ, & poculũ Euchari
benedictionis, quis ſanctorum ſcri ſtiæ mon
ſtratio.

pto nobis reliquit? Non enim his contenti sumus, quorum Apostolus, aut Euangelium mentionem fecit, sed & ante, & postea alia quędam dicimus, uelut magnū robur ad mysteria habentia, ex doctrina, scripto non prodita, assumpta. Benedicimus aquam Baptismatis, &

Chrisma. oleum unctionis insuperq́ ipsum, qui baptizatur, ex quibus scriptis? Nonne à tacita & arcana traditione? ipsam uerò olei illitionem, quæ doctrina docuit? At ter immergi hominem unde est? Reliqua item, quę circa baptisma sunt, Renunciare Sathanæ, & angelis eius, ex qua sunt scriptura? Nonne ex hac non publicata, & arcana doctrina, quā in minimè curioso, ac solicito silentio Patres nostri conseruarunt, rectè illi, utpote docti mysteriorum reuerentiam, & autoritatem silentio

tio custodiri. Hæc ille. Et sequitur cap. 29. in eodem libro de Spiritu sancto. Apostolicum arbitror esse, etiam in non scriptis traditionibus perseuerare. Laudo enim, inquit Paulus, uos, quòd omnia mea meministis, & quemadmodum tradidi uobis, traditiones continetis, & obtinetis traditiones, quas accepistis, siue per sermonem, siue per Epistolam. Et Augusti. Casulano scribens Epistola 86. eadem rememorans, inquit: In his rebus, de quibus nihil certe statuit scriptura diuina, mos populi Dei, uel instituta maiorum pro lege tenenda sunt. Et Orig. Mat. 24. inquit: Non debemus exire à prima & Ecclesiastica traditione, nec aliter credere, nisi quemadmodum per successionem Ecclesię Dei nobis tradiderunt. Et Imperatores Gratianus, Valent.

Augustin.

Origenes.

Theodo. in edicto urbis ad populū Constantinop. omnino uoluit populum in tali fide uersari quam diuinum Petrum Apostolum constat tradidisse Rho. & quam teneat Pontifex ille Damasus (Cyprianus eas duntaxat traditiones humanas reijcit, quæ sunt legi diuinæ contrariæ) usus enim Ecclesiæ ita scripturā iuuat sicut scriptura scripturæ consentit. Est igitur superioribus obediendum, in omnibus ijs præceptis, quę sunt uel iure diuino mādata, uel quæ per se uel propter se nec mala nec bona sunt, aut diuina institutione, aut propria cuiusq; professione fixa non sunt. Satis ergò me docuisse credo, quę sunt etiam ex humano Decreto maximè Conciliorum & uera sententia Patrum, non adeò usquequaq; damnanda esse.

Cæte

Cæterum de Canone sacrosan=
cto in quo totus actus, tota pertra=
ctatio huius sacramenti iuxta insti
tutionem Christi plenissimè in my
sterijs continetur, cum in tanto my
sterio explanando non admodum
sufficiens sim, domi enim curta sup
pellex (ardua enim & imperuesti=
gabilis materia, principio & fine ca
rens) maximè uerò cum iam olim
multi profundi uiri, cum clarissi=
mo uiro GEORIO VVICE LIO, illa uberrimè tractarint, quo VVicelius
rum etiam iudicio humilime me,
clientulus minimus, submitto, su=
persedendum esse duxi.

Et breuiter, neque quicquam a=
liud MISSA est quàm opus re= Missa quid
cordationis, siue commemoratio=
nis, seu imaginationis, siue repræ=
sentationis, pasſionis Christi, ubi

ex institutione Christi, panis ac uinum cõsecrantur atq; uerum Christi corpus & sanguis, sub eorũdem speciebus Deo patri offeruntur, & tertio manducantur. Quòd si quid aliud sacro accedit, cuiusmodi sunt cantica, ceremoniæ, ac uestes, non MISSAE substantiam attinet, uerùm magis deuotionem excitat, inflammat. Dicũtur autem illa omnia sacra non tamen sacramenta, quæ & ipsa quoque quamuis spiritualis gratiæ effectum non habeãt, neque conferant sanctificationem, in hoc tamen sacra sunt, quòd ad sancta pertineant, & illis cohærent quæ sanctitatem habent, & conferunt ad sanctificationem. Ista ergo quasi simpliciter sancta sunt, illa uerò quibus ista consecrantur sancta sanctorum.

Ceremonijs quid sanctitatis insit.

Altare

Altare, ut legitur in libro Genes seos, Noë primus omnium fecit, & super illud holocaustum obtulit, quod institutum etiam hodie in Ecclesia seruatur. Bonifacius uerò tertius autor fuit, ut altaria candidis operirentur ac lineis pannis, & cæt. Altare.

Quod autem semel tantum die sacrificabatur primitus, Alexandri primi, teste Gratiano, est Decretum, sicut & illud Telephori (Anno 134. uixit) quòd Dominico natali die ter sacerdos rem diuinã per tractat. Primò in media nocte, cum Christus est natus. Deinde incescẽte aurora, quando pastores natum inuiserunt. Postremò, ubi prima lux humano generi affulsit: Propter quod canit Ecclesia: Gaudet chorus cœlestium & Angeli canũt

Tres Missę natiuitatis festo cur.

Deum palamq́ fit pastoribus Pastor creator omnium. Adijcitur & alius sensus mysticus, triplici enim actu status triplex gentium significatur. Primus qui sine lege fuit, cũ omnia fuerunt circumfusa. Alter lucis & tenebrarum simul particeps, cum post datam legem fuit omnino aliqua Dei agnitio, sed nõdum perfecta. Tertius, gratię est, cui Sol, id est, ueritatis lux affulsit.

Status triplex gentiũ

MISSAM autem ab Apostolis celebratam, produnt historię, ut de consecra. disti. 1. cap. Iacobus, clarissimè insinuatur. Petrus enim in Antiochia, Iacobus Hierosolymis, Marcus in Alexandria, Andreas in Achaia, Christum obtulisse in MISSAE officio leguntur.

Apostoli celebrarũt Missas.

Diui-

Diuiditur autem MISSA quæ celebratur in commemorationem passionis Christi in 5. partes, Quinquies enim sanguinē suum fudit. In circumcisione, Luc. 2. In oratione quando positus in agonia prolixius orabat, Luc. 22. In flagellatione, quando spinea corona capiti eius imposita est, Matth. 27. In perforatione manuum & pedum in cruce. Et ultimo in apertione lateris postquam iam secundum humanitatem mortuus erat, Ioan. 19. Quæ omnia curiosus lector in Canone MISSAE sufficientius uidere potest.

In quot partes diuidatur Missa.

Nunc autem abrogata est MISSA, sed quid illi successit sacratius? Errant ergo qui propter uitia sacerdotum et Missantium abusus MISSAM abrogare satagunt,

Missantiū abusus nihil detrahit sacræ pertractationi.

Sic enim nec ſacramenta admini-
ſtrari patiemur. Quapropter ſacer
dotis iniquitas nullo modo effectũ
impedit ſacramenti.

Sicut nec infirmitas medici uir-
tutem medicinę corrumpit, quam-
uis igitur opus operans aliquan-
do ſit immundum, ſemper tamen
opus operatum eſt mundum. Et er
Theophy. go recte Theophylactus in caput
Luc. 19. ſcribens, inquit: Omnis e-
nim cuicunque concredita eſt prę-
ſidentia, etiamſi indignus fuerit, do
nũ habet ex unctione ſua, id quod
magnum diuinæ miſericordiæ ſa-
Auguſtin. cramentum eſt. Et Auguſtinus in
omnibus libris contra Donatiſtas,
ait: Sacramento nihil detrahitur,
neque perit quicquam de eius uir-
tute qualiſcunque ſit miniſter. Et
Chryſoſt. D. Chryſoſto, Hom. 8. in 1. Corint.
cap.

cap.3. Contingit, inquit, & laicos benè uiuere, sacerdotes uerò impiè. Neq; debuisset, aut Baptisma esse, aut corpus Christi, aut oblatio, quæ per eos administrarentur, si ubique gratia meritum exquireret. Nunc autem per indignos con sueuit Deus operari, & nihil propter sacerdotis uitam Baptismi gratia læditur.

At rursus obijciunt, multi uestri ordinis onera grauia & importabilia, imponunt humeris hominum, digito autem suo nolunt ea mouere. Responsio: Cur non & illud adiungunt, quod ante hoc dixit dominus: Super cathedrã Moysi sederunt scribæ & pharisæi, omnia ergo quæcunque dixerunt uobis, seruate & facite, secundum uerò opera eorum nolite facere. Di- Obiectio. Matth.23.

cunt enim & non faciunt, recte ergo D. Chrysosto. in Homilia 73. loquitur, dicens: Ne quis dogmata negligat, neue in sacerdotes insurgat. Hæc ille. Illis autem qui compotationes uespertinas usque ad intempestam noctem producunt & mane adhuc hesternam crapulam eructant præsumentes ingredi ad tremenda MISSAE mysteria Dominus VAE adiudicat. Maledictus, inquit, qui facit opus Domini fraudulenter, Hiere. 48. Ezech. 13. Quod si, inquam, ut repetam, delicati illi & obesi illa neglexerint, egregie aliquando esurient.

Qui scripserint Missandi modum

Possem quidem, uiolentas & extortas intepretationes aliquorum, rationibus sufficientibus refellere, nisi scirem id iam olim uiros grauissimos fecisse, inter quos emicuit Basilius.

Basilius. SILIVS ille magnus scriptorũ

an-

antiquiſsimus & uir iuxta doctiſsimus atque ſactiſsimus Epiſcopus Cæſariēſis, is modum ſcripſit Miſſandi ad inſignem uirum Emiſſenum. Et DIONYSIVS Areopagita Pauli Apoſtoli auditor Anno 100. hic in Apologetico aduerſus gentes MISSAE ſacrificio patrocinať cap. 59. Et Eccleſ. Hierarch. cap. 3. Sic etiā patrocinať miſſę ſacrificio IGNATIVS diui Ioan. Apoſt. diſcipulus in Epiſt. ad Smyrnen. Et CLEMENS R. Epiſcopus anno tertio Troiani ſuccumbens, is prohibet ne in locis inſolitis EVCHARISTIA offeratur. Innumeros uenerandos uiros patres tranſeo. Ne ergo ex aliena induſtria famam quærere uidear, ad illos remitto quoſque detractores. Manifeſtum eſt igitur, non inſolitam aut inuerſam eſſe actionem ſacram (quam credimus, do-

Dionyſius

Ignatius.

Clemens

Anno ſalutis 94.

cemus & propugnamus insisten- tes uestigijs sanctorum Patrum imò CHRISTI) sed nihil alie- nius aut execrabilius illorum fig- mentis. QVI uerò inter recentio- res exactius omnia noscere uult, is post Isidorum Hispalensem, perle- gat RABANVM Maurum de clericorum institutione & cere- monijs Ecclesiæ, uel RVPER- TVM Tuitien. de diuinis scribẽs: uel si placuerit INNOCEN- TIVM 3. doctissimum Pontifi- cem, quem etiam in multis secutus sum. Vel FRANCISCVM Titelmannum: uel denique MI- CAELEM nuper Sidoneñ. nũc Merspurgeñ. Episcopum, uerbi Dei præconem eximiũ, cum enim ex Apostolico præcepto, oporteat Episcopum esse Dei dispẽsatorem atque pedisequum. Cunq; in EC- CLE-

Rabanus Anno 855.

Rupertus Añō 1124.

Innocentius Anno 1195.

Titelmannus.

Micaël Sidoneñ.

CLESIA hoc sit EPISCOPVS quod in naui gubernator seu nauarchus, in curru rector, in exercitu dux, ipse instar boni patris familiâs Ecclesiæ suæ membra fideliter circumspicit, & ne quid laxabundum ruat curiose procurat, ut uerum sit, qui bona fide Deum colit, eundem & diuina diligenter excolere. Qui Homilijs de MISSA lingua Germanica, ut omnibus seruirent ęditis omnem actum huius pertractationis ordinatissimè explicat.

SACRAMENTVM EVcharistiæ est sacrificium.

CVm autem non soleant ratione feræ coërceri, sed minis, ut Alchmæon, inquit Poëta, qui fęrina sunt natura eodem uidentur

esse cohibendi castigationis genere, qui iamdudum tumuerunt, nec minus temulētissimis uerbis, quàm ebriosissimo sensu, nullum sacrificium in MISSAE actione superesse leui susurro garriunt. Sanè cum uideo hos tam contemptim debacchari, Demonactis illius dictum in mentem uenit. Is enim quum feroculum quendam ex militari instituto ad palum se exercentem uidisset, nunc eminus iaculantem, nunc cominus rem agentem, & interdum punctim, mox cesim ferire, à dextraque & sinistra assultātem, interrogatus tandem ab illo, qualis sibi bellator uideretur, egregius sane respondit, præcipuè ubi ligneus tibi aduersarius obtigerit, et profecto, nisi nos stipitibus insulsiores esse putarent, nequaquam tam coactis argumentis seu potius fabulis,

ſabulis,quidam contra nos perſul-
tarent,inſultantes nos multos aſſe-
rere Chriſtos, multa ſacrificia unũ
Chriſtum in cœlis,et alterum in ter
ris:imò eſſe innumeros,& tot quot
ſunt aræ, & in una ara plurimos.
Vnde fit,ut qui à cane rabido mor Simile.
ſi ſunt, non ſolum rabiunt ipſi, ue-
rumetiam alios cõtagio inficiunt.
Ita etiam qui peſtilentem alicunde
imbiberunt opinionem, & alios ſo
lent ſuis huiuſmodi ſañis inficere,
at quando huiuſmodi obiecta indi
gna ſunt reſponſione, ſuperſedere
uolui ſtudioſe.

Eſt autem ſacrificium uiſibile, Sacrificium quid.
inuiſibilis ſacrificij ſacramentum,
id eſt,Sacrum ſignũ eſt,inquit Au-
guſti.in lib.de ci.Dei 10.cap.5.

Audiamus ergo primo figuras

Sacrificium placationis Christus.

legis quibus non dubitamus facile posse probari SACRIFICIVM ESSE PLACATIONIS CHRISTVM. Si figuræ nihil probant, ut omni momento contra apertum scripturæ sensum occinitur à dogmatistis, cur queso per eas Christus instruxit? Sume è multis unam, Christus triduū mortis suæ, per figuram Ionæ Prophetæ comprobat. Etiam Paulus ad Hebręos suos, doctissimè & prudēter, nono capite, ex figuris inculcat Christi splendorem, excellentiam, ortum ex sacerdotio Leuitarum, ex tabernaculo, & his quæ ad tabernaculum spectant, umbram enim habet lex futurorum Hebre. cap. 10. Et Petrus fortissimus fidei agonista de baptismate loquens, 1. Pet. 3. ex figura Arcæ Noë necessariò epilogizat omnes extra illā perijsse, quæ

parabola

parabola secundum sanctos Ecclesiæ Mystas est non baptizatorum. Et uas electionis rursus ad Galat. cap. 4. figuram Ismaelis filij ancillę Agar, & filij promissionis Izahack ex Sara pulcherrimè deducit.

Sic figura est huius sancti sacrificij esus agni paschalis, Quôd uero hic agnus paschalis institutionis cœnæ dominicæ typum gesserit, Euangelica inculcat historia. Nam quando CHRISTVS sacrã illam synaxin seu cõmunionẽ quæ leiturgia est instituit, misit duos, ex suis chariorib. in ciuitatẽ ut præpararent pascha, secundũ ritum, lotis prius pedibus Discipulorum, Ioan. 13. Sicq; sustulit prius, & statuit sequens, figuram subsequuta est VERITAS. Sic autem scriptum erat: Decima die mensis

AGNVS PASCHALIS.

Matth. 26. Luc. 22.

Exod. 12.

primi tollat unusquisque agnum per familias & domos suas, & seruabit eam usque ad quartamdecimam diem mensis huius, immolabitq; eum uniuersa multitudo filiorum Israël ad uesperam, & sument de sanguine agni, & ponent super utranque postem, & in superliminarib. domorum in quibus comedent illum, & edent nocte illa carnes assas igni & azymos panes cū lactucis agrestibus, & post pauca. Est enim phase, id est, transitus Domini. En uiden' agnum paschalem sacramenti illius, figuram? Agnus iste typicus, primo debuit assari, ignis enim consumēs spiritus Domini est, cui omnia relinquenda sunt, Heb. 12. nihil ultra uires perscrutandum nobis, credere iubemur, discutere prohibemur. Secundo oportuit iuxta legem omnem

mul=

multitudinem filiorum Israel eundem offerre, bis enim hoc repetitur in textu cap. 12. Exodi. Immolabit eum uniuersa multitudo filiorum Israël, quòd etiam Legislator Deutero. cap. 16. testatur. Mystice Aegyptus est mundus. Exterminator ἀρχεχτρός. Agnus est Christus, ab ἁγνου quod est pium, latine ab agno scendo. Quoniam sicut in magno grege solo balatu matrem agnus agnoscit. Ita & Christus in ara crucis, & patrem agnouit obedientia, & matrem cura. Sanguis agni, sanguis Christi, passio Christi. Domus, animarum corpora: superliminare domus, cogitationum corda: Postes utrinque, intellectus & memoria, &c. Si ergo (ut superius ostensum est) prius in figura, sub agno, Christus se obtulit typice iuxta legem, cur non uides necessariũ

Agnus cur dicat Christus.
Esa. 53.
Hiere. 11.
Apoc. 13.

esse ut & seipsum sub speciebus panis ac uini & realiter obtulerit Deó patri, pro peccatis hominum, antequam seipsum, uerum agnum pascalem discipulis comedendum daret, & antequam in cruce liquidum funderet sanguinem: Conueniunt enim figura & figuratum in quantum sunt.

Melchisedech.

Hæc corroborãs D. Cyprianus Martyr, qui anno salutis 259. tempore Valeriani iniquissimi Imperatoris claruit, inquit: Christus obtulit hoc idem quod MELCHIZEDECK obtulerat, Melchisedec autẽ rex iustus sacerdos Dei summi, de cuius uirtutibus Hebre. 7. obtulit panem & uinum Abrahæ reuertenti de cede regum Geneseos cap. 14. in magnum mysterium. Christus sacerdos est secundum

dum ordinem Melchisedec, testis est Psalmista Psal.109. Obtulit ergo aliquid per consequens, quo ordinem sacerdotij MELCHIZEDIACI referret. Huius oblatio figura, illius Dei nostri ueri sacrificij adimpletio. Huic sacerdoti Leuitico Christus multis modis merito comparatur. Primò propter ritum sacerdotij, Ioã. 6. Panis quem ego dabo, caro mea est, &c. Sic Leuit. 26. Vetustissima ueterum comedetis, & uetera nouis superuenientibus proijcietis, non dixit uetera quasi sicut à tempore legis, sed uetustissima scilicet ante legem.

Secundò quia prosapia seu genealogia caruit, Hebr. 7. Sic Christus Matth. 12. Quæ est mater mea, &c. Et Deutero. 33. Qui dixit patri suo & matri suæ, nescio uos. Tertiò, quia rex Salem & est pacis. Sic &

Christus Esaia testante capite nono. Princeps pacis est. Benedixit præterea Abrahæ, Geneseos 14. & Christi est benedicere, Nume. 6.

Hic ergo MELCHISEDEC panem & uinum typice, Christus corpus & sanguinem mystice obtulit, quare & ipse Christus in nouissima cœna, non instar Aaronis, AARONICVM sacrificium quod fuit consperfum sanguine hircornm uitulorum, De quo Augustin. de ciuit. Dei lib. 17. cap. 17. Iam, inquit, nusquam est sacerdotium, & sacrificium secũdum ordinem Aaron, & ubique offertur sub sacerdote Christo, quod protulit Melchisedec, quando benedixit Abraham. Hæc ille. Sed uerus Melchisedec, panem & uinũ obtulit, hoc est, corpus & sanguinẽ

Sacrificium Aaronicũ.

Augustin.

sub

ſub eorundem ſpeciebus myſtice, ſicut alter typice. Quæ omnia qua ſi digito demonſtrans EPIPHANIVS contra Melchiſedecianos pag. 224.. ait: Quando Abraham fuit annorũ 88. aut nonaginta plus minus, tunc Melchiſedec ipſi uenit obuiam, & propoſuit ipſi panes, & uinum, myſteriorũ ænigmata præfigurans, & exemplaria, quum dominus noſter dicat: Ego ſum panis uiuens, et exemplar ſanguinis ipſius, qui ex latere ipſius compuncto fluxit, ad purgationem inquinatorum, & reſperſionem, ac ſalutem animarum noſtrarũ. Hæc ille. Non dixit ſcriptura, quod detulerit ABRAAMO uinum, & panem, ſed obtulit ipſi, & poſteris eius, ueluti à regib. uenientem patriarcham excipiens, & benedixit ipſum propter iuſtitiam, qui erat in ipſo, & fi=

Epiphani9

NOTA. delitatem, ac pietatem uiri. Fateor quidem ingenue semel oblatum esse Christum pro peccatis, at per sacrificium nostrum idipsum nobis adplicatur instrumentaliter, sicut apud Patres. Est enim repræsentatiuum passionis illius Christi, & ab eodem preceptum. Si ergo pro aliquo orare possumus, Rhoma. 15. & ieiunare pro aliquo, 2. Thessalo. 3 & nostrã abstinentiã Christi alteri applicare, et nostrum corpus offerre tam nostri quàm cæterorum causa, hostiam sanctam, Deo placentem, charitatis enim uinculum expostulat, ut sic pro proximo deprecemur. Si ergo corpus meum, cur non & corpus Christi, pro peccatis meis & alterius offerrem? cũ Christus sit mediator et caput nostrum?

FIGV

FIGVRAE VERI sacrificij.

SIc postquam impleti sunt dies purgationis par turturũ, obtulerunt Ioseph & MARIA, Luc. 2. secundum legem Moysi, Num. 8. Hæc enim est oblatio Aharon & filiorum eius quam offerre debent Domino in die oblationis, sicuti scriptum est Eccles. 7. Sacrificium sanctificationis offeres Domino. Et nunquid Agag, 1. Reg. 15. regem Amalec obtulit SAMVEL? Sic etiã respexit Dominus ad munera pueri sui iusti Abel, Geneseos 1. Et IOB consurgens diluculo, Iob. 1. obtulit holocausta. SOLOMON præterea, 2. Para. 8. obtulit holocausta Domino super altare Domini quod extruxerat ante porticum ut per singulos dies offer

retur in eo iuxta præceptum Moysi. Vnde Dauid Psal. 49. Non in sacrificijs tuis arguam te, holocausta autem tua in cospectu meo sunt semper. Et idem Psal. 65. Holocausta medullata offeram tibi cũ incẽsu arietum. Sic tentauit in magnũ

Abraham. mysterium Dominus ABRAHAM dicens. Tolle filium tuum unigenitum quem diligis IZAHACK & offer eum in holocaustum super unum montium quem monstrauero tibi. Hic ergo quando obtemperauit iussis Domini, saluatur filius, tripudiat pater, collaudatur amborum fides & obedientia. Id autem ABRAHAM non fecit, ut filium immolaret alicui idolo (ut peruersi quidam, stultè opinantur) quemadmodum nationes gentium, & ad imitationem earum, filij Israhël habitantes inter

eas,

eas, de quibus Psal. 105. Et commi-
xti sunt inter gentes, & didicerunt
opera corũ, et seruierunt sculptilib.
eorum, & factum est illis in scanda
lum & immolauerunt filios suos et
filias suas demonijs, & effuderunt
sanguinẽ innocentem, sanguinem
filiorum suorum, & filiarum sua-
rum quas sacrificauerunt sculptili-
bus Chanaan. Huiusmodi autem
funestas immolationes & sacrile-
gos ritus non habuit populus Israë
liticus ex lege Domini sibi data,
Deutero. 7. & 12. quinimo in illa
districtè prohibuit Deus huiusce
generis hostias, & mores gentium.
Abraham uerò, accepto à Deo præ
cepto Geneseos 22. quod filium su-
um illi offerret in holocaustum, ut
uere obediens illud Dei mãdatum
exequi uoluit, & Deo proprium fi-
lium in uictimam offerre, unde per

ſpecta eſt eius admirabilis obedien tia, etiam à Deo magnopere commendata, & larga benedictione remunerata. Non igitur ob id opus, uituperãdus eſt Abrahã, ſed quàm maximè ab omnibus collaudandus. In quo facta eſt expreſſa figu=

Digreſsio. ra paſsionis Chriſti. Per Izahack enim non immolatum figuratur in Chriſto natura diuina impaſsibilis. Per arietem immolatum, caro Chriſti pro peccatis offerenda & immolanda in paſsione. Per hoc quòd aries hærebàt cornibus figurabatur, ꝙ Chriſtus inter cornua crucis erat ſuſpendendus. Per hoc autem quòd inter uepres, ſignificabatur quod prius erat coronandus. Per hoc autem quòd Abraham immolauit, figurabatur quòd à ſtirpe eius erat crucifigendus & occidendus. Per angelum uerò lex

&

& prophetia. Sed ut propositum persequar. Sic Noë ædificauit Geneseos 8. altare Domino, & tollens de cunctis pecoribus ex uolucribus mundis obtulit holocausta super altare. Sic Iaacob obtulit Christum per duos hœdos, coctos à Rebecca uxore sua, Geneseos 8. Angeli etiam Christum obtulerũt in cœlis, Danielis 7. Recte igitur Dominus per Malachiam cap. 3. Et placebit Domino sacrificium Iuda & Hierusalem sicut dies sęculi, & sicut anni antiqui. Cæterum omnes, qui ab initio mundi fuere sacerdotes planè præfigurarunt ueluti in umbra sacerdotes noui testamenti ceu ueritatem, quum & illi in figura & mysterio & fide eundẽ, quem ij, Christum obtulerint, sacrificium crucis adeóque Christi sub specie & panis & uini aperto reprę sentantes.

Iuge sacrificium.

Verùm hoc nostræ legis sacrificium in finem usque mundi perstiturum Propheta Daniel dudum prædixit: Impij, inquit, auferent iuge sacrificium, cap. 12. Populus autem cognoscens Deum suum, obtinebit Vnde etiam D. Chrysostomus in 2. ora. contra Iudæos, semper offerendum esse asserit, & ergo 70. seniores ἐνδελεχισμὸν id est, continuationem dixerunt. Recte igitur Dominus Ierem. 33. Ecclesiam describens cessationem prædicit typicorum sacrificiorum, & infra: Non interibit de domo Dauid uir, qui sedeat super thronũ domus Israël, & de sacerdotibus & Leuitis non interibit uir à facie mea qui offerat holocaustomata, & incendat sacrificium.

ἐνδελεχισμὸς quod Hiero. uertit iuge sacrificium.

Sacrificiorum etiam meminit

Ba-

Baruch Propheta, dicens: Ecce mi- Baruch 1.
simus ad uos pecunias de quibus emite holocaustomata et thus & facite Manna, & offerte pro peccato ad aram Domini Dei nostri. Et Ezechiel. cap. 42. Ibi in Gazophylacijs sanctis, ponent sacerdotes sancta sanctorum, & oblationes pro peccato & pro delicto. Obtulisse sacrificium præcij nostri Augustinũ pro matre Monica priusquam terræ commendaretur, ipsemet testatur nono confessi. cap. 12. & 13. Omnis enim Pontifex ex hominibus assumptus. Hebręo. 5. Pro hominib. constituitur, in his quæ sunt ad Deum, ut offerat dona & sacrificia pro peccatis. Etidem Paulus Hebręo. 8. Omnis Pontifex ad offerenda munera constituitur.

AVTHORITAS PA- trum.

Cypriañ9. HVius sancti sacrificij meminit D. Cypria. lib. 1. cap. 16. cõtra Iudæos. Et idem ad Cæcilium fratrem. Sacrificium, inquit, nostrum uino & pane perficitur.

Cyrillus. Sanctum ac uiuificum, & incruentum in Ecclesijs operamur sacrificium, non unius, qui sicut nos & cõmunis hominis corpus esse credentes, quòd proponitur, similiter, & uenerabilem sanguinem, sed accipientes magis, ut factum proprium corpus, & etiam sanguinem omnipotentis uerbi, cõmunis enim caro uiuificare nequit, inquit Cyrillus Alexandriæ Episcopus contra Nestorium.

Chri-

Christus suscepturus uoluntariam pro nobis mortem, in nocte in qua seipsum obtulit, testamentum nouum disposuit sanctis discipulis, & Apostolis, & per ipsos omnibus alijs in seipsum credentibus. Inquit Ioannes Damasce. libr. 4. orthodoxæ fidei cap. 14. de sanctis, & incontaminatis Christi mysterijs. Damasce.

Oblationes pro defunctis, pro natalitijs, annua die facimus, inquit Tertullianus, presbyter martyr sub Antonino Caracalla Anno post Christum natum 250. in libro de militis corona. Tertullia.

Et idem Tertullia. ad scapulam, inquit: Itaque & sacrificamus pro salute Imperatoris, sed Deo nostro & ipsius, sed, quomodo præce- Idem.

pit Deus, prece pura.

Irenæus. Irenæus oſtendit dominum Iheſum docuiſſe offerre, dicens: Eccleſiæ oblatio quam Dominus docuit offerri in uniuerſo mundo, purum ſacrificium reputatum eſt apud Deum, & acceptum eſt ei, non NOTA. quòd indigeat à nobis ſacrificium, ſed quoniam is qui offert glorificatur ipſe in eo quod offert, ſi acceptetur munus eius, hæc ille aduerſus hæreſes Valentini. lib. 4. cap. 34.

Theophy. Theophylactus Bulgariæ Archiepiſcopus, qui elapſis aliquot annis cuiuſdam uiri beneficio atque induſtria Latine loqui didicit, oſtendit in cœna Chriſtum obtuliſſe ſuper 10. cap. ad Hebræ. Eſt enim Chriſtus ſacerdos ſummus, quia

quia unctus fuit ad Euangelizandum de seipso per Prophetam dicens: Spiritus Domini super me, propterea quod unxit me ad Euangelizandum pauperibus misit me. Et idem in cap. Matth. 28. ait: Manifestum est, quod Christus tunc immolauerit seipsum, ex quo tradidit discipulis corpus suum.

Porrò & uerè aureum os illud audiamus: est Chrysosto. qui anno post natum Christum 408. in exilio obijt, inquit: Semel oblatus est Christus ad exhauriendum multorum peccata, Homil. 15. Epist. ad Hebræ. 27. Et idem Chrysosto. in 2. Timoth. 1. Homil. 2. inquit. Sacra illa oblatio, siue illam Petrus, siue Paulus, siue cuiusiris meriti sacerdos offerat, eadem est, quam dedit Christus ipse discipulis, quáque Chrysost.

ſacerdotes modo quoque conficiunt, nihil habet iſta quam illa minus, cur id? quia non hanc ſanctificant homines, ſed Chriſtus, qui illam antea ſacrauerat. Quemadmodum enim uerba quæ locutus eſt Chriſtus eadem ſunt, quę ſacerdotes nunc quoque pronunciant, ita & oblatio eadem eſt, eadémque Baptiſmi ratio eſt, adeò omnia in fide conſiſtunt. Hæc ille obtulit ergo Chriſtus patri ſemel hoſtiam uiuam offertur per ſacerdotes quotidie eadem, nihilq́ habet iſta quàm illa minus.

Auguſtin. Chriſtus de corpore & ſanguine ſuo, inſtituit ſacrificium ſecundum ordinem Melchiſedec. Auguſti. in Pſal. 33. Et idem de Tempo. ſer. 108. inquit: Gedeon ſacrificio ſuo declarauit manifeſtiſsimè

poſt

post aduentum Domini omnia abolenda esse gentilitatis sacrificia, solúmque sacrificium dominicæ pasſionis pro religione populi deferendum. Et idem Augustinus de Tempore sermon. 150. Christus nouo Ecclesiæ populo nouum sacerdotium, & nouum sacrificium initiauit, ut uidelicet nouum uinum in utres nouos mitteretur. Hæc ille.

Recurre ad Genesim, & Melchísedec regem Salem, huius principem inuenies ciuitatis: qui iam tunc in typo Christi panem & uinum obtulit: & mysterium Christianum in saluatoris sanguine & corpore dedicauit, inquit D. Hiero. ad Marcell. Hierony.

Quod oblata sacrificia conse- Isidorus.

crantur Deo à sancto Petro est con stitutum, unde sacrificiũ ipsum ho stia MISSA uocatur. Primum à parte ut esset nobiscum, postea pa= tri à nobis, ut intercedat pro nobis ad ipsum, primum nobis à patre per incarnationem, postea patri à nobis per passionem. Hæc autem est sola sufficiens & idonea legatio ad soluendas inter Deum & homi= nes inimicitias & offensas, inquit Isidorus Hispalensis uir non me= diocris ingenij & eruditionis.

Augustin. Sic Hebræi in uictimis peco= rum, quas offerebant Deo, multis & uarijs modis, sicut re tanta di= gnum erat, prophetiam celebrabãt futuræ uictimæ, quam Christus ob tulit. Vnde iam Christiani peracti eiusdem sacrificij memoriam cele= brant, sacrosancta oblatione, et par ticipatione

ticipatione corporis & ſanguinis Chriſti, inquit Auguſt. contra Fauſtum lib. 20. cap. 18. &c.

Quid ergo reliquum eſt aliud quàm nos in MISSA uerè ſacrificare, & offerre Chriſtum, Deo patri pro omnium peccatis? Hinc D. Cyprianus Epiſto. 2. Sacerdotes, inquit, qui ſacrificia Dei quotidie celebramus, hoſtias Deo & uictimas præparamus. Et idem ſanctus Martyr lib. 2. Epiſto. 3. ad Cecilium. Dicebat ſacerdos ueteris teſtamenti: Hic eſt ſanguis fœderis. Chriſtus autem dicit: Hic eſt ſanguis noui teſtamenti. Eſt ergo conſummatio ueteris teſtamenti, noui inſtitutio. Cyprianus

Non licet ſine Epiſcopo, neque offerre, neque ſacrificium immo= Ignatius.

lare, neque MISSAS celebrare, inquit Ignatius in Epiſtola ad Smyrnenſes, claruit hic Apoſtolorum ætate.

Euſebius. Age quid ſibi uult quod ait Euſebius Emiſſenus, qui Conſtantino & Conſtante imperantibus uixit Anno 341. Peruenit, inquit, ad ſanctum concilium, quod in quibuſdam locis, & feſtiuitatibus, preſbyteris Diaconi ſacramenta porrigant, hoc neque regula neque conſuetudo tradit, quod ij qui offerent ſacrificia non habent poteſtatem, ijs qui offerunt corpus Chriſti porrigant. Hæc ille lib. 10. Eccleſ. Hiſt. cap. 6. ex 14. Canone Niceni concilij.

G. Naziā. Gregorius Nazianzenus D. Hieron. præceptor, claruit ſub Valentiniano

lentiniano Anno 384. moritúrque ſub Theodoſio Imperatore. Hic inter multa ſancta carmina ſic canit.

O ſacrificia mittentes incruenta ſacerdotes.
O animarum glorioſi cuſtodes, O magni.
Figmentum Dei in manib. ueſtris ferentes.

Vmbra in lege, imago in Euangelio, ueritas in cœleſtibus. Ante agnus offerebatur, offerebatur uitulus: nunc Chriſtus offertur, ſed offertur quaſi homo, quaſi recipiens paſsionem: & offert ſe ipſe quaſi ſacerdos, ut peccata noſtra dimittat. Hic in imagine, ibi in ueritate, ubi aduocatus patrem pro nobis quaſi aduocatus interuenit, inquit Ambroſ. lib. officio. 1. cap. 48. Et idem Ambroſius libro 4. de ſacra. cap. 1. Cognouimus Sacramentorum iſtorum figuram Abrahę temporibus prçceſsiſſe, quando obtu-

Ambroſi9 Anno 401. carne ſolutus eſt.

lit sacrificium Sanctus Melchisedec, neque initium habens, neque finem dierum. Et idem. Quid desperare de tua misericordia possumus, qui tantum munus accepimus, ut talem tibi hostiam offerre mereremur, corpus scilicet, & sanguinem Domini nostri Iesu Christi, qui se pro mundi redemptione piæ illi, ac uenerandæ tradidit passioni: Qui formam sacrificij salutis perhennis instituens, hostiam se primus obtulit, & primus docuit offerri. Ex Missa diui Ambrosij cœnæ Dominicæ.

Martialis. Honorabatis sacerdotes, qui decipiebant uos suis sacrificijs, qui mutuis & surdis statuis offerebant, quæ nec uos, nec se iuuare poterãt: nunc autem multo magis sacerdotes Dei omnipotentis, qui uitam uobis

uobis tribuunt in calice & uiuo pane, honorare debetis. Hæc ille ad Burdegalenses.

Paſsio Domini eſt ſacrificium quod offerimus, inquit Cyprianus 2. lib. Epiſto. 3. Nullus profecto uir mentis compos iudicare poterit minus credendũ eſſe huic tanto Pontifici quàm impijs, qui ut omnium uirtutum oſores, & omnium carnis uoluptatum impuri aſſertores ſunt, ita nihil ſapiunt eorum quæ ſunt ſpiritus Dei, proinde illis nihil credendum maximè in his quę friuole contra Eccleſiam deblaterant. Cyprianus

Quemadmodum ergo lex confirmata eſt à ſacerdotibus per ſanguinem hircorum. Ita Euangelium cõfirmatum eſt à Chriſto ſum-

mo ſacerdote in cœna per effuſio-
nem ſanguinis precioſi, patet ergo
Chriſtum omnium ſacrificorum eſ-
ſe finem, & ideo figuratiuè eſt ob-
latus in omnibus ſacrificijs antedi-
ctis.

Auguſtin. Nos Martyribus noſtris non templa ſicut dijs, ſed memorias ſicut hominibus mortuis, quorum apud Deum uiuit ſpiritus, fabricamus, nec ibi erigimus altaria, in quibus ſacrificemus Martyribus, ſed uni Deo, & Martyrum, et noſtrum ſacrificium immolamus, inquit Auguſti. de ciuit. Dei lib. 22. cap. 10.

Cedãt itaq; tã apertis ſcripturæ teſtimonijs miſeri, quibus illorum dogmata planè euertuntur. En habent uerbum Dei ipſiſsimum cum ſanctorum patrum in uinea Domini

ni laborantium Decretis, aduersus quod ne mutire quidem possunt, deponant igitur audaciam, redeāt ad corpus uiuant in Ecclesia matre. Nam extra hanc neque Christus, neque uita, neque proinde uiuificans Dei uerbum. Hæc enim Ecclesia, testatur Augustin. contra aduersa Leg. & Prophe. lib. 1. cap. 19. à temporibus Apostolorum per Episcoporum successiones certissimas usque ad nostra, & deinceps tempora perseuerat, & immolat Deo, in corpore Christi sacrificium laudis, ex quo Deus Deorum locutus uocauit terram à solis ortu usque ad occasum. Hæc quippe Ecclesia est Israël, secundum Spiritum, à quo distinguitur ille Israël secundum carnem, qui seruiebat in umbris sacrificiorum, quibus significabatur singulare sacrificium,

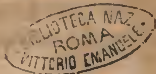
Sacrificium Laudis.

quod nunc offert Israël secundum spiritum, cui dictum atque prædi-ctum est. Audi populus meus, & ut cũ D. Ambrosio concludam, libro 5. de sacra. cap. 4. Si quotidianus est panis, cur post annum illum sumis, quemadmodum Greci in Oriente facere consueuerunt? Accipe quotidie, quod quotidie prosit. Sic uiue, ut quotidie merearis accipere. Qui non meretur quotidie accipere, non meretur post annum accipere.

Sed ut tandem uela colligam esset profecto induratis condolendum, si in opinione sua cum complicibus solum peruerse sentirent. Nunc uero non solum retro recedunt uerborum Christi existentes incapaces, sed deliria sua sequentes & continuo ipsismet fidem denegantes,

gantes, acerbiſsimis lacerant conuicijs, & identidem hæreſis infamia aſpergunt, cum interim tamen nec ſibijpſis multi conſtent, & nũc uacillando, nunc ſubterfugiendo (quia iam inde cœpit MISSA ab aliquibus haberi ſacrificiũ gratiarum actionis ſiue laudis, teſtatur Apologia) nunc ſe Protei inſtar in omnes formas uertẽtes, palàm metum ſuum, & dubiam mentem oſtendentes, qui cum penitus nil ſe effeciſſe cognoſcunt, uictoriam nihilominus pollicentur, tanquàm planè aduerſarios ſuperauerint. Adeò impietas ſub ueritatis ſpe arriſit, & naſo ſuſpendit adunco, & uere dum ſcyllam euadere conantur, non in Charybdim, ſed in baratrum incidunt tenebrarum, & ſicut Conchylia, creſcente Luna augeſcunt, decreſcente macreſcunt. Ita

bià fortuna pendentes, nunc ma-gni sunt, nunc pusilli, nunc elati, nunc supplices, utcunque Rham-nusia mutauerit sese, parcat illis Deus, qui tam impense inuoluere moliuntur simplices. Faxit Deus tandem ut sublatis ex Ecclesia at-que Republica Christi dissidijs pri mum, deinde repurgato quasi Au-giæ stabulo, unum Deum, unum Christum omnes profiteamur, eius statuta præscriptáque meditemur, proficientes quotidie uberioribus uirtutum auctibus, donec accedamus ad mensuram plenitudinis Christi, unoq; ore Domino gratulantes, ei sanctum carmen pangamus. Quàm dilecta tabernacula tua Domine uirtutum.

IN-

INTENSA ET ENERgitica precatio ad ſanctiſsimã Euchariſtiam. P.

Hoſtia quæ modici panis uelamine ſacro
Clauderis, & cœli culmina celſa tenes.
Cui uaſtum pelagus, Phœbi quoque flammeus ardor,
Parẽt, & quicquid frugifer orbis habet.
Viuificis animum dapibus depaſcis, anhelam
Fontibus omnifluis exigis atq; ſitim.
Tabifici ſceleris ſordes auertis olentes,
Te duce cœleſtis porta recluſa patet.
Ad tua confugimus dulcis libamina guſtus,
Ceruus areniuagas ut leuis ardet aquas.
Da mea diſcrutiet gemibundulus ilia mœror,
Nectare præterito torqueat atque magis.
Da Stygij nobis artes ſuperare drachonis.
Tartareo demur ne cita præda lacu.
Supprime ſurgentes animos, cordisq; tumorem,
Per te non poſsint eſſe ſupercilia.
Vera renaſcatur pax et concordia fratrum,
Cana fides uigeat, ſit pietatis amor.

PERORATIO AD Lectorem.

NEmo cum ista perpauca ex sacris literis in unum compacta opusculum audierit, hãc sacratissimam tractationem æstimet sufficienter expositam. In hoc enim sacrificio tot & tanta sunt inuoluta mysteria, ut nemo nisi per spiritus unctionem edoctus, ea sufficiat explicare. Feci diligenter ut potui, non sufficienter ut uolui, super eius imperfectione primum ueniam postulans, deinde illud limæ castigationique politiorum in Ecclesia subijciens, atq; modestorum pijsq; legentium orationibus unicè me commendans. Quòd si uel linguæ uel calami lapsu (quod hominis proprium est) ignoratione ab ipsius fidei regulis aberrauerim,

id

id actutum & ante omnia reuoca-
tum & explosum sit. Sicut etiam
apicula omnibus flosculis insidens
de unoquoq; optima carpit: Ita &
ego perlustrans probos authores
optima hauriens in ordinem con-
gessi meas uigilias & ardores om-
nibus communicans, neq; tamen
ullo in loco suppresso authoris no-
mine, aliena pro meis, ad Aesopi-
cæ corniculæ morem, uolui mihi
uenditare. Sed nolo hic multa uer-
ba profundere, opus artificem. Tui
igitur candoris erit, amicissime le-
ctor errata castigare, idiotica atque
crassula repurgare: sunt enim pla-
nè Tyrocinia, interim dabo fide-
lem operam, si fuero ab inuidia li-
beratus, & negociorum undis exu
tus, ut & alia limatiora studiosis in
publicum emittantur. Si æditio-
nem uidero fortunatam, tibiq; æ-

quisſi, lectori acceptam. Omnem enim uitam decreui ad hominum utilitatem cõſumere. Deus eſt mihi teſtis nihil me magis deſyderare quàm prodeſſe omnibus hominibus, quod & anteacta uita noſtra oſtendit, ubicunque uiximus, & oſtenſuram ſperamus indies magis quamdiu in hac lachrymarum ualle & plena miſeriæ uiuimus. Dabo igitur operam ut quantum in me eſt ſemper proſim, nã etſi quietam ac tranquillam agere uitam poſſumus Dei nutu, laborioſam tamen & plenam negocijs eligimus. Natus eſt enim homo non ad uoluptates bono & docto uiro indignas, ſed ad laborem, & ad agendum ſemper aliquid uiro dignum. Non torpeamus igitur, non uitam in ocio, uentri, ſomnóque & reliquis uoluptatibus indulgentes trã

Otia dant uitia.

ſeamus

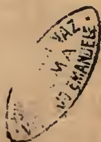
ſeamus ueluti pecora. Nam (ut inquit magnus ille CATO) uita hominis propè uti ferrum eſt, ferrum ſi exerceas conteritur, ſi non exerceas, tamen rubigo interficit. Ita ſi ſe homo exerceat, conſumitur, ſi non exerceat, torpedo plus detrimēti affert, quam exercitatio. Plura certe dediſſem, niſi, Laborũ moles, & ſaginati quidam exilis eruditionis nugiuēduli, reſtitiſſent. Recte igitur Heſiodus, cũ ait: Qui in ſole ambulant, neceſſarium eſt ut ipſos ſequatur umbra, uerùm qui per gloriam proficiſcuntur, ſequitur inuidia. Vale ergo pie Lector & fruere, & muſas exoſculare, & his audacibus parcito cœptis.

Regnorum regi Christo & domi=
no dominorum
Gloria, lux, uirtus, laus, honor,
atque salus.

FINIS.

MISSAE PERTRACTA
tionis Michaëlis Buechin=
geri finis. Anno M.
D. LIIII. men=
se Octobr.

ERRATA QVAEDAM obiter irrepſere,nõ.n.ſemper interſui correctioni,ppter loci diſtantiã, tametſi huiuſmodi quæ attentum lectorẽ alioqui remorari non queant,aſsignata tamen,ut ſi cui libeat ipſe caſtiget.Boni conſule operam noſtram candide lector,imbecillitati parum quiddam concedens.

Fol.1.a.9.linea,idololatria.
Fol.1.a.4.linea,Euangeli.
Fol.3.b.15 linea,ſubſtan.
Fol.10.a.4.linea,plena.
Fol.13.a 5 lin.cœleſtis.
Fol.23.a.10.lin.rationabi.
Fol.27.a.21.lin.concili.
Fol.25.b.3.lin.dilucidiorem.
Fol.32.b.3.lin.monſtrare.
Fol.31.b.lin.9.ἀρχιεράτικον.
Fol.22.b,21.lin.honorandam.

Fol.42.a.20.lin.Nazaraeus.
Fol.49.a.12.lin.ergôs.
Fol.53.a.3.linea,dæmonum.
Fol.61.a.15.lin.asseclis.
Fol.92.b.11.lin. confitemini.
Fol.160.a.2.lin.pedes.
Fol.183.b.4.lin.testante.
Fol.173.a.9.lin.peragit.
Fol.192.b.4.lin.alleuiationem.
Fol.196.b.1.linea,Osculum.